

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra Obecné antropologie

**Činky, sichry, banánky:
Piercing v kultuře pražské
středoškolské mládeže**

Disertační práce

Mgr. Martin Heřmanský

Praha 2012

Anotace

Cílem mé disertační práce je porozumět fenoménu piercingu, jako jedné z forem tělesných modifikací, u dnešní středoškolské mládeže a to skrze významy, které mu sama připisuje. Vycházím z předpokladu, že (sub)kultura mládeže představuje svébytný systém významů, hodnot a norem, který je zároveň v permanentním dialogu s mainstreamovou kulturou, s níž tyto významy, hodnoty a normy neustále vyjednává. Skrze nahlížení piercingu jako „žité zkušenosti“ se zaměřím nejen na proces a výsledek této praxe, ale také na to, jak informátoři s piercingem zacházejí, jak jej žijí. Na základě kvalitativní analýzy mediálních reprezentací piercingu a polostrukturovaných interview s nositeli piercingu z řad pražské středoškolské mládeže se v ní pokusím ukázat, jak se tyto významy ustanovují v průsečíku diskurzu mládeže, diskurzu dominantní společnosti a schopnosti jednat (*agency*) nositelů piercingu.

Annotation

The aim of my dissertation is to understand body piercing, as a form of body modification, among contemporary high-school youth by understanding its meanings which are ascribed to it by its bearers. My research is based on a premise that youth (sub)culture is a distinct system of meanings, values and norms, which is at the same time in constant interaction with mainstream culture, with which are these meanings, values and norms constantly negotiated. In addition to researching the process and the product of this practice, by understanding body piercing as a “lived experience”, I focus on how is body piercing used and generally lived in their everyday lives. Based on a qualitative analysis of mass media representations of body piercing and semi-structured interviews with body piercing bearers from ranks of Prague high-school and vocational school youth I will try to show how these meanings are established in intersection of discourse of youth, discourse of dominant society and agency of body piercing bearers.

Klíčová slova

tělesné modifikace, piercing, mládež, kultura mládeže, identita, vzdor, Česká republika, sociokulturní antropologie

Keywords

body modifications, body piercing, youth, youth culture, identity, resistance, the Czech Republic, socio-cultural anthropology

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 14. června 2012

Martin Heřmanský

Poděkování

PhDr. Daně Bittnerové, CSc. za trpělivé vedení a cenné připomínky k obsahu i formě práce, které mi umožnily nahlížet problémy tak, jak bych sám nečinil;

Bc. Adele Riegerové, za umožnění pracovat s rozhovory, které uskutečnila v rámci bakalářské práce, jíž jsem byl vedoucím, a za poskytnutí fotografií ze svého výzkumu;

Marii Bilákové a Kateřině Majerové za poskytnutí fotografií piercingu jednotlivých anatomických lokací;

Michalovi Židlickému z tetovacího a piercingového studia Panter za svolení k užití fotografií z jejich webových stránek;

Dr. Petra Kalshoven, prof. Karen Sykes, Dr. Christian Klessemu a Dr. Franz Schindlerovi za podnětné připomínky k tématu práce, které mi poskytli během mých pobytů na jejich pracovištích;

Mgr. Hedvice Novotné za vytvoření takových podmínek, které mi umožnily práci dokončit;

Jardovi Daněčkovi, že mi při psaní pomáhal zvládnout všechno kolem;

své manželce Alici za shovívavost a veškerou podporu, kterou mi během zpracování této práce poskytovala;

své mamince za všechno;

a zejména všem informatorkám a informátorům, kteří mi umožnili nahlédnout do svých životů a sdíleli se mnou své zkušenosti.

Obsah

1. ÚVOD	7
1.1. PIERCING A TĚLESNÉ MODIFIKACE	9
1.2. MLÁDÍ, MLÁDEŽ A (SUB)KULTURA MLÁDEŽE	11
1.3. STRUKTURA PRÁCE	13
2. PIERCING V AKADEMICKÉM DISKURZU	14
2.1. ANTROPOLOGICKO-SOCIOLOGICKÝ DISKURZ	14
2.2. DEMOGRAFICKÝ A SOCIÁLNĚ-PATOLOGICKÝ DISKURZ	16
2.3. MEDICÍNSKÝ DISKURZ	18
2.4. TŘI DISKURZY, TŘI PERSPEKTIVY	19
3. METODOLOGIE A REFLEXE VÝZKUMU	20
3.1. POLOSTRUKTUROVANÁ INTERVIEW JAKO TECHNIKA VÝZKUMU DISPERZNÍHO KULTURNÍHO JEVU	20
3.2. KONSTRUKCE A POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU	22
3.3. ANALYTICKÉ A INTERPRETAČNÍ POSTUPY	26
3.4. DOPLŇKOVÁ ANALÝZA MEDIÁLNÍCH REPREZENTACÍ	26
3.5. SUBJEKTIVNÍ POZICE VÝZKUMNÍKA	27
3.6. ETIKA VÝZKUMU	27
4. REPREZENTACE PIERCINGU V ČESKÉ DOMINANTNÍ SPOLEČNOSTI	28
4.1. HISTORIE PIERCINGU V EUROAMERICKÉ SPOLEČNOSTI	28
4.2. MEDIÁLNÍ REPREZENTACE PIERCINGU	31
4.2.1. <i>Módní fenomén</i>	31
4.2.2. <i>Projev non-konformity</i>	33
4.2.3. <i>Zdravotní riziko</i>	34
4.2.4. <i>Atrakce a zábava</i>	37
4.2.5. <i>Generační záležitost</i>	37
4.2.6. <i>Zvláštní znamení</i>	38
4.3. MEDIÁLNÍ REPREZENTACE A ČESKÁ DOMINANTNÍ SPOLEČNOST	38
5. PIERCING V PERSPEKTIVĚ STŘEDOŠKOLSKÉ MLÁDEŽE	40
5.1. MOTIVACE K PODSTOUPENÍ PIERCINGU	40
5.1.1. <i>Estetické hledisko</i>	40
5.1.2. <i>Individualizace</i>	43
5.1.3. <i>Identifikace s vrstevnickou skupinou či subkulturou</i>	45
5.1.4. <i>Nápodoba identitního vzoru</i>	46
5.1.5. <i>Vzdor</i>	49
5.1.6. <i>Získání nové zkušenosti</i>	50
5.1.7. <i>„Nutkáni“</i>	52
5.1.8. <i>Další motivace</i>	52
5.2. REFLEXE PIERCINGU V OČÍCH DOMINANTNÍ SPOLEČNOSTI	54
5.2.1. <i>Generační rozpor</i>	55
5.2.2. <i>Piercing jako znak sociopatologie</i>	56
5.2.3. <i>Piercing ve třídě - šprti a grázlové</i>	59
5.2.4. <i>Piercing jako znak nedůvěryhodnosti</i>	61
5.2.5. <i>Aspekty ovlivňující vnímání piercingu</i>	63
5.2.6. <i>Shrnutí reflexe postojů dominantní společnosti</i>	65
5.3. ASPEKTY ZVAŽOVANÉ PŘED PODSTOUPENÍM PIERCINGU	67
5.3.1. <i>Zdraví</i>	67

5.3.2.	<i>Bolest</i>	75
5.3.3.	<i>Finance</i>	80
5.3.4.	<i>Omezení běžného života</i>	83
5.3.5.	<i>Semipermanentní charakter piercingu</i>	84
5.3.6.	<i>Vliv kamarádů</i>	85
5.3.7.	<i>Nápadnost a nenápadnost</i>	89
5.3.8.	<i>Alkohol</i>	92
5.3.9.	<i>Postoje rodičů</i>	93
5.3.10.	<i>Vliv výzkumníka</i>	106
5.3.11.	<i>Vliv jednotlivých aspektů na tři úrovně rozhodování</i>	107
5.4.	VÝZNAMY PŘIKLÁDANÉ PIERCINGU	110
5.4.1.	<i>Co je to piercing aneb piercing je i není jako</i>	110
5.4.2.	<i>Emické významy přikládání piercingu</i>	117
5.4.3.	<i>Významy piercingu v (sub)kultuře mládeže</i>	142
5.5.	ZACHÁZENÍ S PIERCINGEM	144
5.5.1.	<i>Zacházení s piercingem ve vztahu k sobě</i>	144
5.5.2.	<i>Manipulace piercingem v interakcích</i>	148
6.	INTERPRETAČNÍ RÁMCE	162
6.1.	MÓDA A VZDOR	162
6.1.1.	<i>Piercing jako móda</i>	162
6.1.2.	<i>Piercing jako vzdor</i>	166
6.1.3.	<i>Móda nebo vzdor?</i>	169
6.2.	KOMODIFIKACE PIERCINGU	172
6.2.1.	<i>Perspektivy komodifikace tělesných modifikací</i>	172
6.2.2.	<i>Dichotomie komodity a singularity</i>	172
6.2.3.	<i>Piercing jako produkt a proces</i>	173
6.2.4.	<i>Paralela komodifikace piercingu a tetování</i>	175
6.2.5.	<i>Komodita nebo singularita?</i>	178
6.3.	INDIVIDUALITA A IDENTITA	182
6.3.1.	<i>Individualizace skrze piercing</i>	182
6.3.2.	<i>Piercing a identita</i>	184
6.4.	LIMINÁLNÍ CHARAKTER PIERCINGU	188
6.4.1.	<i>Liminalita jako odosobnění a přijímání bolesti</i>	188
6.4.2.	<i>Liminalita jako přechodnost</i>	189
6.4.3.	<i>Mládež jako skupina ve stavu liminality</i>	190
7.	ZÁVĚR	192
	SEZNAM LITERATURY	197
	SEZNAM CITOVANÝCH PRAMENŮ	209
	SEZNAM PŘÍLOH	211
	PŘÍLOHY	212
	PŘÍLOHA Č. 1: SEZNAM INFORMÁTORŮ.....	212
	PŘÍLOHA Č. 2: PIERCING VYBRANÝCH ANATOMICKÝCH LOKACÍ.....	215
	PŘÍLOHA Č. 3: ZÁKLADNÍ TYPY GENITÁLNÍHO PIERCINGU.....	224
	PŘÍLOHA Č. 4: ZÁKLADNÍ FORMY PIERCINGOVÝCH ŠPERKŮ.....	228
	PŘÍLOHA Č. 5: ALTERNATIVNÍ FORMY PIERCINGOVÝCH ŠPERKŮ.....	230

1. Úvod

Dnešní globalizovaná post-moderní společnost se potýká s mnoha problémy, které jsou hodné výzkumu – celosvětová finanční krize, globální oteplování, etnické konflikty či náboženský fundamentalismus, abych jmenoval pouze některé. Tato práce však nebude o žádném z nich. Stále častěji se objevují hlasy volající po tom, že by antropologie měla dávat odpovědi na otázky, které trápí lidstvo (např. Hart - Ortiz 2008). Tato práce takovou odpověď patrně nedá. Rozhodl jsem se totiž zkoumat jev, který není ani sociálně palčivý, ani politicky aktuální, ani jeho vyřešení nespasí svět. Rozhodl jsem se zkoumat piercing, tedy „činky“¹, „sichry“² a „banánky“³, respektive ty, jež jsou jejich nositeli.

Piercing, v jednoduchosti nošení náušnic jinde než v uších, představuje v české společnosti relativně nový jev, který se objevuje až s otevřením se západnímu světu v devadesátých letech. Ať již z důvodu toho, že se objevuje relativně nedávno či z důvodů jiných, tento jev není v dominantní společnosti jednoznačně přijímán a ačkoliv je někdy nahlížen jako módní jev, nese s sebou spíše nálepku deviance. Neukotvenost v dominantní společnosti však nijak nebránila tomu, aby se stal součástí výrazových prostředků mnoha subkultur a zároveň se kolem něj vytvořila specifická subkultura tělesných modifikací, v níž se piercing stal centrální složkou subkulturní identity. Tou se však také zabývat nechci, jelikož většina sociálněvědních prací věnovaných tělesným modifikacím, jednou z nichž je i piercing, se zaměřila právě na ni.

Protože se stejně jako Benson domnívám, že „komplexní způsoby, kterými se takovéto praktiky mohou projevat ve skutečném životě [...] musí být podrobeny detailnímu etnografickému šetření“ (2000: 242, překlad M.H.), rozhodl jsem se zaměřit na takovou skupinu, která tento prvek apropriovala a zařadila do své kultury jako běžnou součást, tedy na ty, kdo představují jeho běžné nositele. Takovou skupinou je bezpochyby mládež (srov. např. Clerici - Meggiolaro 2011; Millner - Eichold 2001; Stirn 2003).

Zůstává ovšem otázka, proč je piercing jevem, který by měl antropolog zkoumat mezi současnou mládeží. Mne k tomu vedly tři důvody.

Za prvé se domnívám, že jakýkoliv jev, který je důsledkem naučeného, sdíleného a symbolického chování, je projevem kultury a jako takový je hoden antropologovy pozornosti, byť by se mohl jevit sebevíce bizarní (Spradley - McCurdy 1990: 4).

Za druhé má antropologie dlouhou tradici výzkumů těch, jimž není dopřáno hlasu, tedy marginalizovaných skupin (Nader 1972), a ačkoliv je to některými autory považováno za projev kulturního imperialismu a jako takové podrobováno kritice (např. Sillitoe 2007), domnívám se, že právě antropologie má být tím, kdo jim slyšení umožní. V tomto ohledu se ve své práci zaměřuji na ty, kteří jsou marginalizováni hned dvakrát. První marginalizace, která je dobrovolná, spočívá v přijetí kulturního prvku, který je v perspektivě dominantní společnosti spojován s deviací, tedy piercingu. Druhá,

¹ „Činka“, anglicky *barbell*, je jeden ze základních typů piercingových šperků. Jedná se o různě dlouhou rovnou kovovou tyčku na obou koncích zakončenou kuličkami, viz Příloha č. 4, obr. 48.

² „Sichra“, slangový výraz pro spínací špendlíky, je jako piercingový šperk užívána zejména v rámci punkové subkultury, viz Příloha č. 4, obr. 55.

³ „Banánek“, anglicky *bananabell*, je dalším ze základních typů piercingových šperků. Má podobu mírně zakřivené kovové tyčky na obou koncích zakončenou kuličkami, viz Příloha č. 4, obr. 50.

nedobrovolná, pak spočívá v příslušnosti k mládeži, jelikož se jedná o skupinu, která v rámci dominantní společnosti nedisponuje mocí, minimálně z toho důvodu, že jí nejsou přiznávána stejná práva (a povinnosti) jako jejím plnoprávným členům, tedy dospělým.

Za třetí se společně s Georgem Marcusem a Michaellem Fisherem (1986) domnívám, že jedním z možných kritérií významnosti by (vedle teoretické přínosnosti a společenské závažnosti) mělo být i to, co Daniel Miller paroduje v jednoduchém „pokud na tom záleží jim, mělo by na tom záležet i nám“⁴ (Miller 1998: 12, překlad M.H.). Tedy je-li nějaký jev významný pro ty, jichž se týká, měl by být podroben antropologickému zkoumání.

Po vzoru Clifforda Geertze (2000b) se domnívám, že antropologie je věda interpretativní, jejímž cílem je porozumět jednání lidí v sociálních kontextech. Kladu si tedy otázku, jak rozumět piercingu u dnešní mládeže. Jelikož se domnívám, že by „cílem [antropologie] mělo být spíše zkoumání než vnucování ústředních významů druhým“ (Terrell - Modell 1994: 158, překlad M.H.), nestačí pouze popsat chování mládeže v souvislosti s piercingem, ale zejména pochopit jeho významy. Nebudu tedy, abych si vypůjčil Geertzovu metaforu mrkání, pouze popisovat *rychlé zavírání očí* (Geertz 2000b: 16), resp. perforaci lidské tkáně a následné vkládání šperků do vzniklých otvorů. Ale spíše se budu snažit pochopit „mrkání, předstírání mrkání, výsměšně předstírání mrkání, nacvičované výsměšně předstírání mrkání“ (Geertz 2000b: 17), tedy porozumět významům, které má tato činnost v kontextu současné české společnosti pro své nositele z řad mládeže.

Podle Sweetmana (1999a) se význam piercingu odvozuje jak od procesu, jímž k němu dochází, tak od výsledku tohoto procesu. Ačkoliv s ním nemohu nesouhlasit, považuji jeho perspektivu za příliš omezenou. Souhlasím s tím, že proces i výsledek jsou významutvorné, ale význam je vytvářen také interakcí a vyjednáváním jeho nositelů s dalšími aktéry, ať již vrstevníky, spolužáky, rodiči, učiteli či lidmi, s nimiž se náhodně setkávají na veřejnosti. Tedy tím, co Victor Turner (1967: 51) nazývá operačním významem. Z tohoto důvodu tedy budu piercing zkoumat jako „žitou zkušenost“, tedy sledovat nejen proces a výsledek, ale také jak informátoři s piercingem (deklaratorně⁵) zacházejí, jak jej žijí.

Společně s tím se zaměřím na polysémantičnost či multivokalitu piercingu, jak Victor Turner nazývá stav, kdy „jeden symbol znamená mnoho věcí“ (Turner 1967: 50, překlad M.H.; srov. též Myers 1992). Ta vychází nejen z toho, že piercing v různých diskurzích (pro mou práci jsou významné zejména diskurz mládeže a dominantní společnosti) chápán různě, ale také z toho, že aktéři disponují schopností jednat (*agency*), čímž mají jistou svobodu připisovat piercingu různé významy (srov. např. Ahearn 2001).

Zároveň si uvědomuji, že jelikož se ve svém výzkumu zaměřím primárně na perspektivu nositelů piercingu z řad mládeže a jejich reflexi jednání a interakcí jak svých, tak ostatních aktérů, s nimiž přichází do styku, budou výsledkem mé práce nutně interpretace druhého a třetího řádu (Geertz 2000b: 19, 26).

Cílem mé práce je tedy pochopit, jak rozumět piercingu u dnešní mládeže a to skrze ty významy, které mu mládež připisuje, jež jsou odrazem nejen procesu a produktu vlastního piercingu, ale také zacházení s tímto fenoménem, tedy piercingem jako žitou zkušeností, a to vše v kontextu současné české společnosti.

⁴ V originále „if it matters to them, it should matter for us“.

⁵ Omezení pouze na deklaratorní rovinu vysvětluji detailněji ve 3. kapitole věnované metodologii a reflexi výzkumu.

Jednou z nevýhod antropologického výzkumu je, že trvá relativně dlouhou dobu a mezi vlastním výzkumem a publikováním jeho výsledků uběhne většinou několik let (Angrosino 2007; Agar 2008; Wolcott 1999). To je v současném post-moderním světě charakteristickým svou rychlostí (např. Eriksen 2005) relativně významný problém, v jehož důsledku někteří antropologové volají po větším využití některých „rychlejších“ metod než je tradiční etnografický výzkum (Bernard 2006). Můj výzkum započal v roce 2004 a tudíž od jeho začátku uběhlo osm let. V případě piercingu, který je velmi dynamickým jevem výrazně se proměňujícím jak v diskurzu mládeže, tak v diskurzu dominantní společnosti, se bohužel jedná o dlouhou dobu. V důsledku toho je dnes situace o něco jiná, než byla v době mého výzkumu, což je patrné i z pouhého zběžného pohledu na studenty Fakulty humanitních studií, kdy počet nositelů piercingu mezi nimi od doby, kdy jsem svůj výzkum započal, do nynějška, když jej dokončuji, jednoznačně výrazně stoupl.

Z tohoto důvodu tak budu psát primárně v minulém čase, abych zdůraznil situovanost mých zjištění v konkrétním kontextu. Do přítomného času budu přecházet v případech, kdy budu postulovat nějaké obecnější tvrzení, které není nutně determinované dobovým kontextem.

Jak jsem předeslal, stojí moje práce na průsečíku dvou témat, piercingu jako jedné z tělesných modifikací a mládeže jako jedné z mnoha součástí heterogenní post-moderní společnosti. Vycházím přitom ze dvou premis, které následně rozvedu. Zaprvé, že piercing, podobně jako ostatní tělesné modifikace, představuje relativně nový kulturní prvek, který nebyl doposud dominantní společností apropriován. Za druhé, že mládež je možné chápat jako nositele distinktivní kultury, tedy relativně uceleného systému významů, hodnot a norem.

1.1. Piercing a tělesné modifikace

Termín piercing (angl. *body piercing*), jež představuje hlavní téma celé mé práce, obvykle označuje „praktiku užívání jehly k propíchnutí těla, většinou za účelem nošení šperku“ (DeMello 2007: 40). Jehla ovšem může být nahrazena nástrojem podobným (např. spínacím špendlíkem) a to, co aktér chápe jako šperk, se může také různit (opět přichází na mysl spínací špendlík). V tomto ohledu tedy budu za piercing považovat veškeré propichování měkkých tkání za účelem aplikace předmětů, sloužících jako piercingové šperky.

Termín piercing je však ve své podstatě ambivalentní, jelikož zároveň označuje tři vzájemně spojené, ovšem rozdílné jevy. Za prvé označuje výše zmiňovanou praktiku perforace tkáně (tedy proces piercingu), za druhé pojmenovává otvor vzniklý v perforované části těla (tedy anatomickou lokaci, jež byla perforována) a za třetí označuje i šperk, jenž je do tohoto otvoru aplikován (tedy tzv. piercingový šperk) (srov. DeMello 2007: 40). Abych předešel nedorozumění, budu termín piercing používat pro celek piercingového otvoru a něm aplikovaného šperku a pro jednotlivé jevy, které piercing ustanovují, pak termíny uvedené výše. Tuto mnohoznačnost pojmu piercing, který označuje zároveň několik spojených, ale různých jevů, považuji za příznačnou, jelikož piercing, jak se pokusím v práci ukázat, je v euroamerické kultuře bytostně ambivalentním jevem.

Piercing představuje jednu z forem tzv. tělesných modifikací⁶. Pojem tělesné modifikace (angl. *body modifications*) je přitom možné chápat ve dvou významech. V širším slova smyslu tento termín označuje veškeré „změn[y] velikosti, tvaru nebo barvy části lidského těla, proveden[é] záměrně na živém jedinci“, s výjimkou změn v důsledku nemoci či úrazu (např. chirurgické amputace) či změn jako korekce chorobného stavu⁷ (např. rozštěpu patra) (Fraňková - Klein 1997: 83). V této širší definici mezi ně lze zahrnout také „gymnastiku, kulturistiku, anorexii a postění se – způsoby jimiž povrch těla není přímo opracováván a upravován pomocí nástrojů, které řezou, propichují a svazují“ (Featherstone 1999: 1, překlad M.H.). Zařadit sem lze i plastickou chirurgii, která neplní funkci korektora chorobného stavu.

Pro řešení zkoumaného problému je však příhodnější užší vymezení pojmu tělesné modifikace, které odkazuje pouze k praktikám jako je „piercing, tetování, cejchování⁸, vyřezávání⁹, svazování¹⁰ a vsazování implantátů, které mají změnit vzhled a tvar těla“ (Featherstone 1999: 1, překlad M.H.) a které přitom (alespoň pro úzce vymezenou skupinu svých nositelů) disponují kulturně srozumitelným významem, tedy jsou kulturně sankcionované (srov. Stirn 2003: 1212).

Takovouto definici tělesných modifikací považují za významnou z toho důvodu, aby nedošlo k jejich záměně s automutilacemi čili sebepoškozováním. Ačkoliv např. v psychiatrickém diskurzu jsou oba jevy často chápány jako spojité či jsou tělesné modifikace kategorizovány jako jeden ze způsobů automutilace (Favazza 1996, 1998), domnívám se, že je naprosto nezbytné je odlišit, jelikož „na rozdíl od sebepoškozujících aktů, jako je řezání do vlastní tkáně či její popálení, piercing obvykle není pokusem vzpamatovat se z emočně bolestivého stavu či dosáhnout úlevy od neúnosného bezprostředního napětí.“ (Hewitt 1997: 93)

Ve výše zmiňovaném užším významu je možné tělesné modifikace klasifikovat na základě jejich permanence či temporality na tzv. reverzibilní čili vratné, které nezanechávají trvalé stopy a jsou proto dočasné (např. barvení kůže, úpravy vlasů), a tzv. ireverzibilní neboli nevratné, jež zanechávají nesmazatelné stopy a jako takové jsou trvalé (např. tetování nebo deformace lebky). Ireverzibilní změny lze potom podle druhu upravované tkáně dále rozdělit na tzv. soft, při nichž dochází k úpravě měkkých tkání (např. pokožky, genitálií, ušních boltců, apod.) a tzv. hard, při nichž se upravují kosti a zuby (Fraňková - Klein 1997: 84–85; též Myers 1992).

Piercing má v této klasifikaci specifické postavení, protože není ani zcela reverzibilní, jelikož po jeho odstranění zůstávají ve tkáni stopy, buď ve formě jizev,

⁶ Důvody, proč tyto praktiky nazývám termínem tělesné modifikace, ačkoliv se pro ně v českém diskurzu užívají pojmy mutilace (např. Fetter 1967; Matiegka 1927; Peschout 2004; Vrhel 2002) nebo zdobení těla (např. Rychlík 2005), jsem detailně představil v jedné ze svých dřívějších prací (Heřmanský 2008b). Zde pouze shrnu, že tak činím ze tří důvodů. Pojem mutilace považuji za hodnotící a tím pádem etnocentrický. Zdobení těla je pouze jednou z možných funkcí tělesných modifikací a proto je jako pojem příliš omezené. Pojem mutilace svádí k záměně s automutilací, tedy sebepoškozováním (Koutek - Kocourková 2003: 74), zejména pokud jedinec modifikační zákrok provádí sám na sobě. Naproti tomu termín tělesné modifikace je oproštěn negativních konotací, není vymezen funkčně a kromě toho je přijímán i jako emický termín.

⁷ Někteří autoři (např. Featherstone 1999) však mezi tělesné modifikace zahrnují i protetiku a hybridní těla na pomezí člověka a stroje, tzv. cyborgy.

⁸ Cejchování, častěji *branding* je vytváření jizvových ornamentů pomocí rozžhaveného kovu přiloženého k pokožce.

⁹ Vyřezávání neboli *cutting* je vytváření jizvových ornamentů pomocí skalpelu.

¹⁰ Svazování čili *binding* představuje formování těla pomocí ovazování jeho částí, ať již např. hlavy, jako tomu bylo u některých severoamerických etnik (srov. Suttles 1990) nebo např. korzetů a šněrovaček, jež známe z euroamerické společnosti.

případně tzv. piercingového kanálku¹¹, ovšem ani zcela ireverzibilní, jelikož je možné jej odstranit (narozdíl např. od tetování). Piercing je tak označován jako tzv. semipermanentní (Sweetman 1999a; Stirn 2003: 1213) či semireverzibilní modifikace, což je velmi významná charakteristika, jak ukáží dále ve své práci.

Přestože termínem piercing lze ve své podstatě označit veškeré propichování měkkých tkání za účelem aplikace ozdob, pro potřeby mojí práce je nutné tuto širokou definici poněkud zúžit tak, aby umožnila proniknout k jádru zkoumaného fenoménu. Činím tak z toho důvodu, že v euroamerické kultuře je propichování ušních lalůček (což je ve své podstatě piercing) po mnohá staletí normativní dekorativní praktikou, zatímco jiné formy piercingu jsou akceptované mnohem méně (DeMello 2007: 41). Domnívám se, že kdybych do svého výzkumu zahrnul pod piercing i nošení náušnic v ušních lalůčkách, zamlžilo by to významy, které jsou piercingu připisovány, právě na základě toho, že není v euroamerické kultuře považovaný za normativní. Z tohoto důvodu budu za piercing v této práci považovat všechny aktivity i výsledky propichování měkkých tkání za účelem aplikace ozdob, které v naší kultuře nejsou považované za kulturní standard. Pod termín piercing tak nezahrnu např. propichování ušního lalůčku a nošení náušnic (nejen u žen, ale i u mužů¹²). Ovšem na druhou stranu budu za piercing považovat perforaci jakékoliv jiné části ušního boltce, např. ušní chrupavky, stejně jako perforaci ostatních částí těla¹³.

Tělesné modifikace mají tendenci být vnímány jako vzájemně spjité a to jak svými nositeli, tak dominantní společností. Tedy u nositelů piercingu se předpokládá, že budou mít blízko k tetování a *vice versa*. Tato spjitost je však relativně nedávná. V 70. letech, v době kdy v USA začíná nárůst zájmu o tělesné modifikace, např. Alliance of Professional Tattooists odmítala spojování tetování s piercingem a její vedení vyvíjelo snahu vyřadit viditelný piercing ze svých setkání (NTA convention), aby je prezentovalo jako „family-friendly“ (DeMello 2000: 180).

Tato vnímaná spjitost obou jevů se promítá nejen do perspektivy mých informátorů, ale objevuje se i v akademickém diskurzu. Proto se v některých případech dotknu ve své práci i tetování, zejména v kontrastu vůči piercingu. Ovšem rád bych explicitně poznamenal, že hlavním tématem mé práce zůstává i v takových případech piercing.

1.2. Mládí, mládež a (sub)kultura mládeže

Při svém zkoumání piercingu mezi středoškolskou mládeží vycházím ze tří premis. První z nich je, že mládí a mládež jsou spíše sociokulturními než biologickými kategoriemi (Laughy 2006), tedy, že jsou kulturně ustanovované. Tuto premisu dokládá nejen interkulturní rozmanitost projevů mládeže (srov. např. Mead 1928), a

¹¹ Jako piercingový kanálek se označuje otvor, který vznikne perforací tkáně, po jehož vnitřní straně se postupně vytvoří nová vrstva epitelálních buněk (Fiksa 2005: 110). Piercingový kanálek se může po trvalém vyjmutí šperku zatáhnout, ovšem v případě, že byl zvětšen tzv. roztahováním, nemusí k tomu dojít.

¹² Domnívám se, že náušnice u mužů už v naší kultuře nejsou nijak neobvyklým jevem a jsou z velké části společností běžně přijímány jako ozdoba, narozdíl od piercingu v tom smyslu, jak jsem jej vymezil výše.

¹³ Chápání piercingu se v tomto u jednotlivých autorů významně liší. Zatímco někteří považují za piercing vše kromě jednoho páru náušnic u žen, tedy u mužů i jakýkoliv piercing uší (Brooks et al. 2003; Schorzman et al. 2007), jiní jej vnímají jako aplikaci šperku kdekoliv na těle mimo oblast uší (Roberts et al. 2004). Má perspektiva se v tomto nejvíce shoduje s Laumann a Derrick (2006), které shodně pokládají za piercing jakoukoliv perforaci jiné části těla než ušního lalůčku.

„historická proměna hodnot, přesvědčení a postojů mladých členů [euroamerické] společnosti“ (Laughey 2006: 5), ale i proměnlivost hranic, které v různých kulturách oddělují děti, mládež a dospělé (Huq 2006: 1).

Druhou premisou je pak nutnost analyticky rozlišovat mezi koncepty mládí a mládeže¹⁴. Zaměňovat tyto dva pojmy by totiž znamenalo považovat za mládež ty, kdo jsou mládí, což v současné post-moderní společnosti přestalo platit.

V post-moderní společnosti totiž dochází k rozostřování hranic mezi mládím a stářím, a to do té míry, že se Pierre Bourdieu (1984b podle Huq 2006: 1) domnívá, že mládí není nic než slovo, protože rozdíl mezi mládím a stářím je arbitrární. Mládí se totiž stává stále více atraktivní i pro střední generaci (srov. Huq 2006: 2), což vede k jeho chápání jako diskurzivního konstruktů (srov. Bennett 2009). To je podle Featherstona a Hepwortha (1991 podle Bennett 2009: 24) způsobeno nahlížením post-moderní společnosti na stárnutí jako na něco negativního a snahou zachovat si mladistvý vzhled i mladistvý životní styl i ve středním věku, což se projevuje nejvíce ve způsobech spotřeby. Mládí je tak chápáno spíše jako záležitost „cítění se“ než „objektivních“ charakteristik, tudíž není důležité zda člověk „je mladý“, ale zda se „cítí mladý“ (Bennett 2009: 26).

Ovšem zmiňovaná elasticita konceptu mládí je i v post-moderní společnosti limitovaná. Ačkoliv si střední generace může přisvojovat způsoby spotřeby mládeže a „cítit se mladě“, stále ji bude od mládeže oddělovat např. skutečnost, že mládež je nejen ekonomicky marginální, ale také právně závislá, tudíž způsoby spotřeby do velké míry kontrolují v obou směrech její rodiče. Kromě toho existuje rozdíl mezi preferencemi spotřeby a kompetencí tuto spotřebu uskutečnit, jak Bennett ukazuje na případě rozdílu aktivit těchto dvou skupin v rámci rockových koncertů (Bennett 2009: 32nn.).

V souladu s touto kritikou tak budu nahlížet mládež sice jako na kulturně a sociálně ustavenou kategorii, kterou je však možné objektivizovat např. skrze výše zmiňované charakteristiky. Abych se zároveň vyhnul nejasnostem, budu v rámci své práce jako o mládeži hovořit primárně o studentech středních škol, kteří byli předmětem mého zájmu. Uvědomuji si, že je to relativně zúžený pohled, ale vzhledem k zaměření mé práce je, domnívám se, dostačující.

Třetí premisou je pak přihlášení se k pozici, kterou zastává např. Mary Bucholtz (2002; též Laughey 2006), že mládež není pouze jednou ze součástí dominantní kultury v pozici přechodu mezi dětstvím a dospělostí, ale že představuje distinktivní kulturu, s relativně uceleným systémem hodnot, norem a významů, kterým se odlišuje od kultury dominantní společnosti.

Ačkoliv se domnívám, že kultura mládeže představuje svébytný systém významů, hodnot a norem, nelze opomenout, že je v permanentním dialogu s dominantní kulturou, s níž tyto významy, hodnoty a normy neustále vyjednává. Jejich vzájemný vztah je možné chápat spíše jako vztah dominantní kultury a subkultury, jelikož stejně jako v případě jiných subkultur, vychází subkultura mládeže z významů, hodnot a norem dominantní společnosti, které ovšem selektuje, případně reinterpretuje (srov. např. Heřmanský - Novotná 2011 nebo Smolík 2010). V tomto ohledu je tedy přesnější hovořit spíše o subkultuře mládeže.

Abych tento koncept odlišil od sociálních uskupení, které se tradičně označují jako subkultury mládeže, jako jsou punkeři, technoři, metalisté, apod. (srov. např. Hall - Jefferson 1993; Hebdige 1979), kterých se práci v některých případech také dotknou, budu pro něj užívat termín (sub)kultura mládeže. Pojmem (sub)kultura mládeže tedy

¹⁴ Tato premisa je o to významnější, že anglická literatura užívá pro oba pojmy, tedy jak pro mládí, tak pro mládež, termín *youth*, což poněkud zamlžuje jejich odlišnost.

budu označovat systém významů, hodnot a norem, který do jisté míry sdílí mládež (v mém případě pražská a středoškolská) a termín subkultura mládeže budu užívat, budu-li hovořit o některých z výše zmíněných uskupení. Uvědomuji si, že je toto rozlišení poněkud neobratné, ale užitím termínu (sub)kultura chci zdůraznit neopominutelný vztah mezi dominantní kulturou a kulturou mládeže.

Zároveň si uvědomuji, že koncept kultury byl vystaven v posledních třech desetiletích radikální kritice z mnoha stran (např. Abu Lughod 1991; Appadurai 1996; Clifford 1988; Clifford - Marcus 1986; Eriksen 2007) a jeho používáním nijak nepostulují, že by kultura byla všeobecně a stejnorodě sdílená, ohraničená a jednotná, že by nebyla abstrakcí a zároveň konstruktem, ani tím nijak nepopírám schopnost jedinců jednat (*agency*). Pouze se domnívám, společně s Brumannem, že se stále jedná o užitečný analytický koncept, který umožňuje označit to, „co si mnoho nebo většina [lidí sdílejících určitou sociální identitu] [...] obvykle myslí, cítí, a dělá díky tomu, že byli vystaveni kontinuálnímu sociálnímu kontaktu [s podobnými lidmi]“ (Brumann 1999, překlad M.H.).

1.3. Struktura práce

Následující, druhá kapitola nazvaná Piercing v akademickém diskurzu se bude věnovat rešerši odborné literatury, která byla do této doby věnována fenoménu piercingu. Představím v ní tři dominantní diskurzy, v nichž se piercing pojednává a vztáhnou je ke své perspektivě.

Ve třetí kapitole nazvané Metodologie a reflexe výzkumu představím svá metodologická východiska a jejich aplikaci na řešení zkoumaného problému. Vedle popisu výzkumného vzorku se zároveň pokusím také reflektovat svou fixní i subjektivní pozici.

Čtvrtá kapitola Reprezentace piercingu v české dominantní společnosti nejprve stručně představí historii piercingu v euroamerické kultuře, aby pak na základě analýzy denního tisku ukázala, jakým způsobem je piercing reprezentován současnými českými médii.

Jádro práce potom tvoří pátá kapitola Piercing v perspektivě středoškolské mládeže, v níž nejprve představím důvody, které mé informátory vedly k postoupení piercingu. Následně se pokusím ukázat, jak informátoři reflektují postoje dominantní společnosti a jaké aspekty při podstoupení piercingu zvažují. Kapitulu pak uzavřu výkladem významů, které moji informátoři piercingu připisují a způsobů, jak s piercingem zacházejí.

V šesté kapitole s názvem Interpretační rámce pak svá předchozí zjištění vztáhnou ke čtyřem interpretačním rámcům, v jejichž kontextu se pokusím piercingu u dnešní mládeže porozumět. Pokusím se ukázat, do jaké míry je možné piercing interpretovat jako módu a vzdor, jakým způsobem porozumět komodifikaci piercingu, jak se piercing vztahuje k identitě svých nositelů a jak jej lze chápat jako liminální prvek.

V závěru pak shrnu svá zjištění a na základě zmíněných interpretačních rámců se pokusím zodpovědět otázku, jak porozumět piercingu u současné pražské středoškolské mládeže.

2. Piercing v akademickém diskurzu

V porovnání s jinými tématy představují tělesné modifikace v akademickém diskurzu bezpochyby jedno z marginalizovaných témat. Piercing je v tomto ohledu navíc upozaděno tetováním, kterému je ze všech tělesných modifikací věnována největší pozornost (např. Sanders 2008; Atkinson 2003; DeMello 2000; Kuwahara 2005; Rush 2005).

Nicméně to samozřejmě neznamená, že by piercing zůstal zcela opomíjen. Pozornost je mu věnována v rámci tří diskurzů, které se v následující kapitole pokusím přiblížit. Nazývám je diskurzem (a) antropologicko-sociologickým, (b) demografickým a sociálně-patologickým a (c) medicínským.

Jelikož se většina textů věnuje piercingu ve spojitosti s jinými tělesnými modifikacemi, zejména s tetováním, budu v následujících pasážích hovořit v některých případech obecněji o tělesných modifikacích, ovšem s primárním důrazem na piercing.

2.1. Antropologicko-sociologický diskurz

Antropologicko-sociologický diskurz by bylo přesněji nazvat jako sociologicko-antropologický, jelikož většina prací o současných tělesných modifikacích v západní společnosti je dílem sociologů¹⁵.

Ačkoliv má antropologie dlouhou tradici ve zkoumání tělesných modifikací v nezápadních společnostech, činila tak zprvu teoreticky nereflexivně (např. Dall 1884 či Sinclair 1909), později ve vztahu k dalším aspektům kultury (např. Lévi-Strauss 2006; Turner 1962). Explicitně reflektovaný zájem o tělesné modifikace probudil až sborník editovaný Arnoldem Rubinem (1988), který vedle sebe postavil modifikační praktiky preliterárních nezápadních společností a současné euroamerické společnosti. Následně vznikly dva dnes již kanonické texty věnované tělesným modifikacím.

První z nich je práce Alfreda Gella o polynéském tetování (Gell 1993), v níž se Gell na základě etnografických textů pokouší o rekonstrukci a teoretizaci polynéského tetování. Proti sobě tak staví význam tetování v Polynésii a v euroamerické společnosti, mezi nimiž vidí základní rozdíl v důrazu kladeném na jedné straně na proces a na druhé na výsledek tetování.

Druhou z nich je studie Terence Turnera (Turner 1995) založená na terénním výzkumu amazonských Kayapů, v níž skrze tělesné modifikace prezentuje kayapskou etnoteorii těla. Zdůrazňuje přitom sociální význam kůže jako hranice nejen biologické a psychologické entity, ale také entity sociální, tedy myšlenku, kterou dále rozpracoval ve své další práci (Turner 2007).

Zároveň s tím antropologie obrací svůj pohled také k problematice tělesných modifikací v západní post-moderní společnosti, kde spolu se sociologií klade důraz na několik vzájemně provázaných témat.

Jedním z nich je vymezení rozdílů v tělesných modifikacích mezi preliterárními a post-moderními společnostmi. Bryan Turner (1999) se v tomto ohledu domnívá, že zásadní rozdíl spočívá v jejich ukotvenosti v kultuře daných společností. Zatímco v preliterárních společnostech jsou tělesné modifikace chápány jako nedílná součást

¹⁵ Výjimky z řad antropologů věnujících se tělesným modifikacím obecně představují např. Myers (1992), Schildkrout (2004), Rosenblatt (1997) či Benson (2000), v případě tetování je to např. DeMello (2000) Kuwahara (2005) či Siorat (2005).

kultury a jejich podstoupení je mandatorní, zejména v rámci přechodových rituálů, v post-moderních společnostech je jejich podstoupení v důsledku neukotvenosti v kultuře individuální volbou každého jedince. S tím spojuje i významy těchto modifikací, které jsou v preliterárních společnostech sdílené a stabilní, zatímco v post-moderní společnosti fluidní a individuální (srov. Myers 1992; Falk 1995). Tyto rozdíly jsou pak chápány jako odlišné pojetí těla na Západě a mimo Západ (Benson 2000), přičemž Falk (1995) tuto dichotomii rozšiřuje na vymezení tzv. primitivního, západního a moderního těla, které charakterizuje jako upravované, přirozené a umělé, ve vztahu k tomu, do jaké míry a s jakým cílem je do tělesných tvarů zasahováno.

S tímto tématem se pojí také kritické nahlížení na tělesné modifikace a zejména na hnutí *Modern Primitives*¹⁶ jako na apropriaci „nezápadních“ praktik „Západem“ (Benson 2000: 242). Klesse (1999) v tomto kontextu mluví o přetrvávajícím kolonialismu a rasismu „Západu“. Na druhou stranu Rosenblatt (1997) koncept primitivismu obhajuje jako způsob, jakým je možné vzepřít se totalitě, ať již v podobě „západní“ společnosti, státu či židovsko-křesťanské tradice.

Na podobné bázi vztahů nerovnosti a symbolického násilí interpretuje tělesné modifikace i Sheila Jeffreys (2000), která se domnívá, že jsou užívány jako způsob nadvlády majority (primárně mužů) nad marginalizovanými skupinami, mezi něž počítá zejména ženy, ale také gaye a lesbičky a sexuální subkultury obecně. Vymezuje se tím negativně vůči feministické perspektivě, která v tělesných modifikacích vidí způsob, jakým ženy a marginalizovaní získávají moc nad vlastním tělem, zejména v případě psychického, fyzického nebo sexuálního zneužívání, ať již v dětství či dospělosti (Pitts 1998, 2003; Sweetman 1999c; Benson 2000; Hewitt 1997).

Sweetman (1999c) pak toto znovuzískání moci nad tělem spojuje u mužů se vzdorem vůči totalitě západní společnosti. Potenciál piercingu vyjadřovat vzdor je spatřován v subkulturních kořenech piercingu v marginalizovaných skupinách¹⁷ (Benson 2000), v jeho asociaci s primitivou a primitivismem (Rosenblatt 1997; Benson 2000) či v narušení normativního vzhladu „západního“ těla (Sweetman 1999b, 1999c). Ovšem v důsledku pronikání piercingu do euroamerické dominantní společnosti je vyjádření vzdoru skrze tělesné modifikace stále obtížnější, což vede k podstupování jejich stále radikálnějších forem (Schildkrout 2004).

Samotné pronikání tělesných modifikací do euroamerické dominantní společnosti a zejména do (sub)kultury mládeže se stalo jedním z akcentovaných témat, i když spíše v kontextu demografického a sociálně-patologického diskurzu (viz dále). Kosut (2006) jej vidí jako důsledek medializace tělesných modifikací skrze reklamu a celosvětovou hudební stanici MTV.

V kontextu zmiňovaného pronikání tělesných modifikací do euroamerické dominantní společnosti se otevírají témata módy, komodifikace a konzumpce. Ačkoliv se tak děje primárně v souvislosti s tetováním (Kjeldgaard - Bengtsson 2005; Kosut 2006; Foster - Hummel 2002), paralely s tetováním nabízí zajímavý vhled i do problematiky piercingu. Např. Kosut (2006) považuje tetování za ironický módní

¹⁶ Hnutí moderních primitivů odmítá moderní přetechvizovanou společnost skrze provádění tělesných modifikací, napodobujících rituální praktiky nezápadních společností (DeMello 2000: 174n.). Detailněji se tomuto fenoménu budu věnovat v kapitole věnované historii piercingu (viz podkapitola 4.1). V textu používám anglickou verzi tohoto názvu, jelikož český překlad Moderní primitivové v sobě nese nezamýšlené významy. Primitiv má v českém kontextu konotaci nevzdělané a vulgární osoby, čemuž se chci vyhnout

¹⁷ Detailněji k historii piercingu viz podkapitola 4.1. Historie piercingu v euroamerické společnosti.

výstřelek, jelikož jej vzhledem k jeho ireverzibilnímu charakteru nelze sejmout a reagovat tak na aktuální módní trendy.

Bez ohledu na to, zda jsou tělesné modifikace nahlížené jako vzdor či jako módní výstřelek, je tematizován jejich individualizační potenciál (Sweetman 1999a; Benson 2000). Zároveň jsou vnímané jako zdroje identity a vytváření hranic, ať již mezi jednotlivcem a společností či mezi skupinami (Turner 2007; Schildkrout 2004).

V souvislosti zejména s genitálním piercingem, ale také piercingem bradavek či jazyka je tematizována také spojitost piercingu a sexuality (Myers 1992; též Vale - Juno 1989). Sweetman (1999c: 175–176) tak např. hovoří o piercingu jako o prostředku vytváření, přetváření a dotváření erotogenních zón a zároveň přetváření těla do nových tvarů, ploch a výstupků. V důsledku toho hovoří o intenzivnějších sexuálních prožitcích jak nositelů těchto piercingů, tak jejich sexuálních partnerů.

Intenzivní pozornost pak byla věnována motivaci nositelů piercingu podstoupit tuto modifikaci. Ve větší či menší míře se této problematice dotkli téměř všichni autoři. Přehledovou studii pak na toto téma publikovali Wohlrab et al. (2007), která na základě rozsáhlé rešerše literatury vymezila deset možných motivačních faktorů (shodných pro piercing i tetování), které jeho nositelé deklarovali: (a) krása, umění a móda, (b) individualita, (c) osobní narativ (příběh), (d) fyzická odolnost (schopnost snášet utrpení), (e) příslušnost ke skupině, (f) vzdor, (g) spiritualita a kulturní tradice, (h) závislost (ve smyslu nutkání podstoupit další modifikaci), (i) sexuální motivace a (j) nespécifické důvody (zejména impulsivní rozhodnutí, často pod vlivem alkoholu či drog).

Primárně je v tomto diskurzu (kromě motivačních aspektů a studií věnujících se módě, komodifikaci a konzumci) zaměřena pozornost na aktéry, pro něž se tělesné modifikace staly významnou identitní součástí, tedy zejména členy subkultury tělesných modifikací, resp. hnutí *Modern Primitives*.

V českém akademickém prostředí je pak toto téma zcela okrajové. Největší zájem o něj projevují zejména studenti sociálněvědních oborů ve svých absolventských pracích. Kromě nich se systematický zájem o tělesné modifikace soustřeďuje spíše na preliterární společnosti, zejména v podobě přehledové publikace Martina Rychlíka (2005), kterou následně přepracoval do podoby disertační práce (Rychlík 2011). Dílčí pozornost byla věnována také modifikacím v tradičních indiánských kulturách (Heřmanský 2006b) nebo fenoménu ženské genitální modifikace (Vrhel 2001). Výhradně piercingem se pak zabývalo několik dílčích studií, z nichž vychází tato práce (Heřmanský 2006a, 2008a, 2008b).

2.2. Demografický a sociálně-patologický diskurz

Na rozdíl od diskurzu antropologicko-sociologického, demografický a sociálně-patologický diskurz se zaměřuje primárně na tělesné modifikace v dominantní společnosti, zejména u mládeže, u níž je piercing nahlížen jako mainstreamová aktivita (srov. např. Clerici - Meggiolaro 2011; Millner - Eichold 2001; Stirn 2003). Jak už název napovídá, v rámci tohoto diskurzu dochází ke kombinaci dvou perspektiv.

První z nich, demografická, se pokouší zmapovat distribuci piercingu a tělesných modifikací obecně v rámci populace, s důrazem na případné zdravotní komplikace, které jej provází. Podle výzkumů prováděných na reprezentativním vzorku populace USA (Laumann - Derick 2006) je výskyt piercingu zcela nezávislý na socioekonomickém statusu, výši vzdělání, výši příjmu či typu zaměstnání (též Willmott 2001). Zároveň tyto výzkumy dokládají významnou spojitost piercingu s věkem a

genderem, kdy je výskyt piercingu zcela jednoznačně vyšší u mladších jedinců a žen (Laumann - Derick 2006; Bone et al. 2008).

Výzkumy prováděné mezi studenty středních a vysokých škol (opět zejména v USA) udávají četnost piercingu mezi mládeží v rozmezí od 16% do 25% (Millner - Eichold 2001; Armstrong et al. 2004). Častější výskyt piercingu u žen i v případě mládeže prokázali jak studie v USA (Armstrong et al. 2004; Brooks et al. 2003; Carroll et al. 2002; Mayers et al. 2002; Roberts et al. 2002, 2004), tak i evropské studie z Itálie (Clerici - Meggiolaro 2011), Švýcarska (Suris et al. 2007) či Německa (Stirn et al. 2006). Ani v případě mládeže se však neprokázala výraznější souvislost mezi socioekonomickodemografickými ukazateli a piercingem, respektive nalezené souvislosti jsou nejednoznačné a výsledky si vzájemně odporují (Roberts et al. 2002, 2004). Přesto některé studie spojují v např. v Itálii či Švýcarsku častější výskyt piercingu u obou genderů s vyrůstáním v neúplné rodině či nízkým vzděláním rodičů (Suris et al. 2007; Clerici - Meggiolaro 2011).

Druhá perspektiva v tomto diskurzu nahlíží piercing skrze prizma sociopatologie jako na indikátor rizikového chování a to jak v případě mládeže, tak v případě dospělé populace. Zmiňovaný výzkum americké populace (Laumann - Derick 2006) tak koreluje piercing s nadměrnou konzumací alkoholu, rekreačním užíváním drog a ilegálními aktivitami vedoucími k uvěznění.

V případě mládeže byl piercing spojován s kouřením a alkoholem (Roberts et al. 2002; Suris et al. 2007); rekreačním užíváním měkkých i tvrdých drog (Brooks et al. 2003; Carroll et al. 2002; Deschesnes et al. 2006; Laumann - Derick 2006; Roberts et al. 2004; Suris et al. 2007); s předčasným či rizikovým sexuálním chováním, tedy mohočetnými sexuálními partnery a nechráněným pohlavním stykem (Carroll et al. 2002; Roberts et al. 2002, 2004; Suris et al. 2007); se záškoláctvím, horším školním prospěchem a úteků z domova (též Roberts et al. 2002, 2004; Suris et al. 2007); sebevražednými myšlenkami a pokusy o sebevraždu (Carroll et al. 2002; Roberts et al. 2004); poruchami příjmu potravy (Carroll et al. 2002); gamblerstvím (Deschesnes et al. 2006), příslušností k gangu a kriminální činností (Deschesnes et al. 2006) či dokonce účastí na techno party (rave parties) (Deschesnes et al. 2006).

Ačkoliv o piercingu všichni z těchto autorů hovoří jako o pouhém indikátoru, který může sloužit k zachycení rizikového chování mládeže (srov. např. Deschesnes et al. 2006: 390), nikoliv o nutné spojitosti mezi piercingem a rizikovým chováním u jednotlivců, přesto tímto nositele piercingu do jisté míry stigmatizují. Vytváří totiž reprezentaci nositele piercingu jako jedince, který je potencionálně problémový, resp. je třeba jej pečlivě sledovat, „dát (si) na něj pozor“, což je ostatně to, co autoři doporučují.

Otázce reprezentace piercingu ve spojitosti s konzumací drog byla věnována pozornost i v českém prostředí (Marádová - Žížka 2008)¹⁸. Podle závěrů dotazníkového šetření nevnímá veřejnost z 96% tzv. „piercingovou subkulturu“ (sic!) jako uživatele drog, resp. „drogovou subkulturu“¹⁹ (sic!). Výsledky výzkumu však považují za nejednoznačné a to nejen z důvodu, že převážnou část respondentů tvořila mládež, která piercing může chápat jako mainstreamovou aktivitu (viz výše). Jako zásadní se jeví užitá formulace tvrzení, které měli respondenti upravit: „Všichni lidé, kteří mají

¹⁸ Studie představuje souhrn diplomové práce Martina Žížky (2007).

¹⁹ Ačkoliv v textu není definováno, jak autoři chápou pojem subkultura, lze se na základě jeho užití v textu domnívat, že pojmy drogová resp. piercingová subkultura neoznačují subkulturu *per se* (v sociálněvědním slova smyslu, srov. např. Heřmanský - Novotná 2011; Smolík 2010), ale spíše nositele piercingu, resp. uživatele drog jako takové.

piercing, berou drogy a lze je tedy pokládat za „příťaž společnosti.“, které považují nejen za expresivní, ale také návodné a tím zásadně zkreslující výsledky výzkumu²⁰.

2.3. Medicínský diskurz

Nejvýraznější z těchto tří diskurzů, alespoň, co se týče počtu publikovaných studií, je bezpochyby diskurz medicínský. Ten přistupuje k piercingu a ostatním tělesným modifikacím primárně jako k zásahu do těla v nemedicínském prostředí, z čehož vyplývá nahlížení piercingu zejména jako zdravotního rizika, jemuž je třeba čelit.

Publikované studie se tak nejčastěji zaměřují na přehled zdravotních rizik, které piercing přináší, ať již na úrovni studií přehledových (např. Braithwaite et al. 1999) nebo na úrovni případových studií zdravotních komplikací jednotlivých pacientů (např. MacLeod - Adeniran 2004; O'Dwyer - Holmes 2002; Shinohara et al. 2007; Stewart et al. 2006; Ventolini - Kleeman 2003).

Mezi rizika, která piercing a další tělesné modifikace přináší, patří zejména infekce (např. Messahel - Musgrove 2009), přenos virových onemocnění jako je žloutenka či HIV/AIDS (např. Daniel - Sheha 2005) a alergické reakce na piercingové šperky (např. Dron et al. 2007; Ehrlich et al. 2001; Schram et al. 2010). Specifická pozornost je přitom věnována piercingu jazyka a ústní dutiny jako zdroje poškození zubní skloviny a dásní (např. Firoozmand et al. 2009; Hickey et al. 2010; De Moor et al. 2005). V psychiatrické perspektivě je pak piercing dáván do souvislosti s automutilacemi, tedy záměrným sebepoškozováním jako psychickou poruchou (zejm. Favazza 1996, 1998).

Součástí tohoto diskurzu je i apelování na nutnost zdravotní osvěty a regulace piercingových studií, která má zajistit adekvátní hygienické podmínky (např. Hellard et al. 2003). Vedle toho je věnována pozornost i tomu, zda si jsou potenciální nositelé piercingu, tedy primárně mládež, vědomi zdravotních rizik, která piercing přináší (např. Cegolon et al. 2010; Oberholzer - George 2010; Quaranta et al. 2011).

V jednoznačné menšině jsou pak texty, které piercing nenahlíží primárně jako zdravotní problém, ale jako sociální jev, s nímž se lékaři musí „vyrovnat“, respektive vědět, jak s ním zacházet. Tyto texty podávají přehled o nejčastějších anatomických lokacích, na nichž se lékaři mohou s piercingem u svých pacientů setkat (např. Hayward - Tindale 2008; Peate 2000; Stork 2002; Waugh 2007), případně seznamují lékaře a zdravotníky s tím, jak s piercingem zacházet, např. při ošetřování úrazů či lékařských vyšetřeních a operačních zákrocích (např. DeBoer et al. 2006; Muensterer 2004; Prosser 2007; Young - Armstrong 2008).

Výjimečně se objevují i texty, které perspektivu piercingu jako problému částečně narušují tím, že zpochybňují závažnost zmiňovaných zdravotních rizik. Greif a Hewitt (1998) tak např. zmiňují, že sice potenciální nebezpečí přenosu HIV při piercingu nebo tetování existuje, ovšem do roku 1998 nebyl zdokumentován jediný případ, kdy by k němu skutečně došlo. Podobně např. Goldman et al. (2009) předkládají výsledky výzkumu, podle nichž riziko, že jedinec, který v nedávné době podstoupil piercing nebo tetování, bude mít žloutenku, není větší než u osob, které tak neučinily. Tyto studie jsou však pouze kapkou v moři.

I v českém prostředí je tento diskurz nejvíce zastoupený. Pozornost však byla věnována piercingu výhradně ve spojitosti se zdravotními riziky (Drábková 2009a,

²⁰ Domnívám se, že kdyby věta byla formulována např. jako „Existuje spojitost mezi piercingem a braním drog.“, výsledky by byly velmi odlišné.

2009b; Finsterlová 2010; Kachlík 2007; Yamamotová 2010), zejména s ohledem na zdravotní komplikace provázející piercing v ústní dutině (Dvořáková 2010; Hlavičková 2009; Houba - Zemen 2004; Jaklová 2009; Jurkovič 1999).

2.4. Tři diskurzy, tři perspektivy

Rozdíl mezi těmito třemi diskurzemi nespočívá primárně v tom, kdo jsou jejich autoři, tedy zda se jedná o antropology, sociology, psychology či lékaře, i když samozřejmě jsou tyto diskurzy ukotvené v jednotlivých disciplínách. Důležitější je však perspektiva, kterou daný autor zaujímá.

V rámci antropologicko-sociologického diskurzu je piercing nahlížen jako **sociokulturní fenomén**, který je hoděn zkoumáním a jemuž je třeba porozumět. Demografický a socio-patologický diskurz jej nahlíží jako znak sociopatologického chování, jemuž je třeba předcházet, tedy jako **indikátor potenciálního problému**. Medicínský diskurz pak piercing chápe jako potenciální zdravotní komplikaci, jíž je třeba léčit, tedy **problém sám o sobě**.

Patrně není nutné zdůrazňovat, že se ve své práci hlásím explicitně a výhradně k prvnímu diskurzu. Nemohu ovšem opomenout ani zbylé dva, jelikož se oba významně a patrně významněji než diskurz první, promítají do diskurzu dominantní společnosti, jak bude patrné z mediálních reprezentací piercingu (viz podkapitola 4.2. Mediální reprezentace piercingu) i z reflexe postojů dominantní společnosti (viz podkapitola 5.2. Reflexe piercingu v očích dominantní společnosti).

3. Metodologie a reflexe výzkumu

Jak jsem uvedl v úvodu, cílem mé práce bylo porozumět piercingu u dnešní mládeže a to skrze ty významy, které mu mládež připisuje. To, že jsem se rozhodl zkoumat mládež, bylo ovlivněno mým rozhodnutím zkoumat jedince, pro které piercing nepředstavuje stěžejní součást identity, tedy nezkoumat subkulturu tělesných modifikací²¹ (srov. Myers 1992; Vale - Juno 1989), ale naopak ty, pro něž se stal běžnou součástí života. Toto rozhodnutí bylo mimo jiné ovlivněno i tím, že většina sociálněvědních výzkumů se věnovala právě příslušníkům subkultury tělesných modifikací a „běžní“ nositelé piercingu stáli doposud spíše mimo centrum zájmu sociálněvědních výzkumů (viz kapitola 2. Piercing v akademickém diskurzu).

Jak cíl výzkumu, tak rozhodnutí zkoumat mládež zcela zásadně ovlivnilo další teoreticko metodologická rozhodnutí, která jsem musel v průběhu svého výzkumu učinit. V následující kapitole se zaměřím na reflexi toho, o jaká rozhodnutí se jednalo a jak tato rozhodnutí ovlivnila samotný výzkum a jeho výsledky.

3.1. Polostrukturovaná interview jako technika výzkumu disperzního kulturního jevu

První z těchto rozhodnutí bylo ovlivněno skutečností, že piercing představuje mezi mládeží disperzní jev, který je problematické zkoumat za využití distinktivní metody sociokulturní antropologie, zúčastněného pozorování (Abu Ghosh et al. 2007; Nešpor - Jakoubek 2004) a to z několika důvodů.

Prvním důvodem je nemožnost identifikovat informátory do té doby, než se stanou jeho nositeli. Tím ovšem výzkumník přichází o možnost (zúčastněně) pozorovat informátory před tím, než piercing podstoupí, což mu zabraňuje sledovat jak vývoj motivace, tak zejména proces rozhodování a zejména vyjednávání piercingu s osobami, které jsou z perspektivy budoucích nositelů významné (zejména rodiče, ale také partneři, přátelé, spolužáci, prarodiče, učitelé apod.). Stejně tak to znemožňuje pozorovat vlastní akt piercingu a bezprostřední reakce zmiňovaných významných osob.

Druhým z nich je skutečnost, že jeho „běžní“ nositelé, na rozdíl od členů piercingové subkultury, netvoří (relativně) ohraničené skupiny ani nevytváří (specifické) sociální sítě. Jedná se v podstatě o individua, která spojuje právě a jedině tento kulturní prvek. I sdílený sociální prostor České republiky je problematické chápat jako spojnicí, vzhledem ke globálnímu a translokálnímu charakteru současného světa (srov. např. Eriksen 2007). Heterogenní charakter nositelů piercingu mě tak nutil odklonit se jak od klasického modelu etnografického terénního výzkumu charakterizovaného jako „1:1:1“, tedy „jedna vesnice, jeden rok, jeden antropolog“ (srov. Malinowski 1922; též např. Erickson - Stull 1998), ovšem zároveň mi ale neumožňoval, vzhledem k tomu, že nositelé netvoří sítě, ani využít model multi-lokální etnografie (multi-sited ethnography) (srov. Marcus 1995).

Z důvodu disperzního charakteru tohoto jevu tak nebylo možné účastnit se běžných interakcí nositelů piercingu s rodiči, kamarády, učiteli či dalšími jedinci a

²¹ Termínem piercingová subkultura, resp. subkultura tělesných modifikací označuji jedince, pro něž se tělesné modifikace staly identitní záležitostí a jako takové výrazně ovlivňují jejich životní styl. Mezi její členy lze počítat většinu pracovníků tetovacích a piercingových studií a komunity, které se kolem nich tvoří.

přímo sledovat, jak je piercing „žítý“ a vyjednávaný v každodenních interakcích. Zároveň také nebylo možné začlenit se (ať už v jakémkoliv z možných forem) do skupiny či sítě těchto nositelů a vytvářet hlubší osobní vazby, tedy dlouhodobě budovat *rapport* v klasickém etnografickém smyslu (srov. Hammersley - Atkinson 2007; Gobo 2008; O'Reilly 2005). To by totiž znamenalo trávit s informátory čas individuálně, což na jednu stranu bylo nejen obtížně realizovatelné (ať již z důvodů časových, tak vzhledem k problematičnosti, jak informátorům vysvětlit, že bych s nimi měl trávit jejich čas, když mne zajímá „pouze“ jejich piercing). Zároveň je otázkou i výhoda vytvoření hlubších osobních vazeb a využití zúčastněného pozorování, jelikož situace, kdy dochází ke zvýznamnění piercingu, nejsou předvídatelné a efektivita techniky zúčastněného pozorování by tedy byla sporná. Situace, kdy by významnost piercingu předvídatelná byla, je zase obtížné pozorovat, i vzhledem k tomu, že např. vyjednávání nositelů piercingu se svými rodiči již ve valné většině případů proběhlo a nyní se udržuje *status quo*. I v případě, že by tomu tak nebylo, si lze jen těžko představit účast výzkumníka při interakci nositelů piercingu s rodiči potom, co podstoupili svůj první piercing a mají ho prezentovat rodičům, stejně jako by bylo problematické (i eticky) sledovat např. reakce lékařů v ordinaci.

Na druhou stranu jistá forma *rapportu* ve smyslu „harmonick[ého] vztah[u] mezi etnografem a informátorem, [jenž] znamená, že se vyvinul základní pocit důvěry, který umožňuje volný tok informací“ (Spradley 1979: 78, překlad M.H.), byla pro provádění výzkumu nezbytná. Pokud je jedním z ukazatelů úspěšného vybudování *rapportu* fakt, že „[j]ak etnograf tak informátor mají z rozhovorů dobrý pocit, možná si je dokonce užívají“ (Spradley 1979: 78, překlad M.H.), byl v tomto ohledu *rapport* zcela dostatečný²², alespoň do té míry, že jsem v rámci interakcí se svými informátory vybudoval přátelskou atmosféru, která umožňovala sdílení osobních zkušeností a relativně „intimních“ informací vztahujících se k piercingu.

Z výše zmiňovaných důvodů jsem tak byl nucen rezignovat na využití zúčastněného pozorování a primárně se zaměřit na zpětnou reflexi chování a uvažování informátorů skrze polostrukturovaná interview (Bernard 2006: 212). V jejich rámci jsem se zaměřil (a) na to, jak informátoři reflektují své vlastní chování i chování ostatních významných aktérů ve vztahu k piercingu, (b) na to, jak informátoři konceptualizují piercing jako jev i jak reflektují tuto konceptualizaci u ostatních významných aktérů. Zajímalo mne tedy nejen to, jakým způsobem sami informátoři o piercingu uvažují a jak s ním zachází, ale také jak reflektují uvažování ostatních a jejich vnímání svého zacházení s piercingem. V tomto ohledu jsou veškerá získaná data interpretacemi mých informátorů, respektive jejich interpretacemi interpretací druhých, tedy slovy Clifforda Geertze (2000b: 19, 26) interpretacemi prvního a druhého řádu.

Při vedení rozhovorů jsem vycházel z konceptu „informátora jako experta“ (Spradley 1979), v jehož rámci jsem usiloval o co nejvěrnější zachycení jejich emické perspektivy. Ačkoliv jsem měl připravenou základní tematickou strukturu interview, snažil jsem se dát informátorům co největší prostor pro vlastní vyjádření a zároveň co nejvíce sledovat „nitky“ informací, které mi informátoři poskytlí svými předchozími výpověďmi, abych zachytil jejich specifika.

Ačkoliv mi polostrukturovaná interview umožnila získat potřebná data, není možné se k takto získaným datům stavět nekriticky. Každá data mají své limity, které je třeba reflektovat. V tomto ohledu se chci zmínit o třech limitech takto získaných dat. Prvním z nich je problém paměti. Vzhledem k tomu, že informátoři refleктоvali

²² Argumenty, které vytváření *rapportu* problematizují viz např. Nosková (2004) či Russell et al. (2002).

události, které se v některých případech staly i před více než dvěma lety, lze předpokládat jisté zkreslení. Je nezbytné si uvědomit, že k těmto událostem přistupovali ze současné perspektivy a jako taková data odráží současnou situaci a postoje (srov. Bernard 2006: 246nn.). Druhým limitem může být na jednu stranu snaha informátorů výzkumníkovi vyhovět a odpovídat tak, jak se informátor domnívá, že výzkumník očekává, na druhou stranu pak snaha informátorů stylizovat se do určité image, kterou chtějí výzkumníkovi prezentovat, což v obou případech mohlo vést v některých případech ke zkreslení dat (srov. Bernard 2006: 239nn.; Neuman 2003: 388n). Třetím limitem je pak to, že veškerá data jsou vždy nutně situovaná. V tomto ohledu hrála jednoznačně roli moje fixní pozice (Chiseri-Strater - Sunstein 2006: 57nn.), tedy skutečnost, že jsem výzkum prováděl jako muž zhruba ve věku kolem 30-ti let a interagoval jsem s informátory, z nichž většinu tvořily ženy (viz dále) ve věku od 15-ti do 20-ti let.

3.2. Konstrukce a popis výzkumného vzorku

Výzkum, který poskytl data pro následnou analýzu, proběhl ve dvou fázích. První fáze výzkumu probíhající v letech 2004-2005 spočívala v realizaci polostrukturovaných rozhovorů se studenty jednoho ze státních pražských gymnázií. Konkrétní výběr gymnázia byl ovlivněn faktem snadného přístupu, neboť na něm vyučoval jeden z mých přátel, který mi posloužil jako dveřník (Bernard 2006: 357). Volba gymnázia byla vedena předpokladem dobrých komunikačních schopností jeho studentů, jenž se ukázal jako předpoklad správný (viz dále).

Vedení gymnázia jsem svůj projekt představil obecně jako výzkum životního stylu mládeže, abych na jednu stranu nebudil nedůvěru tím, že se zajímám o z jejich pohledu potenciálně „deviantní“ či „zbytečné“ téma, na druhou stranu jsem nechtěl upozorňovat na to, že mí informátoři jsou nositelé piercingu, abych tak zabránil případným „represím“ ze strany pedagogického sboru. Vzhledem k tomu, že piercing není vždy umístěn na viditelných místech, učitelé o něm často nevědí, jak se ukázalo v rozhovorech.

Vlastní vzorek byl zvolen účelově, přičemž kritériem zařazení bylo, aby byl informátor nositelem piercingu, ať již aktuálně nebo v minulosti. K jeho konstrukci jsem využil relativně nestandardní metodu, která se však ukázala pro výzkum takto disperzního jevu jako velmi účelná.

V průběhu října 2004 jsem v rámci výuky mezi studenty osobně distribuoval krátký dotazník, který kromě základních demografických údajů (věk, pohlaví, vzdělání a zaměstnání rodičů) zjišťoval zejména, zda jsou nositeli piercingu a tetování. Právě tento dotazník, který vyplnilo celkem 371 studentů (184 mužů a 184 žen, 3 osoby pohlaví neúvedly) ve věku od 15 do 20 let mi umožnil vytipovat potenciální informátory pro polostrukturovaná interview, které jsem následně oslovil a domluvil se s nimi na individuálních rozhovorech.

V průběhu výzkumu byl vzorek doplněn o několik informátorů získaných metodou sněhové koule (Bernard 2006: 192 nn.). Jednalo se buď o informátory, kteří se neúčastnili vyplnění dotazníku (v době jeho distribuce nebyli přítomni) nebo původně neměli zájem se výzkumu zúčastnit. Zde hrálo významnou roli vytvoření *rapportu* s dosavadními informátory, kteří mne s těmito jedinci kontaktovali, resp. je přesvědčili, aby na výzkumu participovali.

V jakémkoliv výzkumu je problematické zcela se vyhnout reaktivitě a „paradox pozorování“, tedy fakt, že výzkumník do jisté míry pozoruje dění, které svým výzkumem vytvořil (rov. Gobo 2008: 124nn.), se projevil i v mém případě, ačkoliv jsem

zúčastněné pozorování neprováděl. Při realizaci rozhovorů jsem se dozvěděl, že v době mezi zadáním dotazníků (říjen 2004) a skončením rozhovorů (leden 2005) některé studentky (výhradně dívky) podstoupily piercing. Jednalo se nejen o informátorku, která již byla nositelkou jednoho piercingu a podstoupila další (Mirka), ale i o dvě další informátorky, pro které to byl jejich první piercing (Soňa a Simona). Z výpovědí těchto dívek se ukázalo, že realizací dotazníku došlo k zvýznamnění fenoménu piercingu, což následně vedlo některé z nich k jeho podstoupení.

Rozhovory s informátory probíhaly v rámci vyučování od listopadu 2004 do ledna 2005. Podařilo se mi vyjednat s několika učiteli uvolnění studentů převážně z hodin tělesné výchovy (ale také zeměpisu či základů společenských věd). Realizovány byly ve třídách, v nichž právě neprobíhalo vyučování a trvaly zhruba v rozmezí 1-2 hodin. Všechny rozhovory byly se souhlasem informátorů zaznamenávány na diktafon.

Volba provádět rozhovory ve škole během vyučování byla vedena následujícími úvahami. Chtěl jsem docílit toho, aby rozhovory nekonkurovaly volnému času informátorů, tudíž aby nemuseli volit mezi vlastní zábavou a účastí na rozhovorech (jelikož jsem se domníval, že i přes atraktivnost tématu je těžké s volným časem soupeřit). Zároveň jsem se nechtěl vystavovat podezření, že mám kromě výzkumu ještě jiné, osobní zájmy (jak by tomu mohlo být v případě, kdy bych informátory, z nichž valnou většinu tvořily dívky, zval např. do kavárny). Že se jednalo o vhodnou volbu, dokládá mimo jiné i fakt, že mi žádný z informátorů rozhovor neodřekl ani jej neodložil.

Vzorek byl v tomto případě složen ze všech studentů, kteří byli nositeli piercingu (ve vymezení formulovaném v úvodu, tedy s výjimkou „běžných“ náušnic v ušních lalůčkách) a zároveň byli ochotni na výzkumu participovat jako informátoři. Sestával celkem z 24 studentů (3 muži a 21 žen) ve věku 15-20 let, přičemž věkový průměr i medián činil 17 let. Většina obou rodičů měla dosažené vysokoškolské vzdělání, pouze v několik případech to bylo vzdělání středoškolské. V rámci tohoto souboru bylo zdokumentováno celkem 30 piercingů, přičemž maximální počet u jednoho informátora byl tři. První piercing podstoupili v rozmezí od 11 do 19 let, přičemž průměr činil 15 let, medián pak 16 let.

V druhé fázi výzkumu v roce 2009 byl stávající vzorek doplněn o data získaná na jednom ze státních pražských středních odborných učilišť s cílem rozšířit soubor o informátory z jiného socioekonomického prostředí. Pro potřeby mého výzkumu mi data (ve formě audionahrávek, transkriptů a fotodokumentace) poskytla Bc. Adela Riegerová, jež data sebrala v rámci realizace své bakalářské práce, již jsem byl vedoucím. Sběr dat formou polostrukturovaných interview probíhal stejně jako v první fázi. Totožná byla i konstrukce vzorku pomocí dotazníkového šetření i způsob jejich záznamu.

Pro potřeby svého výzkumu jsem do datového souboru zařadil celkem 7 informátorek, které splňovaly výše zmiňovaná kritéria²³. Jejich věk se pohyboval v rozmezí od 18-ti do 19-ti let. Většina rodičů byla vyučená, ve třech případech měl jeden z rodičů středoškolské vzdělání. V rámci tohoto souboru bylo zdokumentováno také 30 piercingů, maximální počet piercingů u jedné informátorky byl 13 (včetně těch, které již vyjmula). Nejmladší informátorce bylo 18, nejstarší 19 let, průměrný věk činil

²³ Kolegyně prováděla rozhovory ještě s informátory, kteří byli nositeli tetování i několika jedinci bez tělesných modifikací. Vzhledem k charakteru svého výzkumu jsem tyto informátory do datového souboru nezařadil. Skutečnost, že se jednalo pouze o ženy opět odpovídá situaci, kdy muži nositeli piercingu nebyli či neměli zájem na výzkumu participovat.

18 let. První piercing podstoupily v rozmezí od 12 do 16 let, přičemž průměr i medián činil 15 let.

Ačkoliv si uvědomuji odlišnost sociokulturního zázemí informátorů navštěvujících gymnázium a střední odborné učiliště a tyto rozdíly v samotné analýze a interpretaci v případě, že jsou významné, zohledňuji, pro potřeby analýzy budu s oběma vzorky zacházet jako s jedním souborem dat. Mým záměrem totiž nebylo primárně ukázat rozdíly, vyplývající ze zmiňovaných odlišných sociokulturních východisek, ale pochopit, jak je piercing interpretován svými nositeli z řad pražské středoškolské mládeže.

Finální vzorek, z něž vychází má analýza, se tedy skládá z 31 informátorů, 3 mužů a 28 žen ve věku 15-20 let. Disproporce v zastoupení obou genderů byla způsobena nerovnoměrným rozložením piercingu mezi oběma gendery a jako taková odráží jeho rozložení v populaci²⁴. Průměrný věk činil 17 let, medián pak 18 let. 24 informátorů bylo studenty gymnázia, 7 středního odborného učiliště. Vzdělání rodičů bylo u gymnaziálních studentů nejčastěji vysokoškolské, u studentů středního odborného učiliště byli rodiče převážně vyučení.

V rámci souboru bylo zdokumentováno 60 piercingů, četnost počtu piercingů ve výzkumném vzorku představuje přehledně tabulka 1.

Počet piercingů	Počet informátorů
13	1
6	1
5	1
3	2
2	4
1	22

Tabulka 1: Četnost počtu piercingů ve výzkumném vzorku

Četnost piercingů jednotlivých anatomických lokací pak přehledně zobrazuje tabulka 2.

Anatomická lokace	Četnost
Pupík ²⁵	17
Ušní chrupavka (<i>Helix</i> ²⁶ a <i>Industriál</i> ²⁷)	9
Obočí ²⁸	6

²⁴ Tato genderová disproporce byla zaznamenána i v zahraničí – v Itálii (Clerici - Meggiolaro 2011), v USA (Armstrong et al. 2004; Carroll et al. 2002; Mayers et al. 2002), v Německu (Stirn et al. 2006) a ve Švýcarsku (Suris et al. 2007).

²⁵ Viz Příloha č. 2, obr. 25-31.

²⁶ Jako *Helix* se označuje piercing ušní chrupavky u horního okraje ucha (viz Příloha č. 2, obr. 1 a 2).

²⁷ Tzv. *industriál* jsou dva piercingy ušní chrupavky spojené jednou většinou rovnou činkou (viz Příloha č. 2, obr. 3).

²⁸ Viz Příloha č. 2, obr. 12 a 13.

Nosní křídélko ²⁹	4
Jazyk ³⁰	4
Brada ³¹	4
Dolní ret ³²	4
Ucho (mimo lalůček a chrupavku)	2
Horní ret (<i>Madonna</i> ³³ a <i>Medusa</i> ³⁴)	2
Prsní bradavka ³⁵	1
Tunel ³⁶	1
Tkáň mezi palcem a ukazovákem (<i>hand web</i> ³⁷)	1
Uzdička horního rtu (<i>Smiley</i> ³⁸)	1
Nespecifikovaný piercing ženského genitálu ³⁹	1
Hrizontální <i>surface</i> ⁴⁰ (povrchový piercing) pod pupíkem	1
<i>Surface</i> (povrchový piercing) kůže na hrudi	1
<i>Surface</i> (povrchový piercing) levého ramene	1
Celkem	60

Tabulka 2: Četnost počtu piercingů ve výzkumném vzorku

Detailní rozpis charakteristik jednotlivých informátorů se nachází v příloze č. 1.

Ačkoliv drtivá většina mých informátorů jsou ženy, budu pro jejich označení používat generické maskulinum informátor, aktér / informátoři, aktéři. Činím tak z toho

²⁹ Viz Příloha č. 2, obr. 8.

³⁰ Viz Příloha č. 2, obr. 22.

³¹ Viz Příloha č. 2, obr. 17 a 18.

³² Viz Příloha č. 2, obr. 10, 15, 16 a 22.

³³ *Madonna* je označení pro piercing umístěný na horním rtu mimo osu obličeje (viz Příloha č. 2, obr. 9 a 19).

³⁴ *Medusa* se nazývá piercing umístěný nad horním rtem v ose obličeje (viz Příloha č. 2, obr. 20).

³⁵ Viz Příloha č. 2, obr. 33.

³⁶ Jako „tunely“, angl. *flesh tunnels*, se označují otvory v ušním lalůčku postupně roztahované do požadované velikosti, do nichž se vkládají šperky ve tvaru krátké duté trubičky (viz Příloha č. 2, obr. 5). Alternativou jsou potom tzv. *plugy*, které se liší tím, že nejsou duté, ale vyplněné (viz Příloha č. 2, obr. 6).

³⁷ Anglický termín *hand web piercing*, který v češtině nemá ekvivalent, označuje piercing tkáně mezi palcem a ukazovákem.

³⁸ Anglický název *Smiley* se používá k označení piercingu uzdičky horního rtu (viz Příloha č. 2, obr. 21).

³⁹ Piercingů ženského genitálu existuje poměrně velké množství (viz Příloha č. 3, obr. 42-47). Informátorka bohužel nedokázala piercing explicitně pojmenovat a Adela Riegerové, která s ní rozhovor prováděla, detailněji nepátrala o jakou anatomickou lokaci se konkrétně jednalo, což je však vzhledem k maximálně intimní povaze tohoto piercingu omluvitelné.

⁴⁰ Jako *surface* neboli povrchové piercingy se označují piercingy, které nejsou aplikované skrze tkáň (např. piercing uší nebo nosu) nebo záhyb kůže (např. piercing pupíku), ale jsou vedené pouze pod kůží. Takovýto piercing lze umístit v podstatě na libovolnou anatomickou lokaci, ovšem hojení je mnohem problematickejší a tělo může piercing snáze odmítnout a vyloučit jako cizí předmět (viz Příloha č. 2, obr. 34).

důvodu, aby rozlišování genderu nevytvářelo nezamýšlené významy, např. ve vnímání piercingu tam, kde nejsou, resp. kde jsem je nerozeznal.

3.3. Analytické a interpretační postupy

K analýze dat jsem přistupoval technikou dvoufázové analýzy etnografických dat podle Angrosina (2007: 67–76), která se skládá z tzv. deskriptivní a teoretické analýzy.

Deskriptivní analýza si klade za cíl identifikaci stěžejních kategorií (emických i etických) a zachycení pravidelností v datech (Angrosino 2007: 67nn.). V tomto ohledu byla prvním analytickým krokem digitalizace audionahrávek rozhovorů a jejich následný přepis formou doslovné transkripce (Leix 2003), jež mi umožnila přehlednější manipulaci s daty. Následná analýza dat byla realizována pomocí obecných kvalitativních analytických technik segmentace, kódování a poznámkování (Bryman 2008: 550nn.) s využitím třístupňového kódování navrženého Milesem a Hubermanem (1994), tedy kódování deskriptivního, interpretativního a strukturního (*descriptive, interpretive, pattern coding*). Při své analýze jsem pracoval s programem pro kvalitativní analýzu dat Atlas.ti 6.2 v licenci FHS UK, který mi umožnil přehledné zobrazování, třídění a vyhledání segmentů dat. V tomto smyslu jsem prováděl neustálé a opakované „třídění, indexaci, segmentaci, vyhledávání, porovnávání, přeskupování, spojování, pojmenovávání [a] rekontextualizaci“ (Konopásek 1997: 19 ods.) dat, s nimiž jsem pracoval.

V následné teoretické analýze docházelo ke vztažení identifikovaných kategorií a pravidelností k teoretickým konceptům, které je mohly pomoci interpretovat (Angrosino 2007: 67nn.). V tomto ohledu jsem k analýze přistupoval primárně induktivně, jelikož jsem se maximálně snažil „nechat vést daty“ (Lofland et al. 2006: 195n.).

Jednotlivé úryvky rozhovorů, které prezentuji ve své práci, jsem před publikací redigoval, zejména v tom směru, že jsem vypustil výplňová slova a upravil slovosled, aby odpovídal psané formě češtiny. Zároveň jsem se ale snažil maximálně zachovat charakter řeči daného informátora, včetně jím užívaných slov.

3.4. Doplnková analýza mediálních reprezentací

Kromě polostrukturovaných interview s nositeli piercingu jsem v rámci výzkumu provedl také analýzu mediálních zpráv týkajících se tématu piercingu (viz podkapitola 4.2. Mediální reprezentace piercingu) s cílem identifikovat a dekonstruovat způsoby, jakými je piercing reprezentován v mediálním diskurzu. Systematické kvalitativní obsahové analýze (Mayring 2000, 2004) jsem podrobil šest ročníků nejčtenějších českých deníků, Mladé fronty Dnes (dále jen Mf Dnes) a Blesku, vydaných v letech 2001-2006, včetně jejich magazínových příloh⁴¹ a jejich internetových podob⁴². U obou deníků jsem do výběrového souboru zařadil pouze články, které explicitně zmiňovaly slovo piercing. Články v Mf Dnes byly získány skrze databázi periodik Newton Média, články deníku Blesk v jejich internetovém archivu na webových stránkách www.blesk.cz. Vyhledání relevantních článků proběhlo pomocí zadání klíčového slova piercing.

⁴¹ Jednalo se o magazínové přílohy Magazín Dnes a Blesk magazin. Do vzorku bylo také zahrnuto nedělní vydání deníku Blesk Nedělní Blesk.

⁴² Internetová podoba deníku Blesk (www.blesk.cz) a Mladá Fronta Dnes (www.idnes.cz).

Celkově bylo analyzováno 263 článků, v nichž se hovořilo o piercingu, z toho 191 článků v Mf Dnes a 72 článků v Blesku. Z tohoto počtu představoval piercing (někdy ve spojení s dalšími formami tělesných modifikací) hlavní téma pouze 16 článků v Mf Dnes a 13 článků v Blesku. Drtivá většina článků hovořila o piercingu v souvislosti s jiným tématem, čímž jej prezentovala v různých kontextech. Analýza se proto pokusila zachytit, v jakých kontextech dochází k reprezentaci piercingu výše zmiňovanými médii.

3.5. Subjektivní pozice výzkumníka

Již výše jsem zmiňoval, že můj výzkum jednoznačně ovlivnila má fixní pozice, jež utvářela jeden z kontextů interakcí mezi mnou jako výzkumníkem a mými informátory.

Charakter výzkumu a samozřejmě i celé práce však byl bezpochyby ovlivněn i mou subjektivní pozicí, tedy mými vlastními postoji, hodnotami a normami (Chiseri-Strater - Sunstein 2006: 57nn.). Žádný výzkum totiž nemůže být ze své podstaty objektivní, jelikož jej provádí výzkumník-subjekt, se svými vlastními normami, hodnotami a předporozuměními, které sice může, resp. musí cíleně reflektovat, ale nemůže se jich zcela zbavit (srov. Pfliegerová 2007).

V tomto ohledu považuji za významné čtenáři představit svou subjektivní pozici, zejména ve vztahu k piercingu, která se bezpochyby promítla do způsobu, jakým jsem o piercingu mezi pražskou středoškolskou mládeží uvažoval a psal.

K výzkumu jsem přistupoval z pozice outsidera (Jones 2006), jak vzhledem k tomu, že z perspektivy mých informátorů již jednoznačně nejsem zařaditelný mezi mládež⁴³, tak i protože nejsem nositelem žádné tělesné modifikace. V době mých studií na střední škole piercing teprve začínal pronikat do české společnosti a já k němu v té době zaujímal spíše negativní postoj. Ten se proměnil až později, když jsem se začal věnovat tématu tělesných modifikací v mezikulturní perspektivě, zejména u mimoevropských společností v rámci své diplomové práce (Heřmanský 2004). Můj současný vztah k piercingu by bylo možné charakterizovat nejpřesněji jako pozitivní vědecký zájem. Ačkoliv nejsem jeho nositelem a ani se jím nehodlám stát, v rámci výzkumu jsem si k němu i skrze své informátory vybudoval v podstatě pozitivní vztah.

3.6. Etika výzkumu

Ve svém výzkumu jsem se řídil obecnými zásadami tzv. procedurální etiky sociálněvědního výzkumu (Guillemin - Gillam 2004).

Všichni informátoři⁴⁴ byli seznámeni jednak s cílem výzkumu a bylo jim vysvětleno, za jakým účelem výzkum probíhá, zároveň byli upozorněni, že jejich participace na něm je zcela dobrovolná a mohou ji kdykoliv ukončit. Byli také ujištěni, že nijak nedojde k vyzrazení jejich identity. Všichni informátoři podepsali informované souhlasy nebo dali s výzkumem souhlas ústně.

Abych zajistil utajení identity svých informátorů, používám pro ně v celém textu náhodně vybraná křestní jména. Zároveň záměrně neuvádím názvy obou středních škol, na nichž výzkum probíhal, abych zajistil jejich anonymizaci a neohrozil tak utajení identity svých informátorů.

⁴³ Kromě toho má zkušenost období studia na střední škole je od zkušenosti mých informátorů radikálně odlišná, i kdyby jen tím, že jsem jej prožil bez internetu a mobilních telefonů.

⁴⁴ Včetně informátorů, s nimiž prováděla rozhovory Bc. Adela Riegerová.

4. Reprezentace piercingu v české dominantní společnosti

Jak jsem uváděl již v úvodu, domnívám se, že ačkoliv (sub)kultura mládeže představuje svébytný systém významů, norem a hodnot, nelze opomenout, že právě proto, že se jedná o subkulturu, vychází její hodnoty, normy a významy z přijetí, odmítnutí či reinterpretace norem, významů a hodnot dominantní společnosti. K pochopení toho, jaké významy mládež připisuje piercingu, je tedy nezbytné vědět, jaké významy piercingu připisuje dominantní společnost.

V této kapitole se tedy pokusím představit, jaké jsou kořeny postojů dominantní společnosti, abych se v kapitole následující mohl explicitně věnovat tomu, jak nositelé piercingu tyto postoje dominantní společnosti k piercingu reflektují.

Vzhledem k tomu, že piercing je v české společnosti relativně novým fenoménem, který do ní pronikl ze „Západu“, považuji za důležité v první části této kapitoly představit, jaké kořeny má tento jev v „západní“ kultuře, jelikož společně s piercingem se šířily i jeho významy. Tím nechci tvrdit, že nemohlo dojít, resp. nedošlo k jejich reinterpretaci, pouze se pokusím přiblížit, jaké významy se s piercingem pojily v průběhu jeho difuze do české kultury.

V druhé části se pak zaměřím na to, jaké mediální reprezentace piercingu produkují česká média, konkrétně dva nejčtenější české deníky, Mf Dnes a Blesk. Vycházím přitom z předpokladu, že mediální reprezentace jsou jistým způsobem provázané se sociální realitou, kterou zobrazují. Bez ohledu na to, jestli jsou odrazem postojů dominantní společnosti (zejména skrze cenzuru a kontrolu zájmových skupin) nebo tyto postoje svým působením aktivně konstruují (tím, že předkládají reprezentace, které si jejich konzumenti nemohou ověřit), k čemuž se kloním spíše, je skrze média možné nahlédnout, jaké významy jsou piercingu v dominantní společnosti přisuzovány (srov. DeFleur - Ball-Rokeach 1996: 266–277; Kunczik 1995: 159–214).

4.1. Historie piercingu v euroamerické společnosti

Historie piercingu v euroamerické společnosti se datuje do 70. let 20. století. Vychází přitom ze tří ideově odlišných kořenů – americké gay subkultury (Jeffreys 2000), britského punku (Jeffreys 2000; Wojcik 1995) a hnutí *Modern Primitives* (DeMello 2000; Vale - Juno 1989).

V sedmdesátých letech si významná část členů americké gay subkultury „nechala ostříhat vlasy nakrátko, až těsně k hlavě, a začala nosit zrcadlové letecké sluneční brýle. Někteří si nechali propíchnout bradavky a nosili v nich zlaté kroužky⁴⁵ nebo činky, jiní si nechali potetovat paže nebo hýždě“ (Levine 1998: 61 podle Jeffreys 2000, překlad a poznámka M.H.). Podle Martina Levina (1998 podle Jeffreys 2000) se jednalo o reakci na femininní obraz gaye, který byl v té době běžný v majoritním diskurzu a který gayové reflektovali. Vzhledem k tomu, že byli chápáni jako femininní a maskulinita střední třídy v jejich případě nebyla dostačující, přijali někteří maskulinitu pracující třídy a transformovali ji do podoby hypermaskulinní sexuality. V jejím rámci byl kladen důraz na schopnost snášet enormní sexuální aktivity a bolest. Piercing se tak v rámci sadomasochistických praktik stal projevem schopnosti snášet bolest, což bylo chápáno jako vysoce maskulinní.

⁴⁵ Kroužky představují další typ piercingových šperků. Mohou mít buď podobu prostého kroužku nebo do něj může být vsazena kulička, tzv. *captive bead ring* (viz Příloha č. 4, obr. 49).

Druhý kořen představuje punková subkultura, jejíž ideologie, založená mimo jiné na nihilismu a z něj vyplývajícím sebebedestrukčním postoji, nacházela odraz ve stylu, jehož součástí bylo i tetování a zejména piercing. Právě piercing se stal symbolem sebebedestrukčních tendencí a „stereotypní obraz punkera se spínacím špendlíkem propíchnutým skrz tvář se stal ikonou deviantní mládeže“ (Wojcik 1995: 19, překlad M.H.) Nejen spínací špendlíky, ale také kroužky a činky v obočí, nose či rtech se staly součástí punkové estetiky, jež se stavěla vůči estetice mainstreamové a již lze chápat jako projev resistance vůči dominantní kultuře britské střední třídy (Hebdige 1979). Piercing byl tak jedním ze způsobů, jak „manipulací se standardními kódy zdobení sociálně nepřijatelným způsobem punks zpochybňovali přijímané kategorie každodenního oděvu a narušovali kódy a konvence každodenního života“ (Wojcik 1995: 11, překlad M.H.).

Fakt, že masmédia tyto praktiky označovala jako mutilace (Wojcik 1995: 18), tedy zmrzačení či znetvoření, byl do jisté míry umocněn dvěma skutečnostmi, na něž bych rád upozornil. První z nich byl etos D.I.Y.⁴⁶, v jehož rámci punks podstupovali tyto modifikace z rukou amatérů⁴⁷, většinou jiných punks nebo je dokonce prováděli ve formě autopiercingu⁴⁸, tedy sami sobě. V dominantní společnosti tak takovýto piercing evokoval ne-sterilitu, „špínu“, což zvyšovalo jeho nazírání jako na nebezpečnou praktiku. Druhou je pak rekontextualizace předmětů užitých jako piercingové ozdoby ve formě brikoláže (srov. Lévi-Strauss 1996). Zejména užívání spínacích špendlíků namísto ozdob určených k takovému účelu, představovalo pro mainstreamovou kulturu šokující transformaci významu. Zavírací špendlík v tomto ohledu působí bezpochyby nepatříčněji než současný piercingový šperk.

Třetím kořenem se pak stalo americké subkulturní hnutí *Modern Primitives*. *Modern Primitives* se jako hnutí zrodili v 70. letech v Kalifornii jako síť vzájemně volně provázaných jedinců. Jeho členové hledají inspiraci k tělesným modifikacím u nezápadních, zejména preliterárních společností, v jejichž rámci přijímají bolest jako spirituální a transcendentní zkušenost. Kromě tetování, piercingu a cuttingu praktikují také tzv. *body play*, např. šňěrování, zavěšování, apod. (DeMello 2000, 2007; Klesse 1999). Jednou z takových praktik je tzv. zavěšení na kůl inspirované Tancem Slunce indiánů Velkých plání (Vale - Juno 1989: 35n.). V jejím rámci byla aktérům propíchnuta tkáň na hrudi, do otvorů vloženy dřevěné kolíčky a na ně přivázány kožené řemínky, které byly upevněny ke kůlu. Aktéři se pak v průběhu dne snažili vahou vlastního těla tyto kolíčky z kůže vytrhnout. Bolest, která celý rituál provázela, byla v indiánské perspektivě chápána jako oběť duchovním silám, jež měla zajistit jejich přízeň či byla realizována jako poděkování za přízeň již projevenou (Heřmanský 2004: 79–91). Přestože se některé z těchto tělesných praktik objevují i v rámci BDSM⁴⁹ scény, *Modern Primitives* zdůrazňují oproti sexuálním aspektům spirituální aspekty těchto modifikací (Klesse 1999: 16).

⁴⁶ Do It Yourself – Udělej si sám.

⁴⁷ Termínem amatér označuji jedince, který není profesionálním piercerem, tedy piercing nepředstavuje jeho zdroj obživy. Nechci tím nijak hodnotit kompetence daného jedince provádět piercing. Přestože u profesionálního piercera lze předpokládat, že má s piercingem bohatší zkušenosti, nemusí to být vždy pravidlem.

⁴⁸ Termínem autopiercing označuji piercing, které provede aktér sám na sobě, tedy automodifikaci formou piercingu.

⁴⁹ BDSM je akronymem pro *Bondage and Discipline, Dominance and Submission* a *Sadism and Masochism*. Označuje širokou škálu sexuálních praktik založených na vzájemné domluvě, v jejichž rámci je jeden z partnerů postaven do nadřazeného postavení vůči druhému.

Postupně pak tyto původně subkulturní praktiky začaly pronikat do dominantní společnosti. Z gay subkultury se tak dělo skrze gay módní návrháře (jako Jean-Paul Gaultier nebo Gianni Versace), kteří původní prvky SM gay módy (a mezi nimi i piercing) dostali na módní mola, kde je modelky prezentovaly v kontextu mladých heterosexuálních žen (Strong 1998 podle Jeffreys 2000). Za významný je v ustanovování piercingu v dominantní společnosti považován rok 1993, kdy modelka Christy Turlington vystoupila na módní molo s piercingem pupíku a kdy Jean-Paul Gaultier představil piercing jako součást své kolekce v Paříži.

V případě punku dochází již od počátků ke komodifikaci jeho výrazových prostředků, zejména módy, která je záhy komercializována a postupně apropriována do systému módy mainstreamové (Hebdige 1979). Společně s ní tak do něj přichází také tetování a piercing.

Hnutí *Modern Primitives* se do širšího povědomí americké dominantní společnosti dostává na přelomu 80. a 90. let 20. století s knihou *Modern Primitives* (Vale - Juno 1989), která představuje sbírku rozhovorů s předními postavami tohoto hnutí, např. Fakirem Musafarem, Donem Ed Hardym či Jimem Wardem. Tato kniha představovala první možnost, kdy se dominantní společnost mohla setkat s fotografiemi rozštěpeného penisu nebo muže zavěšeného na hácích na zavěšování masa.

Piercing samozřejmě nebyl v pronikání do dominantní společnosti osamocen. Od poloviny šedesátých let 20. století probíhá tzv. renesance tetování, která rekonstruuje původní status tetování jako deviantní praktiky spojované s vězni, motorkáři a námořníky (Sanders 2008; DeMello 2000; Atkinson 2003; Schildkrout 2004). Tato proměna tetování v diskurzu dominantní společnosti je charakteristická heterogenizací okruhu osob, které podstupují tetování (již se nejedná pouze o námořníky, motorkáře a členy gangů), proměnou vnímání těch, kteří tetování provádí (směrem k jejich chápání jako umělců) a charakteru tetovaných motivů (od standardizovaných tetování malého rozsahu k rozměrným tetováním inspirovaným japonskou a polynéskou kulturou) (Rubin 1988: 233–262 podle Schildkrout 2004: 335; Sanders 2008: 18–20). Vzhledem ke spojitosti tetování a piercingu jak v diskurzu subkultury tělesných modifikací, tak v diskurzu dominantní společnosti sehrála renesance tetování při ustanovování piercingu v dominantní společnosti bezpochyby významnou roli.

Na průsečíku těchto tří vlivů a společně s renesancí tetování se tak piercing postupně ustanovuje v dominantní společnosti. Významnou roli v tomto procesu sehrála média, zejména hudební stanice MTV (srov. Kosut 2006).

Jako okamžik, kdy se piercing stal mainstreamovým, je uváděno odvysílání hudebního klipu k písni Cryin' rockové skupiny Aerosmith, jenž byl následně MTV vyhlášen jako nejlepší hudební klip roku. V tomto klipu se hlavní hrdinka, mladá dívka, kterou zosobňuje herečka Alicia Silverstone, nechává tetovat a podstupuje piercing pupíku. Jedná se o první případ, kdy byl piercing prezentován v mainstreamových médiích v explicitně pozitivním kontextu a zároveň první případ, kdy byl explicitně zobrazen vlastní proces piercingu.⁵⁰

Podle výpovědí nositelů piercingu, kteří uveřejňují své „příběhy piercingu“ v rámci fóra BMEzine⁵¹, byl pro některé z nich tento videoklip zcela jednoznačným impulsem k rozhodnutí také podstoupit piercing⁵².

⁵⁰ BMEZINE.COM LLC. Aerosmith. *BMEzine Encyclopedia*. [online]. 24.4. 2006. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <<http://wiki.bmezine.com/index.php/Aerosmith>>.

⁵¹ BMEzine (www.bmezine.com) představuje největší a neznámější komunitní server sdružující jedince se zájmem o tělesné modifikace.

Medializace a komodifikace tak postupně zbavila piercing statusu subkulturní praktiky (srov. Kosut 2006) a pro mládež z něj učinila praktiku, kterou je možné považovat za mainstreamovou (srov. např. Clerici - Meggiolaro 2011; Millner - Eichold 2001; Stirn 2003).

V dominantní společnosti však piercing jednoznačně přijímán není. Zatímco ucho je v západním dominantním diskurzu „normativní dekorativní praktikou po staletí, jiné formy piercingu jsou přijímané mnohem méně“ (DeMello 2007: 41). Piercing s sebou totiž stále nese stigma svého subkulturního původu, přičemž zároveň narušuje i normalizované formy vzhledu (Sweetman 1999b: 62; Stirn 2003).

4.2. Mediální reprezentace piercingu

Jak jsem se pokusil ukázat výše, je piercing historicky spojován se subkulturním původem, který mu společně s tím, že je narušením normalizovaného vzhledu, může dodávat deviantní charakter. Na druhou stranu je však postupně apropriován nejen v rámci (sub)kultury mládeže, ale také dominantní společnosti. V následující části se proto pokusím představit, jakým způsobem je piercing medializován skrze nejčtenější české deníky⁵³, abych tak ukázal jeho možné reprezentace v diskurzu dominantní společnosti.

Považuji to za významné nejen z důvodů uváděných výše, ale také proto, že moji informátoři tyto reprezentace nejen reflektovali, ale zároveň i do jisté míry inkorporovali do významů, které piercingu přikládali oni sami.

4.2.1. Módní fenomén

Nejvýrazněji byl piercing reprezentován jako módní fenomén. Oba deníky přitom poukazovaly na skutečnost, že piercing a obecně tělesné modifikace jsou módním trendem, který je hodný následování:

*Trend posledních let je jasný. Kdo chce jít s dobou, zdobí si tělo tetováním a piercingem.*⁵⁴

*Rafinované [piercingové] šperky na všech možných částech těla dneska rozhodně frčí.*⁵⁵

Tuto skutečnost je možné sledovat již na volbě titulků některých článků, např. „*Když se piercing povede, může být hodně sexy*“⁵⁶. Piercing tak byl prezentován jako módní doplněk a jeho nošení bylo nahlíženo jako věc osobního vkusu. Tato reprezentace je v obou denících konstruována skrze dva rozdílné diskurzy, z nichž každý deník upřednostňoval jeden, zatímco upozadoval druhý.

Deník Blesk piercing prezentoval zejména v kontextu bulvárních zpráv ze života celebrit, což se projevilo i ve formě titulků jednotlivých článků, např. „*Janet Jackson*

⁵² BMEZINE.COM LLC. Aerosmith. *BMEzine Encyclopedia*. [online]. 24.4. 2006. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <<http://wiki.bmezine.com/index.php/Aerosmith>>.

⁵³ Jsem si vědom, že existují subkulturní média (ať již Bodyart Magazín, Tetování či Crazy Style), ovšem ta jsou zaměřena primárně právě na subkulturu tělesných modifikací a nikdo z mých informátorů o ně nijak neprojevoval zájem. Z těchto důvodů jsem je tedy do své analýzy nezařadil.

⁵⁴ Jak móda ničí lidské zdraví. *Mf Dnes* 23.7.2004, č. 170, roč. XV, s. E1.

⁵⁵ Piercing? Už mám jenom jeden! *Blesk* 30. 5. 2005, č. 126, roč. 14, s. 24.

⁵⁶ Když se piercing povede, může být hodně sexy. *Mf Dnes* 19.4.2002, č. 92, roč. XIII, s. D3.

miluje piercing⁵⁷, „Britney má propíchnutou bradavku“⁵⁸ či „Langoš“ šel do piercingu⁵⁹. Ve zprávách o celebritách s piercingem tak figurovaly populární zpěvačky (Britney Spears, Janet Jackson), herečky (Mahulena Bočanová) a modelky (Diana Kobzanová), ale také sportovci (Dennis Rodman, Stephan Kretzmar). Piercing zde byl líčen jako poslední módní výstřelek současnosti, který přijímají za své známé celebrity, jako tomu bylo např. u zpěvačky Christiny Aguilera: „*Sexy módě chromované oceli neodolala ani popová princeznička Christina Aguilera...*“⁶⁰. Ačkoliv se tento diskurz objevoval i v Mf Dnes, dělo se tak pouze výjimečně v souvislosti s celebritami a populárními osobnostmi. Příkladem mohou být rozhovory s herečkou Zuzanou Kanócz⁶¹ či s Miss ČR Taťanou Kuchařovou⁶², v nichž se piercing obou celebrit objevoval jako jedno z témat.

V souvislosti s celebritami byly v deníku Blesk také reflektovány motivy nápodoby mediálních vzorů veřejností, a to jak u dětí a mládeže, tak i u dospělých. V případě dětí byla tato nápodoba vnímána výrazně negativně, jak dosvědčuje aféra s piercingem dolního rtu Victorie Beckham⁶³. „...zpěvaččiny fanyanky svůj idol v jeho hlouposti následovaly a teď trpí v ukrutných bolestech. O nejnovější ozdobě Victorie i s velkými fotkami ihned referovaly všechny britské noviny a tisíce fanynek vzaly útokem kosmetické salóny, aby zpěvačku následovaly... Lékaři její počínání prokleli s tím, že je pro mládež nebezpečné a nezdravé.“⁶⁴.

Naopak v souvislosti s dospělou populací byla v Blesku nápodoba mediálních vzorů líčena spíše jako pozitivum, jak dokládá další aféra, tentokrát v případě piercingu bradavky Janet Jackson⁶⁵. „V Americe pokrytečtí moralisté běsní a zakazují Janet vstup do televize, Evropa šílí nad zcela jiným problémem: kde rychle vzít dostatek podobných ozdob. Ženy chtějí Janet napodobovat.“⁶⁶.

Mf Dnes na rozdíl od Blesku zobrazuje piercing nejčastěji ve spojitosti s běžnou populací, nikoliv celebritami. V některých případech je dokonce zobrazován jako zcela běžný módní doplněk, který již neodmyslitelně patří k současnému životnímu stylu:

*Piercing - propíchování různých částí těla - je módní a už vcelku běžná záležitost.*⁶⁷

*Uši propíchnuté dvakrát, třikrát či pětkrát jsou stará věc. Cvoček v jazyku nebo v pupíku? No a?*⁶⁸

⁵⁷ Janet Jackson miluje piercing. *Blesk.cz* [online] 17. 5. 2001 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek1824.htm>>.

⁵⁸ Britney má propíchnutou bradavku. *Blesk.cz* [online] 19. 3. 2003 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek15796.htm>>.

⁵⁹ „Langoš“ šel do piercingu. *Blesk* 2.11.2006, č. 255, roč. 15, s. 15.

⁶⁰ Piercing? Už mám jenom jeden! *Blesk* 30. 5. 2005, č. 126, roč. 14, s. 24.

⁶¹ Zuzana Kanócz: Být pořád krásná? To je nuda. *Magazín Dnes* 19.5.2005, č. 20, roč. XII, s. 8.

⁶² Miss Taťána. *Magazín Dnes* 13.4.2006, č. 15, roč. XIII, s. 8.

⁶³ Victoria Beckham vystoupila na jednom ze svých koncertů s imitací piercingu dolního rtu. Její fanyanky imitaci považovaly za skutečný piercing a jaly se ji napodobovat. („Posh“ je prý největší idiot pod sluncem. *Blesk* 30.8.2001, č. 202, roč. 10, s. 16).

⁶⁴ „Posh“ je prý největší idiot pod sluncem. *Blesk* 30.8.2001, č. 202, roč. 10, s. 16.

⁶⁵ 1. února 2004 vystoupili zpěváci Janet Jackson a Justin Timberlake v živém televizním vysílání o přestávce 38. finále americké Národní fotbalové ligy (NFL). Během jejich společného duetu odhalil Justin Timberlake Janet Jackson jedno z řader ozdobené piercingem bradavky, tzv. „nipple shieldem“.

⁶⁶ Co je in? Ňadro se sluníčkem! *Blesk* 7. 2. 2004, č. 32, roč. 13, s. 24.

⁶⁷ Když se piercing povede, může být hodně sexy. *Mf Dnes* 19.4.2002, č. 92, roč. XIII, s. D3.

⁶⁸ Cvoček v nose už je málo. Do módy přichází rozříznutý jazyk. *Mf Dnes* 16.5.2003, č. 113, roč. XIV, s. A11.

Ovšem ani Blesku není tato reprezentace piercingu zcela cizí, přičemž stejně jako *Mf Dnes* zdůrazňuje běžnost piercingu: „*Náušnice v uchu, v obočí, v nose - má je už kde kdo.*“⁶⁹. Tento obraz se objevuje zejména ve spojitosti s mládeží: „... řada dospívajících považuje [rovnátka] za kosmetický doplněk, třeba jako piercing.“⁷⁰.

Piercing se tak dostává z původní roviny vzdoru a nonkonformity do mainstreamové kultury. Tato skutečnost je v *Mf Dnes* mimo jiné prezentována i skrze výpověď člena punkové subkultury, zpěváka hudební skupiny N.V.Ú. Štěpána Málka: „*Co bylo v mých osmnácti bráno jako těžká punková provokace, je dnes už mainstream. ... v časopisech pro týnejdžry jsou rady dívenkám, aby byly „in“, měly by mít barevné vlasy a piercing.*“⁷¹.

V souvislosti s tím je dominantní společnost reprezentována jako vůči tomuto fenoménu do jisté míry tolerantní:

*Veřejnost i pedagogové jsou k tetování a piercingu vesměs tolerantní. "Jsem už sice starší ročník, ale když to není zdravotně nevhodné, tak mi to nevadí," míní například ředitel českobudějovické ZŠ Máj I Antonín Scheichl.*⁷²

4.2.2. Projev non-konformity

Vedle módního fenoménu byl však piercing zároveň stále líčen také jako výrazný **projev vzdoru či non-konformity**. V *Mf Dnes* byl v této souvislosti nejčastěji zmiňován ve spojení se subkulturami mládeže, které jsou za nonkonformní považovány, tedy zejména s punkery či technaři. Piercing tak byl prezentován jako snaha o odlišení se či snaha o upozornění na sebe: „*Každý mladý člověk má tendenci na sebe upozorňovat, vymaňovat se z průměru. Příkladem jsou i piercing a tetování*“⁷³. V Blesku pak byl tento obraz explicitně líčen jako záměrná touha provokovat. „...*důvodem, proč mám piercing, je touha provokovat.*“⁷⁴. Ovšem na rozdíl od *Mf Dnes* byl v Blesku tento obraz v podstatě ojedinělý. Podobně jako v případě módy sloužily i k prezentaci piercingu jako non-konformity některé celebrity. Dělo se tak však pouze ojediněle u některých hvězd známých svým nonkonformním životem, např. zpěvačky Pink⁷⁵.

Nejsilněji byla nonkonformní reprezentace piercingu utvářena skrze protiklad ke konformitě či k normě. Často se piercing objevoval společně s tématem, u něhož je vnímán jako něco nepatřičného, jako prvek, který zobrazovanému stereotypu zcela zásadně odporuje. Například v článku, který upozorňoval na problematiku ohrožení obce Horní Jiřetín těžbou uhlí, byl prezentován jako prvek odporující patriotismu: „*Na první pohled přitom jako zarytý patriot rozhodně nevypadá - červená bunda s kapucí, volné kalhoty, piercing v obličejí*“⁷⁶. Nejčastěji se takto užívalo téma úspěšného sportovce⁷⁷ či kvalitního zaměstnance⁷⁸, ale objevilo se také téma vzorného potomka,

⁶⁹ Sexy piercing. *Blesk.cz* [online] 29. 4. 2002 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek9671.htm>>.

⁷⁰ Teenageři: Rovnátka jsou sexy. *Mf Dnes* 26.3.2004, č. 73, roč. XV, s. E1.

⁷¹ Úsporné vyjadřování, to je moje parketa. *Mf Dnes* 3.10.2002, č. 230, roč. XIII, s. D4.

⁷² Piercing i tetování mají často i děti. *Mf Dnes* 15.10.2004, č. 421, roč. XV, s. C3.

⁷³ Když není ozdoba trvalá, nevadí. *Mf Dnes* 15.10.2004, č. 241, roč. XV, s. C3.

⁷⁴ Sex s piercingem je bomba! *Blesk.cz* [online] 24. 5. 2002 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek10144.htm>>.

⁷⁵ Rebelka Pink se teď musí chovat slušně. *Mf Dnes* 20.1.2004, č. 16, roč. XV, s. D6.

⁷⁶ Jiřetínští: Stěhovat se počtvrté? Ne! *Mf Dnes* 4.3.2004, č. 54, roč. XV, s. C3.

⁷⁷ Potetovaný rváč, Dán Tøfting, se blíží. *Mf Dnes* 2.6.2001, č. 128, roč. XII, s. 26.

uvědomělého voliče, dobrého křesťana, vysokoškolského pedagoga nebo dokonce revizora, u nichž se piercing nepředpokládá. Podobně je užíváno tohoto kontrastu i v Blesku, např. slovními obraty jako „*piercingem prošpikování rebelové*“⁷⁹.

V souvislosti s nonkonformitou byl piercing znázorňován také explicitně negativně jako indikátor dětského sociopatologického chování jako je kouření, užívání alkoholu či drog. „...*teenageři s piercingem s větší pravděpodobností kouří, užívají drogy a provozují i další typy nezdravého jednání.*“⁸⁰. Takto negativně prezentovaný obraz se často opíral o názor odborníka, jako tomu bylo ve výše zmíněném příkladu, kde bylo explicitně argumentováno výsledky výzkumu Robertse et al. (2002).

Odkazování na výsledky výzkumů však bylo výjimečné, častěji se články spokojily s autoritou psychiatra nebo úředníka specializujícího se na problematiku dětí a mládeže, jako v případě úřednice z Krajského úřadu Jihočeského kraje, zabývající se prevencí kouření, užívání drog, šikany a dalších záporných jevů na školách, která se nechala slyšet, že „*[k]dyž rodiče povolí svým dětem piercing nebo tetování tak brzy, není se co divit jejich přístupu k pití alkoholu a kouření, kdy dětem kolikrát sami cigarety kupují*“⁸¹.

Vedle non-konformity a v protikladu k piercingu jako módnímu prvku byl však v Blesku piercing často zobrazován také jako „*freak-show*“, tedy něco abnormálního. Tento obraz byl budován zejména skrze opakující se informace o Elaine Davidsonové a Brentu Moffatovi, držitelích Guinnessova rekordu v počtu piercingů na těle. „*Elaine Davidson (33) z Brazílie má na těle 1903 piercingů! Bývalá zdravotní sestra bývá nazývána ‚královnou děr‘. Jenom v obličeji má 192 ozdob, 30 jich má na jazyku a více než 200 v intimních oblastech. Piercing na jejím těle vydá na tři kilogramy a při bezpečnostních kontrolách jsou všechny alarmy v plné pohotovosti.*“⁸².

V protikladu k reprezentaci piercingu jako módního doplňku je piercing skrze spojitost se subkulturami mládeže, sociopatologickým chováním, abnormalitou či prostou touhou provokovat stále reprezentován jako kontra-normativní kulturní prvek.

4.2.3. Zdravotní riziko

Nejčastěji prezentovaným obrazem piercingu v rámci článků, které se piercingu věnují jako hlavnímu tématu, bylo vypodobnění piercingu jako **potencionálního zdravotního rizika**. Na něj upozorňovaly již titulky těchto článků, jako např. v *Mf Dnes* „*Nebezpečný piercing*“⁸³, „*Pozor na tetování a piercing, varuje Evropská komise*“⁸⁴, „*Moderní ozdoby – velké riziko*“⁸⁵ či v Blesku „*Piercing jazyka může zabít!*“⁸⁶.

Expresivní užití jazykových prostředků přitom vede k vytváření dojmu, že zdravotní problémy jsou jeho integrální součástí, již se v podstatě není možné vyhnout: „*Láká vás mnoho měsíců hojení, riziko zánětů a alergie? Pak je pro vás piercing neboli*

⁷⁸ První dojem si o vás druzí vytvářejí podle vzhledu. *Mf Dnes* 12.7.2001, č. 160, roč. XII, s. E1.

⁷⁹ Madonnu osvobozuje více než sex psaní knih pro děti. *Blesk.cz* [online] 5. 10. 2003 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek19595.htm>>.

⁸⁰ Nebezpečný piercing. *Mf Dnes* 17.1.2004, č. 14, roč. XV, s. C8.

⁸¹ Piercing i tetování mají často i děti. *Mf Dnes* 15.10.2004, č. 241, roč. XV, s. C3.

⁸² Královna děr: Tři kila piercingů. *Blesk* 30.8.2004, č. 202, roč. 13, s. 16.

⁸³ Nebezpečný piercing. *Mf Dnes* 17.1.2004, č. 14, roč. XV, s. C8.

⁸⁴ Pozor na tetování a piercing, varuje Evropská komise. *Mf Dnes* 18.7.2003, č. 166, roč. XIV, s. A8.

⁸⁵ Moderní ozdoby – velké riziko. *Mf Dnes* 23.7.2004, č. 170, roč. XV, s. E3.

⁸⁶ Piercing jazyka může zabít! *Blesk* 28. 12. 2001, č. 300, roč. 10, s. 16.

zdobení kovovými kroužky to pravé.“⁸⁷ Tento dojem byl podporován i deklarací explicitně negativního postoje lékařů k tomuto fenoménu:

*Lékaři nemají rádi piercing. Není divu, podle informací Evropské unie nejméně polovina osob, které si nechají propíchnout a ozdobit některou část těla, trpí zdravotními komplikacemi. Hrozí záněty, poškození zubů, ale též hepatitida, HIV. V krajním případě i smrt. Loni zemřeli na následky piercingu v Evropě dva mladí lidé.*⁸⁸

*Lékaři však nad módou krouží hlavou. Asi nejnebezpečnějším hitem je piercing a tetování. Pokud dotyčný toužící po patřičné ozdobě narazí na neprofesionální salon, či dokonce tatéra amatéra, hrozí mu žloutenka, alergie, ale také smrtelně nebezpečná otrava krve. I dobře provedené ozdoby však nejsou bez rizik, například piercing v ústech ničí zuby.*⁸⁹

*Nesmiřitelné pozice vůči piercingu kdekoli na těle zaujala i Americká akademie dermatologů...*⁹⁰

Reprezentace piercingu jako zdravotního rizika pak byla produkována právě zejména skrze výroky lékařů, kteří se s ní, až na malé výjimky, zcela ztotožňovali⁹¹:

*Samostatnou kapitolou je piercing v ústech. "Kovová kulička na jazyku poškozuje zubní sklovinu zubů, na které stále naráží," vysvětluje zubní lékařka Michaela Fiedorová z Prahy. V narušené sklovině se snáze usazují bakterie, zuby jsou citlivější, ozdoby ničí také dásně.*⁹²

Piercing byl přitom zobrazován buď jako nebezpečný sám o sobě nebo jako potenciální nebezpečí přenosu infekčních chorob. V prvním případě se v souvislosti s piercingem jazyka zmiňovalo poškozování zubní skloviny, jak ukazuje výše uvedena citace, ovšem také např. paradentózy:

*...při piercingu v ústech hrozí obroušení zubů, ústup dásní, parodontóza. Vědci sledovali 52 mladých lidí s „činkou“ v jazyce. Do dvou let u poloviny z nich došlo k ústupu dásní (což je startem k dalším komplikacím - vzniku parodontálních chobotů, průniku bakterií, v konečném důsledku k viklání zubů a jejich vypadávání). Do čtyř let má obroušené zuby 47 procent mladistvých.*⁹³

Podobně bylo zdůrazňováno riziko možné infekce: „Britský školák Nathan Dade zatoužil po piercingu, a tak si nechal k desátým narozeninám v kosmetickém salónu zasadit do levého ucha kroužek. Boltec mu ale díky chronické infekci napuchl do velikosti golfového míčku a ani následné operace mu ucho zcela nezachránily.“⁹⁴ Ale nechybělo ani nebezpečí alergických reakcí na kovové šperky: „Četné jsou alergické

⁸⁷ Moderní ozdoby – velké riziko. *Mf Dnes* 23.7.2004, č. 170, roč. XV, s. E3.

⁸⁸ Nebezpečný piercing. *Mf Dnes* 17.1.2004, č. 14, roč. XV, s. C8.

⁸⁹ Jak móda ničí lidské zdraví. *Mf Dnes* 23.7.2004, č. 170, roč. XV, s. E1.

⁹⁰ Nebezpečný piercing. *Mf Dnes* 17.1.2004, č. 14, roč. XV, s. C8.

⁹¹ Výjimku představuje např. gynekoložka Eva Mazánková-Outlá, která považuje za rizikový pouze piercing prováděný „podomácku“. Profesionální piercing podle ní žádné závažné riziko nepředstavuje. (Moderní ozdoby - velké riziko. *Mf Dnes* 23.7.2004, č. 170, roč. XV, s. E3)

⁹² Moderní ozdoby – velké riziko. *Mf Dnes* 23.7.2004, č. 170, roč. XV, s. E3.

⁹³ Nebezpečný piercing. *Mf Dnes* 17.1.2004, č. 14, roč. XV, s. C8.

⁹⁴ Udělali z něj obludu. *Blesk.cz* [online] 20. 10. 2003 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek19961.htm>>.

reakce na materiál šperku. (...) Alergii nejčastěji vyvolává nikl a zlato. ...jsou-li ozdoby z levného kovu obsahujícího nikl nebo kobalt, mohou poškodit zrak. Složení slz zkoumaných osob přítomnost těchto kovů potvrdilo.“⁹⁵ Posledním prezentovaným nebezpečím způsobeným piercingem, resp. vpichem, bylo narušení nervových drah. To se však objevilo pouze v jediném případě v souvislosti s piercingem penisu:

„Piercing penisu může způsobit řadu komplikací...“, varuje před laickým piercingem také androlog Karel Kočí. A vyjmenovává další rizika: [...] V neposlední řadě hrozí riziko poškození nervových vláken, což by znamenalo zhoršení až výpadek citlivosti v postižené oblasti.“⁹⁶

V druhém případě pak bylo zdůrazňováno nebezpečí přenosu infekčních chorob, zejména žloutenky typu B, ale také HIV, žloutenky typu C a dalších nemocí: *„Prokázalo se, že neodborně prováděný piercing i tetování mohou způsobit mimo jiné přenos infekčních onemocnění, včetně HIV a hepatitidy, bakterií tetanu, tuberkulózy, a dokonce i lepry, různých plísni a vyrážek, nehledě na značný počet kožních onemocnění.“⁹⁷*

Nepřímo nebezpečí přenosu infekčních chorob prezentovaly také články věnující se darování krve, které zdůrazňovaly, že *„[d]árcem se nemůže stát člověk, [...] který byl v posledním roce tetován nebo si nechal dělat piercing.“⁹⁸*

Blesk tento obraz konstruoval v ještě extrémnější formě, když piercing prezentoval nejen jako zdraví, ale dokonce život ohrožující chování: *„Mladá žena umírá v USA na zánět mozku. Ve Francii se lékařům nepodařilo zvládnout otravu krve mladého muže. Do třetice v Itálii leží mladá dívka v komatu. Všechny tři případy mají společného jmenovatele. Je jím piercing jazyka, který vyvolal tyto strašlivé potíže. Lékaři varují před nebezpečím.“⁹⁹* Deník Mf Dnes sice nebezpečí ohrožení života prezentoval méně expresivně, ale ani on jej neopomíjel: *„Podle informací shromážděných ze všech 15 členských zemí EU by až polovina piercingů mohla vést k akutním infekcím vyžadujícím lékařské, ba nemocniční ošetření. Od konce loňského roku byly hlášeny dva případy úmrtí.“¹⁰⁰* I v případě Mf Dnes docházelo k výběru extrémních případů, které mají potenciál varovat, jako v tomto případě: *„Lékaři popisují i případy, kdy se bakteriální zánět z ústní dutiny dostal krví až k srdci a přerostl v zánět srdečních chlopní.“¹⁰¹*

Konstrukce tohoto obrazu skrze výroky lékařů je významná mimo jiné i z toho hlediska, že lékaři jsou v euro-americké kultuře chápáni jako autority v oblasti zdraví a zacházení s vlastním tělem, což jejich tvrzení dodává důležitosti.

Dojem závažnosti zdravotních rizik je však vytvářen i skrze zprávu o snahách Evropské unie regulovat provádění piercingu.

Experti shromáždění ve Společném výzkumném středisku EU v italské Ispře zveřejnili zprávu, ve které vypočítali všechna tato rizika, doporučili postupy, jak jim čelit, a navrhli velmi přísná kontrolní opatření, protože móda piercingu a tetování se nezadržitelně šíří. Komisař Philippe Busquin odpovědný za výzkum řekl, že nikdo

⁹⁵ Nebezpečný piercing. *Mf Dnes* 17.1.2004, č. 14, roč. XV, s. C8.

⁹⁶ Moderní ozdoby – velké riziko. *Mf Dnes* 23.7.2004, č. 170, roč. XV, s. E3.

⁹⁷ Pozor na tetování a piercing, varuje Evropská komise. *Mf Dnes* 18.7.2003, č. 166, roč. XIV, s. A8.

⁹⁸ Dárci získají cenné údaje o svém zdravotním stavu. *Mf Dnes* 18.6.2002, č. 141, roč. XIII, s. D2.

⁹⁹ Piercing jazyka může zabíjet! *Blesk* 28. 12. 2001, č. 300, roč. 10, s. 16.

¹⁰⁰ Pozor na tetování a piercing, varuje Evropská komise. *Mf Dnes* 18.7.2003, č. 166, roč. XIV, s. A8.

¹⁰¹ Nebezpečný piercing. *Mf Dnes* 17.1.2004, č. 14, roč. XV, s. C8.

nechce lidi jakkoli omezovat při krášení jejich těl. EK si však přeje, aby se zvýšila bdělost a ostražitost jak samotné mládeže, která této módě podléhá, tak lékařů i úřadů.
102

4.2.4. Atrakce a zábava

Frekvenčně nejčastějším obrazem piercingu v *Mf Dnes* byl piercing jako atrakce, tedy jako forma zábavy, která má přilákat potenciální konzumenty. Objevoval se nejčastěji v kontextu pozvánek na různé festivaly, jako tomu bylo v případě Sázavafestu: „*Festivalové městečko nabídne množství stánků s občerstvením, zastřešenou pivnicí, vegetariánský koutek a další pochutiny. Kromě toho lidé mohou využít tetovací salon a piercing, kadeřnictví, různé workshopy...*“¹⁰³. Ve většině případů byl piercing zmiňován jako doprovodný program různých hudebních festivalů ve smyslu doprovodné akce, která může přilákat další potenciální návštěvníky. Ojedinele ve objevily také informace přímo o konání festivalů tetování a piercingu (např. *Tattoo Session Silesia*)¹⁰⁴.

Jako doprovodný program hudebních festivalů se přitom piercing neobjevoval ve spojitosti s konkrétním hudebním stylem, ale právě naopak v souvislosti s festivaly rozmanitých hudebních žánrů, často také multizánrovými. Nejčastěji se jednalo o rock a jeho odnože jako metal či punk (např. *Rocková Lipnice* či *Masters of Rock*) nebo taneční a elektronickou hudbu (např. *Cosmic Trip* nebo *Open Air Field*).

Takto prezentovaný obraz piercingu přitom nepřímou podporuje některé jeho další obrazy. Za prvé tím, že je prezentován v souvislosti s nonkonformními hudebními styly (jako např. *technem* či *punkem*), podporuje obraz piercingu jako projevu nonkonformity jako v případě festivalu *Creamfields*, kde „*[v]ětšina fanoušků techna je vysvlečená do půli těla, neskrývají tetování, piercing a nezvyklé účesy.*“¹⁰⁵. Zároveň podporuje také obraz piercingu jako generační záležitosti (viz dále), neboť tyto festivaly jsou navštěvovány zejména mládeží.

Blesk reprezentaci piercingu jako zábavy konstruuje skrze piercing jako prostředek zpestření sexuálního života, a to ve dvou rovinách. Za prvé jako vizuální stimul, který má povzbuzovat erotické touhy: „*Piercing je něco jako luxusní a velmi erotické prádélko, které je velmi erotické jak u žen tak u mužů.*“¹⁰⁶ A za druhé jako funkční vylepšení, přispívající ke zkvalitnění sexuálního života: „*Hlavním důvodem byla touha zlepšit můj sexuální život. Klitoridální piercing totiž jednoznačně zvyšuje sexuální citlivost. Obzvláště na začátku to byl neuvěřitelný zážitek.*“¹⁰⁷.

4.2.5. Generační záležitost

Reprezentace piercingu jako generační záležitosti, kterou jsem zmiňoval v souvislosti s piercingem jako atrakcí, byla konstruována zejména v rámci *Mf Dnes*. Piercing zde byl totiž znázorňován zejména v souvislosti s generací dnešní mládeže, přičemž se tak dělo dvěma formami. Na jedné straně byla tato reprezentace ustanovována skrze

¹⁰² Pozor na tetování a piercing, varuje Evropská komise. *Mf Dnes* 18.7.2003, č. 166, roč. XIV, s. A8.

¹⁰³ Na letošním Sázavafestu nebude chybět ani film. *Mf Dnes* 1.8.2002, č. 177, roč. XIII, s. D3.

¹⁰⁴ Mistři tetování se utkají v Opavě. *Mf Dnes* 16.12.2005, č. 293, roč. XVI, s. C9.

¹⁰⁵ Tisíce tanečnic v Roudnici. *Mf Dnes* 9.8.2003, č. 185, roč. XIV, s. A3.

¹⁰⁶ Sex s piercingem je bomba! *Blesk.cz* [online] 24. 5. 2002 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek10144.htm>>.

¹⁰⁷ Sex s piercingem je bomba! *Blesk.cz* [online] 24. 5. 2002 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek10144.htm>>.

konstatování, že dnešní mládež si piercing oblíbila a že se mezi ní piercing objevuje ve větší míře.

„Přibývá lidí, kteří piercing nebo tetování mají. Týká se to především dorostu,“ potvrdila současný trend zkušenostmi z praxe lékařka Irena Starová z dětského oddělení českobudějovické nemocnice¹⁰⁸

Častěji je však konstruována skrze reprezentaci teenagera, přičemž jedním z jeho typických atributů je právě piercing: *„A najednou před vámi stojí téměř dospělí [patnáctiletí] lidé. Mají piercing i obarvené vlasy. Většina z nich už se v životě opila, někteří zkusili cigaretu marihuany a další už mají za sebou první sex.“¹⁰⁹*

Zároveň je v této souvislosti piercing líčen jako určitý sociální problém, zejména s ohledem na to, že se objevuje již mezi mládeží na základních školách. *„Už i na základních školách lze narazit na dívky s propíchnutým pupíkem a jinými částmi těla [a] ...tato módní vlna [se] mezi náctiletými rozšiřuje“¹¹⁰*. Reprezentace piercingu jako sociálního problému se zároveň pojí s jeho poslední reprezentací, již je jeho ustanovení jako zvláštního znamení.

4.2.6. Zvláštní znamení

Reprezentace piercingu jako „zvláštního znamení“, resp. prvku, který člověka odlišuje od ostatních a svým způsobem jej individualizuje, se objevovala opět pouze v rámci Mf Dnes. I v tomto případě se tak dělo v několika různých kontextech.

Zprvce byl takto piercing prezentován v souvislosti s castingem a modelingem, kde byl zmiňován jako jeden z důležitých osobních údajů požadovaných agenturami: *„Agentura chce vědět například vše o vašich jizvách, tetování, piercingu i o velikosti podprsenky“¹¹¹*.

Ještě výrazněji však byla tato reprezentace konstruována v souvislosti s pátráním policie, kdy byl piercing znázorňován jako jedno z poznávacích znamení hledaných osob, ať již pohřešovaných nebo stíhaných. V rámci výzev policie se tak objevovaly zprávy jako: *„Dívka je 175 centimetrů vysoká, má modrozelené oči a hnědočerné, středně dlouhé vlnité vlasy. V nose a v pravém obočí má dívka piercing v podobě stříbrné kuličky a na pravém rameni má vytetované písmeno R.“¹¹²*

Zejména u pohřešovaných osob tak tato reprezentace může podporovat již zmiňovaný piercing jako indikátor sociopatologického chování, protože nositel piercingu je zobrazován jako problémová osoba, jako v tomto případě: *„Odešla z domova kvůli rozporům s matkou. (...) Magdaléna je hubená, v obou uších a na bradě má piercing a nosí černé oblečení“¹¹³*.

4.3. Mediální reprezentace a česká dominantní společnost

V obou denících je piercing reprezentován jako móda, tedy jako módní doplněk, který se ustanovuje zejména v případě Blesku především skrze celebrity. Zároveň je však

¹⁰⁸ Piercing i tetování mají často i děti. *Mf Dnes* 15.10.2004, č. 421, roč. XV, s. C3.

¹⁰⁹ Narození 17. listopadu 1989. *Magazín Dnes* 16.11.2005, č. 46, roč. XIII, s. 6.

¹¹⁰ Piercing i tetování mají často i děti. *Mf Dnes* 15.10.2004, č. 421, roč. XV, s. C3.

¹¹¹ Slečno, měříte skutečně 175? A co vaše boky? *Mf Dnes* 1.12.2004, č. 279, roč. XV, s. C2.

¹¹² Policisté hledají mladou dívku. *Mf Dnes* 4.3.2005, č. 53, roč. XVI, s. C2.

¹¹³ Tři sta dětí zmizelo neznámo kde. *Mf Dnes* 2.12.2003, č. 281, roč. XIV, s. A3.

piercing v obou denících konstruován také jako projev non-konformity, jako protest, jako kontrast ke konformitě. Zatímco v Blesku je tato reprezentace pouze okrajová, v případě Mf Dnes je velmi výrazná a k jejímu ustanovení jsou využívána rozmanitá témata, zobrazující někdy piercing dokonce jako indikátor sociopatologického chování, což ostatně koresponduje s akademickým sociopatologickým diskurzem. Výrazná je v obou denících také reprezentace piercingu jako zdravotního rizika, která zase vychází z akademického diskurzu medicínského, a to ať již jako nebezpečného samotného o sobě (tím, že způsobuje záněty a alergie) nebo jako potencionální možnosti nákazy infekcí (žloutenky, HIV, atd.).

V jiných ohledech se však oba analyzované deníky výrazně odlišují. Mf Dnes piercing reprezentuje jako generační záležitost a v této souvislosti vzhledem ke klesajícímu věku jeho nositelů jako určitý sociální problém, Blesk namísto toho ustanovuje piercing jako prostředek ke zpestření sexuálního života. Podobně předkládá Mf Dnes piercing jako atrakci, která má zvýšit atraktivitu zejména hudebních festivalů, zatímco Blesk jej reprezentuje jako freak-show, tedy jako abnormalitu, kterou je možné nazírat se zájmem, úžasem či znechucením. Kromě toho Mf Dnes také ustanovuje piercing jako „zvláštní znamení“, tedy jako něco, co je na člověku důležité a zároveň jej to do určité míry individualizuje.

Jak můžeme vidět, reprezentace produkované oběma médii je nejen odlišné, ale také nejednoznačné. Tato nejednoznačnost se však neprojevuje pouze v případě vzájemného srovnání obou deníků. I v rámci jednotlivých deníků si můžeme povšimnout, že některé z produkovaných reprezentací si vzájemně odporují. Na jedné straně je piercing reprezentován jako běžný módní doplněk, na straně druhé jako projev non-konformity či dokonce indikátor sociopatologie. Na straně jedné se jím pyšní mnohé celebrity, na straně druhé jej nosí „zrůdy“ zapsané v Guinnessově knize rekordů. Na jedné straně představuje závažné zdravotní riziko, ovšem na straně druhé zase jeden ze způsobů zpestření sexuálního života.

Jak tedy vyplývá z provedené analýzy, reprezentace piercingu produkované oběma médii jsou výrazně ambivalentní a nejednoznačné, nejen při vzájemném srovnání, ale i v rámci každého z nich. Média tak svým recipientům zprostředkovávají ambivalentní zkušenost, která se může projevovat i v jejich postojích k tomuto fenoménu. Nejednoznačnost a rozporuplnost prezentovaných reprezentací přitom vnímají také samotní nositelé piercingu, což může následně podporovat ambivalentní postoj u nich samých.

Přestože je zřejmé, že se reprezentace piercingu v obou denících odlišují, což je dané i jejich odlišným charakterem, stejně jako se prokazatelně liší čtenáři obou deníků, co do jejich sociodemografického profilu, není záměrem této práce rozlišovat, jaké mentální reprezentace piercingu mají jednotlivé skupiny dominantní společnosti. V tomto ohledu si tedy dovoluji jisté zjednodušení a budu nadále pracovat s předpokladem, že tyto reprezentace piercingu jsou v obecné rovině sdílené (do určité míry) dominantní společností jako celkem.

5. Piercing v perspektivě středoškolské mládeže

V následujících kapitole postupně představím piercing v emické perspektivě středoškolské mládeže. Ve svém výkladu směřujícím k významům, které moji informátoři piercingu přikládali a způsobům, jak s ním zacházeli, se postupně zaměřím na to, co je vedlo k samotnému postoupení piercingu, jak přitom reflektovali postoje dominantní společnosti a jaké aspekty při podstoupení piercingu zvažovali. Na tomto základě pak v závěru kapitoly ukážu, jaké významy mládež piercingu připisuje jak s piercingem ve svém běžném životě zachází.

5.1. Motivace k podstoupení piercingu

Chceme-li pochopit významy, které má piercing v (sub)kultuře české středoškolské mládeže, je třeba si uvědomit, že aktéři disponují „sociokulturně zprostředkovan[ou] schopností jednat“, tedy *agency* (Ahearn 2001: 112, překlad M.H.)¹¹⁴. V tomto ohledu je proto zcela nezbytné začít samotnými důvody, které mé informátory vedly k tomu, aby piercing podstoupili. Významné je si v tomto ohledu uvědomit, že důvodů, které mohou vést aktéry k podstoupení piercingu, může být několik a jedná se tak spíše o kombinaci důvodů než důvod jediný.

To si ostatně uvědomovali i někteří moji informátoři, kteří explicitně deklarovali více pohnutek, jako například Blanka.

Výzkumník: Co tě vlastně vedlo k tomu, nechat si ten piercing udělat?

Informátorka: Co mě k tomu vedlo, tak to bude asi trošku víc nějakých věcí...

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Na základě výpovědí mých informátorů se mi podařilo identifikovat sedm základních pohnutek, které v různých kombinacích vedly aktéry k podstoupení piercingu. Jednalo se o estetické hledisko, individualizaci, identifikaci s vrstevnickou skupinou či subkulturou, nápodobu identitního vzoru, projev vzdoru, získání nové zkušenosti a „nutkání“.

5.1.1. Estetické hledisko

Zcela jednoznačně nejčastěji uváděnou pohnutkou pro podstoupení piercingu byla **estetika** (srov. Wohlrab et al. 2007). Někteří informátoři proto hovořili o důvodech k podstoupení piercingu v čistě estetických kategoriích.

Já jsem nad tím přemýšlela a myslím si, že je to tak, že se mi to prostě líbí, nic jinýho. Prostě se mi to líbí a vždycky se mi to líbilo. Asi jsem k tomu nějak nakloněná, možná jsem k tomu třeba vyrostla... (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Přitom tuto motivaci považovali za zcela legitimní a dostačující pro rozhodnutí k podstoupení piercingu: „Prostě se mi to líbilo. Jak už jsem říkala, já jsem v tom

¹¹⁴ Schopnost jednat (*agency*) budu v celé práci pojímat v tomto obecně užívaném významu. Kritický přehled různého pojetí schopnosti jednat (*agency*) ve vztahu k antropologii viz Ahearn (2001).

nehledala nějaký hlubší významy. Mě stačil tenhle důvod.“ (Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku).

I v případech, kdy si informátoři uvědomovali i jinou motivaci, estetické hledisko často zdůrazňovali jako primární.

Výzkumník: Co tě vedlo k tomu nechat si udělat ten piercing?

Informátorka: No určitě to, že jsem něčím zvláštní, ale jako hlavní faktor bylo to, že se mi to jednoduše prostě líbí, že je to hrozně hezký. (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Estetická motivace je přitom převážně vedena snahou o zkrášlení těla, respektive vylepšení celkového vzhledu (srov. Sweetman 1999a, 1999b): „... přijde mi, že vypadám líp s tím piercingem... (Renata, 17 let, gymnázium, piercing obočí)“.

Piercing totiž některé informátorky chápou jako prostředek, jak být prostě sexy (srov. DeMello 2007: 199). Šárka tak vysvětlovala volbu piercingu pupíku: „V tom pupíku to vypadá hezky a po pravdě řečeno, myslím si, že je to sexy“. (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku). To je možné sledovat i v případě reflexe investování do partnerského vztahu.

Výzkumník: Jak jsi myslela to, že je to ozdoba? Jako pro tebe?

Informátorka: Já si myslím, že určitě i pro partnera. Že s tím piercingem vypadám líp, že se mu víc líbím. (Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

„Vypadat dobře“ tedy představuje jistý hnací motor, který překonává možné obavy, např. z bolesti: „Já sem dycky myslela na to, jak to bude vypadat potom. Jak se mi to hrozně líbilo, tak sem si říkala, tak si ho píchnu a budu vypadat dobře. Tim sem si dycky dodávala odvalu, že když to vydržím, tak pak to budu mít a bude to vypadat dobře.“ (Dita, 19 let, SOU, piercing obočí, jazyka a dolního rtu)

V rámci motivace vedené estetickými hledisky se pak můžeme setkat se dvěma odlišnými strategiemi, jak je s piercingem zacházeno.

První z nich využívá piercing jako prostředek ke **zvýraznění** určité **tělesné partie**, kterou samotný nositel piercingu považuje za esteticky uspokojivou. Piercing pak má její estetický charakter ještě více umocnit.

Já jsem asi chtěla piercing na obličej, na pupík ne, ten mám ošklivej... A bradu mám na sobě docela ráda, tak jsem si jí ozdobila... Pro mě je piercing označení toho místa, který maj lidi rádi, nebo který se jim líbí samo na sobě a tím že si ho tam daj, tak na to místo upozorněj. Že tím vyzdvihnu nějakou část těla nad tu jinou.

(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

Druhá strategie je založena na názoru, že určitý piercing „dobře vypadá“ či „je sexy“ i na partiích, které nositel nepovažuje za esteticky zcela uspokojivé, tudíž např. „piercing v pupíku vypadá dobře, i když nejsi hubená...“ (Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku). Piercing je zde využit naopak jako prostředek k **vylepšení vzhledu** určité **partie**, která estetické představy svého majitele nenaplnuje.

Tyto odlišné přístupy je možné popsat pomocí dvou metafor. V rámci první strategie má piercing působit jako „**zvětšovací sklo**“, které zvýrazňuje přirozený půvab určitého místa na těle, druhá strategie jej naopak užívá jako „**zdroj světla**“, které na sebe přitahuje pozornost a zastíňuje tak tělesné nedostatky (srov. Sweetman 1999b).

Je zjevné, že o estetice piercingu informátoři uvažují často v kontextu svého těla. Na rozdíl od některých zahraničních výzkumů, které dokládají vztah piercingu a nízkého sebehodnocení či nespokojenosti se svým tělem (Suris et al. 2007; Clerici - Meggiolaro 2011), se však nepotvrzuje, že by piercing byl pro informátory zásadní odpovědí na frustraci z vlastního těla. Zmiňovaná snaha o vylepšení vzhledu nemusí nutně znamenat, že by nositelky piercingu musely být nespokojené se svým tělem či mít nízké sebehodnocení. Volba podstoupit piercing může být chápána jako vylepšení vzhledu, který ale již může být chápán jako uspokojivý. Tomu by do jisté míry odpovídalo i chápání piercingu jako zvětšovacího skla, které zdůrazňuje estetičnost určité partie.

Kromě toho, některé informátorky vnímaly spokojenost se svým tělem jako podmínku pro podstoupení piercingu. Aby mohly piercing prezentovat, je třeba k tomu mít odpovídající tělo, což se u některých informátorek odrazilo i ve výběru anatomické lokace piercingu: „*I kdyby se mi to líbilo nebo i kdybych měla ze sebe natolik dobré pociť, že bych si nechala propíchnout pupík na to, abych to mohla někde ukazovat, tak mi to [piercing pupíku] přijde tak profláklý, že prostě to ne.*“ (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka; zdůraznil M.H.). Tedy i v případě, že se v souvislosti s tělem u informátorek objevila nespokojenost, resp. sebepodceňování, nebylo to chápáno jako důvod k podstoupení piercingu, spíše naopak jako důvod k tomu tak neučinit. Ostatně jiné studie vztah mezi piercingem a negativním hodnocením vlastního těla naopak vyvrací (např. Carroll - Anderson 2002).

Důležité však je neredukovat zmíněné estetické hledisko pouze na snahu „být pohlednější“ či „více sexy“. Skutečnost, že se piercing líbí, ještě nemusí nutně znamenat, že se jeho nositel či nositelka chce učinit krásnější či přitažlivější. Esteticky může být nahlíženo toliko na samotný piercing bez zohledňování jeho přínosu k celkové vizáži: „*Já jsem ráda, že ten piercing mám, protože se mi to líbí, ale nemám dojem, že bych díky tomu byla hezčí.*“ (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku).

V obecné rovině lze patrně estetickou motivaci ve všech jejích zmíněných podobách považovat za podmínku samotného podstoupení piercingu. V kontextu euroamerické kultury nelze patrně předpokládat, že by někdo podstoupil piercing, aniž by se mu líbil či aniž by jej shledával zajímavým¹¹⁵.

Výzkumník: Proč tě lákalo zrovna to obočí nebo ten nos?

Informátorka: Protože se mi to líbilo, jakože hodně líbilo.

[...]

Výzkumník: A ten pupík?

Informátorka: No ne tolik, ale taky. Kdyby se mi to nelíbilo, tak to nemám.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Tato skutečnost tedy podporuje deklarovanou primárnost estetické motivace. Stejně tak pro ni svědčí i prezentované důvody pro trvalé odstranění piercingu, kdy informátoři jako jeden z důvodů často uváděli právě estetické hledisko.

¹¹⁵ Výjimku je možné najít snad jedině v případě, že by piercing byl užíván nikoliv jako tělesná modifikace, ale jako automutilační praktika, jako tomu bylo v případě Heleny (18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku), která autopiercingem do jisté míry substituovala sebepořezávání, které prováděla v důsledku depresí zapříčiněných fyzickým týráním otčímem (srov. Favazza 1996, 1998b).

V tom obočí už se mi to moc nelíbilo. Už to bylo dlouho, co sem to tam měla a v tom pupíku to vlastně bylo první, co sem si píchla. A tak jsem je vyndala, prostě se mi to už moc nelíbilo. (Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu).

A to jak v případě již uskutečněného vyjmutí, tak i v případě vyjmutí potenciálního: „*Dokud se mi to bude líbit, tak to tam budu mít a až jednou přijde čas, že se mi to líbit přestane nebo mi bude připadat, že jsem na to stará, tak si to třeba vyndám, ale do té doby to tam určitě mít budu.*“ (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku).

Ačkoliv jsem estetické hledisko prezentoval zejména v souvislosti s ženami, neznamená to, že by nebylo významné i v případě mužů. Také muži uvažují o piercingu i v estetických kategoriích, např. v otázce rozhodování o volbě anatomické lokace: „*Já sem to [piercing brady] už viděl na pár lidech a přijde mi to docela pěkný. Než třeba ty uši, kde je hodně nervů, který se tím můžou poškodit, tak brada mi přijde taková v pohodě, ani nijak moc nepřekáží, takže by to ani nevadilo. No prostě se mi to líbí, fakt jo.*“ (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha).

5.1.2. Individualizace

Ačkoliv jsou estetické důvody deklarované a také vnímané jako primární, při podrobnějším zkoumání se ukazuje, že estetika není jedinou pohnutkou, která aktéry k podstoupení piercingu vede. Právě naopak se ukazuje, že existuje mnoho jiných důvodů, které si aktéři sice prvoplánově příliš nepřipouštějí, ale které pro ně jsou neméně důležité a v důsledku vlastně i důležitější než samotná estetika.

Jeden z nich představuje touha aktéra **vyjádřit svou individualitu**. Piercing je v tomto ohledu chápán jako způsob, kterým je možné odlišit se od svého okolí (srov. Sweetman 1999a; Wohlrab et al. 2007; Benson 2000: 252).

O tom prvním [piercingu] sem přemýšlela už od dvanácti. Nevěděla sem pořád kam a pak sem se rozhodla pro tenhle [industriál]. Ale jenom kvůli tomu, že sem chtěla někdy vynikat ve škole (Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku).

Snaha o odlišení se přitom nijak nevyklučuje s pohnutkami estetickými, spíše se vzájemně doplňují: „*Co mě k tomu vedlo? Takže zaprvý asi to, že se mi to líbí a na určitých místech mi to prostě přijde pěkný. Za druhý mám ráda věci, který jsou odlišný od toho, co má většina lidí nebo odlišný než je standard, a to si myslím, že ten piercing je*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

A stejně jako v případě estetické motivace, má i tato pohnutka u jednotlivých informátorů rozdílné podoby. Jednou z nejběžnějších bývá v tomto případě snaha **být originální**, jež se projevuje zejména ve výběru anatomické lokace piercingu.

V lalůčku se mi nechtělo, protože to má každý. Takže mně napadlo tohle, jako že je to taková lehčí [modifikace], že to není zase, že bych si propíchla jazyk nebo něco [takovýho]. (Dáša, 15 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Mě to přišlo dobrý v tom, že to nikdo nemá, že je to prostě originální... Fakt je na tom výhoda, že jazyku se spoustu lidí bojí, takže je to pořád ještě strašně originální věc. Neznám moc lidí, co maj propíchněj jazyk. A to mě na tom asi nejvíc baví. (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka).

Tuto skutečnost podporuje i fakt, že anatomickou lokaci, kterou Vanda považovala za běžnou, vnímala jako pro sebe nevhodnou, čímž dokonce deklarovala explicitní preferenci originality před estetikou: „*I kdyby se mi to [v pupíku] líbilo... tak mi to přijde tak profláklý, že prostě to ne.*“ (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka).

Potřeba originality bývá spojena s touhou **upoutat** na sebe **pozornost** a zajistit si tak zájem okolí, tedy jak někteří informátoři explicitně deklarovali i „*touha být střed pozornosti*“ (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha). Ve všech případech se totiž jedinci po podstoupení piercingu dostává pozornosti od jeho kamarádů¹¹⁶, známých a spolužáků, a to zejména v podobě zvědavých otázek a převážně kladně hodnotících komentářů. Typickou reakci vrstevníků parodovala Romana slovy „*[afektovaně] Já, to máš hezký, kolik to stálo a kde ti to d'áli...*“ (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky). Snad ještě výrazněji zmiňovaný zájem prezentuje výpověď Štěpánky: „*Za mnou pak chodili kluci a holky a říkali: ‚Hele, můžu ti dát pusu? Já bych chtěla vědět, jak to funguje, když to máš v tý bradě. Jestli mě tím píchneš nebo ne.‘*“ (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady).

Snahou upoutat pozornost je pak vedeno i zacházení některých informátorů s piercingem, který je v tomto ohledu záměrně manifestován: „*Třeba malý děti hrozně fascinuje, když si s tím [piercingem v jazyce] hraju. Vždycky koukaj, nevěří a neví, co to je*“ (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)¹¹⁶.

Upoutání pozornosti může být v některých případech chápáno i jako obdiv ze strany vrstevníků. Ten může být na jednu stranu pojímán jako reakce na aktuální situaci, jako v případě Richarda, podle něhož reagovali kamarádi na skutečnost, že si propíchl ucho spínacím špendlíkem, slovy: „*Jo, ty si fakt hustej, ty jsi magor!*“ (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha), přičemž toto hodnocení bylo informátorem interpretované jako ocenění jeho činu. Ovšem obdiv nemusí být pouze situační, ale může být pocíťován i v dlouhodobém horizontu.

Výzkumník: Máš dojem, že se změnil přístup lidí z tvýho okolí po tom, co sis nechala udělat ten piercing?

Informátorka: Hm... myslím, že trochu jo. Já nevím, jak to přesně popsat, ale je to takový, že ty lidi na mě koukaj jinak, že mě v jistým směru možná i trošku obdivujou, protože jsem měla tu odvalu si to nechat udělat. Teď už jsou to nějaký 2 roky, takže teď už je to docela normální, ale v tý době jsem to cejtla.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Podstoupení piercingu někteří informátoři chápou také jako dovršení či další krok procesu vlastní **individualizace**, která je následně prezentována skrze konkrétní vizáž.

Já jsem si říkala: ‚Dředy už mám hotový, vo tetování ještě můžu uvažovat, tak co bych mohla ještě dál, tak ten piercing.‘ To bylo možná svym způsobem takový dovršení něčeho, protože nejdřív jsem měla v uchu dvě dirky, pak třetí, pak byla čtvrtá, a teďka prostě tohle [piercing brady].(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

¹¹⁶ Vzhledem k tomu, že termín přítel v sobě obsahuje sexuální konotaci, budu proto, abych se vyhnul terminologickým nejasnostem, užívat pro přátelské vztahy bez sexuálního podtextu slovo kamarád (srov. Kučera 2008: 266n.).

Na tomto příkladu je vidět určitá systematická práce se svým tělem, která odpovídá Shillingovu (2003) konceptu „těla jako projektu“, jemuž se detailněji budu věnovat později (viz podkapitola 6.3. Individualita a identita).

5.1.3. Identifikace s vrstevnickou skupinou či subkulturou

Vedle výše zmíněných pohnutek souvisejících se snahou o individualizaci a originalitu se ve výpovědích informátorů objevuje i motivace vůči ní do jisté míry protichůdná, a tou je snaha o začlenění do vrstevnické skupiny, resp. deklarace sdílené sociální identity (srov. Wohlrab et al. 2007).

Neformální vrstevnické skupiny, jako například sídlištní či školní party, představují jeden z významných zdrojů utváření sebe-identity (srov. např. Tarrant 2002; Jenkins 2008: 103nn.). Piercing může v tomto ohledu představovat prostředek prezentace osobních kvalit jedince, na základě kterých si může nárokovat členství, případně pozici v takovéto vrstevnické skupině (srov. Jacobson - Luzzatto 2004: 161).

Informátorka: Já sem chodila s partou kámošů, kde to bylo hodně profláknutý... [piercing] tadyhle v puse. Tak sem si to taky nechala píchnout...

Výzkumník: Kvůli tomu zapadnout mezi ně?

Informátorka: Jasně, no. Sem s tím teprve začínala... teď bych si vybrala jinej.

(Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu)

Snaha o začlenění do skupiny či zaujetí pozice, o niž aktér v jejím rámci usiluje, se však nemusí týkat pouze skupin, v nichž je piercing chápán jako součást stylu¹¹⁷ jejich členů. Roli statusového symbolu může nabývat i v dalších skupinách, které jej oceňují, např. školní třídě či partě, což někteří informátoři explicitně ve své motivaci deklarovali.

...pak jsem si říkala i třeba to, jak na mě bude nahlížet to okolí, [...] že u některých třeba nastane takový jako: „To bych vod ní fakt nečekal, že mě příjemně překvapila“.

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Piercing tak může být vnímán jako prostředek, jenž aktérovi umožní získání statusu, o nějž usiluje a který je v rámci vrstevnické skupiny, např. školní třídy, oceňovaný více než status, který měl aktér před podstoupením piercingu.

U nás ve třídě přetrvává takovej názor, teď už teda tolik ne, ale my se známe od deseti let, takže jsme se tenkrát zaškatulkovali a myslím, že to přetrvává, že jsou tady takový ty, co jsou strašně in, ty skejtáci, a ti lidi, co choděj do hospody. Pak jsou tady takový ti špti, co ale vlastně ve skutečnosti vůbec špti nejsou. Pak jsou tady lidi, co se zajímají o počítače, a teď máme i žongléry. A pak jsou to takový ty lidi, co jsou tak jako... prostě co nepatřej ani do jedny tý skupiny a jsou chápány jako takový malý děti. No a myslím, že spousta z mejch spolužáků mě tak dost dlouho brala [jako to malý dítě]. Doufám, že teď už neberou.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

¹¹⁷ Styl ve své práci chápu jako souhrn vizáže, vystupování a slangu, tedy tak, jak jej v souvislosti se subkulturami definovala birminghamská škola (Clarke 1993; Hebdige 1979). Tím nechci tvrdit, že vrstevnická skupina musí mít sdílený styl, pouze že jistý styl či styly jsou danou skupinou chápány jako oceňované a chápány jako adekvátní.

Získání nového statusu je v tomto ohledu možné interpretovat různě. Svou roli tu mohl sehrát fakt, že podstoupením piercingu Denisa prokázala, že o svém těle rozhoduje sama a vymyká se tím kontrole rodičů (viz dále). Stejně tak by bylo možné uvažovat o tom, že prokázala schopnosti snášet bolest, resp. deklarovala fyzickou odolnost (srov. Wohlrab et al. 2007), tedy atributy chápané jako projevy dospělého nikoliv dítěte. Sweetman (1999a: 60nn.) v tomto ohledu zdůrazňuje význam bolesti, jež piercing provází a dává mu tak rozměr něčeho, čeho člověk dosáhl tím, že překonal sám sebe.

Začlenění se do vrstevnické skupiny se tedy může dít skrze snahu zbavit se statusu dítěte a deklarovat pomocí piercingu svou vyspělost.

*Ve třídě jsme se vždycky bavili s klukama z devítky, jsme byli taková partička. A my jsme byly holky ze sedmý, osmý třídy a oni byli ještě o rok starší, protože šli trošku dýl, takže byli hrozně velký. No a my jsme byly takový, že jsme s nima chtěly držet tu basu, no a taky jsem jim chtěla dokázat, že už taky nejsem malá holka. Že jsem už jako velká, že jsem drsná, že chci být výrazná oproti těm spolužákům, protože jsem byla vždycky nejmladší, jak jsem šla o rok dřív do školy. Ale to je takový to klasický chování v pubertě, bych řekla.
(Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky).*

Motivace však může mít také podobu snahy o vyjádření **příslušnosti k** některé ze **subkultur mládeže**, které piercing užívají v rámci svého subkulturního stylu¹¹⁸.

Výzkumník: Co tě vedlo k tomu nechat si udělat ten piercing?

*Informátorka: No, to byl ten styl, kterej sem měla dřív. Sem dřív vlastně byla takovej punk-rock.[...] Pak sem si to nechala, protože se mi to líbilo. I když už ten styl nemám, tak to už patří ke mně, ten piercing.
(Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu)*

Jelikož v případě Radky se zároveň jednalo o snahu začlenit se do neformální vrstevnické skupiny (viz výše), lze na tomto příkladu zřetelně vidět, že se tyto dvě motivace, tedy snaha o začlenění do neformální vrstevnické skupiny a deklarace subkulturní příslušnosti, mohou vzájemně doplňovat.

Považuji za poněkud překvapivé, že deklarace subkulturní příslušnosti se jako motivace piercingu objevila pouze v Radčině případě, nejen z toho důvodu, že piercing představuje součást stylu mnoha subkultur mládeže, ale také, že se tato spojitost objevuje u v rámci diskurzu dominantní společnosti. Ovšem jak ukážu později, v perspektivě (sub)kultury mládeže tato skutečnost není nijak překvapivá, a je způsobena právě ambivalentním charakterem piercingu¹¹⁹.

5.1.4. Nápodoba identitního vzoru

S motivací vycházející ze snahy začlenit se do vrstevnické skupiny či subkultury do jisté míry souvisí také **nápodoba identitních vzorů**, která může představovat další z pohnutek. Jak bylo možné vidět na Radčině případě, mohou v tomto ohledu za vzor sloužit členové vrstevnické skupiny, do níž si chce jedinec zajistit přístup. Jelikož této

¹¹⁸ Subkulturní styl chápu ve smyslu definovaném výše, tedy jako souhrn vizáže, vystupování a slangu (viz. Hebdige 1979; Clarke 1993).

¹¹⁹ Viz pododíl 5.4.2.2.3. Piercing jako symbol skupinové příslušnosti.

problematicke jsem se věnoval na předchozích stránkách, přesunu nyní svou pozornost ze skupiny na jedince.

Identitní vzory, tedy osoby, jejichž příklad je považován za vhodný napodobování, je v tomto ohledu možné nalézt na jednu stranu mezi osobami, s nimiž jedince pojí interpersonální vazby (srov. např. Stanton-Salazar - Spina 2003), na druhou stranu se pak může jednat o známé tváře popkultury, zejména o hudební či filmové hvězdy (srov. např. Lockwood - Kunda 1997), které piercing (a samozřejmě tetování) prezentují jako součást své image (srov. Kosut 2006). Právě u mnoha těchto mediálně známých osobností se tělesné modifikace obecně těší relativně velké oblibě, jak dokládá například seznam celebrit, které jsou nositeli tělesných modifikací, publikovaný Martinem Rychlíkem (2005: 262–277).

Význam vlivu mediálních vzorů dokládá výpověď jedné z nositelek piercingu, jež svůj „příběh piercingu“, který původně publikovala v rámci fóra BMEzine, spojuje s videoklipem Cryin' rockové hudební skupiny Aerosmith, který je vnímán jako moment proniknutí piercingu do mainstreamové „západní“ kultury¹²⁰.

„Začalo to, když mi bylo 16. Vlastně to není tak úplně pravda. Začalo to, když jsem poprvé viděla na MTV videoklip „Cryin“ od Aerosmith. Od okamžiku, kdy jsem uviděla, jak si postava, kterou hrála Alicia Silverstone, nechává dělat piercing pupíku, jsem věděla, že ho chci. Ale taky jsem věděla, že ho nikdy mít nebudu. To totiž bylo něco, co dělají rebelové; já nikdy nemůžu být takhle super. Taky mi bylo tak 12, tak co jiného byste čekali? Ale když mi bylo šestnáct, začala jsem si pomalu uvědomovat, že můj sen se možná může stát skutečností. Takže jsme se s mojí nejlepší kamarádkou Dianou rozhodly to udělat. Šly jsem si nechat píchnout pupíky.“¹²¹

V případě mých informátorů však nebyla nápodoba mediálního vzoru deklarovaná příliš často. Objevila se poze ve dvou případech studentek SOU, Heleny a Kamily.

Viděla sem to u skupiny Tokio Hotel. A v té době sem měla ještě dredy, tak sem si říkala: „Je to pěkný, hodí se to k tomu“. (Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličej, ušní chrupavky a pupíku).

Výzkumník: Jak dlouho jsi přemýšlela, že si necháš udělat piercing?

Informátorka: To bylo už delší dobu. Když sem byla mladší, tak se mi to hrozně líbilo. Vždycky, když sem viděla nějakou tu zpěvačku a měla ho v pupíku tak: „Jééé, to by se mi líbilo“. Už jako malá holka, třeba ve dvanácti letech.

Výzkumník: Takže sis všimla, že by nějaká zpěvačka takhle měla piercing?

Informátorka: Jo, jo, jo. Hodně sem si všimla takovejch věcí. A to mě jako hodně motivovalo. A když si ho nechala píchnout kámoška, tak sem už byla rozhodnutá pro to, si to taky nechat udělat. (Kamila, 19 let, SOU, piercing pupíku)

Většinou se informátoři od této pohnutky explicitně distancovali, jako např. Renata. Ovšem na otázku po vlivu médií na podstoupení piercingu přiznávali možnost, že existují jedinci, kteří tomuto vlivu podlehnou. Nabízí se proto domněnka, že se může do jisté míry jednat o transpozici vlastní motivace na známé a přátele, aby informátor

¹²⁰ Viz podkapitola 4.1. Historie piercingu v euroamerické společnosti.

¹²¹ BMEZINE.COM LLC. Aerosmith. *BMEzine Encyclopedia*. [online]. 24.4. 2006. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <<http://wiki.bmezine.com/index.php/Aerosmith>>, překlad M.H.

nenarušil svůj sebeobraz prezentovaný výzkumníkovi, jelikož napodobování hvězd popkultury může být v diskurzu mládeže, zejména tedy na gymnáziu, chápáno jako neautentické.

Častější v tomto ohledu byly vzory, s nimiž aktéry pojily interpersonální vazby, přičemž jako významné se ukazují identitní vzory v rámci rodiny, zejména starší sourozenci.

Já sem to chtěla už když mi bylo, já nevím, dvanáct? Protože jsem to viděla právě u starší ségry. Ale dovoleno sem to dostala až ve čtrnácti. (Magda, 18 let, SOU, piercing pupíku a dolního rtu).

Sestra měla piercing už někdy vod třinácti, je vo sedm let starší. Taky v pupíku. A právě mě se to líbilo a asi už vod dvanácti jsem ho chtěla. A pak jsem byla v létě u moře a viděla jsem tam ty piercingy a strašně se mi to líbilo. (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Za vzor však nemusí sloužit pouze sourozenci, ale může se jednat například také o rodiče, zejména matku: „*Jak jsem se k tomu dostala? Ježišmaria, no tak asi úplně první impulz byla maminka, protože maminka má taky piercing v pupíku a mě se to vždycky hrozně líbilo a nějak jsem o tom furt přemýšlela...*“ (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku). Vliv matky může být dokonce pocíťován tak silně, že je v otázce podstoupení piercingu chápán jako zcela determinující.

Je fakt, že asi kdyby mamka všechny ty věci [piercing pupíku a několikačetné náušnice] neměla, tak já je nemám taky. I když jako není vyloučený, že bych k tomu nedospěla sama, ale když to člověk vidí doma, tak k tomu zaujme lehčejc ten postoj, jestli se mu to líbí nebo ne. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Samozřejmě nejvýraznější vliv je možné sledovat v případě, kdy se v rodině objeví více takovýchto identitních vzorů, jak tomu bylo v případě Oliny, kde piercing měla nejen matka, ale také obě informátorčiny sestry.

Výzkumník: Jak tě to napadlo nechat si udělat piercing?

Informátorka: Protože jsem byla jediná ženská v naší rodině, která ho v pupíku ještě neměla. Já mám dvě starší ségry a mámu. Máma má piercing v pupíku a tetování, sestra má taky piercing v pupíku a má tetování vocad' někam pocad' [přes celá záda]... Ale jako největší královna u nás je asi moje nejstarší ségra, která má asi devět tetování, a jednu dobu měla 40 nebo kolik náušnic na obličejí. Jenom v jednom uchu měla asi 25 náušnic od shora dolů. Takže já jsem v tomhle prostředí celkem vyrůstala, no a jak říkám, byla jsem jediná z nich, která v tom pupíku [piercing] neměla. (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

Ovšem zmiňovanou nápodobu identitního vzoru nelze chápat jako pouhé mechanické napodobování. Jedná se totiž o selektivní proces, jak ukazuje případ Oliny, která je nositelkou jediného piercingu, ačkoliv její sestry mají každá rozsáhlé tetování a mnohočetné piercingy.

A konečně mohou jako vzory figurovat též kamarádi, resp. kamarádky, jak tomu bylo ve výše zmiňovaném případě Radky či Dity:

Informátorka: Já jsem [piercing] spíš tak vokoukávala, když to měly starší kámošky píchlý. Tak sem koukala, jak to maj.

Výzkumník: Takže ty jsi měla starší kámošky s piercingem?

*Informátorka: [přítakání] U nich sem to viděla, tak sem si to udělala.
(Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)*

5.1.5. Vzdor

Se všemi výše zmíněnými pohnutkami je možné spojovat jednu z motivací, která byla s piercingem historicky spojována i v rámci dominantního diskurzu a tou je vzdor (srov. Wohlrab et al. 2007).

Tato pohnutka může nabývat podoby vzdoru vůči společnosti, chápáno ve smyslu konzumní dominantní společnosti, či vůči rodičům (srov. Wohlrab et al. 2007), kteří mohou být případně vnímáni jako její představitelé (srov. Hebdige 1979). Piercing tak může být podstoupen explicitně rodičům navzdory.

Vono tomu předcházelo to, že jsem se naštvála na rodiče [smích] a úplně z trucu teda jsme šly... [s kamarádkou] [do piercingového studia]... Bylo to v podstatě sebeprosazení proti rodičům, protože já jsem to chtěla už dlouho, ale věděla jsem, že voni to nechťej. Prostě [ukázat] že jsem se dala svou cestou. Já jsem rozhodla a ať se s tím voni poperou. Je to můj vobličej a já si tam dám piercing. Já ho tam prostě chci a oni ať si trhnou [smích] (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí).

Zmiňovaný konflikt měl v tomto případě charakter pouze finálního impulsu, nikoliv pohnutky jako takové. Vedle manifestace vzdoru může být tato motivace interpretována také jako snaha o deklaraci individuality ve smyslu **vlastní autonomie** vůči rodičům. Podobně je možné chápat i Blančinu motivaci, která o ní hovořila takto:

*Já jsem nad tím uvažovala řekněme od takovejch 14 let... a tak jsem si řekla, že by se mi to líbilo, že mi to přijde dobrý a zároveň, že to je takový znak jako, nechci říct extravagance, spíš takovýho trošku rebelantství nebo takový jako... nekonformity. Tak jsem to navrhla doma a narazila jsem na tvrdej odpor. No tak si říkám, to asi nepůjde, tak třeba až budu starší. A asi před rokem, zhruba před mýma 18. narozeninama, jsem řekla: „Mami, já bych si chtěla nechat udělat piercing“ a mamka: „Ty ses zbláznila! Chceš ránu?“ Ona je taková hodně od rány, teda ona by mi ji nedala, ale je prostě taková razantní. A já jsem řekla: „Proč nechcete?“ A oni: „No proto. Prostě nechceme, abys měla piercing“. A já říkám: „Nějaký důvod mi řekni, mami, pořádněj důvod. Ne že nechceš“. A mamka: „Já to nechci“. Tak jsem si pro sebe řekla: „To pro mě ale není důvod, sakra! Já to prostě chci, dám do toho svoje peníze a je to nemusí zajímat“. Tak jsem šla a udělala si ho.
(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Piercing je v tomto případě způsobem, jak „prosadit vládu nad svým tělem“ (Sweetman 1999c: 172, překlad M.H.) a deklarovat, že nad ním jiní lidé, tedy např. rodiče, nemají kontrolu.

Zde je kromě vzdoru vůči rodičům patrná také druhá forma této motivace a tou je manifestace non-konformity, za jejíž symbol je piercing považován¹²². Ta může být označována např. jako „drsnost“: „To byly doby [když mi bylo třináct], kdy jsem chtěla bejt co nejvíc drsná, takže hnedka jsem vymejšlela, co bych, kde bych...“ (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky).

Zdá se, že tato motivace či alespoň její explicitní deklarace, se pojí zejména s nižším věkem. Důvodem, proč tuto motivaci nezmiňovali informátoři, kteří piercing

¹²² Detailněji viz podkapitola 5.4. Významy přikládání piercingu.

podstoupili ve vyšším věku, může být skutečnost, že pro ně jednoduše nebyla relevantní. Ovšem, na druhou stranu by to bylo možné přičítat i faktu, že může být ve vyšším věku vnímána jako neadekvátní a tudíž není přiznávána. Jejím přiznáním by se totiž informátoři mohli cítit přede mnou jako výzkumníkem jako neautentičtí, resp. jako *pozéři*¹²³. To, že je tato motivace chápána ve středoškolském věku jako neadekvátní dokládá i to, že někteří informátoři hovoří o této své tehdejší motivaci s neskrývaným despektem:

Výzkumníka: A jak ses cejtila, když jsi přišla do toho [tetovacího] studia?

Informátorka: Strašně drsně. Jak jsem tam viděla všechny takový typy a já jsem tam přišla, že budu taky drsná. Samozřejmě, že jsem byla celá v černym, když jsem tam šla. No bylo to takový... No jak se může cejtit třináctiletá holka, když si jde nechat udělat piercing.

(Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Ačkoliv tuto motivaci v mladším věku přiznala, v současné době se od ní explicitně distancovala:

„[Tenkrát] jsem se cejtila drsná a na tý duši mě to hřálo, že mám ten piercing. Ted'ka už vůbec nevnímám, že ho mám. Ani to nepovažuju za něco, co když na mě někdo uvidí, že se z toho nějak zblázní, že mám piercing v uchu... Ty první měsíce jsem to měla jako vyjádření toho názoru a ted' je to, že mám prostě náušnici v uchu. Ted' mi to přijde jako ozdoba, ani to nevypadá nijak drsně, je to prostě náušnice, akorát trošku jinde“
(Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Jak je tedy patrné, podstoupení piercingu může být motivováno snahou o vyjádření vzdoru, ať již vůči rodičům nebo obecně vůči dominantní konzumní společnosti. To je ostatně jeden z důležitých významů, který piercing nese jak v diskurzu mládeže, tak dominantní společnosti (jak ukážu později¹²⁴). Ovšem zároveň může být tato pohnutka chápána ve středoškolském věku jako neautentická. K její deklaraci dochází primárně zejména ve spojení s věkem docházky na základní školu, přičemž právě nízký věk slouží jako její ospravedlnění.

5.1.6. Získání nové zkušenosti

Nezanedbatelnou roli může hrát z hlediska motivace také touha po **získání nové zkušenosti**. I v tomto případě mohou konkrétní pohnutky nabývat rozmanitých podob.

Jednou z nich může být prostá touha zkusit něco nového, něco neobvyklého, jako v případě genitálního piercingu: „*Tak sem to chtěla zkusit, no.*“ (Saša, 18 let, SOU, *nespecifikovaný genitální piercing*)¹²⁵ či piercingu ucha: „*Voni už to předtím dělali*

¹²³ Termín *pozér* označuje v rámci subkultur mládeže jedince, který si osvojil vizuální prvky dané subkultury, tedy styl, ovšem který podle ostatních členů subkultury postrádá znalost norem, hodnot a postojů, resp. subkulturní ideologii (srov. Heřmanský - Novotná 2011). Ačkoliv je tento emický termín užíván nejčastěji v rámci subkultur, zejména punku (srov. Andes 1998), byl internalizován v široké míře v (sub)kultuře mládeže, v jejímž rámci vyjadřuje jedince, který prezentuje identitu vnímanou ostatními jako neautentickou.

¹²⁴ Viz poddíl 5.4.2.2.1. Piercing jako vzdor / non-konformita a podkapitola 5.2. Reflexe piercingu v očích dominantní společnosti.

¹²⁵ V tomto případě je zajímavé, že informátorka vůbec nehovořila o sexuální motivaci, která je u genitálního piercingu nejběžnější (srov. Wohlrab et al. 2007; Ferguson 1999; Myers 1992). Ovšem je

některý kámoši. Tak jsem to prostě taky zkusil, co to udělá.“ (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha).

Tato pohnutka se samozřejmě neomezovala pouze na výše zmiňované anatomické lokace, ale objevila se i v souvislosti s bradou (Štěpánka) či jazykem (Vanda). Spíše než anatomické lokace je v tomto ohledu však významnější, že je tato pohnutka chápána jako do jisté míry neadekvátní. Někteří aktéři cítí, že na základě významů, které piercing nese, a zejména jeho potenciálu vzdoru (viz dále¹²⁶) se v diskurzu mládeže očekává, že podstoupení piercingu je vedeno jinými závažnějšími pohnutkami než pouhou novou zkušeností. To se projevuje zejména rozpaky či averzí vůči otázkám po jejich motivaci.

Úplně nesnáším, když se mě lidi ptaj, proč to mám [smích]. Protože je to fakt jenom taková zábava... To není, že bych šla a ted' nad tím hluboce dumala, jestli tady to místo je to pravý a tak. Tohle vopravdu je jenom z radosti a chuti to zkusit“ (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka).

Otázka nové zkušenosti však může být chápána jako mnohem širší. Pro některé informátory představoval piercing nejen novou zkušenost, ale také možnost, jak lépe poznat sama sebe. Piercing byl prostředek, jak zakusit bolest (srov. Wohlrab et al. 2007) a zjistit, jak se s ní vyrovná, a zároveň jak vlastně bude tuto novou součást svého těla vnímat. Piercing totiž doslova přetváří lidské tělo tím, že vytváří nové otvory, plošky a výstupky v místech, kde běžně nejsou, což je samozřejmě intenzivně zakoušeno (Sweetman 1999c: 175n).

Výzkumník: Co tě vedlo k tomu nechat si udělat piercing?

Informátorka: Tak určitě zkušenost, že jsem prostě chtěla zkusit, jak je to pocit. A i ta bolest, [že mě zajímalo] jestli to bude bolet a jak dlouho to bude bolet, jak rychle si na to zvyknu a jestli mi to potom bude chybět [až si ho vyndám]. Říkala jsem si, jestli ho budu mít ráda a prostě jsem chtěla zkusit, jestli k tomu [piercingu] budu mít nějaký vztah“.

(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

Ačkoliv bolest hrála ve zmiňovaném případě Štěpánky v otázce pohnutek jistou roli, je otázkou, nakolik bylo podstoupení piercingu motivováno zkoušením, jaký je informátorčin práh bolesti, či dokazováním si vlastní odolnosti vůči ní (srov. Wohlrab et al. 2007) nebo spíše zvědavostí, do jaké míry piercing bolí. V tomto ohledu se přikláním spíše k druhé možnosti.

Specifický případ této pohnutky potom představuje Honza, jehož motivace sice souvisela se získáním nové zkušenosti, ovšem zcela se vymyká motivaci všech ostatních informátorů. Ve svých třinácti letech byl totiž podle svých slov při podstoupení (auto)piercingu veden snahou o ovládnutí dovednosti provádět piercing.

Tehdy jsem to nedělal proto, že bych to chtěl nosit nebo že bych si to chtěl propíchnout, ale protože jsem se to chtěl naučit. Jelikož tou dobou hodně mejch spolužáků a kamarádů vo tom uvažovalo, ale vždycky neměli [prostředky] na to jít někam do salónu a nikdo prostě neměl žádný zkušenosti. Tak jsem prostě vzal jehlu a zkoušel jsem... protože tady to bolelo nejmiň, dobře jsem k tomu moh tou pravou rukou a dalo se to

fakt, že kolegyně, která rozhovor s informátorkou vedla, otázku po sexuální motivaci bohužel explicitně nepoložila, což je nicméně k jejímu velmi intimnímu charakteru do jisté míry omluvitelné.

¹²⁶ Podkapitola 5.2. Reflexe piercingu v očích dominantní společnosti.

snadno schovat. Takže jsem se snažil vyzjistit jak teda na to, ale vlastně ani sám sem o tom pro sebe moc neuvažoval. (Honza, 19 let, gymnázium, povrchový piercing levého ramene).

5.1.7. „Nutkání“

Poslední pohnutkou, která se objevuje pouze u osob, které mají mnohočetné piercingsy a explicitně ji deklarovala pouze Radka, je to, co pro nedostatek lepších termínů nazývám „nutkáním“ ve smyslu touhy podstoupit další piercing (srov. Wohlrab et al. 2007; Jacobson - Luzzatto 2004)¹²⁷.

Výzkumník: Takže tě to docela chytlo...

Informátorka: No, chytlo. Sem někde slyšela, že piercing je jako droga. A docela sem se o tom přesvědčila, protože chci jít na další.

(Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu)

V kontextu této práce není významné, zda je toto „nutkání“ zapříčiněné pozitivními pocity vyvolanými vyplavováním endorfinů při způsobení bolesti vpichem (Favazza 1996: 262) či zda se jedná o snahu materializovat své vzpomínky, zkušenosti či hodnoty (Vail 1999). Ostatně informátorka o tom v této souvislosti hlouběji nepřemýšlela. Významná je skutečnost, že její pohnutkou k podstoupení dalšího piercingu je právě toto „nutkání“.

5.1.8. Další motivace

Ačkoliv je v souvislosti s piercingem možné uvažovat ještě o dalších motivacích, žádná z nich nebyla reflektována mými informátory. Absentuje tak jak sexuální motivace (srov. Wohlrab et al. 2007; Myers 1992), která nebyla zmiňována ani v případě piercingu bradavky (Ema) ani v případě nespecifikovaného genitálního piercingu (Saša). Je samozřejmě otázkou, do jaké míry to bylo dáno intimitou daného tématu a nakolik absencí této motivace u obou informátorek.

Podobně absentuje motivace v souvislosti se spiritualitou a kulturní tradicí (srov. Wohlrab et al. 2007). V tomto případě se domnívám, ačkoliv empiricky nepodložené, že je to způsobeno dvěma faktory. První je daný skutečností, že se ve všech případech jednalo o etnické Čechy, tudíž není možné předpokládat podstoupení tělesných modifikací s odkazem na tradici spojenou s vlastní etnicitou, jako tomu může být např. u Indů (srov. Jeffreys 2000). Druhým z nich je relativně nízký věk informátorů, jelikož osoby hlásící se k hnutí moderních primitivů (Vale - Juno 1989), které chápe tělesné modifikace jako projev spirituality s odkazem na konstruovaný obraz neevropských kultur¹²⁸, jsou obvykle vyššího věku.

Překvapivě se neobjevila ani motivace v podobě osobního narativu či přechodového rituálu, jímž by jedinec uzavíral jistou etapu svého života a začínal

¹²⁷ Cizojazyčné studie užívají běžně termín závislost (addiction), který však považuji za příliš silný

¹²⁸ Jak jsem zmiňoval již v podkapitole věnované historii, hnutí moderních primitivů nahlíží na tělesné modifikace jako na způsob, jak se přiblížit spiritualitě „nezápadních“ „primitivních“ společností (srov. DeMello 2000: 174n.), přičemž však tuto spiritualitu a s ní spojené tělesné modifikace konstruují na základě svých vlastních „západních“ představ o tom, jak by měly vypadat (Klesse 1999).

novou¹²⁹ (srov. Wohrab et al. 2007). Ačkoliv jedna z informátorek (Radka) deklarovala podstoupení tělesné modifikace po rozchodu se svým přítelem, nejednalo se o piercing, ale pouze o další perforaci ušního boltce, tedy o běžnou náušnici.

Jak jsem se snažil ukázat, soubor pohnutek, který vede mládež k podstoupení piercingu je velmi různorodý a v některých případech v podstatě protichůdný. To se týká zejména estetické motivace, která je primárně založena na formě, a vzdoru, jež se ustanovuje jako postoj, a individuality, jež je projevem aktérový snahy být uznán jako jedinečný, a skupinové příslušnosti, v níž aktér svou jedinečnost do jisté míry ztrácí. Přidá-li se nápodoba identitních vzorů a hledání nových zkušeností a uvědomíme-li si, že aktéři tyto motivace mohou v podstatě volně kombinovat a včetně těch, které můžeme chápat jako protichůdné, potvrzuje se, že piercing je v tomto ohledu vysoce ambivalentním kulturním prvkem, což se ostatně projeví i v jeho dalších aspektech.

¹²⁹ To, že se tento prvek neobjevil jako motivační fakt ovšem neznamená, že by nebyl významný. Jak ukážu dále, piercing jako materializace paměti představuje pro některé informátory jeden z jeho důležitých významů (viz pododíl 5.4.2.1.5.).

5.2. Reflexe piercingu v očích dominantní společnosti

Ve čtvrté kapitole jsem představil mediální reprezentace piercingu. V této části se budu věnovat tomu, jak se v perspektivě mých informátorů tyto reprezentace promítají či nepromítají do postojů členů dominantní společnosti.

Postoj v tomto kontextu chápu jako „lidskou dispozici nahlížet věci určitým způsobem a podle toho jednat“ (Cohen 1966: 341, překlad M.H.), tedy jako zaujaté stanovisko, které vychází ze systému hodnot a norem daného jedince, tedy je kulturně formované.

Jak jsem zmiňoval již v úvodu, významy piercingu v (sub)kultuře mládeže se ustanovují v interakci s významy, které jsou mu připisovány v diskurzu dominantní společnosti. Přesněji řečeno v interakci s významy, jež se mládež *domnívá*, že piercing v diskurzu dominantní společnosti nese. Tyto „představy“ o významech si vytváří na základě reflexe postojů členů dominantní společnosti, což je důvod, proč právě jim věnuji následující část.

Jak jsem se snažil ukázat ve 4. kapitole, ačkoliv je piercing postupně apropriován dominantní společností, stále si s sebou nese pečeť něčeho nepatřičného, ať již skrze svůj subkulturní původ, nebo skrze narušení normalizovaného vzhledu (srov. Fisher 2002).

Postoj dominantní společnosti k piercingu tak byl mými informátory reflektován jako dynamický proces, jehož hodnocení bylo vztahováno k jeho proměnám v čase. V podstatě se informátoři shodovali na tom, že: „*celkově je to čím dál tím lepší, že je [piercing] míň odsuzovanéj...*“ (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku).

Ti, kteří měli zkušenost s delším pobytem v zahraničí (např. studiem či letní brigádou) však zároveň zdůrazňovali, že česká dominantní společnost je v otázce piercingu oproti zahraničí mnohem konzervativnější: „*Hlavně u nás, v Čechách, to je ve všem takový míň liberální. Protože když jsem někde v cizině, tak tam maj tetování a piercing lidi o dost starší, který maj třeba docela vysoce postavenou práci. Kdežto u nás je to záležitost lidí mladejch a alternativních...*“ (Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku). Tato skutečnost byla některými informátory zároveň dávána do vztahu i s vyšší četností výskytu tohoto jevu v zahraničí: „*Já jsem byla sama dva měsíce v Anglii a tam to nosí hodně lidí, víc než v Čechách*“ (Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky).

V absolutní perspektivě mezi informátory víceméně existoval konsensus, že je piercing společností již relativně akceptovaný:

Výzkumník: Jak myslíš, že se k piercingu staví společnost?

Informátor: No, tak je otázka, co je společnost. Je jasný, že babička v tramvaji eště z toho moc rozumná nebude, kdy jí tam přijde někdo, kdo je celej opiercingovanéj. Ale už se to podle mě stává docela normální.

(Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Akceptování piercingu dominantní společností, tedy jeho nahlížení jako normality, nikoliv kontra-normativního prvku, se v jejich očích ustanovovalo skrze tři aspekty. Prvním z nich byl nárůst počtu jedinců, kteří jsou nositeli piercingu. Normalita je tak v této perspektivě nahlížena skrze četnost, resp. běžnost daného jevu v populaci.

Lidi si na to zvykaj. Začíná se to nosit a navíc... na pupíku nebo třeba v nose [se nosej] jen takový malý pecky, který se dělaj i nalepovací... Takže z lidského hlediska, je to mnohem víc přijímaný. Třeba na ulici potkávám hroznou spoustu lidí s piercema,

takovýma téma drobnýma... tak si myslím, že dneska už je v pohodě. (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Druhým aspektem pak byla skutečnost, že se nositeli piercingu stávají i lidé v generaci jejich rodičů, tedy ti, kteří vůči nim vystupují obvykle jako autority. V této perspektivě je normalita nahlížena jako apropriace prvku autoritami.

Výzkumník: Jak myslíš, že je piercing společností přijímanej? Ty už jsi na to trochu narazila...

Informátorka: Myslím, že v současné době asi rozhodně líp než třeba před pěti lety, protože dneska je to fakt móda. Dneska to nosí hodně mladejch lidí, ale nejen mladejch. Najdou se právě i lidi ve středním věku, jako moje maminka, který si něco takovýho nechaj udělat. Ale myslím, že pořád na to ještě dost značná část lidí kouká negativně. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Třetí aspekt se pak vztahoval k proměně jednání osob, u nichž předpokládali negativní reakci na piercing. Takto byla normalita chápána jako absence předsudečného jednání členů dominantní společnosti v interakcích s marginalizovanými jedinci, tedy s nositeli piercingu.

Dřív jsem si myslela, že jsou mladší lidi, kterým to nevadí, ale jsou to většinou lidi hodně společenský, co hodně chodí do hospod, na koncerty a tak. Prostě, takový ty extroverti. A pak jsem si myslela, že ta druhá stránka jsou spíš starší lidi nebo takový, který nejsou moc společenský, jsou spíše uzavřený a tohle [piercing] nemají rádi. Ale co já jsem se přesvědčila, tak i ty lidi, u kterých jsem si myslela, že by jim to mohlo vadit, tak většina z nich k tomu má spíš neutrální přístup, že jim je to prostě jedno. Sami by si to dát nechtěli, ale je jim úplně jedno jestli to má někdo druhý nebo ne. Přesto si ale myslím, že existujou nějaký lidi, kterým to vadit může a který to může vytáčet. (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

5.2.1. Generační rozpor

Ovšem i v případě, že piercing chápali jeho nositelé jako postupně akceptovaný dominantní společností, zdůrazňovali, že toto přijetí není absolutní. Někteří vnímali piercing v očích dominantní společnosti jako stále do jisté míry diskriminující: „*Já myslím, že v tadyté době ještě pořád existujou takový..., [kteří když vidí] piercing [tak říkají] ‚Ježišmarja‘, takže předsudky nějaký lidi maj.*“ (Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku).

Někteří dokonce pocítovali negativní postoj dominantní společnosti k piercingu i velmi excitovaně: „*Občas mám pocit, že když jdu do vobchodu, že by mě nejradsí vykopali a nic mi neprodali.*“ (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady).

Rozdíl v postojích byl přitom ponejvíce chápán generačně. Jak je naznačeno již v některých výše uvedených výpovědích, piercing podle informátorů neakceptuje zejména starší generace:

Výzkumník: Máš dojem, že to společnost přijímá?

Informátor: Úplně ne. Jako už je to lepší, ale pořád je to takový, ty starší lidi pořád proti tomu maj předsudky. (Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

To je patrné i z očekávaného postoje členů dominantní společnosti právě z řad starší generace.

Výzkumník: A co jste s Mirkou dělali potom, co jste si to nechali píchnout?

Informátorka: Já už si to přesně nevybavuju, ale myslím že jsme šly shánět framykoin. Von nám [ten piercer¹³⁰] říkal: „Děte pro to do nějaký lékárny, tam vám ho daj bez předpisu.“ Tak sme tam šly, udělaly jsme na pani lékárnici smutný voči a vona: „Na co to máte?“ No a my: „Jsmo si nechaly udělat piercing.“ A vona: „Tak to jo.“ Já jsem se bála, že mě s tím, že mám piercing vykope a vona byla úplně v pohodě. Ale voni jsou tam asi zvyklí, protože je to těsně vedle toho studia.

Výzkumník: A to byla nějaká mladá lékárnice?

Informátorka: Ne, ne. Jestli jsem se dobře dívala, tak jí mohlo bejt tak pětapadesát a ty k tomu maj většinou největší odpor. Takže v tomhle směru to bylo úplně v pohodě.

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Ačkoliv se informátoři shodovali na tom, že piercing odmítá zejména *starší generace*, v tom, co chápali *starší generací*, již panovaly rozdíly. Někteří ji definovali skrze hranici vymezenou absolutním věkem: „*Asi do padesáti let, ty už si na to zvykli a ty starší, ty si na to asi nikdy nezvyknou...*“ (*Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky*). Jiní chápali toto vymezení spíše generačně:

Informátorka: Myslím si, že ta starší generace to nepřijímá moc dobře.

Výzkumník: Co je pro tebe starší generace?

Informátorka: Starší generací myslím třeba generaci mejch rodičů a vejš.

(Renata, 17 let, gymnázium, piercing obočí)

Stáří tedy moji informátoři chápali na jednu stranu jako atribut odvoditelný ze vzhledu, tedy spíše diskurzivně, jelikož se vzhledem je možné manipulovat (srov. Bennett 2009), na straně druhé pak jako určitý status, vymezený generační příslušností, s níž je manipulace obtížnější.

V tomto směru je pak interpretovaná i zmiňovaná proměna postojů dominantní společnosti jako důsledek generační výměny:

Informátor: Já myslím, že čím je ta společnost mladší nebo spíš čím míň je lidí ještě z té minulý generace, z té minulý éry, tak tím je ten piercing přijímanej líp. Ted'ka už je to na jiný úrovni než třeba před pár lety, kdy to vyloženě byla extravagance. Ted' už to podle mě není tak strašný. Už je to takovej trend, takže už je to víc tolerovaný.

Výzkumník: A myslíš teda, že společnost už to v současný době přijímá jako běžnou záležitost?

Informátor: Běžnou možná ne, ale nestaví se k tomu, jakoby byl ten člověk v něčem závadnej.

(Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha)

5.2.2. Piercing jako znak sociopatologie

Důvodem, proč piercing nebyl v reflexi mých informátorů bezvýhradně přijímán dominantní společností, resp. generací rodičů a prarodičů středoškolské mládeže, bylo jejich přesvědčení, že je vnímán jako znak sociálně patologických jedinců.

V interpretaci mých informátorů se objevovala široká škála sociopatologického chování, které je nositelům piercingu přisuzováno.

¹³⁰ Termín piercer, jako paralela termínu tatér, označuje jedince, který se profesionálně věnuje piercingu jako své obživné činnosti, tedy pracuje v piercingovém studiu. Samozřejmě mohou existovat i amatérští pierceři, ale pro ty používám v tomto kontextu termín amatér (bez jakéhokoliv negativní konotace).

Já mám pocit, že ty opiercingovaný, tetovaný a dreadatý sme házený do [jednoho] pytle a máme nálepku jako feťáci, nespolehlivý, co utíkaj z domova, maj problémy ve škole a div nežijou na ulici... (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady).

Výzkumník: Jak to [piercing] berou lidi okolo?

[...]

Informátorka: Negativně. Si říkaj: „Bůhví kdy votěhotní“, „ta votěhotní tak za půl roku“ a takový věci... „začne fetovat“ a... no strašný věci.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličej, ušní chrupavky a pupíku)

Ze všech zmiňovaných projevů sociopatologie, které jsou v perspektivě mých informátorů dominantní společností připisovány nositelům piercingu, tedy špatných studijních výsledků, rizikového sexuálního chování a útěků z domova, bylo nejvíce akcentované spojení s užíváním drog¹³¹.

Přijde mi, že spousta lidí na to [piercing] kouká jako na věc, kterou maj lidi, který třeba hulej nebo berou drogy, prostě takový ty lidi, kterýma pohrdaj. U spousty, myslím, že hlavně starších lidí, je to takový, že když někdo někam přijde s piercingem v obočí, tak ho hnedka každej zařadí do určitý skupinky a třeba ani takovej nemusí vůbec bejt (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Zatímco někteří informátoři se k tomuto problému vyjadřovali spíše obecně, jiní vycházeli z vlastních bezprostředních zkušeností, např. ze základní školy:

Učitelky to [že mám piercing v ušní chrupavce] docela zaskočilo, protože já jsem byla jedničkář, vždycky jsem měla samý jedničky a takový normální chování a najednou přijdu s piercingem. [...] To čekali vod nějakýho takovýho toho, co se neučí. To už je taková zažitá představa, že piercing maj ty největší hovada a tydlety. Přeci jenom to všechno byly starší učitelky, takže měly eště trošku ty starý manýry, takže jim to některejm přišlo feťácký a máničkovský. (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Podobné zkušenosti však deklarovali také z vlastní rodiny, kde se setkávali s podobným postojem, zejména u svých otců:

Třeba já to beru podle svýho táty. Táta, jakmile má někdo třeba ty tunely v uchu nebo nák víc naušnic [piercingů] na vobličej, tak je to pro něj feťák. Prostě okolí na tyhle lidi kouká jinak. (Magda, 18 let, SOU, piercing pupíku a dolního rtu)

Myslím si, že právě hodně lidí na to tak kouká, protože táta nechtěl, abych měla piercing, protože si myslel, že to mají feťáci, bezdomovci a tak. (Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)

Informátorka: Já slyším ty názory většinou od těch starších.

Výzkumník: A co říkaj?

¹³¹ Ačkoliv Marádová a Žižka (2008) tvrdí, že toto spojení již diskurzu v dominantní společnosti není přítomné, nedomnívám se, že tomu tak je, jak jsem ostatně argumentoval v kapitole věnované rešerši literatury (viz podkapitola 2.2. Demografický a sociálně-patologický diskurz). Bez ohledu na to, zda tomu tak je či není, je pro mne v tomto ohledu významnější, že tuto spojitost reflektovali moji informátoři, jelikož to bezprostředně ovlivňovalo jejich jednání.

Informátorka: Tak voni to neříkaj zrovna slušně, tak to zkusim ňák... Třeba můj táta říká, že buď je to fetka nebo ze sebe dělá kreténa. [...] Ty starší většinou maj takovýhlety výrazy.

(Sáša, 18 let, SOU, nespecifikovaný genitální piercing)

V perspektivě mých informátorů to přitom byla primárně mužská autorita (otec) nebo autorita formální (učitelka), která ustanovuje piercing jako znak sociopatologie, jež z piercingu činila kontra-normativní kulturní prvek.

Ačkoliv nositelé piercingu tento postoj dominantní společnosti reflektovali, jednoznačně ho interpretovali jako nepodloženou generalizaci ze strany dominantní společnosti.

Výzkumník: Proč si myslíš, že se to těm starším lidem nelíbí?

Informátor: Protože mi přijde, že voni toho člověka hrozně zaškatulkujou, když ho s tím [piercingem] viděj.

Výzkumník: Kam ho zaškatulkujou?

Informátor: No, myslej si, že to je feťák nebo takhle...

(Renata, 17 let, gymnázium, piercing obočí)

To, že tyto postoje považovali za jednoznačně předsudečné a stereotypní, se projevovalo i v jejich hodnocení toho, že se je členové dominantní společnost nijak nesnaží ověřit (srov. Allport 2004).

To je prostě to, že lidi si to [piercing] hrozně přiřazujou k určitýmu životnímu stylu a že prostě všechny ty lidi odsuzujou, že jsou to právě ti špatní, kteří fetujou a já nevím co všechno... Ty lidi, kteří to odsuzujou, o tom moc nemají přehled, protože se v tom nechtějí pohybovat. A tudíž se ani nesnaží nějak vysledovat, jestli to tak opravdu je nebo není, jestli je ten životní styl takový a jestli všichni ti lidi, co mají piecing [...], jestli všichni ti lidi jsou špatný a žijou špatným životním stylem a fetujou a já nevím co všechno. Myslím, že to ty lidi, který to [piercing] nemaj rádi vůbec ani nezajímá, takže se nesnažej nějak dojit k tomu, že to tak třeba není ... a to je možná ten problém. (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Jak lze očekávat, sami informátoři se vůči tomuto předsudečnému hodnocení vymezovali jednoznačně negativně: „*To, že si někdo nechá udělat piercing, není vůbec známka toho, že je blbej nebo že ho to někam degraduje. Myslím, že vůbec ne. Piercing má spoustu inteligentních a spoustu blbejch lidí, takže takhle se to prostě nedá specifikovat*“ (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady). Někdy přitom reagovali i velmi expresivně:

Já si myslím, že je to hovadina. To je prostě píčovina, že patříš k vězňům, ty voe, drogovým dealerům a podobně. Ted' už to [má] podle mě většina... prostě to nemusej mít jenom zlý - vyvrhelové a feťáci. To můžou mít i obyčejný lidi... (Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu)

Někteří pak sami sebe stavěli jako příklad, který tuto spojitost mezi piercingem a užíváním drog vyvrací:

Když přijde někdo, kdo má dredy, je prostě oblečenej do takovýho toho dredařskýho stylu a má všade piercingy, ještě třeba má ten [dredařský] styl mluvy, tak si myslím, že na ně působí divně. Já nevím, jak přesně specifikovat divně, ale tak... hrozně rebelantsky. Nevím, jestli pak mají velkou důvěru v toho člověka, takže si myslím, že ten piercing, který je na obličejí nebo který je hodně vidět, budí hodně rozruch a že to třeba

některý lidi může pobuřovat nebo zneklidňovat nebo [můžou] mít nějaký předsudky [...] jestli to bude nějaká feťačka, nějaká šilená kalička, takže si myslím, že to může budít tenhle [dojem]. A přitom to tak nemusí bejt. Třeba já jsem prototyp toho, že nejsem taková, jako si lidi myslí o lidech, co mají piercing. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Ovšem zároveň nositelé piercingu tento postoj dominantní společnosti sami do určité míry přejímali a ztotožňovali se s ním. Předsudek dominantní společnosti, který sami internalizovali, pak ospravedlňovali tím, že někteří nositelé piercingu spojnicí mezi piercingem a užíváním drog podporují svým vystupováním, respektive tím, že piercing užívají jako nástroj vyjádření protestu.

Když se koukneš na ty lidi, který to [piercing] maj na obličejí, tak většinou to jsou takový lidi, co vůči něčemu odporujou, třeba i stylem oblíkání. To vidíš určitě i podle těch lidí, co jsi dělal ten průzkum. Takže myslím, že lidi, co nemají piercing a co si právě utváří tady ten [negativní] názor, jsou v tady tom jedině utvrzený, když se podívaj na takovýhle lidi. A to, že některý lidi, kterým se piercing prostě líbí, ho mají skrytej, to ti lidi ani neviděj. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Tento rozpor pak vytváří poněkud paradoxní situaci, kdy se sami nositelé na jednu stranu brání být nálepkováni jako uživatelé drog a sociopatologičtí jedinci, na druhou stranu samy tyto negativně vnímané statusy připisují ostatním nositelům piercingu. Typicky se tento rozpor objevuje u Štěpánky, která se na jednu stranu bránila proti paušalizaci a negativnímu hodnocení slovy: „*Já mám pocit, že ty opiercingovaný, tetovaný a dreadatý sme házený do [jednoho] pytle a máme nálepkou jako feťáci, nespolehlivý, co utíkaj z domova, maj problémy ve škole a div nežijou na ulici...*“ (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady). Ovšem na stranu druhou připouštěla, že nositeli piercingu jsou „*lidi, který prostě maj benevolentnější vztah k drogám, k alkoholu, k volný zábavě a takhle*“. (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady).

Výše zmíněné výpovědi v podstatě shrnují většinu sociopatologických jevů, které jsou s piercingem a tělesnými modifikacemi obecně spojovány i v rámci akademického sociopatologického diskurzu, jak jsem jej představil ve 2. kapitole (srov. např. Carroll et al. 2002; Clerici - Meggiolaro 2011; Deschesnes et al. 2006; Roberts et al. 2004; Suris et al. 2007).

Domnívám se, že je to proto, že dominantní a část akademického diskurzu se vzájemně podporují a reprodukují. Dominantní diskurz označuje jevy, které považuje za významné. Akademický diskurz pak tyto jevy zkoumá a svými výsledky dominantní diskurz dále reprodukuje a dokonce legitimizuje skrze svou vědeckou autoritu. Ačkoliv někteří výzkumníci reflektují skutečnost, že vzhledem k rostoucímu počtu nositelů se piercing stává normativním a tudíž chápat jej jako známku rizikového chování je v současné době problematické (Roberts et al. 2004), většina výzkumů dominantní diskurz nenormality a sociopatologie stále reprodukuje.

5.2.3. Piercing ve třídě - šprti a grázlové

Internalizace tohoto postoje dominantní společnosti mezi mládeží se výrazně projevuje na úrovni vrstevnické skupiny, zejména školní třídy. Moji informátoři totiž nepředpokládali, že by se nositeli piercingu stali spolužáci primárně zaměřeni na školní výkon (srov. Suris et al. 2007).

Například ve třídě sou prostě lidi, který chyběli za celý čtyry nebo za celý tři roky jednou. Kdyby někdo z nich přišel s propíchnutým, já nevím, třeba nose nebo bradou, tak to bych se asi divila: „To je blázen? Dyt' von je chytřej.“ a nechá si píchnout bradu. Na druhou stranu sou tam lidi, který přišli do školy dvakrát za měsíc a maj všechny roztáhlý uši, ty tunely, a prostě grázlové. Takže asi u těchhle lidí bych to čekala víc. [...] asi bych se divila, kdyby přišel nákej dobrej nebo chytřej spolužák a měl by tunel v uchu. (Magda, 18 let, SOU, piercing pupíku a dolního rtu)

Třída se dělí na takový lidi, který na to [učení] tak trošku kašlou, kterým je to jedno a potom jsou šprti, nechci říct přímo šprti, ale dobře se učeť. Tak u těch si to neumím představit. (Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Tento postoj tak ústí do explicitní distinkce mezi jedinci, u nichž byl piercing očekáván a naopak těmi, u nichž tomu tak nebylo. Jak je patrné z výše uvedených výpovědí, lze tuto distinkci chápat v emických kategoriích *šprti* a *grázlové*¹³². Nejedná se samozřejmě o autonoma, jelikož oba termíny mají pejorativní charakter, ale o exonyma, jimiž se obě skupiny vzájemně označují. Bez ohledu na charakter těchto pojmenování se na této distinkci představitelé obou kategorií shodovali. Názor, že piercing je typický pro *grázly* a u *šprtů* je spíše výjimečný, byl zároveň sdílen napříč celým spektrem nositelů piercingu, tedy jak těmi, kteří by v perspektivě jiných aktérů byli označeni za *grázly*, stejně jako těmi, kteří by byli chápáni jako *šprti*.

Situace, kdy piercing mají *šprti* jsou pak povětšinou chápány jako výjimky potvrzující pravidlo: „*Ono je to přesně o tom, že možná ten piercing si nechává dělat určitá skupina lidí, a to zrovna nejsou lidi, který by se učili nejlíp. Ačkoliv znám lidi, který maj piercingy a učeť se fakt dobře*“. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Zmiňovaná internalizace postoje dominantní společnosti, formulovaná v rámci vrstevnické skupiny jako distinkce mezi *šprty* a *grázly*, je pak důvodem, proč je piercing u některých jeho nositelů vnímán jako překvapující:

Výzkumník: Proč myslíš, že to od tebe lidi ve třídě nečekali?

Informátorka: Asi proto, že většina lidí má o mě představu takový jako... já nejsem šprtka, ale do školy dělám to, co je fakt potřeba, a to co mě baví. A to, co chci dělat nebo v čem cítím, že mi to jde líp, tak za tím si jdu. A fakt to není, že bych seděla doma a drtila se, ale odevzdávám všechny věci v termínu a dostávám i poměrně dobrý ohodnocení. Takže si myslím, že všichni si o mě myslí, že jsem taková cílevědomá studentka ze spořádaný rodiny, a proto si právě myslím, že by to ode mě nečekali, [když si říkají] „Je taková spořádaná“.

Výzkumník: A spořádaný lidi nemají piercing?

Informátorka: No, to myslím, že si myslí poměrně dost lidí.

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Právě na základě tohoto obecně sdíleného postoje může být piercing explicitně využíván k posílení pozice jedince v rámci vrstevnické skupiny, jako v případě Denisy, což byla ostatně i jedna z deklarovaných motivací jeho nositelů.

Oni na to právě koukaj tak, že si nemysleli, že bych opravdu našla někdy tu odvahu udělat [si piercing]. [...] To asi bude znít blbě, ale oni mě vždycky brali jako takovou tu strašnou slušňačku, ačkoliv vlastně jsem byla první kdo měl víc jak dvě náušnice a vůbec jsem takovej průkopník, ale vždycky mě brali jako hroznou slušňačku. Tak si

¹³² Oba termíny užívám výhradně jako emické kategorie. Nijak tím jejich příslušníky nehodnotím ani jim nechci připisovat jakékoli jiné charakteristiky, než jim připisují sami aktéři.

myslím, že se to tím ten pohled trochu změnil. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Ovšem na druhou stranu internalizace tohoto postoje vede některé potencionální nositele ke zvažování mezi podstoupením a nepodstoupením piercingu:

Já se neztotožňuju tady s téma lidma [který jsou celý potetovaný a opiercingovaný]. Naprosto ne, já bych třeba řekla, že nejsem takový typ, do kterýho by někdo řekl, že má piercing. Protože většinou si to nechávají dělat podobný lidi jako [vedle ve třídě]. Takový, že to člověk do něj řekne. Já jsem si říkala: „Já prostě na to nejsem“, ale pak jsem si říkala: „Vždyť na to nemusím bejt. Spousta lidí má piercing jenom proto, že se jim to líbí a jsou úplně normální.“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

5.2.4. Piercing jako znak nedůvěryhodnosti

Skutečnost, že je piercing spojován s negativně hodnocenými statusy vede k tomu, že podle mých informátorů vnímá dominantní společnost jeho nositele obecně jako nedůvěryhodné či neseriózní.

[Lidi] prostě maj pocit, že tohle to [piercing] přesně dělaj ty lidi, který nejsou zrovna důvěryhodný. [...] Myslím si, že kdyby nějaký vysokoj činitel přišel třeba s piercingem v obočí, tak by ho asi značná část lidí odsoudila už jenom za ten piercing. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Z tohoto důvodu se informátoři domnívali, že piercing je pro dominantní společnost v některých kontextech nepřijatelný, zejména v případě profesí, od kterých se očekává konformita s hodnotami dominantní společnosti.

Jako typický příklad byl uváděn např. učitel: „možná, že u těch učitelů je to tím, že dávaj nějaký příklad dětem, takže kdyby měli piercing, tak by asi nedávali zrovna dobrej příklad. Nebo spousta rodičů by to tak asi brala. Ale myslím, že je to fakt tím, že spousta lidí si myslí, že ti lidi by měli být důvěryhodný a nepřijdou jim důvěryhodný, když mají piercing. Ale ono to není jenom tím piercingem. To je, i když má třeba někdo vyholenou hlavu nebo když má někdo třeba číro nebo když má někdo tetování. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Jako další pak byli zmiňováni také zaměstnanci státních úřadů, zejména v pozicích, v nichž jsou často vystavováni kontaktům s „veřejností“:

Informátor: Třeba tady na tý škole nebo prostě ve státních institucích, tam je to svým způsobem diskriminující.

Výzkumník: Myslíš, že třeba na ministerstvu nemůže mít člověk piercing?

Informátor: Nějaký řadovej úředník asi klidně jo, ale určitě by ho nevzali pro kontakt s veřejností. Ne dneska, třeba za pár let se to posune, ale zatím mi to vnímání nepřijde až zas tak tolerantní.

Výzkumník: Takže máš dojem, že tu je určitá diskriminace lidí, který se odlišujou třeba tím, že mají piercing?

I: No, řekl bych že jo, i kdyby třeba jen podvědomá.

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Vedle politiků, učitelů a státních úředníků takto informátoři zmiňovali i např. diplomaty, vysoce postavené manažery, novináře nebo právníky¹³³:

Výzkumník: Myslíš, že v některých zaměstnáních nemůžeš mít piercing?

Informátorka: No, myslím, že by to někde nebylo úplně vhodné.

Výzkumník: Kde by to třeba nebylo vhodné?

Informátorka: Třeba právník kdyby to měl, tak to, by to asi nebylo jako nejlepší.

Výzkumník: Proč právník zrovna?

Informátorka: No, protože [musí udržovat] styk s veřejností a nevím jak by na to reagovalo okolí. To záleží na tom zaměstnavateli, ale myslím si, že to omezování tam je. (Renata, 17 let, gymnázium, piercing obočí)

Obecně se tedy jednalo o jedince, kteří musí pro úspěšné uplatnění ve svém zaměstnání udržovat styl konformní s dominantní společností, „*takový ty reprezentativní, [...] takový [zaměstnání], kde člověk potřebuje vypadat konzervativně*“.
(Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku).

V tomto ohledu postoje dominantní společnosti v reflexi svých informátorů odpovídaly některým z mediálních reprezentací piercingu, zejména piercingu jako projevu non-konformity, v jejímž rámci byla zdůrazňována nevhodnost piercingu v některých kontextech¹³⁴.

Také v případě vnímání piercingu jako znaku nedůvěryhodnosti docházelo k tomu, že sami nositelé piercingu přejímali normy dominantní společnosti a v souladu s nimi hodnotili piercing v některých kontextech jako neadekvátní. Typickým příkladem internalizace dominantních postojů k piercingu byla Blanka.

Výzkumník: Proč ti to přijde divný u lidí, který by měli rozhodovat?

Informátorka: Mě to přeci jenom přijde symbol nějakýho odporu nebo touhy se odlišit a myslím, že by to neměli mít tadyhle ti [ministři a politici]. [...] Stejně tak si myslím, že by to třeba neměl mít člověk, který dělá na škole ředitele. To je možná v tom, že oni vystupují před hodně lidma. [...] a třeba konkrétně ředitel před žáky. I kdyby žáci třeba říkali: „Ten náš ředitel je husák, ten má piercing v obočí“ a všichni [kamarádi] jim říkali, že to je fakt dobrá škola, tak ale naopak rodiče nebo tím spíš prarodiče, si řeknou že není dobře, že [jejich dítě] chodí na školu. kde má ředitel piercing v obličejí [...] A je právě třeba ohlížet se na to, co si budou myslet všichni lidi a ne jen vybraná skupina lidí. Třeba ti politici vystupují hlavně před staršíma lidma nebo dospělejma lidma, který podle mě jsou miň tolerantní než mladá vrstva... (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

V některých případech dokonce internalizace tohoto postoje přesáhla rovinu pouhého vnímání nepatřičnosti piercingu v jistém kontextu, ale přímo ovlivňovala (alespoň v deklaratorní rovině) informátorčino případné jednání.

Třeba kdybych šla na nějaký zákrok a viděla, jak má lékařka propíchnutý obočí, nos, jazyk, tak by mi to přišlo fakt divný. To je způsobený tím, že znám lidi - punkáče, který to maj a třeba bych nechtěla, aby se o mě starali jako lékař takovýdle typy. Protože já vidím, co oni dělaj, jak trávěj volnej čas a prostě mi to není sympatický. Takže bych se

¹³³ Je ovšem zajímavé, že nikdo z informátorů nezminil ani policisty ani příslušníky armády, kteří mají viditelné tělesné modifikace explicitně zakázané vnitřními řády, jež do nejmenších detailů definují povolený vzhled. Je ovšem možné, že tyto případy považovali za tak samozřejmé, že o nich nepovažovali za důležité hovořit.

¹³⁴ Viz oddíl 4.2.2. Projev non-konformity.

*hodně bála, aby třeba ta doktorka nepatřila do nějaký takovýdle skupiny. [...] Že bych [raději] jednala s někým, kdo ten piercing bude mít buď skrytej nebo žádněj, než s někým kdo je takhle [opiercingovanej].
(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Že se ve tomto případě jedná o internalizaci postoje dominantní společnosti dokládají výsledky výzkumu, který prováděl Westerfield et al. (2012), podle nichž piercing u nemocničního personálu snižuje důvěru pacientů v jejich kompetence.

5.2.5. Aspekty ovlivňující vnímání piercingu

Ačkoliv jsem až doposud hovořil o piercingu v obecné rovině, je třeba si nyní uvědomit, že piercing představuje velmi heterogenní jev. Liší se nejen anatomickou lokací, ale také typem užitého šperku, přičemž jednotlivé typy mohou být vnímány radikálně odlišně, jak v perspektivě mládeže ukázu dále¹³⁵. Není mým cílem zde vyjmenovávat všechny anatomické lokace piercingu a typy piercingových šperků, jejich základní přehled je možné nalézt v obrazové příloze¹³⁶. Z hlediska reflexe postojů dominantní společnosti je významné, že moji informátoři zmiňovali několik faktorů, které tento postoj významně ovlivňují. Obecně lze říci, že tyto faktory buď zdůrazňují nebo naopak potlačují negativní postoj dominantní společnosti.

Prvním aspektem je množství piercingu, které má jeho nositel na sobě. V tomto ohledu platí, že čím větší **množství** piercingu jeho nositel má, tím více je mu přisuzován sociopatologický status:

Já si myslím, že už si lidi začínají zvykat. Ale když přijde někdo, kdo toho má opravdu hodně, tak na něj koukaj, jak na mar'ana. Že třeba: „Piercing ano, nějaká decentní drobná ozdůbka“. To třeba může být i hezký, někomu to může slušet a myslím, že i starší lidi řeknou: „Jo, je to hezký na tom člověku“. Ale když už je toho hodně, tak si myslím, že to ta společnost nepřijímá. (Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Tento faktor ostatně někteří informátoři, kteří více internalizovali hodnoty a normy dominantní společnosti, deklarovali jako ovlivňující i jejich interpretaci piercingu.

Výzkumník: Ty si říkala, že je rozdíl, jak nahlížeš na toho člověka i co se týče i toho, kolik toho piercingu má...

Informátorka: Já myslím, že jo. Protože když má někdo propíchanej celej obličej, kde všude to jde, plus to, co ještě není vidět, tak se na něj prostě koukám jinak než na někoho, kdo má jenom nos. Protože když toho má někdo málo, tak mi to přijde spíš jako ozdoba nebo takový ozvláštnění než někdo, kdo toho má hodně. To mi přijde fakt jako nějaký projev odporu, nějaký rebelanství, jak jsem se o tom teď mluvila, než nějaký solidní názor.

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Dalším významným aspektem je viditelnost či skrytost piercingu, tedy jeho **reflektovatelnost**. Piercing, který není viditelný, jednoduše nemůže být dominantní

¹³⁵ Viz podkapitola 5.4. Významy přikládání piercingu.

¹³⁶ Případným zájemcům o detailnější přehled doporučuji populárně laděnou práci Radka Fiksy (2005) či obsáhlou příručku pro začínající piercery Elayne Angel (2009).

společností reflektován a jeho nositel tudíž nemůže být v tomto směru hodnocen, resp. není mu připisován žádný status spojený s piercingem.

Výzkumník: Ty jsi nadhodila, že je rozdíl mezi skrytým a viditelným piercingem? V čem ti přijde ten rozdíl?

Informátor: No protože, když to lidi neviděj, tak na to nemůžou reagovat, že jo. Myslim teda spíš ty negativní reakce.

(Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

V tomto ohledu tedy není podstatné, zda jedinec je či není nositelem piercingu, ale zda je to o něm známo lidem, kteří s ním nějakým způsobem interagují. Tomuto tématu se budu podrobně věnovat v části věnované zacházení s piercingem¹³⁷.

Třetí aspekt, který se pojí s výše zmíněnou reflektovatelností, představuje samotná **anatomická lokace**. Konkrétně piercing pupíku a piercing ušních chrupavek většinou potlačují negativní hodnocení piercingu:

Výzkumník: Myslíš, že kdyby byl ten piercing v pupíku vidět, že by na to lidi pohlíželi stejně jako na ten piercing v obočí? Jak jsi říkala, jako na záležitost třeba fetišů a takovýchle lidí?

Informátorka: Myslím, že ne. Myslím, že na piercing v pupíku se nekouká úplně takhle negativně. Dost lidí to bere jako módní záležitost...

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Někteří informátoři tak piercing pupíku vnímali v perspektivě dominantní společnosti jako „konzervativnější než v tom obličejí [...] Protože je to taky rozšířenější i jako i mezi takovejma..., že je to běžnější“. *(Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Podobně působí i piercing ušních chrupavek, jelikož je nahlížen jako paralela náušnice, které jsou v euro-americké kultuře chápány jako normativní. Jak tvrdí i Margo DeMello: „Zatímco piercing uší byl na Západě po celá staletí normativní dekorativní praktikou, jiné formy piercingu jsou mnohem méně akceptované“ (2007: 41, překlad M.H.).

Většina piercingů obličejí tak naopak zdůrazňuje negativní hodnocení piercingu: „...ten piercing, který je na obličejí nebo který je hodně vidět, budí hodně rozruch a že to třeba některý lidi může pobuřovat nebo zneklidňovat nebo [můžou] mít nějaký předsudky“. *(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)*. Znovu se této problematice detailněji dotknu v kapitole věnované významům piercingu v (sub)kultuře mládeže¹³⁸.

Čtvrtým aspektem je pak **typ** užitého **šperku**. Čím výraznější a agresivnější působící šperk (např. kovové hroty), tím více podporuje negativní hodnocení a naopak čím jemnější a zdobnější je užitý šperk (např. „banánek“ zdobený kamínkem typicky užívaný při piercingu pupíku) tím toto negativní hodnocení potlačuje. V kontextu kvantity piercingu o tom hovořila Andrea, když porovnávala kroužek oproti *nostrile*¹³⁹ zakončené drobnou kuličkou:

Výzkumník: Myslíš, že tam hraje roli hlavně ta kvantita?

¹³⁷ Viz pododdíl 5.5.2.1. Manipulace s reflexí piercingu - manifestace a utajování.

¹³⁸ Viz pododdíl 5.4.2.2.1. Piercing jako vzdor / non-konformita.

¹³⁹ Jako nostrily se označují šperky užívané k piercingu nosního křídélka (viz Příloha č. 4, obr. 52).

*Informátorka: A decentnost. To jsem si sama vyzkoušela. Pokud mám v nose malinkou pecičku, tak nikdo se na to netváří, že to vypadá blbě. Ale pokud jsem tam měla ten kroužek, tak už někteří lidi to nepřijali nebo nad tím trošku vrtěli hlavou.
(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)*

Posledním, ale často zdůrazňovaným aspektem pak byl **styl** nositele piercingu. Čím více je chápán jako konformní vůči dominantní společnosti, tím více potlačuje negativní postoj dominantní společnosti. Např. Blanka v tomto ohledu použila jako příměr mne samotného¹⁴⁰: „*Já si myslím, že to hodně záleží i na oblečení. Že to je s tím hodně spojený. Když je někdo normálně oblečený... [...] třeba ty kdybys měl piercing, tak tě asi nehodím do toho pytle [s feťáky].*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

A naopak non-konformní styl pak tento postoj samozřejmě podporuje, jak někteří informátoři reflektovali vlastní zkušenost.

...starší [lidi] a nebo třeba i středního věku [...] [tak] když jdu kolem, tak mám fakt dojem, že se na mě kouká, jakože jsem feťák nebo se na mě prostě kouká skrz prsty. Jako nemusí to bejt jenom kvůli tomu, že mám piercing. Může to bejt taky kvůli tomu, jak jsem voblečená a co mám na hlavě [dredy], ale myslím, že jsou fakt lidi který se takhle na ty opiercingovaný koukaj. (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

Výzkumník: Ty jsi říkala, že lidi nahlízej na ty, co maj piercing jako na smažky. Je to hodně silný?

Informátorka: Nahlízej takhle na takový lidi, co jich [piercingů] maj hodně. A hlavně, voni potom takhle nevypadaj jenom kvůli tomu piercingu. Veštinou je na tom založena celá jejich image. Rozhodně to není jenom kvůli piercingu, to máš počínaje vlasy a konče oblečením. To se tak nastrádá...

(Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Jak vyplývá z výše uvedených výpovědí, styl je dominantní společností i samotnými nositeli piercingu chápán jako kontext, který umožňuje piercing interpretovat a zaujmout k němu postoj. Detailněji se touto otázkou budu zabývat opět v kapitole věnované významům piercingu v (sub)kultuře mládeže¹⁴¹.

5.2.6. Shrnutí reflexe postojů dominantní společnosti

Jak je tedy patrné, v reflexi mých informátorů se postoj dominantní společnosti k piercingu sice zlepšuje, ovšem stále je spíše negativní, zejména v případě těch jedinců, které označují jako starší generaci. Piercing je tak dominantní společností stále interpretován zejména jako znak sociopatologického chování, resp. nedůvěryhodnosti, což je podporováno i některými reprezentacemi v rámci mediálního diskurzu. Vnímání piercingu samozřejmě ovlivňují některé aspekty, které tento negativní postoj buď potlačují nebo naopak zdůrazňují, jako množství piercingu, jeho reflektovatelnost, anatomická lokace, typ piercingového šperku i celkový styl nositele piercingu.

Ačkoliv informátoři vnímají tento postoj jako stereotypní a předsudečný, někteří z nich jej sami internalizovali, což působí jistý paradox, kdy se na jednu stranu brání nálepkování a stereotypizaci, ale na druhou stranu sami ostatní nositele piercingu takto

¹⁴⁰ Pokud se nepletu, v den, kdy se uskutečnil tento rozhovor, jsem byl oblečený do džinsů a šedého roláku.

¹⁴¹ Viz pododíl 5.4.2.2.7. Význam piercingu jako odvislý od kontextu.

stereotypně hodnotí. I v tomto ohledu je tedy možné vidět, že piercing má nejednoznačný, ambivalentní charakter.

5.3. Aspekty zvažované před podstoupením piercingu

V následující podkapitole se pokusím ukázat, jaké prvky sehrály úlohu v rozhodovacím procesu budoucích nositelů piercingu před jeho postoupením. Právě tyto aspekty totiž odhalují, jakým způsobem je piercing mládeži vnímán, i jak mládež reflektuje jeho pozici v rámci dominantní kultury. V tomto ohledu se tedy postupně zaměřím na otázky zdraví, bolesti, financí, omezení běžného života, semipermanentní charakter piercingu, vliv kamarádů, alkoholu a osoby výzkumníka. Speciální pozornost pak budu věnovat postoji rodičů a vyjednávání mezi nimi a aktéry.

5.3.1. Zdraví

Prvním a zároveň nejvíce zvýznamňovaným aspektem, který moji informátoři zvažovali, bylo zdraví, resp. jakým způsobem může podstoupení piercingu ovlivnit jejich zdravotní stav. Pro některé informátory se dokonce jednalo o jednoznačně nejvýznamnější faktor jejich rozhodování:

Jednoznačně největší roli [hrálo] to zdraví. Jestli to na to bude mít velkej dopad, jak velká je možnost, že se mi třeba něco stane, že mi to zhnisá nebo budou nějaký ještě třeba větší problémy, jako nějaký záněty břicha nebo takový věci. To asi hrálo fakt největší roli, [...] prostě fakt to zdraví. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Otázka zdraví se přitom netýkala pouze samotného procesu piercingu, ale také jeho budoucích následků, včetně uvažování o tom, jaké důsledky bude mít podstoupení piercingu po trvalém vyjmutí šperku.

Určitě to je do nějaký míry rozhodnutí, jak to toho člověka pak výsledně poškozuje, když se toho zbaví. Já vim, že kamarádka si s tím piercingem v jazyce kolikrát urazila kus zubu. Tak to mi přijde, že to toho člověka tak trochu ničí. Já jsem to měla v obočí a měla jsem tam malou jizvu, která stejně zarostla, takže z toho už žádný problém nemám. (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Pro Mirku byl dokonce zdravotní faktor natolik významný, že byla původně rozhodnutá podstoupit piercing u lékaře, i když k tomu nakonec nedošlo:

Máma mě upozorňovala a já jsem si to sama taky říkala, že je důležitý, aby to bylo všechno čistý a v pořádku, abych si všechno radši zkontrolovala, měla to pod kontrolou, aby se něco nestalo. Tak jsem si nejdřív říkala, že bych šla radši k nějakým doktorům, kde je to spíš čistý a všechno zkontrolovaný. Obvolala jsem doktory a zjistila jsem, že to skoro nikde nedělaj, a když mi pak řekli, kde to dělaj, tak to bylo za šílený peníze a předtím ještě s nějakýma konzultacema. [...] Tak jsem si řekla: „No vim o nějakým salónu, tak to zkusím prostě tam zajít.“ Zašla jsem se tam a bylo to v pohodě, zkoukla jsem si to, že to je všechno čistý a dobrý... (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

V tomto ohledu informátoři tematizovali čtyři potenciální zdravotní komplikace: zasažení nervů, infekci, alergickou reakci a poškození zubní skloviny. První z nich tedy bylo nebezpečí poškození nervů.

Sem se trochu bála, [protože] sem slýchala, že se můžou poškodit nějaký nervy. Prostě, že se může napíchnout nerv, jakože kdekoliv. Sem se trošku bála [...] aby mi pak nebrkalo

oko [neměla tik]. (Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)

Tento faktor zároveň ovlivňoval nejen rozhodování o tom, zda piercing podstoupit nebo ne, ale také jakou anatomickou lokaci zvolit:

Výzkumník: Když teď se rozhoduješ, že si necháš další piercing, proč sis vybral tu bradu?

Informátor: Protože jsem to už viděl na pár lidech a přijde mi to docela pěkný. Třeba radši než ty uši, protože jsem pochopil, že tam že je hodně nervů, kterými se nějak může něco různě poškodit. Tak ta brada mi přijde taková v pohodě. (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

V souvislosti s piercingem ucha se pak objevilo dokonce zvažování možného rizika poškození sluchu: „Někdo mi říkal, že bych mohla ohluchnout, což je asi pravda, ale zase jsem si říkala, že by si to lidi asi nenechávali dělat, kdyby to bylo tak nebezpečný“ (Dáša, 15 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

V tomto kontextu je zajímavé povšimnout si způsobu, jakým je toto nebezpečí zasažení nervů konstruováno a reinterpretováno právě v případě piercingu uší, resp. běžných náušnic. Jak jsem ukázal v předchozí části věnované mediální reprezentaci piercingu, problém možného poškození nervů je v textech zcela marginální a objevuje se pouze v jediném případě v souvislosti s piercingem penisu.

Moji informátoři v tomto ohledu nahlíželi problém ze dvou protichůdných perspektiv. Někteří se domnívali, že náušnice a piercing v uších může být nebezpečný, pokud je proveden neodborně:

Informátor: Já myslím, že tam jsou nějaký ty akupresurní body, takže když to třeba do tý chrupavky píchne někdo, kdo to neumí nebo neví kudy, tak myslím, že by z toho mohl mít člověk nějaký problémy, nevím sice jaký, ale myslím, že jo.

Výzkumník: A ty to nějak řešíš?

Informátor: Já právě proto půjdu do toho salónu, že si to nenechám udělat jen tak někde.

(Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha)

Část z nich přitom s touto perspektivou souhlasila, ale při rozhodování to pro ně nehrálo závažnější roli.

Říká se, že třeba v uších je to nebezpečný kvůli různým akupunkturním bodům. Ale to si myslím, že není zas tak úplně žhavý nebo aspoň já tohle moc neřeším. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

V druhé perspektivě pak byly náušnice z tohoto hlediska zcela bezpečné, na rozdíl od piercingu jiných anatomických lokací.

Myslím si, že [v jazyku nebo v bradě] to není zrovna nic extra bezpečného [...] Každopádně když si to vezmem z toho úplně základního hlediska, tak to je dávání náušnice někam, kde si je lidi nedávaj [běžně]. Když to máš v uších, tak to je dokázaný, že tam je to nebezpečný minimálně, protože v tom lalůčku tam nemáš skoro žádný nervy, ale jinde to jsou citlivý všechno oblasti. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku; zdůraznil M.H.)

Bez ohledu na to, zda běžné náušnice či piercing v uších v tomto ohledu jakýmkoliv způsobem ovlivňují zdraví nebo ne, je zde nejzajímavější právě Blančina argumentace, zakládající se na normativnosti perforace uší, resp. nošení náušnic. V její perspektivě totiž není důležité, zda je perforace ušních lalůček zdravotně problematická či nikoliv, jelikož jejich nezávadnost je nahlížena právě skrze jejich normativnost. Skutečnost, že je náušnice normativní, vede k jejímu vnímání jako zdraví neškodné. Na rozdíl od jiných lokací, které normativní nejsou a tudíž jsou nahlíženy jako nebezpečné.

V tomto ohledu je patrný vliv medicínského diskurzu, který skrze koncept zdraví ustanovuje sociální normu, resp. nenormu. Alespoň tak se tomu jeví ve světle výpovědi Mirky:

*Já jsem se toho pupíku ze začátku bála, protože jsem slyšela takový ty různé řeči, že to pak může způsobovat problémy. Ale nakonec jsem zase zjistila od nějakých doktorů, že to tak není, že jenom **doktoři to prostě nemají rádi...** (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku; zdůraznil M.H.)*

Richard v tomto kontextu hovořil dokonce o „protipiercingové propagandě“, která je na založena právě na medicínském diskurzu:

*Já jsem třeba slyšel, že ženský, co si to daj do pupíku, nemůžou bejt těhotný a takovýdle. Já nevím, co je na tom pravdy, ale je z toho prostě taková ta **antipiercová propaganda**. Jasně, že se to mohlo stát někdy, ale jak je velký procento těch lidí. (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha; zdůraznil M.H.)*

Druhou kategorií v uvažování informátorů, jak piercing může ohrozit zdraví, bylo nebezpečí infekce: „*Já jsem se hodně bála o zdraví, protože jsem viděla i různé fotky a slyšela, jak to strašně hnisá*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Ovšem problém infekce byl nejčastěji interpretován jako důsledek nedostatečné péče o piercing: „*Když se vo to člověk fakt stará, tak jako fakt se nemůže nic stát [...], když se to nepíchne třeba na lavičce v parku, jak si to píchaj třináctiletý holky. To moje kámošky třeba běžně dělaly. Že jedna si po škole lehla na lavičce v parku a druhá jí to píchla.* (Kamila, 19 let, SOU, piercing pupíku)

Ve většině případů se informátoři domnívali, že se jedná spíše o výjimky a důslednou péči o piercing se těmto problémům vyhnou:

Výzkumník: Zjišťovala jsi, jestli ti ten piercing nemůže nějak ublížit?

Informátorka: To se tam [na internetu] občas objevilo, ale to jsem radši nějak nebrala na vědomí. Říkala jsem si, že to jsou výjimky. Že když se o to budu starat, takže mi to ublížit nemůže.

(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Třetí kategorií negativních zdravotních dopadů bylo poškození některé části těla a narušení jeho funkčnosti. Nejvýrazněji se to projevovalo v případě obav o poškození zubní skloviny v souvislosti s piercingem v ústech, zejména v jazyce. Právě toto riziko bylo pro některé významným faktorem rozhodování při zvažování anatomické lokace svého piercingu: „*Já jsem právě přemýšlela o piercingu v jazyku, ale to jsem pak zavrhla z lékařského hlediska, protože já mám už takhle jako dost porušenou sklovinu a tím bych si ty zuby úplně totálně zničila, takže jsem to vzdala.*“ (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Podobně byl tento problém zvažován i u piercingu brady: „*Ted' se mi docela líbí kroužek uprostřed v bradě. Ale to je zase otázka, že to ničí zuby, takže eště fakt nevím,*

eště si to budu muset rozmyslet. [...] Právě mám kamaráda, kterej si ho teď odtamtud' [z brady] musel vydat, protože má zničený zuby (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí).

Někteří aktéři pak tento problém vztahovali i na piercing prsních bradavek s poukazem na jejich trvalé poškození.

Mě to připadá takový citlivý místo a co až budu mít děti, jak budu kojít. Takže spíš takový technický záležitosti. Navíc když se nepovede ten piercing, tak je to naprostá demolicie tý bradavky, to není jako díra v uchu. To mi přijde, že už není až tak malej zásah, jako si propíchnout obočí nebo ucho. To jsou místa, kde to moc nevádí, ale těch bradavek fakt moc nemám. (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

I pokud si informátoři v tomto ohledu nebyli jistí, předpokládali, že k poškození může v tomto směru dojít: „*Já bych si ho tam [do bradavky] asi nedala. Tam bych se už bála. Za první bolesti a za druhý, přece jenom jsem holka, takže i kvůli tomu, až budu mít děti. Nevím, jestli to na to má nějaký vliv nebo ne, ale prostě bych do toho asi nešla. (Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)*

Zároveň se v tomto kontextu objevila také obava z piercingu obočí z důvodu strachu o zrak: „*Mě to právě teďka přijde docela šílený, že bych si prostě nechala píchnout [piercing] takhle těsně nad voko a už se toho docela bojím. (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí).*

Poslední kategorii možného zdravotního nebezpečí představovala alergie. Ta byla jedním z důvodů, proč např. Mirka dlouho odkládala podstoupení piercingu nosního křídélka:

To bylo hrozně dlouho, co jsem o tom přemýšlela, protože [...] jsem měla problém nějaký s alergií a nevěděla jsem, jestli by to tomu v tom nose nějak nevádílo. Až mi jedna kamarádka řekla, že to vůbec nevádí, protože si ho nechala udělat a říkala, že to je jako úplně v pohodě.

[...] A když jsem zjistila, že není, [...] tak v tu chvíli jsem právě začala uvažovat o tom, že si ho opravdu nechám dát a nechala jsem si ho dát. (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Ovšem zdravotní problémy spojené s alergií byly většinou chápány jako omezené pouze na jedince, kteří trpí alergií na kovy. V tomto ohledu je většina informátorů vnímala ve svém případě jako irelevantní: „*Já nemám žádnou alergii na kov, takže tadycty taky bez problémů. (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)*

Všechna zmiňovaná zdravotní rizika byla významně přítomna i v mediálním diskurzu¹⁴². Jistou výjimku tvořilo pouze poškození nervů, které bylo v médiích tematizováno pouze v jediném případě. Na druhou stranu informátoři explicitně vůbec nereflektovali nebezpečí infekčních chorob, jako je HIV či AIDS (s výjimkou Štěpánky).

Skutečnost, že zdravotní aspekty představovaly nejvíce zvýznamňovaný faktor ovlivňující rozhodování o piercingu a zároveň byly nejčastějším tématem článků věnovaných explicitně tělesným modifikacím, naznačuje, že v tomto ohledu mládež (alespoň do jisté míry) internalizovala postoje dominantní společnosti. Ovšem, jak se pokusím ukázat dále, zároveň tyto postoje do jisté míry reinterpretovala.

¹⁴² Viz oddíl 4.2.3. Zdravotní riziko.

5.3.1.1. Piercingové studio jako záruka bezpečnosti

První dvě výše zmiňované kategorie, tedy nebezpečí zasažení nervů a infekce, vedly většinu informátorů k tomu, aby piercing podstoupili v piercingovém studiu¹⁴³. Někteří z informátorů, kteří měli možnost podstoupit piercing i mimo studio, tak ze zdravotních důvodů nabízenou možnost nevyužili:

Já znám hodně lidí, který si to všechno píchaj sami. A nějaký lidi mi nabízeli, že mi to píchnou, ale já jsem se docela bála. Já jsem si řekla, že si to radši nebudu dělat sama nebo si to nebudu nechat dělat takhle. (Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

Vycházeli přitom z předpokladu, že pierceři piercing provedou kvalitně: „Jednou jsem se vo tom bavila s mámou, a ona říkala, že na nějakých jinejch místech, třeba na tom nose, že když ti to píchnou nějak špatně, že ti můžou třefit nějaký [nervy]... ale já jsem věděla, že když to je v tom salonu, tak že to tam umí...“ (Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku).

Důvěra v piercery přitom byla založená na předpokladu dovednosti získané praxí: „Já myslím, že určitě může být nebezpečný i to propíchnutí, ale záleží na tom, kdo to dělá. Když to dělá nějaký amatér, tak se prostě může netrefit, ale někdo, kdo má za sebou prostě X pichů, tisícovky, tak myslím, že už to má fakt v rukách.“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Druhá zmiňovaná kategorie, tedy nebezpečí infekce, byla nahlížena skrze sterilnost a hygienickou způsobilost prostředí, v němž piercing probíhal. Důležité při výběru je „že to není žádná zaplivaná díra, že to má prostě nějakou úroveň.“ (Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku).

Informátoři tak o piercingových studiích či salónech hovořili v pojmech jako „čistota“, „ordinace“, „nemocnice“, „sterilní“ či „důvěryhodné“. Karolína tak piercingové studio přirovnávala k ordinaci: „To jsem si říkala, že kdyby to tam nevypadalo [čistě], tak vodejdu. Ale tam to fakt vypadalo jako v ordinaci, všechno v rukavicích, vyleštěný...“ (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí). Podobně jej Blanka porovnávala s nemocnicí:

Měl to tam hezky zařízený, hezky vymalovaný, moderně udělaný i moderní nábytek. Mě to přišlo fakt jako v nemocnici, takový polohovací křesla, různé násady, dezinfekce a tak. Takže dobře to působilo, důvěryhodně. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Radka zdůrazňovala zejména sterilnost prostředí: „Všechno bylo sterilizovaný, všechno čistý. To sem se dívala, protože sem četla na netu, abych kontrolovala v tom salónu, hlavně jestli je to tam čistý.“ (Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu). Olina zase hovořila o pocitu důvěry v nezávadnost prostředí: „Jak jsme [to] vymejšleli se Andreou, tak jsme nejdřív chtěly, jak jsou Kinskýho zahrady, tak tam kousek je nějaký [studio], nevím jak se jmenuje. Hledali jsme něco takovýho čistýho, co by vzbuzovalo důvěru.“ (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku).

Zároveň se pro některé čistota a bezpečnost studia ustanovovala skrze fakt, že pierceři důsledně používali lékařské rukavice.

¹⁴³ Místa, kde se provádí profesionální piercing, jsou běžně označována jako piercingová studia nebo piercingové salóny. Ve své práci budu zcela arbitrárně užívat označení piercingové studio.

*Já jsem mluvila s kamarádkou, která si tam nechala píchnout pupík a jazyk a říkala, že tam právě zná jednoho toho kluka, a že se tam s ní můžu jít podívat [...] Tak jsem se tam šla kouknout, viděla jsem tam ty lidi, měl to tam hezky zařízený, čistý, používali rukavice a takhle všechno, [...] tak jsem si říkala, tady by to mohlo být dobrý.
(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Důvěryhodnost studia a jeho zdravotní nezávadnost však byla vnímána nejen v čistotě prostředí a nástrojů, ale také skrze chování samotných piercerů. Např. pro Vandu tak byla důležitým projevem důvěryhodnosti skutečnost, že jí piercing původně nechtěli provést, jelikož nebyla plnoletá a neměla písemné povolení rodičů:

*Výzkumník: Měla jsi nějaký obavy o zdraví?
Informátorka: Nenene, já bych do toho nešla, kdybych měla [špatnej] dojem. Už jenom kvůli tomu, že mi to nechtěli udělat, pokud mi nebylo vosmnáct, jsem si říkala: „Jo, to je dobrý“.
(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)*

Podobně vnímala Blanka jako projev důvěryhodnosti opakující se upozornění piercera, aby se kvůli sterilitě nedotýkala šperků:

Dobrá bylo, že já jsem se dotkla jedný náušnice a říkám: „Ta je hezká“ a on: „Nešáhej na to, já to musím zase dezinfikovat!“ a to mi řekl, i když mi to píchal. Protože já jsem na ni šáhala a říkám, že ta je fakt pěkná a on že to zrovna dezinfikoval a znova to tam ponořil. Tak jsem si říkala, že to má úroveň. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Preferenci piercingového studia před autopiercingem či piercingem provedeným neprofesionálem je v tomto ohledu možné chápat skrze dvě emické kategorie „dobře to píchnout“¹⁴⁴ a „čistota“, jak je shrnula Šárka:

*Výzkumník: Přijde ti piercing bezpečnej?
Informátorka: Pokud se dělá čistě a v desinfikovaným prostředí a někým, kdo to umí, tak určitě. (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)*

5.3.1.2. Různé chápání bezpečnosti a zdravotních rizik

Ačkoliv jsem zmiňoval, že většina informátorů podstoupila piercing v piercingovém studiu, nebylo to vždy pravidlem. Několik informátorů podstoupilo piercing mimo piercingové studio, ať už jim jej provedli kamarádi (Denisa, Richard, Karel, Markéta) či se jednalo o autopiercing (Karel, Nela, Dita, Markéta, Helena).

V tomto světle se jeví zajímavá otázka, jakou roli hrály v takovém případě zdravotní faktory. Z pohledu jedinců, kteří piercing podstoupili „profesionálně“ ve studiu, je totiž piercing provedený „amatérsky“ chápán jako zdravotní riziko: „To já nejsem takovej blázen, že bych si to nechala píchnout od někoho na záchodě. To ne, to já na tohle docela dbám. To já mám strach z tohodle.“ (Magda, 18 let, SOU, piercing pupíku a dolního rtu).

¹⁴⁴ Ovšem i „dobře to píchnout“ bylo někdy nahlíženo spíše skrze estetické kategorie, jako v případě Šárky, která zjišťovala: „jestli to ten piercer píchá dobře, aby to nebylo třeba nakřivo“ (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

To ovšem nutně neznamená, že by pro jedince, kteří piercing podstoupili mimo studio, byly zdravotní aspekty méně důležité. Spíše se liší jejich chápání toho, co je zdraví nebezpečné a co ne. Důraz, kladený na snahu o zdraví nepoškozující průběh samotné perforace tkáně, dokládá jejich úsilí o zajištění nástrojů vnímaných jako bezpečné, což v případě Markéty, Heleny a Dity představovaly nově zakoupené kanyly¹⁴⁵.

Výzkumník: A kde sháníš ty jehly?

Informátorka: Ve zdravotnických potřebách. Vono je dobrý, že prodávaj na těch kanylách i bužírky. Takže se to protáhne vlastně i s tou bužírkou a pak se ten pierce strčí do bužírky a protáhne se to zpátky.

(Markéta, 18 let, SOU, piercing brady, obočí, pupíku, surface pod pupíkem)

Ovšem i v situaci, kdy se piercing neprovádí sterilním nástrojem, ale např. běžnou šicí jehlou, jako v případě Nely, nebo nesterilní injekční jehlou, jako u Denisy, se informátoři snaží nástroje desinfikovat, ať již peroxidem jako Nela či vyvařením jako Denisa.

Snaha o desinfekci je patrná dokonce i v případě piercingů chápaných jako dočasné, jež byly prováděny běžnými spínacími špendlíky, což byl případ Karla nebo Richarda:

Výzkumník: A desinfikuješ nějak tu sichru, když si to pícháš?

Informátor: No určitě. Nejdřív to dám do nějakýho lihu a pak to ještě vypálím.

(Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha)

Výzkumník: A to jste prostě vzali sichru a bodli?

Informátor: No před tím pichem jsme to zapálili. Jako aby se neřeklo.

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Tedy i v případě, že informátoři nepovažovali na významné podstoupit piercing v piercingovém studiu, což, jak ukážu dále, mohlo mít rozličné důvody, neznamenalo to, že by nezvažovali zdravotní aspekty svého počínání a zdraví tak pro ně nebylo významné.

V tomto ohledu je významné zmínit, že některé anatomické lokace jsou v kontextu zdraví vnímané jako vhodnější pro provedení piercingu mimo studio než jiné. To je na jednu stranu zvažováno zejména v souvislosti s „přístupností“ a „snadností manipulace“ s částí těla, jež má být perforována. Např. Markéta tak vnímala jako problematický autopiercing obočí: „*To obočí mi dělal kámoš, protože tam si nevidím.*“ (Markéta, 18 let, SOU, piercing brady, obočí, pupíku, surface pod pupíkem).

Na druhou stranu je to spojováno také s obtížností provedení piercingu v určitém místě, tím i větším rizikem špatně provedené perforace tkáně, která může vést ke zdravotním komplikacím. Z tohoto důvodu se tak i informátoři, kteří běžně prováděli autopiercing jiných lokací, v některých případech uchýlovali k profesionálnímu piercingu ve studiu:

Výzkumník: Takže ten jazyk máš ze salónu?

¹⁴⁵ Také v piercingových studiích se piercing obvykle provádí tzv. kanylou, což je jehla obalená umělohmotnou trubičkou, jež po vpichu a vyjmutí jehly v otvoru zůstává a používá se pro zavedení piercingového šperku do otvoru.

Informátorka: Jo, ze salónu. Protože to bych se bála. Já vim, že kámoška říkala, že si ho píchala sama nebo že by mi ho píchla, ale já bych se bála, že si ho píchnu vedle. Že mi to prostě začne hnisat a že se mi s tím něco stane. Že bych to musela vyndat. Tak sem si říkala, že si ho normálně necham píchnout v salóně.

(Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)

Je však nutné si uvědomit, že „vhodnost“ resp. „nevhodnost“ určité anatomické lokace k provedení piercingu mimo piercingové studio je vždy vnímána individuálně a tudíž co jeden aktér považuje za nebezpečné, může být pro jiné zcela bezpečné.

5.3.1.3. Zdraví nade vše?

Samozřejmě se ale nelze domnívat, že by zdravotní aspekty byly pro každého nositele piercingu naprosto primární. I mezi mými informátory se objevili tací, kteří zdraví odsouvali až na druhé či další místo. Jako např. Denisa, která na otázku po zvažování nebezpečí infekce či zdravotních potíží odpovídala: „*Jako věděla jsem, že to riziko tady je, ale já takovýhle věci moc neřeším*“ (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Kupodivu se tento fakt týkal spíše situací, kdy byl piercing prováděný v piercingových studiích. Zde totiž někteří informátoři příliš nereflektovali sterilitu prostředí, což byl např. případ Saši, která na otázku, zda si všímala, zda jsou používané nástroje sterilní odpovídala: „*No, tak o tom sem ani moc nepřemýšlela. Ale vypadalo to celý čistě, žádná špína, tak snad...*“ (Saša, 18 let, SOU, nespécifikovaný genitální piercing).

Lze ovšem předpokládat, že se informátoři v tomto směru mohli spoléhat na autoritu instituce (piercingového studia), od níž v rámci provedené transakce (zakoupení piercingu) očekávali zajištění odpovídajících standardů (i hygienických). Tedy je možné, že přesvědčení se o hygienických podmínkách studia vnímali jako neadekvátní, resp. zbytečné, protože piercingová studia mají být hygienická ze své podstaty.

Případně se mohli spoléhat na minulou zkušenost, kterou s daným studiem učinili dříve sami či jejich známí:

Informátorka: Já už sem měla doporučení toho salónu vod kámošky, vlastně vod dvou. S jednou kámoškou sem tam potom byla na pupík [...] a pak sem šla na jazyk.

Výzkumník: A všímala sis čistoty těch nástrojů?

Informátorka: Tak jako, vo to mi nešlo. Já sem viděla, jak to píchá tý kámošce, tak sem věděla, že to nebude nic špatného.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Podstatnější však je, že někteří informátoři si zdravotní rizika explicitně uvědomovali či spíše se domnívali, že jim nějaká mohou hrozit, ale záměrně je přehlíželi, ať už z jakýchkoliv důvodů.

Výzkumník: Bála ses?

Informátorka: Bála, moc. Já sem se ale nebála toho píchnutí. Spíš pak, když sem přišla do toho salónu, tak mi to přišlo zrovna takový jako špinavý nebo takový zašlý.

Jako hygiena a takový dobrý, ten chlápek měl rukavice a nástroje v pořádku, všechno čistý, ale ta místnost na mě působila tak staře. Takže [jsem se bála], že z toho budu mít potom nákou nemoc.

(Magda, 18 let, SOU, piercing pupíku a dolního rtu)

V tomto směru hrají důležitou roli další faktory, jako v případě Karolíny, která zdravotní aspekty nezvažovala pod tíhou očekávaného konfliktu s rodiči: „*To byl prostě*

rozpor, že já jsem to chtěla a věděla jsem, že doma bude průšvih. A to, že mě to bude bolet nebo že by z toho mohly být [zdravotní] problémy, to mně nezajímalo.“ (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

V některých případech to však bylo také způsobeno neznalostí standardů, které může zákazník v piercingovém studiu očekávat:

Informátorka: [Tou dobou] jsem byla v Anglii a v tom městečku, kde jsme bydleli, jsme potkávali jenom jeden piercingový salón. A můžu teda říct, že teď už bych asi do takovýho podniku nevlezla.

Výzkumník: Jak to?

Informátorka: Protože si myslím, že ty hygienické podmínky tam nebyly zrovna ideální. [...] Protože [teď] mám zkušenosti z dalších [salónů], když jsem si nechávala dělat piercing do ucha a do toho pupíku, tak teď už mám trochu jiný názor, jak by měl vypadat piercingovej salón. [...] Takže to byla taková zkušenost, že potom už jsem si vždycky ten piercingovej salón vybírala opravdu poctivě.

(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Na této výpovědi je patrný vývoj, kterým informátorka v otázce vnímání zdravotních rizik prošla. Na tomto základě je pak třeba chápat i situace, kdy budoucí nositelé piercingu před zákrokem zdravotní aspekty nijak nezohledňovali a začali o nich uvažovat teprve ex-post:

Právě to jsem tehdy vůbec neřešila. [...] že by z toho mohly být [zdravotní] problémy, to mně nezajímalo. To přišlo spíš až teďka, když to chci znova. Teď už si říkám: „Ježíš marja, co já si takhle nechám píchat do vobličejce, nad voko, co když se něco stane!“ (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

5.3.2. Bolest

S otázkou vlivu piercingu na zdraví se významně pojil také další aspekt, který ovlivňoval rozhodování mých informátorů, a tím byla bolest, která je s procesem piercingu neoddelitelně spojená (srov. Hewitt 1997; Sweetman 1999b, 1999a).

Jelikož perforací tkáně vzniká otevřená rána, která se v závislosti na anatomické lokaci hojí v řádu týdnů až měsíců, je i bolest trvalejšího charakteru než pouze bezprostředního okamžiku perforace (srov. Sweetman 1999a). V tomto ohledu je zajímavé, že přestože informátoři zmiňovali bolestivost piercingu i po jeho podstoupení, nijak se toto uvažování nepromítalo do rozhodovacího procesu. V něm byla vždy bolest akcentovaná pouze ve vztahu k samotnému procesu perforace tkáně, nikoliv následného hojení. To je však možné připisovat skutečnosti, že se jedná o zásah do integrity tkáně a jako takový je vnímán bezprostředněji než následné hojení.

Ačkoliv, jak jsem zmiňoval již v části věnované motivaci¹⁴⁶, mohla být bolest jedním motivů k podstoupení piercingu (v souvislosti s hledáním nových zkušeností, případně „nutkáním“), jednalo se spíše o výjimky. Ve většině případů byla bolest nahlížena jako doprovodný efekt, který je s piercingem spojený.

Významnost bolesti dokládá mimo jiné také fakt, že téměř všichni informátoři před podstoupením piercingu zjišťovali od jiných nositelů, zda piercing bolí: „*Ptala jsem se mamky. Já jsem z toho měla docela strach, že to bude bolet. Ale mamka mě uklidňovala, že to bude v pohodě, že to netrvá dlouho.*“ (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

¹⁴⁶ Viz oddíl 5.1.6. Získání nové zkušenosti.

Zároveň také většina nositelů deklarovala, že po podstoupení piercingu se o tuto skutečnost zajímali i jejich spolužáci, známí a kamarádi:

Výzkumník: Jak na to reagovali spolužáci?

Informátorka: No spolužáci se hlavně ptali, jestli mě to bolelo a tak. Chtěli vědět detaily, jako hodně. (Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu)

Přestože je bolest s piercingem jako porušením integrity tkáně neodlučitelně spjata, byla u jednotlivých informátorů nahlížena velmi různě. Někteří jí v podstatě nevěnovali pozornost, jelikož ji vnímali jako velmi pomíjivou:

Výzkumník: A přemýšlela jsi nějak o té bolesti?

Informátorka: Tu sem neřešila. Vono, když je ta jehla dobře vostrá, tak to člověk ani necejtí, to akorát štípne.

(Markéta, 18 let, SOU, piercing brady, obočí, pupíku, surface pod pupíkem)

To je, jako když jdeš na injekci. Člověk o tom radši dopředu vůbec nepřemýšlí a pak ta bolest trvá jenom těch 5 minut, než ti to píchnou.

(Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

Kromě toho mohla být bolest ignorována v důsledku jiných aspektů chápaných jako významnější, jako v případě Karolíny, kdy myšlenky na bolest přehlušil předpokládaný následný konflikt s rodiči: „Právě to [bolest] jsem tehdy vůbec neřešila. To byl prostě rozpor, že já jsem to [piercing] chtěla a věděla jsem, že doma bude průšvih. A to, že mě to bude bolet nebo že by z toho mohly bejt [zdravotní] problémy, to mně nezajímalo.“ (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Ovšem na druhou stranu někteří informátoři vnímali bolest zcela zásadně jako otázku rozhodující o podstoupení a nepodstoupení piercingu.

Výzkumník: Bolelo to?

Informátorka: Nebolelo, vůbec. Jenom jsem prostě cejtla, jak to píchne, ale nebolelo to.

Výzkumník: A měla jsi strach, že to bude bolet?

*Informátorka: Neměla. Protože kamarádka mi předtím říkala, že to nebolí. **Kdyby to bolelo, tak bych si to asi nenechala udělat.***

(Renata, 17 let, gymnázium, piercing oboč; zdůraznil M.H.)

5.3.2.1. Bolest jako „nutné zlo“

Nejčastěji však byla bolest chápána jako nedílná součást samotného procesu, s nímž je třeba se nějakým způsobem vyrovnat. Její překonání však mohlo pro některé představovat velmi velké sebezapření.

Výzkumník: Měla jsi velkej strach?

Informátorka: Hroznej. Já jsem byla už předtím dost vyklepaná, že to bude bolet a že to začne hnisat. (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Jsem se hodně bála, protože mám z bolesti hodně velkej strach, ale [...] byla to jenom chvílička, vyhrkla mi slza, ale pak už ta bolest odezněla a nebolelo to zas tolik.

(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Bolest je tak na jednu stranu mnoha informátory vnímána jako „nutné zlo“, které je třeba překonat.

*Výzkumník: Ty jsi říkala, že se bojíš bolesti...
Informátorka: Bojím. Ale to jsem si říkala, že překousnu.
(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Bála sem se. Rozhodně u toho obočí. Ale já sem dycky myslela na to, jak to bude vypadat potom. Jak se mi to hrozně líbilo, tak sem si říkala, tak si ho píchnu a budu vypadat dobře. Tim sem si dycky dodávala odvalu, že to vydržím a pak to budu mít a bude to vypadat dobře. (Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)

A to jak v případě zpětného hodnocení, tak i rozhodování o dalším piercingu: „Já myslím, že mě to bude asi bolet dost, [...] že to bude trochu drsnější, ale ne, že by mě to odradilo.“ (Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha).

Ovšem na druhou stranu je bolest chápána i jako faktor, který piercing odlišuje od jiných druhů ozdob (Sweetman 1999a). V tomto ohledu se s piercingem může pojít i pocit dosažení jistého úspěchu ve smyslu překonání sebe sama (Sweetman 1999a). V tomto kontextu je pak možné chápat nárůst prestiže, která je s piercingem spojována, jak jsem zmiňoval v části věnované motivaci¹⁴⁷.

Strach z bolesti může být dokonce pocíťován jako pozitivní a může být jedním z důvodů, proč je piercing pro některé shledáván atraktivním (srov. Wohlrab et al. 2007). Takto o bolesti v souvislosti s piercingem uvažovala Ema:

*Výzkumník: Když jsi tam šla, měla jsi strach?
Informátorka: Jo. Nebo spíš, když už jsem seděla na tom křesle, tak jsem měla strach. To je jedna z věcí, která mě na tom piercingu taky baví, prostě ten adrenalin, ten stres předtím než to člověku píchnou, jak se bojí tý bolesti.
(Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)*

Tím není myšleno, že by informátoři vítali bolest jako takovou¹⁴⁸ (srov. Myers 1992), spíše oceňovali pocity, které ji doprovázely a zejména předcházely.

5.3.2.2. Raději bez bolesti

Ačkoliv byla bolest většinou informátorů chápána jako nedílná součást procesu piercingu, objevily se také snahy se jí vyhnout. Tedy nějakým způsobem znecitlivět perforovanou tkáň. Vzhledem k tomu, že většina piercingových studií perforované místo nijak neznečitlivuje¹⁴⁹, jednalo se ve všech případech o piercingy prováděné

¹⁴⁷ Viz oddíl 5.1.3. Identifikace s vrstevnickou skupinou či subkulturou.

¹⁴⁸ Jak jsem zmiňoval již v části věnované motivaci (viz str. 42, pozn. 115), objevil se mezi mými informátory i případ toho, že bolest zakoušená při piercingu byla nahlížena jako na způsob, jak se zbavit napětí. V tomto ohledu se však jednalo o automutilační chování (srov. Favazza 1996), které nelze považovat za tělesnou modifikaci *per se* (viz definice tělesných modifikací v úvodní kapitole).

¹⁴⁹ Jedno z nejvýznamnějších českých piercingových studií Hell argumentuje na svých webových stránkách proti znecitlivování perforované tkáně na jedné straně neúčinností používaných prostředků (zmražení chladičím sprejem či potření místa znecitlivující mastí), na straně druhé absurditou použití lokální anestezie ve formě injekce. (Nejčastější dotazy. HELL.cz - tetování tattoo piercing studio Praha [online]. [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <<http://www.hell.cz/2/piercing/nejcastejsi-dotazy/7/#umrtvit>>).

mimo studia. K tomuto účelu informátoři nejčastěji používali „ledování“, tedy podchlazení tkáně, aby došlo k jejímu částečnému znecitlivění. Denisa takto znecitlivovala břicho při provádění piercingu pupíku:

Brácha mi to mrazil, aby to nebolelo a mrazil mi to masem z mrazáku, takže to bylo docela vtípný. A jinak já nemám ráda jehly a krev, takže jsem se nedívala. Spíš jsem tak zatínala zuby a doufala jsem, že to bude brzo za mnou, ale vůbec jsem to naštěstí necítila, jak to bylo zmražený. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Vzhledem k tomu, že ve většině studií není znecitlivění tkáně před piercingem prováděné, byla snaha vyhnout se bolesti jedním z faktorů, které mohly vést k podstoupení piercingu mimo piercingové studio z rukou neprofesionála.

Výzkumník: Myslela sis, že to bude bolet?

Informátorka: Myslela jsem si nebo věděla jsem, že kdybych si to nechala udělat někde profesionálně, tak to určitě bolet bude, protože tam to nijak neznecitlivěj. Ale když mi pak brácha říkal, že mi to zmrazí tím masem, tak to jsem si říkala, že by to nemuselo bolet. Ale bála jsem se toho.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Stejným způsobem, tedy „ledováním“ řešil své obavy v případě piercingu ušní chrupavky i Karel, přestože v jeho případě se nejednalo o faktor určující, spíše o snahu překonat diskomfort spojený s bolestí při propichování tkáně:

Výzkumník: Bál ses tý bolesti?

Informátor: No trochu, ale zjistil jsem, že když se to pořádně zaleduje, tak to vlastně vůbec nebolí.

Výzkumník: Takže to předtím leduješ?

Informátor: Jo. Prostě ten led stáhne to ucho a potom to fakt miň bolí.

(Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha)

Snahy o znecitlivění však nemusí být vždy úspěšné, jak tomu bylo v případě Kamily, při piercingu brady:

[Kamarádka] mi zkoušela píchnout bradu. To sme už nešly do salónu. Zkoušela mi to píchnout doma, ale jákej já sem srab. Furt mi to mrazila máslem, různým masem. Píchala mi to u nás v koupelně a mně z toho furt tekla krev. Furt mi tekly slzy a vona pořád: „Vydrž to, už to bude“. A já: „Ne, ne, ne“. Vona si to sama píchla hrozně mockrát. [...] Vona je prostě expert na tohle, takže sem jí fakt věřila. Ale hrozně mě to bolelo, takže sem si to nikdy nenechala propíchnout až do konce. (Kamila, 19 let, SOU, piercing pupíku)

5.3.2.3. Subjektivní charakter bolesti

Je zřejmé, že bolest je ze své podstaty subjektivní a její prožívání není možné nijak sdílet. Z tohoto důvodu se tak hodnocení bolestivosti piercingu u jednotlivých informátorů radikálně odlišovalo a to i v případě stejné anatomické lokace.

Piercing tak někteří vnímali jako bolestivý: „Bolelo to hodně. Možná mám vysokej práh bolestivosti, nevím, ale bylo to dost nepříjemný, protože ta jehla má průměr několik milimetrů.“ (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Na druhou stranu stejný zákrok, tedy piercing pupíku, jiní popisovali v podstatě jako bezbolestný:

*Já mám pocit, že to bolelo míň než uši. Že asi bolelo nejvíc to zastrčení náušnice. To samotný propíchnutí ani ne, protože to je taková vytahaná kůže. [...] Ale ne nějak moc. Určitě míň než jsem čekala. [...] To píchnutí bylo strašně rychlý.
(Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Výzkumník: A bolelo to?

*Informátorka: Ne. To mě hrozně překvapilo, protože spoustu lidí říká, že pupík bolí strašně. Nevím, jestli ten člověk, kterej mi to píchal, byl tak šikovnej, ale spíš [to byl] prostě takovej nepříjemnej pocit. Trošku bolest, ale že mě to bolelo, to říct nemůžu.
(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)*

Zároveň však byl intenzivně vnímaný rozdíl (samozřejmě opět subjektivní) v bolestivosti piercingů jednotlivých anatomických lokací. Výstižně tuto rozdílnost vyjádřila Radka, když hovořila o rozdílnosti piercingů dolního rtu a obočí:

Tak každopádně sem se ptala kámošů, jestli to bolí. Voni říkali, že to nebolí. A můžu potvrdit, že to fakt vážně nebolí. Píchnutí ne, vůbec. Pusu mi píchnul a já říkám: „Už?“. Vo tom sem vůbec nevěděla [...] Jo, to vobočí, tak to bolelo. Dalo se to v pohodě přežít, ale bolelo víc než ta pusa. (Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu)

Bolest tak nepředstavovala pouze faktor ovlivňující, zda piercing podstoupit či nikoliv, ale zároveň v některých případech ovlivňovala také volbu anatomické lokace.

Výzkumník: Jak sis vybral, že si tou sichrou píchneš ucho a ne třeba pusu nebo nos?

*Informátor: Protože mě to [ucho] přišlo ze všeho nejmíň bolestivý.
(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)*

Podobně zavrhl kvůli bolesti Karolína piercing jazyka: „Myslím si, že to jako dost bolí na to, že to ani není vidět.“ (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí).

V tomto směru byla významná také již učiněná zkušenost, která zásadně ovlivnila zvažování, zda znovu podstoupit piercing, který informátoři museli nedobrovolně vyjmout:

Když sem ho vyndala poprvý, tak už sem ho tam zpátky nedala. To mi zarostlo tak během dvou hodin. A moc to bolelo už když sem si to nechávala píchnout, tak sem si řekla, že na to už [znova] nepudu. (Magda, 18 let, SOU, piercing pupíku a dolního rtu)

Nejvýrazněji se pak bolest jako aspekt ovlivňující výběr anatomické lokace promítla do uvažování o genitálním piercingu, u nějž byla bolestivost často chápána jako hranice, kterou informátoři subjektivně nemohou překročit. A to jak v případě ženského genitálního piercingu, tak v případě genitálního piercingu mužského.

Třeba když se mě člověk zeptá, jestli bolí propíchnout si jazyk, tak řeknu, že ne, i když to někomu může připadat úplně stejně bolestivý [jako genitální piercing], ale tohle už je pro mě asi hranice bolesti. Nechat si propíchnout jazyk mi nedělá problém, neříkám, že by mě věci nebolely, ale to [genitální piercing] mě bolí, jenom když si to představím. Nebo když vidím, že má někdo propíchnutou bradavku, třeba nákej kluk, tak mě to prostě bolí na pohled.

(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

To je určitě hrozně bolestivá záležitost, na to bych asi fakt neměl. [...] Podle mě je to hrozně brutál [brutální]. [...] Ona i ta bradavka je dost bolestivá...

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Dokonce i v případě, že se informátorům genitální piercing líbil, což bylo opravdu výjimečné, jako v případě Šárky, byla to právě bolest s ním spojená, která jim v jejich perspektivě bránila jeho eventuálnímu podstoupení: „*Mě se líbí piercing v klitorisu, ale nedala bych si ho. Líbí se mi to. Je to docela pěkný. Vypadá to hezky. Ale bála bych se té bolesti. (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Subjektivní charakter prožívání bolesti se pak promítá i do hodnocení bolestivosti dalších piercingů, které následovaly po piercingu prvním. Např. Ema připisovala skutečnost, že perforaci svého druhého piercingu (prsí bradavky), jež je obecně považovaná za citlivější než lokace prvního piercingu (brada), vnímala jako méně bolestivou, tomu, že se jednalo o druhý piercing a ona byla na bolest připravená.

Výzkumník: Nebála ses, že to bude do té bradavky, bude bolet víc?

Informátorka: Vlastně ne, já jsem se o tom bavila s tím klukem [piercerem] a on říkal, že má [piercing] ve vobou [bradavkách] a že to není tak hrozný, že to je stejný jako ve všech ostatních [místech]. Myslím, že to bolelo ještě míň než do té brady. Je možný, že mi to tak připadá, protože to bylo druhé [piercing].

(Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsí bradavky)

Ovšem objevila se i opačná zkušenost, tedy že druhý piercing byl více bolestivý než první.

Právě, že po tom prvním [piercingu ve rtu] sem měla zkušenosti, že to vůbec nebolelo. Jako měla sem strach, protože sem slyšela, že to [do obočí] bolelo hrozně moc, tak sem měla strach. Ale po té první zkušenosti s piercem sem řekla: „Tak to už dám“. Bolelo to víc než ta pusa, ale dalo se to přežít.

(Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu)

Zkušenost učiněná s bolestí piercingu tedy představuje další z faktorů, který se může promítnout do rozhodovacího procesu, ať již aktéra v rozhodnutí podpoří či jej od něj odradí.

5.3.3. Finance

Podobně jako předchozí aspekty, byla i otázka financí vysoce individuální a hrála pro různé informátory rozdílnou roli. V žádném případě však nebyla opomenutelná, jelikož většina informátorů neměla vzhledem ke svému studiu pravidelný příjem a byla tak odkázaná na kapesné, případně nepravidelné brigády¹⁵⁰.

S ohledem na skutečnost, že ceny piercingů jednotlivých anatomických lokací se liší pouze zanedbatelně¹⁵¹, promítala se finanční otázka primárně do rozhodování o tom, zda piercing podstoupit či nepodstoupit, případně kde piercing podstoupit (ve smyslu volby mezi profesionálním studiem a piercingem „svépomocí“, tedy piercingem amatérským či autopiercingem).

¹⁵⁰ Z gymnaziálních studentů představovaly výjimku pouze Olina a Blanka, které pracovaly na částečný úvazek. Studenti SOU v tomto ohledu disponují jistým příjmem, který dostávají v rámci své odborné praxe.

¹⁵¹ Rozdíl ceny způsobuje spíše volba piercingového šperku, která se navyšuje, pokud je zdobený kamínky nebo hrotem.

Nedostatek finančních prostředků tak mohl být důvodem, který informátorům zabraňoval podstoupit další piercing: „*Ted'ko už mi je nějakých let, takže na rodiče už ohled neberu. Ted'ka už jde o ty peníze a taky se odhodlat k tomu si to nechat [znovu] udělat.*“ (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Finanční otázka není jednoduše pouhým problémem nedostatku financí, ale spíše zvažování priorit. V tomto ohledu informátoři zvažovali, zda je cena piercingu adekvátní:

Výzkumník: Takže o dalším piercingu už teď neuvažuješ?

Informátorka: Tak občas mě to napadne, ale mě se taky moc nechce dávat za to ty peníze, takže to pořád odsouvám a myslím, že k tomu asi už nikdy nedojde.
(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Adekvátnost ceny je pak třeba chápat ve vztahu k ostatním aspektům. V tomto ohledu je často zohledňováno zejména zdraví, jak to činila např. Veronika, která dala přednost vyšší ceně v profesionálním studiu před tím, co vnímala jako potenciální zdravotní riziko: „*To bylo docela drahý, to stálo i s tou náušnicí asi devět stovek. Ale já jsem za to ty peníze chtěla dát. Mohla jsem to mít i zadarmo s tím rizikem, že by mi to někdo píchnul blbě.*“ (Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

Podobně zvažovala podstoupení piercingu v kontextu financí a zdravotních rizik i Dáša. Zajímavé v tomto ohledu je, že zvažovala všechny možnosti (tedy lékaře, piercingové studio i „svépomoc“), přičemž se nakonec rozhodla bez ohledu na finance pro studio, přestože bylo nejdražší, aby minimalizovala na jedné straně zdravotní nebezpečí a na straně druhé nutnost vyjednávání, které u lékařky považovala za problematické:

Výzkumník: Co třeba peníze?

Informátorka: Taky jsem nad tím uvažovala. Mě to vlastně stálo tisícovku, což je docela dost. Eště mě napadlo, že bych šla normálně za doktorkou, jenže vono se to těm doktorkám moc nelíbí. Takže nakonec jsem si řekla, že puďu do salónu, že za to radši dám víc, aby mi to propíchli ňák sterilně. Taky mám kamaráda, kterej propichuje, ale zase je to takový... s tím zdravím... nevim no... (smích).
(Dáša, 15 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Na druhou stranu v případě jiných informátorů převážila finanční stránka a z toho důvodu dospěli k rozhodnutí podstoupit piercing mimo studio:

Mě se to vždycky hrozně líbilo a nějak jsem o tom furt přemýšlela, ale moc se mi nechtělo za to dávat peníze. A pak jsem zjistila, že můj nevlastní bratr, kterému je 26, dělal asi už třem lidem piercing a byl ochoten mě taky píchnout, takže jsme se jednou dohodli a bratr mi udělal piercing. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Někteří informátoři pak volili jistý kompromis. Tedy rozhodli se sice pro profesionální studio, ovšem zvolili studio mimo centrum města, aby minimalizovali finanční náklady:

Nešla bych někam do centra, protože tam to sice může být kvalitní, ale myslím si, že je to tam právě cenově nadsazený. Ono už samo o sobě je to hodně drahá věc a v tom centru, třeba na vyložení Václaváku, je to podle mě i hodně pro turisty. Tak jsem si vybrala právě spíš někde víc z periferie, takže jsem si to nechala dělat kousek od Anděla.

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Jak je patrné výše, jedním z řešení finanční stránky piercingu byla volba podstoupení piercingu mimo profesionální studio, buď z rukou amatéra nebo provedením autopiercingu. Nelze ovšem tvrdit, že k rozhodnutí podstoupit piercing mimo studio vedly pouze finanční důvody. Kromě Denisy totiž žádný z informátorů, který takto piercing podstoupil, tento důvod explicitně neuváděl. Právě naopak zmiňovali mnohé další aspekty, kterým se budu věnovat dále.

Informátoři, kteří se rozhodli podstoupit piercing v profesionálním studiu, se s finanční otázkou vypořádávali různými způsoby.

Pro některé nepředstavovaly finanční náklady žádnou zátěž a tudíž tomuto aspektu nepřikládali vyšší význam:

Samozřejmě, je to drahá věc, ale já chodím do práce, takže vydělávám poměrně dost peněz. Takže to jsem vůbec nebrala v úvahu. Kdyby to stálo třeba pět tisíc, tak to si asi rozmyslím, ale on stojí kolem ty tisícovky, takže to nebyl důvod. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Někteří k financování této procedury využili rodiče: „Vlastně mě k tomu přemluvila máma, protože jí se to v puse strašně líbilo, kvůli jednomu zpěvákovi, kterej se jí líbil. Taky mi to zaplatila a šla se mnou.“ (Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu).

Financování ze strany rodičů se nejčastěji dělo formou dárku, ať již např. k Vánocům (Romana) nebo narozeninám, což byl případ Oliny:

Informátorka: Já jsem šla do toho salónu se ségrou. V září k minulým narozeninám jsme tam spolu zašly, no a [ségra] mi to zaplatila a nechala mi to píchnout.

Výzkumník: Takže si to dostala jako dárek k narozeninám?

Informátorka: Jo, já jsem si to přála a hodilo se to, abych si to nemusela platit. (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

Význam financí v rozhodovacím procesu některých informátorů dokládá i to, že v případě dárku byli ochotni s podstoupením piercingu posečkat, než zmiňovaný svátek nadešel.

Vlastně mi to platila máma. Nechala mi to dělat k patnáctám [patnáctinám]. Mě už se to líbilo rok před tím, ale ona mi říkala, že mi to nechá udělat k patnáctám. Tak sem se těšila a pak mi ho nechala píchnout. (Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)

Pokud nechťeli nebo nemohli spoléhat na rodiče, snažili se peníze opatřit z jiných prostředků. Např. Andrea na piercing ušetřila z kapesného, které měla pro svůj pobyt v Anglii:

Výzkumník: Jakou roli pro tebe hrály peníze?

Informátorka: V tý Anglii ani ne, protože jsem tam měla kapesný. Pak jsem sice byla o hladu, ale co se dalo dělat. I když tam to není zas až tak drahý. Podle mě to na naše stálo asi jenom tři stovky.

Výzkumník: A to jsi kvůli tomu fakt nejedla?

Informátorka: No dobře, já jsem tam jedla, ale když šel potom někdo třeba do McDonaldu, tak já jsem si tam v tom McDonaldu nic nedala.

(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

5.3.4. Omezení běžného života

Jedním z aspektů, který na rozdíl od výše zmiňovaných nebyl příliš často explicitně deklarován, bylo omezení běžného života, které piercing způsobí. Jak jsem již zmiňoval, piercing představuje otevřenou ránu a tudíž způsobuje po aplikaci jistá omezení¹⁵².

Explicitně tento aspekt zohledňovala Blanka, v souvislosti s vrcholovým sportem, konkrétně volejbalem:

Pro mě bylo důležitý, jak dlouho pak nebudu moct dělat určitý věci. Protože já vrcholově sportuju [volejbal] a zrovna v tý době jsem potřebovala být na tréninkách. Tak jsem se ptala a ten kluk [piercer] mi říkal: „To je individuální, [...] víceméně bys asi 3 týdny neměla vůbec sportovat“. A to pro mě bylo hodně podstatný, protože kdyby mi řekl, že půl roku nebudu moc dělat nic, tak si to nenechám udělat. Natolik je pro mě ten sport důležitý. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Omezení běžného života bylo nejčastěji zmiňováno v souvislosti s „nepraktičností“ konkrétní anatomické lokace, např. pupíku nebo obočí.

To [piercing pupíku] mi přijde spíš nepraktický, když se člověk voblíká a sliká, že si za to může kdykoliv zachytit. (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Mě to vobočí nepříjde špatný, docela hezký místo, ale že při mé šikovnosti bych si s tím něco udělala. Si to strhla nebo tak. (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

To, zda někdo hodnotí konkrétní lokaci jako „nepraktickou“, je samozřejmě vysoce individuální a není možné v tomto ohledu generalizovat. Zvažování limitů konkrétní lokace piercingu se pak samozřejmě děje i na pozitivní rovině: „Brada mi přijde taková v pohodě, ani nijak moc nepřekáží, takže by to ani nevadilo.“ (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha).

Limity piercingu si však jeho nositelé někdy uvědomovali až po jeho podstoupení, což byl např. Markétin případ, když hodnotila piercing brady a zejména tzv. *hand web piercing*.

[U piercingu brady] je to tak na hraně, protože jak člověk jí, tak si vobčas chytne za tu destičku [zakončení piercingu umístěné v ústní dutině] a šubne si s tím dovnitř.

[...]

[hand web] je začátku v pohodě, ale pak jednak začne vodumírat palec a jednak to překáží.

(Markéta, 18 let, SOU, piercing brady, obočí, pupíku, surface pod pupíkem)

To, že si informátoři dopředu často omezení neuvědomovali, se nejvýrazněji projevilo v případě Simony.

...pak si mě posadil na to křeslo a mě začlo teprv docházet, že to vlastně bude bolet. Protože mě to vůbec nenapadlo, já jsem furt viděla jenom tu konečnou fázi a nedošlo

¹⁵² Záměrně zde opomímám běžnou péči, kterou je třeba piercingu během doby jeho hojení každodenně věnovat (čištění antibakteriálním mýdlem a omývání solným roztokem). Ačkoliv je do jisté míry omezující (zejména z toho důvodu, že hojení je dlouhodobá záležitost), je považovaná za samozřejmost a informátoři ji jako aspekt rozhodování nijak nezohledňovali.

mi, že mě to bude bolet a že po tom nebudu moct jíst. A když mi to všechno řek, tak sem říkala, ježiš stojí mi to za to? (Simona, 17 let, gymnázium, piercing jazyka)

V případě piercingu jazyka je to o to významnější, že se patrně objektivně jedná o největší omezení běžného života, jelikož po aplikaci po dobu jednoho až dvou dnů, které se ale mohou protáhnout až na dobu jednoho týdne, jazyk silně napuchne, což jeho nositeli nejen znesnadňuje mluvení, ale zejména téměř znemožňuje přijímat běžnou stravu (srov. Fiksa 2005: 45).

Informátorka: To si úplně pamatuju, že jsem nemohla jíst. Von je našikmo uprostřed jazyka nákej nerv, takže jsem jenom jednou stranou pusy sosala brčkem kašičky.

Výzkumník: A jak dlouho to trvalo, než jsi zase začala jíst?

Informátorka: Tak tejdén.

(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Ovšem případy, kdy si aktéři dopředu neuvědomovali důsledky svého rozhodnutí podstoupit piercing, byly ojedinělé. Ve většině případů totiž podstoupení piercingu předcházelo relativně dlouhé rozhodování, které mohlo trvat týdny, ale také měsíce či dokonce několik let.

5.3.5. Semipermanentní charakter piercingu

Naopak jedním z důležitých aspektů, které ovlivňovaly rozhodování mých informátorů, zda piercing podstoupí či nepodstoupí, byl jeho semipermanentní charakter. Skutečnost, že piercing není permanentní, ale je možné jej kdykoli vyjmout, byla chápána jako významné pozitivum, zejména v porovnání s permanentním tetováním.

Výzkumník: Chtěla jsi ten piercing hned, jak se ti začal líbit nebo jsi to nejdřív zvažovala?

Informátorka: Spíš jsem to zvažovala, jestli jo nebo ne. Ale spíš sem byla víc [směrem k] ano než ne. Protože to není jako tetování. Piercing si můžeš vyndat, potom to zaroste a je potom jenom malá jizvička.

(Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

Semipermanentnost piercingu je do jisté míry relativní, stejně jako permanentnost tetování. I tetování je možné do určité míry odstranit, stejně jako po piercingu zůstávají trvalé stopy v podobě jizev. Kromě toho v případě roztahovaných piercingů uší (tzv. „tunelů“ či *plugů*) se vzniklý otvor již nikdy zcela nezacelí¹⁵³. Ačkoliv v současné době se „tunely“ začínají těšit velké oblibě, v době mého výzkumu jej měla pouze Helena. Dvě z informátorek pak začaly roztahovat své ušní dírky, aby je následně mohli nosit. Ema tak nosila v jedné ušní dírce tři náušnice, Petra již tzv. „roztahovák“¹⁵⁴. V tomto ohledu je tak vhodné o piercingu uvažovat jako o relativně reverzibilní modifikaci.

Skutečnost, že piercing byl většinou informátorů chápán jako semipermanentní, výstižně ilustruje uvažování Karolíny o zdravotních následcích piercingu. Neuvažuje o

¹⁵³ V případě otvorů větších než 8mm. (Roztahování uší. *HELL.cz - tetování tattoo piercing studio Praha* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <<http://www.hell.cz/piercing/roztahovani-usi/>>.)

¹⁵⁴ Roztahovák představuje piercingový šperk, který se užívá k postupnému rozšiřování ušních dírek před následnou aplikací tunelu nebo *plugu*. Někdy se ovšem roztahováký nosí i jako běžné šperky namísto tunelů či *plugů* (viz Příloha č. 2, obr. 7).

nich totiž v souvislosti s piercingem jako takovým, ale vztahuje je k okamžiku, kdy si piercing vyjme:

Určitě to je do nějaký míry rozhodnutí, jak to toho člověka pak výsledně poškozuje, když se toho zbaví. Já vim, že kamarádka si s tím piercingem v jazyce kolikrát urazila kus zubu. Tak to mi přijde, že to toho člověka tak trochu ničí. Já jsem to měla v obočí a měla jsem tam malou jizvu, která stejně zarostla, takže z toho už žádnéj problém nemám.

(Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí; zdůraznil M.H.)

Právě toto vztahování se ke zdraví „po piercingu“ dokládá nahlížení na piercing jako semipermanentní modifikaci, která je zamýšlena pouze „dočasně“. Ovšem „dočasně“ může mít velmi různé trvání: „Myslím, že je to spíš taková přechodná záležitost. Já jsem si to vzala v pubertě, tak třeba mi to vydrží dvacet let, třeba mi to vydrží pět let, to se uvidí. Myslím, že je to jenom otázka, že ten člověk na to úplně kdykoliv může změnit názor.“ (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Dočasnost piercingu přitom hrála v některých případech zcela zásadní roli, která rozhodovala o jeho podstoupení či nepodstoupení:

Výzkumník: Kdyby ten piercing byl napořád, nechala by sis ho píchnout?

Informátorka: Asi ne. Ne, určitě ne.

Výzkumník: Takže je důležitý, že se dá kdykoliv vyndat?

Informátorka: [Přítakání]

(Renata, 17 let, gymnázium, piercing obočí)

5.3.6. Vliv kamarádů

Významným aspektem, který ovlivňoval rozhodování o piercingu, byl vliv kamarádů. Jako o motivačním faktoru jsem o něm hovořil již dříve¹⁵⁵, proto v této části pomínu jak vliv identitních vzorů, tak snahu zařadit se do vrstevnické skupiny, případně subkultury a zaměřím se více na to, jakým způsobem kamarádi a další vrstevníci, s nimiž aktéry pojily interpersonální vazby, ovlivňovali samotný rozhodovací proces.

Jelikož se piercing jako kulturní prvek těší relativně velkému zájmu mládeže (srov. např. Millner - Eichold 2001; Foster - Hummel 2002; Stirn 2003), není překvapivé, že se běžně stává jedním z témat jejich rozhovorů. V případě, že je piercing aktéry nahlížen pozitivně, mohou diskuse přerůst ve společné plánování jeho podstoupení. Často dochází k tomu, že dvojice, případně trojice jedinců (v mém případě zejména dívek) plánuje piercing společně a vzájemně se ve svém rozhodnutí utvrzuje.

Informátorka: Pak to bylo spojený [...] zároveň s [dvěma kamarádkami]. Ono je to tak, že člověk se o tom jednou zmíní, pak se o tom začne bavit a tak nějak... Prostě jednou tě to napadlo, pak se jednou zmíníš a pak třeba za půl roku se k tomu dopracuješ.

Výzkumník: A jak to bylo spojený s těma kamarádkama?

Informátorka: Že se to tady upeklo, že si to necháme dát spolu. Že když by člověk váhal, jestli jo nebo ne, výhody, nevýhody, tak když se k němu přidá ještě někdo, tak pak už není co řešit.

(Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

¹⁵⁵ Viz podkapitola 5.1. Motivace k podstoupení piercingu.

Já jsem byla ve 14 letech v Anglii a potkala jsem tam jednu slečnu. Hrozně jsme se tam skamarádili a já jsem nad tím piercingem tak předtím přemýšlela [...] a pak jsme se teda s tou kamarádkou na tom shodli, že do toho pudem a že obě si to [piercing] dáme do nosu. Protože mě se to prostě v tom nose líbí a vždycky se mi to tak nějak líbilo. (Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Kamarádi však nemusí působit pouze jako podpora v samotném procesu rozhodování, ale mohou dotyčného jedince aktivně přemlouvat, aby piercing podstoupil. Nejčastěji se tak děje z důvodu, aby ve svém rozhodnutí podpořili sami sebe. Takto je možné na základě jejich výpovědí chápat i vzájemný vztah Karolíny a Věrky. Karolína byla ve dvojici aktivní silou, která vše naplánovala a zároveň dala do pohybu:

Já už jsem piercing chtěla asi 3 roky předtím. No a pak jsem se docela najednou rozhodla, popadla jsem kamarádku [Věrku] a řekla jsem prostě: „Hele, zejtra jdeme do toho“. A fakt, po třech letech, co jsem o tom uvažovala, jsem se prostě sebrala a šli jsme do toho. (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Naproti tomu Věrka byla v tomto ohledu spíše ta pasivní, v podstatě vlastně nerozhodnutá, která se nechala strhnout, jak ostatně sama zmiňuje:

Vono to bylo takový zmatečný, protože jsme vo tom přemejšlely s Karolínou. [...] Já jsem nejdřív chtěla do obočí, ale pak se to asi za rok tak někdy vystrýbřilo, že vona chtěla do obočí a já jsem si říkala, že teda do té chrupavky [...] Vono to bylo taky tím, že jsem byla vlastně jakoby nezmanipulovaná, ale jako že to bylo tak narychlo, že jsem se na to ani nějak nepřipravovala. My jsme vo tom mluvily nejdřív spíš jenom tak teoreticky, a pak najednou prostě to bylo.“ (Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Tím nechci říct, že by Věrka byla k něčemu nucena, ale je zde patrný vliv kamarádky, který vyústil v aktuální podstoupení piercingu. Karolína naproti tomu byla sice aktivní, ovšem potřebovala Věrku, aby se utvrdila ve svém rozhodnutí a nebyla na něj sama.

Jak je patrné z minulých výpovědí, piercing byl ve studiích často podstupován ve dvojici. I v případě, kdy spolu aktéři piercing společně neplánovali, využívali možnost podstoupit piercing společně, aby si byli vzájemně oporou.

Výzkumník: A když jsi šla do toho studia, to jsi šla sama?

Informátorka: Šla jsem tam s kámoškou, Štěpánka se jmenuje. To bylo hrozně vtipný, protože jsem Štěpánce asi den před tím říkala: „Hele, zítra si jdu nechat udělat piercing“. A ona: „Fakt? Půjdu s tebou“. Já: „Si děláš srandu?“ a ona „No, třeba do brady“ a nechala [si ho udělat]. Já bych tam sama asi bejvala nešla, protože by tam šla se mnou ta jiná kámoška, která mi právě to [studio] doporučila. Sama bych se trochu bála a hlavně jsem potřebovala někoho, kdo by mě jako zastavil, kdybych si to na poslední chvíli rozmyslela. Kdo by mi prostě řekl: „Hele nebud' srab, chceš to, tak prostě do toho jdi“. Protože já jsem se hodně bála o zdraví. Já jsem totiž viděla i různé fotky a slyšela, jak to strašně hnisá a tak...“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Potřeba podpory je samozřejmě pochopitelná, vezme-li se v úvahu, že proces piercingu je často spojen s obavami či strachem, jak je ostatně zřetelné i v předcházející výpovědi.

Tato podpora samozřejmě nemusí být poskytnuta pouze kamarádem či kamarádkou, kteří se také chystají podstoupit piercing. Běžné je, že kamarádi budoucího nositele piercingu pouze doprovází, aniž by plánovali piercing také podstoupit.

Výzkumník: Byla jsi v tom studiu sama?

Informátorka: S kamarádkou.

[...]

Výzkumník: A ta si tam taky nechala něco píchnout?

Informátorka: Ne ne ne, jenom mě šla doprovodit a držet za ruku.

Výzkumník: Potřebovalas to?

Informátorka: Jo, já jsem jí tu ruku málem rozdrtila. (smích) To [píchnutí] je strašně nepříjemný. Ale jenom ta chvílka, kdy tam ta jehla vjede a vyjede.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Jak je patrné, pro některé informátory je takováto podpora velmi významná a byla pro podstoupení piercingu reflektovaná jako zcela zásadní. Významnost takovéto podpory dokládá i skutečnost, že z 24 informátorů, kteří podstoupili piercing ve studiu, jej pouze dva z nich (Mirka¹⁵⁶ a Pavla) navštívili bez doprovodu¹⁵⁷.

Doprovod kamaráda či kamarádky do studia může zároveň ovlivnit i toho, kdo doprovází, a to do té míry, že se rozhodne podstoupit piercing také.

[Potom, co jsem si nechala udělat ten první piercing] se najednou u nás ve třídě rozjela úplná mánie. Teďko holky a kamarádky říkaly: „Když už jsi do toho teda šla, tak já do toho jdu taky“. A pak mi právě zavolala jedna kamarádka, že si chce nechat propíchnout pupík a jestli bych šla s ní, protože chtěla poradit. Nevím, jestli jsem jí připadala zkušená, ale tak jsem s ní teda šla. A právě když mi zavolala den před tím [než jsme měli jít], tak jsem si říkala, že bych si ho [pupík] přeci jenom taky nechala píchnout. Ale furt jsem nevěděla, jestli jo nebo ne, tak jsme se druhý den sešly a já jsem jí to řekla, že jsem o tom taky přemýšlela. A ona říkala: „No jasně, tak jo!“. Tak jsem se rozhodla vlastně asi během 5 minut, že teda jo a šla jsem do toho, V podstatě už jsme byly v tom salónu, když jsem se rozhodla. (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Zmiňovaná podpora poskytovaná při podstoupení piercingu má přitom často reciproční formu, která může být okamžitá, jak jsem uváděl dříve, ale může se realizovat v jakémkoliv časovém odstupu: „Když jí [kamarádce] bylo snad čtrnáct, tak jí máma zaplatila piercing do jazyka. A já sem tam s ní byla, když jí to píchali. A slíbily sme si, že až já si ho jednou pudu nechat píchnout, tak ona pude se mnou. A když sem si ho já nechala píchnout, tak ona šla se mnou.“ (Kamila, 19 let, SOU, piercing pupíku).

Jak je patrné z výše zmiňované výpovědi Mirky, kamarádi, kteří jsou nositeli piercingu, slouží jako jeden z významných zdrojů informací o této praxi, zejména co se týká její bolestivosti, doby hojení, následní péče a finanční náročnosti (tedy aspektů, jež jsem zmiňoval v předchozích oddílech).

Výzkumník: Kde jsi zjišťovala něco o piercingu?

¹⁵⁶ To však byl případ pouze prvního piercingu, při druhém piercingu doprovázela kamarádku a při té příležitosti sama podstoupila piercing pupíku.

¹⁵⁷ Ze zbylých 22 informátorů si jich pět nechalo provést piercing zároveň s někým dalším, 14 informátorů doprovázel kamarád nebo kamarádka a tři doprovázel rodinný příslušník (otec, matka, sestra).

Informátorka: Tak hlavně vod známejch, co jsem věděla, že ty piercingy někdy měli nebo maj.

(Nela, 16 let, gymnázium, piercing nosního křídélka)

Ovšem tyto informace nemusí být získávány cíleně před podstoupením piercingu, ale často jsou komunikovány v rámci běžné interakce. Dokonce je možné tvrdit, že se do jisté míry stávají součástí obecně sdílených znalostí mládeže:

Výzkumník: A ty jsi nezjišťovala žádný informace od lidí, co ten piercing už maj?

Informátorka: Tak taky, ale to člověk většinou ví z toho vyprávění, když někdo přišel, že si nechal dělat piercing. Že to nebolelo, bolelo, to ví vod těch kamarádů.

(Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Tyto informace mohou ovlivňovat nejen samotné rozhodnutí, zda dotyčný jedinec piercing podstoupí, ale také jakou anatomickou lokaci zvolí, jak ilustruje např. již dříve zmiňovaná zkušenost Štěpánky s reakcí vrstevníků: „*Za mnou pak chodili kluci a holky a říkali: ‚Hele, můžu ti dát pusu? Já bych chtěla vědět, jak to funguje, když to máš v tý bradě. Jestli mě tím píchneš nebo ne.‘*“ (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady).

Samozřejmě ne všichni informátoři spoléhali pouze na ostatní nositele piercingu a tak dalším významným zdrojem informací byl i internet: „*Prolezla sem internetový stránky a zjišťovala ceny. Pak taky samozřejmě jak se vo to starat a taky abych zjistila, jestli to ten piercer píchá dobře* (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku).

Významně se však vliv kamarádů promítal zejména do výběru studia, v němž k piercingu došlo, jelikož budoucí nositelé piercingu často volili studio, které jim doporučili právě kamarádi.

Výzkumník: Jak sis vybrala to studio, kde sis to nechala píchnout?

Informátorka: Já jsem mluvila s kamarádkou, která si tam nechala píchnout pupík a jazyk a říkala, že tam zná jednoho kluka [piercera] a že se tam s ní můžu jít podívat.

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Já už sem měla doporučení toho salónu vod kámošky, vlastně vod dvou. S jednou kámoškou sem tam potom byla na pupík [...] a pak sem šla na jazyk.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Význam doporučení studia, které zprostředkují kamarádi, dokládá skutečnost, že se šíří v rámci jejich sociálních sítích, jak ukazuje příklad Karolíny, Věrky a Andrey. Nejprve Karolína získala doporučení od své kamarádky:

Výzkumník: A jak sis vybrala, kde si to necháš dělat?

Informátorka: To jsem si nechala poradit [studio] od kamarádky, která už měla piercing a říkala, že to tam je v pohodě (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Společně s ní podstoupila piercing ve stejném studiu i Věrka a následně se jejich radou řídila i Andrea.

Výzkumník: Jak sis vybrala ten salón tady v Čechách na ten pupík?

Informátorka: Já jsem se ptala Věrky s Karolínou. Ty si to nechaly dělat spolu v jednom salónu, takže jsem šla tam. Oni už to měly vyzkoušený, žádný problém s tím neměly, ty

ceny poměrně průměrný, takže jsem si řekla, že to tam zkusím. (Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Kamarádi však nepředstavují pouze zdroj informací. Mohou také ovlivnit aktérovo rozhodnutí, zda nepodstoupí piercing mimo studio, zejména pokud mají s prováděním piercingu vlastní zkušenosti.

[Kamarádka] mi zkoušela píchnout bradu¹⁵⁸.[...] Vona si to sama píchla hrozně mockrát. Sama si píchala pupík, nos, obočí i bradu. Vona je prostě expert na tohle, takže sem jí fakt věřila. (Kamila, 19 let, SOU, piercing pupíku)

Výzkumník: Ty jsi říkal, že si měl sichru v uchu. To sis píchal sám nebo sis to nechal píchnout od někoho?

Informátor: Asi dvakrát jsem to zvládnul sám a jednou nebo dvakrát mi to udělal kamarád.

(Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha)

I v tomto ohledu může panovat mezi aktéry reciprocita. Jak uváděl právě např. Karel, není neobvyklé, když si piercing provedou dva aktéři navzájem.

Výzkumník: A při jakých příležitostech sis to píchal?

Informátor: Většinou na nějaký akci. [...] Třeba na koncertě.

[...]

Výzkumník: A někde jinde? Ty si říkal na chatě...

Informátor: To bylo spíš obráceně, že já jsem píchal někomu. Když si řekne nebo většinou to uděláme navzájem.

(Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha)

5.3.7. Nápadnost a nenápadnost

Ve vztahu k tomu, jak nositelé piercingu reflektují postoje dominantní společnosti k piercingu se jako jeden z významných aspektů rozhodování ukázala také nápadnost, resp. nenápadnost piercingu. Rozhodujícím kritériem v tomto ohledu bylo, zda jeho nositelé chtěli, aby dominantní společnost mohla reflektovat skutečnost, že jsou nositeli piercingu.

Ačkoliv by bylo možné předpokládat, že když aktéři podstoupí piercing, budou chtít tuto skutečnost veřejně manifestovat, ukázalo se, že se nejedná o drtivě převládající postoj a podstatná část informátorů naopak o veřejnou manifestaci nijak nestála. Tento aspekt byl samozřejmě výrazně ovlivněn motivací, kterou měl každý nositel k podstoupení piercingu.

Pro mnoho informátorů tak skutečnost, zda je piercing nápadný nebo nikoliv, hrála rozhodující roli při výběru anatomické lokace piercingu.

Výzkumník: Jak tě napadlo zrovna to místo, proč zrovna ten pupík?

Informátorka: Mě to přide takový, že to můžu ukazovat a nemusím ukazovat.

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

V tomto ohledu byl jako nejvhodnější anatomická lokace chápán zejména jazyk.

¹⁵⁸ Skutečnost, že kvůli velké bolestivosti piercing nebyl dokončen, je jediným důvodem, proč tento piercing nyní nemá.

V podstatě když nechci, aby o tom lidi věděli, tak o tom neví. Třeba kdybych neudělala tu věc, že jsem na maminku vesele vyplázla jazyk, tak rodiče o tom prostě tři hodiny, od té doby, co jsem přijela domů, nevěděli. Což mě potěšilo, protože pokud nechci, tak to vůbec není dávaný na odiv, že mám nějak šperk. (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Podobně jako u piercingu jazyka¹⁵⁹ je možné o snadné skrývatelnosti hovořit také u piercingu pupíku:

Ten pupík může vidět jen ten, kdo chce, aby to viděl. A když nechci, aby to viděla babička, tak si jednoduše vezmu dlouhý triko. A taky je to [jeho nositelé] nejmíň bráný jako nějaký odpad nebo něco takovýho, narozdíl od toho, když si [někdo] nechá udělat [piercing] třeba do jazyku nebo do brady. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Zároveň v této výpovědi zaznívá, že piercing pupíku není na rozdíl od jiných anatomických lokací spojovaný s marginalitou a sociopatologií¹⁶⁰. Čili nejenže je piercing snadno skrývatelný, ale zároveň není v případě odhalení spojován s negativní konotací.

Já jsem přemejšlela o jiných místech, ale zaprvý kvůli rodičům, protože jsou lidi, který i když třeba nic neříkaj, tak se k tomu člověku chovaj jinak, když má piercing, a protože ten pupík je takovej dost nenápadnej. Že to není nic pohoršujícího. (Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

Skutečnost, že aktérka již nechtěla piercing dále manifestovat, hrála roli při výběru anatomické lokace i u Emy, když se rozhodovala pro piercing bradavky:

To bylo letos v létě na Antifestu¹⁶¹, [...] tam chodí třeba kluci bez triček, takže tam jich je hodně vidět [...] a tak mě napadlo, že bych si mohla nechat udělat piercing do bradavky. Protože já už jsem se předtím rozhodla vyndat si [piercing] z tý brady, vzhledem k tomu, že mi to ničilo zuby a říkala jsem si, že bych chtěla mít další, ale už jsem nechtěla nikde na obličej. (Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)

V podobném kontextu lze uvažovat i podstoupení genitálních piercingů, přestože to Saša, jediná z informátorů s genitálním piercingem, nijak explicitně nezmiňovala.

Snaha, aby piercing nebyl příliš nápadný, může vyústit také ve volbu piercingu ucha.

Já jsem nejdřív chtěla do obočí, ale pak se to asi za rok tak nák vystríbřilo, že vona chtěla do obočí a já jsem si říkala, že teda do tý chrupavky. Že na tom vobličejí je to hrozně vidět, takže se mi to ani tak nelíbí [...] a tady [na uchu] je to takový neutrální. [smích]
(Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

¹⁵⁹ A samozřejmě dalších piercingů v ústní dutině, např. uzdičky horního rtu (viz Příloha č. 2. obr. 21).

¹⁶⁰ Jak jsem ostatně naznačoval již v oddíle 5.2.5. Aspekty ovlivňující vnímání piercingu.

¹⁶¹ Antifest je punkrockový festival, který se od roku 1995 do roku 2007 každoročně konal u obce Svojsice. Jednalo se o největší punkrockový festival ve střední Evropě.

Já jsem chtěla něco na uchu, hlavně ty ostatní [místa] jsou pro mně takový dost přehnaný. A lalůček je zas takový nic moc. Uvažovala jsem tady do tý chrupavky [tragus]¹⁶², ale pak jsem se bála, že to bude víc bolet. A tady [chrupavka v horní části ucha] to vypadalo tak nevině, tak jsme se rozhodla tam. (Dáša, 15 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Vnímání piercingu uší jako „neutrální“ praktiky, v tom smyslu, že není chápána jako znak marginalizace či sociopatologie, je způsobeno faktem, že je spojován s náušnicemi, které jsou v euroamerické kultuře vnímané jako normativní (srov. DeMello 2007: 41). Zároveň je snadné ucho přikrýt vlasy, což piercing uší opět činí lehce skrývatelný. To však nemusí platit u všech piercingů ucha. Např. *industriál* nebo „*tunely*“ či *plugy* jsou natolik odlišné od standardních náušnic, že tuto neutralitu pozbývají.

Na druhou stranu pro některé informátory byla naopak významná nápadnost piercingu, pročez volili viditelné anatomické lokace, zejména na obličeji. Významnost manifestace šperků pro některé informátory v tomto kontextu výstižně charakterizuje výpověď Karolíny, v níž hodnotila piercing jazyka: „*Spíš mi to za to asi nestojí. Myslím si, že to dost bolí na to, že to ani není vidět.*“ (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí).

Kromě anatomické lokace samozřejmě nápadnost či nenápadnost významně ovlivňuje i forma použitého piercingového šperku. Ovšem vzhledem k tomu, že ta se na rozdíl od anatomické lokace neustavuje definitivně v okamžiku podstoupení piercingu, pojednám ji detailněji až v části věnované zacházení s piercingem¹⁶³.

Zároveň se na základě výpovědí informátorů domnívám, že právě otázka míry manifestování piercingu a možnosti jeho reflexe ostatními aktéry představuje velmi významný koncept, který umožňuje piercing kategorizovat do tří základních kategorií, které nazývám jako piercing **viditelný**, **odhalovaný** a **skrytý**.

První typ, viditelný piercing, bývá lokalizován na stále viditelném místě, tedy zejména v oblasti obličeje (nejčastěji uší, nosu, obočí, brady a rtu, případně dalších nestandardních lokací obličeje) a jako takový je neustále manifestován a zároveň může být reflektován ostatními aktéry.

Oproti tomu druhý typ, odhalovaný piercing, s ohledem na jeho anatomickou lokaci prezentují jeho nositelé pouze v určitých situacích. Může se tak dít buď záměrně, např. u piercingu pupíku v případě, že má dotyčný jedinec oděv, které umožňuje, aby byl viděn (např. plavky či krátká trička). Ale může se jednat také o náhodnou prezentaci, jako např. u piercingu jazyka při výrazné artikulaci při běžné mluvě. U tohoto typu piercingu má jeho nositel do velké míry kontrolu nad tím, kde a komu bude piercing prezentovat, i když tato kontrola není zcela absolutní. Z tohoto důvodu je tento typ piercingu reflektován ostatními aktéry pouze v některých momentech.

Poslední typ, skrytý neboli intimní piercing, není běžně manifestován a samotná jeho existence je často známa pouze omezenému okruhu jedinců (převážně sexuálním partnerům či nejbližším přátelům). Ostatní o něm mohou vědět, ale většinou ho nemohou vidět, tudíž jeho případná reflexe vychází často z domněnky o jeho existenci nikoliv z reflexe piercingu samotného. Jedná se výhradně o genitální piercing, případně piercing prsních bradavek. Tento typ tak v podstatě není ostatními aktéry nijak reflektován (až na zmiňované výjimky).

¹⁶² Jako *tragus* se označuje piercing trojúhelníkovitého chrupavčitého výběžku před vnějším zvukovodem (viz Příloha č. 2, obr. 4).

¹⁶³ Viz pododdíl 5.5.2.3. Manipulace s formou piercingu.

Zajímavá je v této kategorizaci pozice piercingu prsních bradavek, jelikož se významně liší dle genderu. Zatímco u žen se jedná o piercing třetího typu (skrytý), u mužů jde spíše o piercing typu druhého (odhalovaný). Tato skutečnost vychází nepochybně z rozdílných norem pro odhalování poprsí u obou genderů, kdy v případě mužů není odhalená hrud' chápána jako kontra-normativní.

5.3.8. Alkohol

Poslední aspektem, u něhož se zastavím, je požití alkoholu. Není tomu ani tak z důvodu jeho významnosti, spíše právě naopak, ale z toho důvodu, že požití alkoholu bývá v rámci některých výzkumů zmiňováno jako jeden z aspektů vedoucích k podstoupení tělesných modifikací (Wohlrab et al. 2007). V tomto smyslu považuji za významné se této problematice alespoň dotknout i v rámci mého výzkumu.

Obecně lze říci, že u drtivé většiny informátorů nesehrál alkohol v procesu podstoupení piercingu žádnou roli. Někteří informátoři se dokonce vůči požití alkoholu v souvislosti s podstoupením piercingu explicitně vymezovali, jako např. Vanda, která zdůrazňovala: „*Ani jsem nebyla opilá!*“ (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Důvody toho je možné spatřovat ve faktu, že všechna piercingová studia před požitím jakýchkoliv psychotropních látek před podstoupením piercingu varují a některá dokonce deklarují, že intoxikované zákazníci neobslouží. Proč není vhodné být pod vlivem alkoholu explicitně zmiňovala Helena, která na přímou otázku odpověděla:

Výzkumník: A nedala sis něco na kuráž? Třeba panáka?

Informátorka: To by teklo víc krve, to je blbost.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Podstoupení piercingu pod vlivem alkoholu deklaroval pouze jediný informátor, Richard. Ovšem v tomto případě se jednalo spíše o vrstevnický tlak než o vliv alkoholu.

Informátor: To bylo takový, že jsme byli s kamarádama na kalbě a hrozně jsme se předtím vožrali a pobodali jsme si to do uší a prostě všude, takový prostě hromadný šílenství (smích). A pak se to ještě několikrát praktikovalo. Přijde mi to docela dobrý zkrášlení vizáže.

Výzkumník: A to jste si to propíchlali všichni, co tam byli?

Informátor: No, to ne, to jenom ty nejvotrlejší z nás. Voni už to předtím dělali některý kámoši. Tak jsem to prostě taky zkusil, co to udělá.

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Zároveň toto jednání sloužilo k posílení, resp. udržení jeho pozice v rámci vrstevnické skupiny. Kromě toho následně byl tento akt vnímán jako výsostně symbolický, jakožto manifestace příslušnosti k této vrstevnické skupině.

O druhém případě (Věrka) jsem se dozvěděl pouze zprostředkovaně od Oliny. V kontextu toho, když hovořila o materiálech piercingových šperků, také zmínila, že „*taky viděla Věrku, jak si vykalená propíchlá sicerhajskou na nějaký akci ucho (smích).*“ (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku) Přičemž tuto praktiku spojovala obecně s punkem:

To je spojený s tím, že sicerhajcky jsou spojený s pankáčema. Protože oni je maj všude - na křivácích, na bundách [...] Tak mi přijde přirozený, že když už maj ty sichry všude, tak si je prostě zkusej píchnout třeba do ucha.“ (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

Spojení tělesných modifikací a punku není samozřejmě nijak nové, jak jsem zmiňoval již v kapitole věnované reprezentaci piercingu¹⁶⁴. V 70. letech psala britská média o piercingu mezi punks jako o mutilacích a zavírací špendlíky užívané jako piercingové ozdoby zneklidňovaly britskou dominantní společnost patrně více než ostatní prvky punkového stylu, včetně typických účesů (Wojcik 1995). V tomto kontextu je tedy možné tento případ interpretovat jako manifestaci příslušnosti k punkové subkultuře.

Posledním případem, kde je možné uvažovat o vlivu alkoholu je Karel, kdy se stejně jako u dvou minulých případů jednalo o piercing ucha spínacím špendlíkem. Ačkoliv Karel alkohol explicitně nezmiňoval, lze předpokládat, že byl také pod jeho vlivem. Dovožuji tak z toho, že piercing podstupoval zejména na koncertech, přičemž vzhledem k jím preferovaným hudebním stylům se patrně jednalo zejména o koncerty punku, resp. crust punku či grindcoru¹⁶⁵. Zároveň explicitně deklaroval, že konzumace alkoholu je nedílnou součástí koncertů, které navštěvuje.

I v tomto případě je možné jeho počínání interpretovat jako manifestaci příslušnosti k punkové subkultuře. Dokonce o to více, že na rozdíl od Richarda a Věrky pro něj nebyl piercing pouze krátkodobou záležitostí, ale nosí jej „*měsíc, dva*“ (Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha). Zároveň explicitně uváděl, že piercing ve formě spínacího špendlíku se mu „*docela líbí [...] [a] připadá dost hezký.*“ (Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha). Pouze alkohol tedy ani u něj nemohl hrát zásadní roli.

V žádném z těchto případů se tedy nedá bezpečně říci, že se jednalo o neuvědomované jednání, které bylo vedeno pouze vlivem alkoholu. Ve všech případech lze v jednání mých informátorů nalézt smysl, vycházející z významů, které piercingu v kontextu dané situace přiřkládali.

5.3.9. Postoje rodičů

Posledním aspektem, který ovlivňoval rozhodování mých informátorů o piercingu, byly postoje rodičů. Fakt, že tento aspekt pojednávám téměř jako poslední, neznamená, že by postoje rodičů byly v rozhodovacím procesu nevýznamné. Právě naopak. Postoje rodičů (a do jisté míry i prarodičů) představují natolik zásadní faktor, že jsem se rozhodl pojednat je až jako (téměř) poslední.

Důležitost postojů rodičů k piercingu vychází z několika skutečností. První z nich je fakt, že středoškolská mládež je ze zákona nezletilá a tudíž za ni stále rodiče nesou rodičovskou zodpovědnost. To je významné zejména v tom ohledu, že přestože aplikace piercingu nezletilým není zákonem zakázána, některá studia požadují v případě klientů mladších 18-ti let podpis zákonného zástupce. Aktéři jsou tedy v některých případech nuceni opatřit si souhlas rodičů, což dává do rukou rodičů jistou moc nad rozhodnutím o piercingu. Ovšem nezbytnost souhlasu rodičů může být využita i k nátlaku na rodiče, jak to učinila Šárka: „*Mamince jsem prostě řekla, že si ho [piercing pupíku] stejně dám, i když mi to nedovolí. Akorát to bude v nějakém horším studiu, kde do těch osmnácti neověřují [souhlas rodičů]. Takže vona mi to radši dovolila, abych šla do lepšího studia.*“ (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku). Tím, že apelovala na potenciální zdravotní rizika spojená s podstoupením piercingu ve studiu, které nevyžaduje souhlas rodičů, si vynutila souhlas s jeho podstoupením. Zároveň je

¹⁶⁴ Viz podkapitola 4.1. Historie piercingu v euroamerické společnosti.

¹⁶⁵ Crust punk a grindcore představují dva z žánrů tzv. extrémní rockové hudby silně ovlivněné anarcho-punkem, hardcorem a metalem.

zajímavé, že absence nutnosti souhlasu rodičů je interpretována jako znak nízké kvality studia z hlediska hygienických podmínek, ačkoliv tyto dva aspekty spolu nutně nemusí nijak souviset.

Druhou významnou skutečností je, že většina středoškolské mládeže je na rodičích stále existenčně závislá. Skutečnost, že aktéři bydlí společně s rodiči (či přesněji u rodičů) a že je rodiče stále živí a šatí, dává rodičům nad aktéry jistou moc. A to konce i v případě, že tuto moc neposkytuje již sama rodičovská autorita vyplývající ze statusu rodiče, jelikož ta se může individuálně významně lišit s ohledem na to, jak rodič hraje svou roli spojenou s rodičovským statutem¹⁶⁶.

Vymanit se z vlivu této autority založené na poskytování existenčních prostředků je možné pouze v případě, že se aktéři stanou na rodičích existenčně nezávislí, jak tomu bylo v případě Oliny nebo u druhého piercingu Emy. Obě informátorky v době podstoupení piercingu již nebydly s rodiči a proto již jejich postoj nemusely zohledňovat¹⁶⁷.

Výzkumník: Zvažovala jsi, co na to řeknou rodiče?

Informátorka: No já s rodičema už šest roků nežiju.

(Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

Výzkumník: Kolik lidí ví o tom piercingu v tý bradavce?

Informátorka: To nevím, ale třeba rodiče to vědí. Táta to vlastně možná neví, to nevím, ale máma už rezignovala. Já už ale ani u rodičů nebydlím, takže v podstatě, teď už si můžu dělat co chci.

(Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)

Tyto dvě informátorky však představovaly ojedinělé výjimky a drtivá většina mých informátorů tak musela, ať již chtěli či nechtěli, postoj rodičů a jejich předpokládanou reakci zvažovat.

5.3.9.1. Negativní postoj rodičů k piercingu

Obecně je možné říci, že většina rodičů zaujímala v perspektivě mých informátorů k piercingu, v souladu s diskurzem dominantní společnosti, spíše odmítavý postoj. Případná deklarace tolerantního postoje je informátory interpretovaná jako pokrytectví:

De vo to, že těm lidem to v podstatě nevadí, ale když pak přijde jejich dcera, že si chce nechat udělat piercing, tak bacha! To je prostě typickej přístup zhruba ke všemu. To je stejný jako třeba rasismus, každej [řiká]: Já nejsem rasista, já nejsem rasista, ale vedle cikána bych bydlet nechtěl“. Takže to je přesně něco takovýho, všichni jsou takový hrozný alibisti, ale když přijde na věc, tak...

(Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

¹⁶⁶ V tomto ohledu vycházím z klasické distinkce status a role Ralpa Lintona (1964), kdy status chápu jako pozici či postavení člověka v sociálním systému spojené s určitými právy a povinnostmi, pak roli jako dynamický aspekt statusu, tedy konkrétní naplňování práv a povinností spojených s daným statutem.

¹⁶⁷ Absence nutnosti vyjednávat samozřejmě nikdy není zcela absolutní. Ovšem v případě, že aktéři nejsou na rodičích existenčně závislí, již není jejich vzájemný vztah explicitně hierarchický a dostává se více do polohy partnerské. Na druhou stranu vždy existují prostředky, kterými mohou rodiče nad potomky uplatňovat svou autoritu.

S ohledem na způsob, jakým rodiče uplatňovali svou rodičovskou autoritu, tak aktérům v některých případech podstoupení piercingu kategoricky zakázali, bez nutnosti argumentace, proč si nepřejí, aby piercing podstoupili.

Já jsem nad tím uvažovala řekněme od takovejch 14 let [...] [a] zhruba před mýma 18. narozeninama, jsem řekla: „Mami, já bych si chtěla nechat udělat piercing“ a mamka: „Ty ses zbláznila! Chceš ránu?“. Ona je taková hodně od rány, teda ona by mi ji nedala, ale je prostě taková razantní. A já jsem říkala: „Proč nechcete?“ A oni: „No proto. Prostě nechceme, abys měla piercing“. A já říkám: „Nějaký důvod mi řekni, mami, pořádnej důvod. Ne že nechceš“. A mamka: „Já to nechci“.
(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Vyjednávání rodičů výhradně z pozice autority však v případě mých informátorů nebylo příliš účinné¹⁶⁸. V některých případech to totiž vedlo ke vzdoru a podstoupení piercingu bez souhlasu rodičů: „Tak jsem si pro sebe říkala: ‚To pro mě ale není důvod, sakra! Já to prostě chci, dám do toho svoje peníze a je to nemusí zajímat‘. Tak jsem šla a udělala si ho.“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Zda k tomu dojde v rámci piercingového studia nebo formou autopiercingu v tomto kontextu není příliš podstatné: „Máma mi to nechtěla dovolit, tak sem si to píchala sama.“ (Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku).

Častěji však rodiče nespolehali pouze na svou autoritu a pokoušeli se nějakým způsobem argumentovat, proč nechtějí, aby se aktér stal nositelem piercingu. Při vyjednávání k tomu užívali většinou některý z výše zmiňovaných aspektů či jejich kombinací.

5.3.9.1.1. Argumentace negativním statusem nositelů piercingu

Jedna z nejvýznamnějších argumentací užívaná rodiči vycházela ze zmiňované reprezentace nositelů piercingu jako marginalizovaných, sociopatologických jedinců. Rodiče, kteří tuto reprezentaci internalizovali, na jejím základě argumentovali, že jejich potomci získají negativní status „feťáků“ a „bezdomovců“, což bude dominantní společností (kterou v tomto případě zosobňovali zejména sousedé) interpretováno jako jejich selhání v roli rodičů. Toto selhání by pak v důsledku neformální sociální kontroly vyústilo v pokles jejich vlastní prestiže, čemuž se snažili předejít.

Naši jsou takový, že hodně dbaj na to, co si myslí ostatní. Já si myslím, že jim hodně záleželo na tom, co třeba řekne babička a dědeček, až uvidí, že Blanička má piercing, nebo sousedi. [...] Prostě to jejich klasický: „Co by tomu řekli ostatní?“
(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Zvýznamňovaná je v tomto ohledu prestiž rodičů nejen v očích sousedů, jako reprezentantů dominantní společnosti, ale také jejich vlastních rodičů, tedy prarodičů informátorů. Tak tomu bylo nejen ve výše zmíněné Blančině výpovědi, ale také např. u Denisy:

Výzkumník: Jak tě napadlo to místo, kam si to necháš píchnout?

¹⁶⁸ Jelikož se můj vzorek skládal pouze z osob, které podstoupily piercing, není možné určit, do jaké míry byla tato strategie účinná v případě osob, které piercing sice podstoupit chtěly, ale neučinily tak z důvodu zákazu rodičů.

*Informátorka: Ono to bylo tak trochu kompromis, protože já jsem chtěla úplně jinam. Já jsem chtěla do nosu nebo do obočí a maminka mi řekla, že to ani náhodou, protože by mě asi prarodiče zabili a že je to strašně vidět a že prostě ani náhodou. A pak mi řekla, že by mi teda dovolila ten pupík, no, tak mám [piercing] v pupíku.
(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Tato výpověď zároveň ukazuje, že postoje rodičů ovlivňují nejen podstoupení piercingu jako takové, ale také volbu anatomické lokace. Rodiče se totiž, s ohledem na symboliku piercingu sdílenou v dominantní společnosti, snaží v rámci kompromisu vyjednat takovou formu, která není viditelná a tudíž není dominantní společností reflektovatelná¹⁶⁹.

Důraz na vyjednání takové anatomické lokace, v níž piercing není neustále manifestován, dokládají i rozvahy informátorů nad reakcí rodičů v případě viditelného piercingu: „Myslím, že mamce [rodičům] by se to [piercing nosního křídélka] asi nelíbilo. Oni mají pocit, že to je hrozně vidět a že to není zrovna věc, která se hodí do slušný společnosti.“ (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Problém piercingu je tak v případě rodičů vnímán v perspektivě informátorů zejména jako problém jeho manifestace. Např. Ema takto interpretovala jako neproblémový postoj matky ke svému piercingu bradavky: „To je místo, který není vidět. Myslím, že mámě by to vadilo na obličejí třeba kvůli škole nebo tak.“ (Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)

Výše zmiňovaný kompromis, spočívající v provedení piercingu v odhalované formě, byl informátory obecně přijímán jako přijatelný. Odhalovatelnost piercingu, respektive volbu piercingu v takové anatomické lokaci, jež je kategorizovaná jako odhalovaná (tedy taková, v níž piercing není neustále manifestován), dokonce užívali jako argument při vyjednávání i samotní informátoři: „Mamka jednou řekla: ‚Sousedí až to uviděj...,‘ a [já na to] ‚Kde asi uvidí piercing v pupíku?‘“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Piercing v pupíku však mohl být preferován nejen kvůli své odhalovanosti (resp. možnosti jej skrýt), ale také proto, že nebyl v dominantním diskursu spojován se symbolikou non-konformity¹⁷⁰, což informátoři explicitně reflektovali: „Zrovna v tom pupíku to není nic pohoršujícího vůči okolí a takový ty věci, proti čemu třeba měli rodiče nějaký námitky. Tady je piercing takovej neutrální.“ (Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku).

Kromě reprezentace piercingu jako znaku sociopatologie se v postojích rodičů, jak je reflektovali moji informátoři, odrážela také reprezentace piercingu jako znaku nedůvěryhodnosti. Ta byla evokována ve vztahu k budoucímu zaměstnání, tedy v otázce potencionálních problémů nositele piercingu získat z pohledu rodičů výhodné zaměstnání: „Táta mi řek: ‚Ty vole, co budoucí práce?‘ A já sem mu říkala: ‚Si najdu práci, kde mi to budou tolerovat‘. A taky sem si jí potom našla. [...]“ (Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu). Jak je však patrné, tato rodičovská argumentace nebyla, alespoň ve výše zmiňovaném případě, příliš zohledňována.

¹⁶⁹ V tomto případě se jednalo spíše o piercing odhalovaný než skrytý. Ačkoliv jsem se svých informátorů neptal na postoj jejich rodičů ke genitálnímu piercingu, lze již z pouhé skutečnosti, že se týká genitálií, tedy části lidského těla, která je v souvislosti s interakcí rodičů a jejich potomků vnímána oběma skupinami jako tabuizovaná, předpokládat, že rodiče své potomky nesměřovali k podstoupení genitálního, tedy skrytého piercingu.

¹⁷⁰ Viz oddíl 5.2.5. Aspekty ovlivňující vnímání piercingu.

5.3.9.1.2. Argumentace věkem aktérů

Dalším z argumentů, který při vyjednávání rodiče užívali, byl věk aktérů. Užíván byl přitom ve dvou odlišných kontextech.

V prvním kontextu se jednalo o požadavek dosažení adekvátního věku k podstoupení piercingu: „*Já sem to chtěla, už když mi bylo, já nevím, dvanáct? Protože jsem to viděla právě u starší ségry. Ale dovoleno sem to dostala až ve čtrnácti.*“ (Magda, 18 let, SOU, piercing pupíku a dolního rtu). Rodiče argumentovali, že informátoři jsou na piercing ještě příliš mladí a musí počkat až budou starší: „*Máma mi slíbila, že mi ho nechá píchnout, k patnáctkám. Ve čtrnácti říkala, že sem na to moc mladá. Tak sem čekala přibližně celej rok, od těch čtrnácti do těch patnácti.*“ (Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu). Nejednalo se tedy o deklarované odmítání piercingu jako takového, ale nutnost dosáhnout věku, který je pro něj přiměřený, který se samozřejmě mohl v perspektivě jednotlivých rodičů lišit.

V některých případech rodiče v této argumentaci užívali piercing i jako potenciální odměnu, která měla aktéra motivovat v úsilí dosáhnout konkrétního cíle: „*Já jsem ho chtěla už hrozně dlouho, asi od třinácti let. Ale máma mi říkala, že jsem na to ještě dost malá. A potom jsme se domluvili, že když se dostanu sem na gympl, tak ho dostanu jako dárek.*“ (Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku).

Tato argumentace věkem přitom byla nejen přijímána, jak ukazuje výpověď Dity i Míši, ale v některých případech také předvídaná, což u některých informátorů vedlo k odkladu záměru podstoupit piercing.

Výzkumník: Jak dlouho trvalo od chvíle, kdy se ti to začalo líbit do okamžiku, kdy ses rozhodla, že si ho necháš udělat?

Informátorka: Hrozně dlouho, já jsem furt myslela [...] když jsem ještě mladší, že mi to stejně nedovolej, tak jsem radši ani nezkoušela rodiče nějak provokovat.

(Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

U některých informátorů je možné dokonce hovořit o internalizaci tohoto postoje, kdy je záměr podstoupit piercing nejen odkládán, ale zároveň je samotnými aktéry chápán jako neadekvátní jejich současnému věku.

Výzkumník: Jak dlouho jsi po něm takhle toužila?

Informátorka: Dva roky. [...] Než jsem se vůbec odhodlala říct rodičům. Protože v těch dvanácti [když jsem ho začala chtít] je to přeci jenom jako... [moc brzy]

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Na druhou stranu byl ovšem ze strany aktérů věk chápán také jako argument, proč jim rodiče nemají v piercingu bránit: „*Tak jsem prostě řekla mámě, že bych sem si ho [piercing pupíku] chtěla nechat udělat. Už jsem si na to přišla dost stará a tak jsem si řekla, že teď už by mi to mohla dovolit. A ona mi řekla, že je to na mě, tak jsem si ho nechala udělat.*“ (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Druhý kontext nestavěl na adekvátnosti věku pro piercing, ale opíral se opět o rodičovskou autoritu formovanou skrze existenční závislost aktérů. Věk byl důležitý pouze ve smyslu dosažení zletilosti, s níž rodiče deklaratorně dávali svým potomkům možnost svobodné volby: „*naši řekli něco ve smyslu: „Až ti bude osmnáct, tak si dělej, co chceš!“*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku). Vzhledem k tomu, že v případě tohoto kontextu je argumentem spíše rodičovská autorita než věk aktéra, nedocházelo k internalizaci tohoto postoje, o čemž svědčí i skutečnost, že Blanka

podstoupila piercing navzdory zákazu rodičů několik měsíců před svými osmnáctými narozeninami.

5.3.9.1.3. Argumentace zdravotními riziky

Dalším z argumentů rodičů byla potenciální zdravotní rizika, která piercing provází, což nejen odpovídá mediální reprezentaci piercingu jako výrazného zdravotního rizika, ale také jednomu z aspektů, který zvažovali sami informátoři (viz výše).

Výzkumník: Proč vaši nechtěli aby sis to nechala udělat?

Informátorka: Hlavně ze zdravotních důvodů. Voni vo tom vlastně nic nevěděli, takže se báli. A jak neznali nikoho, kdo by to měl, tak neznali ty rizika.

(Renata, 17 let, gymnázium, piercing obočí)

Představa zdravotní rizikovosti piercingu vychází již z prostého faktu, že piercing je uměle způsobeným narušením integrity lidské pokožky, tedy záměrně způsobenou otevřenou ranou. Právě to může být vnímáno jako problém, jelikož si v perspektivě rodičů jejich potomci dobrovolně nechávají způsobit zranění: „*Nikdy se jim to nelíbí. Vždycky maj pocit, že si to dítě ubližuje (smích).*“ (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Tento postoj je do jisté míry pochopitelný, jelikož porušení integrity lidské tkáně je v mainstreamové kultuře euroamerické společnosti považováno za vyhrazené pouze lékařským zákrokům. Normativně tedy může způsobit zranění pouze lékař, jelikož tak činí proto, aby uzdravil nemocného (srov. Sweetman 1999c: 178). Ten, kdo zákrok podstupuje, se navíc tomuto zákroku podvoluje sice dobrovolně, ovšem pouze pokud není vyhnutí. V tomto kontextu je tak jedinec, který chce podstoupit piercing, tj. dobrovolně si nechat způsobit otevřenou ránu, vnímán jako kontra-normativní.

Reakce rodičů na zjištění, že jejich potomek podstoupil piercing, se tak odvíjela právě v kontextu této kulturní normy:

No, docela to bylo nervy. Maminka to strašně prožívala (smích). Tátovi to bylo tak nějak jedno, ale docela jsme se kvůli tomu hádali. [...] Ze začátku mě sprdli, že to je nezodpovědnost, že se kazím a ničím a proč si to dělám, takovýdle věci. Ale jako po pár dnech už se s tím [maminka] smířila, že to prostě mám. (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí; zdůraznil M.H.)

Pokud se rodiče v tomto ohledu nechtějí spoléhat pouze na vlastní autoritu, využívají k argumentaci v některých případech i autoritu médií, která piercing reprezentují mimo jiné právě jako zdravotní riziko: „*Já jsem o piercingu četla vždycky v souvislosti se zdravím. Ona vychází vždycky nějaká příloha Zdraví a mamka mi to schraňovala, když jsem ještě ten neměla.*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Ovšem právě argumentace zdravotními riziky byla pro některé informátory akceptovatelným argumentem, který by je od záměru podstoupit piercing odradil: „*Kdyby mi prostě řekli třeba: ‚Hele, jedna moje kamarádka kvůli tomu, že si nechala píchnout pupík, já nevím, třeba nemůže mít děti,‘ tak bych pak o tom neuvažovala a třeba bych ani nešla, ale když mi řekli: ‚My nechcem!‘“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).*

Zdravotní riziko, které piercing pro rodiče představuje, však mohou využít i aktéři k přesvědčení rodičů, jak jsem zmiňoval výše v případě Šárky.

„Mamince jsem prostě řekla, že si ho [piercing pupíku] stejně dám, i když mi to nedovolí. Akorát to bude v nějakém horším studiu, kde do těch osmnácti neověřují [souhlas rodičů]. Takže vona mi to radši dovolila, abych šla do lepšího studia.“ (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Častějším argumentem ze strany informátorů, proč by jim rodiče neměli v podstoupení piercingu bránit, však byla spíše jeho zdravotní nezávadnost. V některých případech dokonce využívali právě autoritu lékaře, aby tento svůj argument podpořili.

Já jsem řekla mámě, že to [piercing pupíku] plánuju a vona: „Tak si dělej, co chceš!“ Prostě byla strašně proti. A já jsem říkala, že jsem to konzulovala s Pétou, což je ta naše doktorka, ta rodinná známá, a ta říkala, že kdyby na to měla postavu, že si to sama nechá udělat.

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

5.3.9.1.4. Argumentace estetikou piercingu

Posledním argumentem rodičů byla estetičnost, resp. neestetičnost piercingu. Rodiče v tomto případě poukazovali buď na obecné estetické normy (dominantní společnosti) nebo na estetickou stránku vzhledu svého potomka.

První případ zmiňovala Šárka v souvislosti s reakcí rodičů na piercing ve rtu u její sestry: *„Když bylo ségře dvacet, tak jí [rodiče] dost sprdli za to, že má piercing tady [v dolním rtu]. Tatka jí za to skoro seřval, že má hnusnou patentku v puse. Což sem moc nepochopila. Jemu se to prostě nelíbí.“ (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku).* V tomto případě se dá předpokládat, že ve hře byly i významy, které se piercingem v perspektivě dominantní společnosti pojí, zejména zmiňované negativní statusy. Ovšem ty nebyly nijak explicitně zmiňovány, alespoň ne v reflexi Šárky.

Jak je patrné z předchozí výpovědi, byl tento argument vnímán jako irelevantní. Domnívám se, že důvodem tohoto odmítnutí byl rozdílný estetický systém rodičů a aktérů, tedy dominantní společnosti a (sub)kultury mládeže (srov. Levínská 2004: 137). Zatímco rodiče hodnotí piercing jako „hnusnou patentku“, v perspektivě informátorů je to „ozdoba“ či „šperk“, jak ostatně detailněji ukáží později¹⁷¹. Jak už jsem naznačil výše, zásadní roli zde jistě hrálo i to, že piercing v kultuře dominantní společnosti nese zcela odlišné významy než v (sub)kultuře mládeže.

Druhá forma argumentů založených na estetice nevycházela z (dominantní společnosti) obecně sdílených estetických kategorií, ale hodnotila estetiku piercingu v kontextu konkrétní situace, tedy konkrétního piercingu na konkrétní osobě.

Mámě jsem to řekla, že jsem to píchla do nosu a ona, že si myslí, že se to ke mě už nehodí, že mám ten obličej přeplácanej, nebo něco takovýho, ale nezlobila se na mě. [...] Jako že se jí to nelíbí z hlediska krásy, ale nevadí jí, že jsem si to do toho nosu píchla.

(Nela, 16 let, gymnázium, piercing nosního křídélka).

Ačkoliv se i v tomto případě estetická hodnocení rodičů a aktérů rozcházela, byla chápána jako oboustranně adekvátní. To, že je takto postavený argument vnímán jako relevantní, je způsobeno jednak tím, že estetika představovala u většiny piercingů mých informátorů hlavní motivační faktor a v tomto ohledu tak vzájemně korespondují.

¹⁷¹ Viz podkapitola 5.4. Významy přikládání piercingu.

Zároveň ale, což považuji za ještě významnější, je přiměřenost piercingu a jeho soulad s celkovým vzhledem vnímán jako významný aspekt i samotnými aktéry.

Výzkumník: A co u toho třeba zvažuješ?

Informátorka: Jestli se to bude hodit k těm ostatním [piercingům], jak to bude vypadat, jakej šperk bych si tam měla dát, jestli už to nebude přehnaný a tak.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

5.3.9.2. Alternativní postoje rodičů

Nelze ovšem tvrdit, že se všichni rodiče k piercingu stavěli odmítavě. Jak už jsem zmiňoval v části věnované motivaci, čtyři matky mých informátorů byly samy nositelkami piercingu. V případě matek Olíny, Denisy a Dity to byl piercing pupíku, u Dáši se jednalo o piercing ušní chrupavky. Ačkoliv lze v tomto případě dovozovat jejich pozitivní přístup k piercingu, nemuselo to nutně znamenat, že se také pozitivně stavěly k piercingu u svých potomků. Je tak nezbytné odlišit postoj rodičů k piercingu obecně, případně u sebe samých, a postoj k piercingu u svého potomka, tedy mých informátorů.

Odlišnost matčina postoje vůči vlastnímu piercingu a piercingu u svého potomka se nejvýrazněji projevila v reflexi Denisy. Ačkoliv to byla právě ona, koho Denisa označila jako svůj vzor, který významně přispěl k tomu, že podstoupila piercing, sama se k piercingu své dcery stavěla spíše odmítavě.

Já jsem chtěla [piercing] do nosu nebo do obočí a maminka mi řekla, že to ani náhodou, protože by mě asi prarodiče zabili a že je to strašně vidět a že prostě ani náhodou. A pak mi řekla, že by mi teda dovolila ten pupík, no, tak mám [piercing] v pupíku.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Jak je patrné z výše uvedené výpovědi, výběr anatomické lokace, byl v tomto ohledu jistým kompromisem mezi přáním aktérky a její matky, který se ustanovil na základě vzájemného vyjednávání. Argumentem pro volbu této lokace byl očekávaný negativní postoj matčiných rodičů a řešením volba odhalovaného typu piercingu.

Objevily se však i opačné situace, kdy rodiče, kteří sami nositeli piercingu nebyli, se k piercingu svých potomků stavěli pozitivně. Tento postoj se objevoval jak v případě některých otců, tak u některých matek. A to dokonce do té míry, že aktéry v úmyslu podstoupit piercing aktivně podporovali:

Informátorka: Vlastně mě k tomu přemluvila máma, protože jí se to v puse [dolním rtu] strašně líbilo. [...]

Výzkumník: A mamina má piercing?

Informátorka: Ne, máma ne. Chtěla by, ale dycky říká, že je na to stará.

(Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu)

Tátovi se to líbí. [...] Dycky [řeká]: „A kdy si něco píchneš?“ [...] Přemejšlí, že to chce taky, ale že prej je na to starej. (Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Jednání rodičů je v tomto případě možné interpretovat jako určitou projekci tužeb rodičů do svých dětí, což podporuje i fakt, že podle výpovědí mých informátorů, by oba rodiče sami chtěli piercing, ale považují se za příliš staré.

Vliv rodičů na podstoupení piercingu se však mohl projevit i snahou o maximální kontrolu celého procesu, jak se stalo v případě Romany. Její otec měl, podle

Romaniny výpovědí, k piercingu, resp. ke vzdoru, který piercing představuje, blízko, protože „*jak vyrůstal na takových těch Sex Pistols a AC/DC a těch letech příšerách, tak se mu líbí ten styl toho odboje*“ (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky). Ale zároveň chtěl mít kontrolu nad tím, jakou formou jeho dcera vzdor vyjádří, tudíž nekompromisně rozhodl o anatomické lokaci piercingu, kterou považoval za adekvátní: „*Táta přišel s tím, že to mám do ucha. Já jsem to jako věděla, že si to jinam dát prostě nemůžu, [...] Takže táta mě upozornil předem, že to bude do ucha.*“ (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky). Sama Romana tak v současnosti tehdejší jednání svého otce interpretovala jako formu kontroly svého vlastního jednání: „*[Táta] mi [ten odboj] chtěl dopřát a bál se, abych neudělala nějakou volovinu, nesehnala někde prachy a nenechala si něco propíchnout. Prostě spíš to chtěl mít pod kontrolou.*“ (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky). Absolutní míru otcovy kontroly nad tímto piercingem dokládá i to, že zvolil piercingové studio, do něhož Romanu také doprovázel. Lze předpokládat, že v tomto případě významnou roli sehrál i fakt, že Romana podstoupila piercing ve 13-ti letech, což vedlo otce k takovýmto opatřením. Ovšem to nic nemění na skutečnosti, že svým jednáním její rozhodování o piercingu významně ovlivnil.

5.3.9.3. Vyjednávání aktérů s rodiči

Se situací, kdy rodiče zaujímají k piercingu negativní postoj, se museli moji informátoři nějakým způsobem vyrovnat. Ačkoliv na toto rozhodování měla vliv kombinace různých faktorů (viz výše), základním aspektem byl právě postoj rodičů, neboli, jak výstižně vyjádřila Romana, „*člověk musí zvážit, jestli jeho rodiče jsou natolik normální, aby to přijali*“ (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky).

Na základě této rozvahy pak aktéři volili obecně jednu ze dvou strategií: buď rodiče přesvědčit, aby k piercingu svolili, nebo piercing podstoupit bez jejich vědomí či dokonce přes vyslovený zákaz a následně se vyrovnat s následky.

5.3.9.3.1. Přesvědčování

Strategie přesvědčit rodiče, aby podstoupení piercingu dovolili, předpokládala použít takové argumenty, které převáží protiargumenty rodičů. Způsoby, jakým tak aktéři činili, jsem již naznačil výše. Kromě nátlaku na rodiče skrze zdravotní rizika, které mohou nastat v případě, že odmítnou dát svolení, argumentace věkem i zdravotní nezávadností a také tím, že zvolená lokace není neustále manifestovaná či s ní není spojován status sociopatologických jedinců, deklarovali moji informátoři explicitně ještě dva další argumenty.

Jako první argument aktéři užívali tvrzení, že jejich rozhodnutí podstoupit piercing je založeno na dlouhodobém a důkladném rozmyšlení a nejedná se tedy o momentální impulzivní rozhodnutí. Tato argumentace měla vyvrátit rodičovský předpoklad, že je piercing

pouhým dětským rozmarem, který brzy přejde: „*Víceméně jsem jim řekla, že už ho [piercing] chci dva roky a tím pádem to mám rozmyšlený a není to nárazovka.*“ (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku).

Druhý argumentem bylo explicitní uznání autority rodičů, jež mělo být z jejich strany oceněno svolením k podstoupení piercingu. Např. Šárka takto vytvářela dojem „spořádané dcery, která žádá rodiče o dovolení“. Zároveň přitom využila i kontrast k jednání své sestry: „*Já pořád apelovala, že [ségra] si to [piercing rtu] udělala bez*

dovolení a že já se dovoluju. A nakonec teda povolili.“ (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku).

5.3.9.3.2. Podstoupit piercing bez vědomí rodičů

K druhé strategii se informátoři uchýlovali ve dvou případech, buď když přesvědčování nepřineslo očekávaný souhlas nebo pokud se dopředu domnívali, že tento souhlas nepřinese a proto se o něj ani nepokoušeli. V důsledku tak mohli podstoupit piercing buď bez vědomí rodičů či přes jejich explicitní zákaz. Taktiky užívané k vyjednání piercingu se však v obou případech nijak nelišily.

První z použitých taktik bylo utajování piercingu, aby se aktéři vyhnuli konfrontaci s rodiči.

Máma to teda dodneška neví. Ještě si toho nevšimla. Dost mě to překvapuje, protože vobčas je to [piercing jazyka] vidět, když mluvím nebo tak. (Simona, 17 let, gymnázium, piercing jazyka)

Vo tomhle [piercingu v pupíku rodiče] dopředu nevěděli¹⁷². [...] Právě jak jsem se rozhodla rychle, tak jsem se trochu bála tý reakce, když mi máma předtím říkala, že by byla nerada, aby to šlo rychle za sebou, další a další [piercing]. Tak jsem radši chvílku čekala a pak jsem jí to asi po měsíci řekla. (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Jak je patrné v předchozí výpovědi, utajování mohlo být chápáno pouze jako dočasná taktika, která měla posloužit k tomu, aby mohla být využita taktika další. Tou bylo oddálení oznámení, že aktér podstoupil piercing, aby k němu došlo za podmínek, které budou pro aktéra příznivé: „Čekala jsem hlavně, až bude mít [maminka] nějakou lepší náladu. Pořád byla celá ničená z práce, tak jsem radši čekala, protože jsem nevěděla, jak bude reagovat. To už jsem trošku strach měla.“ (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku).

Zároveň bylo utajování spojeno s taktikou vyčkávat, až rodiče piercing náhodně odhalí sami.

Když už jsem ho [piercing nosního křídélka] měla udělanej, tak jsem přišla domů a čekala jsem, kdy si toho ten táta všimne. A furt nic, nic, protože jsem si naschvál nechala udělat spíš menší [šperk]. A pak teprv asi za den si toho všimnul a říkal, co to mám, tak jsem mu to řekla a on říkal akorát, že by o tom věděl rád vždycky předem, aby do toho mohl zasáhnout. Ale říkal, že je to jedno. A teďko si z toho akorát dělá srandu, takže si myslím, že je to úplně v pohodě. (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Ovšem v některých případech tato taktika nebyla hodnocená jako vhodná, protože zbavuje aktéra možnosti aktivně určit kontext (např. vyčkat na vhodné rozpoložení rodičů), v němž dojde ke zjištění toho, že je nositelem piercingu.

Výzkumník: Tajilas to před někým?

Informátorka: Jo, ze začátku před našima [rodiči], ale to bylo asi jenom tejden nebo tak. [...] Já jsem se chvílku rozmýšlela, protože jsem si říkala, že je nechám, až to prostě uvidí. Třeba, až mamka uvidí v koupelně, jak se meu. [...] U nás to funguje tak, že když

¹⁷² O předchozím piercingu nosního křídélka rodiče věděli.

je někdo v koupelně, tak tam ten druhý v pohodě vleze. V tomhle nemáme zábrany. Nebo když mi mamka něco přinese na sebe [koupí oblečení], tak to zkouším, protože to chce hned vidět. [...] Ale pak jsem si říkala, že by to byl šok a to je férovější jim to říct hned. Teda hned, po tom týdnu.

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Další technikou užitou mými informátory bylo podstoupení piercingu mimo dosah rodičů. Tři z mých informátorek piercing podstoupily v zahraničí - Andrea v Anglii, Ema na Maltě a Vanda ve Švýcarsku. Zatímco v případě Emy se jednalo spíše o souhru okolností (alespoň takto to sama reflektovala), ve zbylých případech se jednalo o dobře promyšlenou volbu.

Vanda chtěla touto technikou docílit dvou věcí. Za prvé chtěla předejít konfliktům, které by provázely počáteční fázi hojení, která je v případě piercingu jazyka relativně omezující¹⁷³. Zároveň chtěla využít situaci odloučení a stesku rodičů k tomu, aby radost z jejího návratu přebila případný konflikt z důvodu piercingu.

Jeden z aspektů, proč jsem do toho nešla v Praze, byl, že bych tejdén nejedla a musela bych to mít na talíři každý den [stále by mi to vyčítali]. Takhle byli rádi, že mě po měsíci vidí a jestli s propíchnutým jazykem nebo bez něj, to jim bylo jedno (smích). Takže to bylo takovej afekt, kterýho jsem trochu využívala. (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Pro Andreu to byl způsob, jak si zajistit souhlas, který by jí rodiče, dle jejího názoru, nedali.

Já jsem byla ve 14 letech v Anglii [...] a nad tím piercingem [v nosním křídélku] jsem tak předtím přemýšlela. Samozřejmě jsem to nemohla udělat před rodičema, hlavně že by mi k tomu rodiče nedali souhlas. A přeci jenom, když mi ještě nebylo 15, tak jsem se bála, že ten souhlas [ve studiu] budou chtít. A v tý Anglii jsem bydlela v jedné rodině, kde jsem to jednou navrhla a oni mi řekli: „jo, jasně, mi ti klidně napíšeme nějaký potvrzení, jestli ho budeš potřebovat. Že jsme tvoji rodiče a že ti to dovolujem“.
(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Ta v kontextu svého podstoupení piercingu v zahraničí použila zároveň k vyjednání piercingu s rodiči poměrně specifickou taktiku. Využila totiž toho, že s rodiči není v přímém kontaktu a telefonicky jim oznámila, že podstoupila piercing ještě předtím, než tak skutečně učinila. Teprve poté, co si ověřila jejich reakci, se rozhodla, zda piercing skutečně podstoupí.

Informátorka: Asi dva dny předtím, než jsem si to [piercing nosního křídélka] nechala udělat, jsem volala rodičům, že už ho mám. A rodiče nejdřív: „Ježišmarja, ježišmarja“. Ale pak už přes ten telefon: „V pohodě, dobrý, je to jenom do nosu, dobrý, bez problémů“. Tak já si říkám: „Rodiče to skousli, tak si to dám udělat“. [...]

Výzkumník: A jak rodiče reagovali do toho telefonu?

Informátorka: Já jsem to říkala tátovi a táta jenom [stoicky]: „Hm, hm, tak já to řeknu mamince“. Vedle stála maminka a teď jenom slyším [křik]: „Co že má? Co že má?“. A táta: „No, náušníci v nosu“. [...] A tak máma začala mluvit do toho telefonu a já říkám: „Mami, ale to je jenom elegantní nenápadná pecička, stříbrná, malinkatá“, a máma [klidně]: „No dobře, no tak doufám, že tam nemáš kroužek“. A to bylo všechno a v pohodě. [...] Kdyby opravdu hodně řvali, tak to bych do toho asi nešla.

¹⁷³ Již dříve zmiňovaný otok jazyka a nemožnost přijímat první dny běžnou stravu.

(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

V této výpovědi se opět ukazuje, jakou důležitost má pro rodiče nenápadnost piercingu. Významnou roli v tomto ohledu nehraje pouze zvolená anatomická lokace, ale také použitý typ šperku, jak o tom ostatně uvažovali i samotní aktéři.

5.3.9.3.3. Aliance a spojenectví

Vyjednávání s rodiči však často nebylo takto jednostranné, jak jsem je prezentoval ve výše zmíněných strategiích. Postoj každého z rodičů k piercingu se mohl lišit, stejně jako se mohl lišit vztah mezi aktérem a každým z rodičů, v důsledku čehož docházelo k jisté formě kombinování obou strategií.

Aktéři tak volili získání svolení od jednoho z rodičů (častěji od matky), přičemž druhý (častěji otec) o záměru aktéra podstoupit piercing nevěděl¹⁷⁴. Uzavření takovéto „aliance“ mezi aktérem a jedním z rodičů bylo vedeno snahou zajistit si podporu v případné konfrontaci, která by mohla nastat.

Nikdy bych si ten první [piercing] nenechala udělat bez toho, abych se zeptala. Protože by furt hrozilo, kdyby mi to ani jeden neodsouhlasil, že bych si to musela třeba vyndat. Já nerada bývám v nejistotě a nerada lžu, takže jsem se zeptala aspoň tý mámy. (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Následný postup ve vztahu k druhému rodiči pak byl realizován třemi různými způsoby. Dva z nich, utajování a vyčkávání, jsem představoval již výše. Specifickým postupem pak bylo použít prvního z rodičů jako zprostředkovatele, který piercing vyjedná se svým protějškem: „*Já sem moc dobře věděla, že když s tím máma souhlasí, tak zpracuje tátu. Takže z toho sem neměla strach, že by třeba nadával, protože sem věděla, že ho máma zpracuje.*“ (Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu). V tomto případě bylo informátorčino očekávání více než na místě, vzhledem k tomu, že ji k podstoupení piercingu matka sama vedla (viz výše).

5.3.9.3.4. Vyjednávání – proč a o čem?

Vyjednávání, které o piercingu probíhá mezi aktéry a jejich rodiči, není nepodobné jiným vyjednáváním, která probíhají mezi mládeží a rodiči. Ať již se jedná o koupi nového telefonu nebo dovolení zúčastnit se nočního koncertu.

To, co vyjednávání o piercingu odlišuje od jiných vyjednávání, je skutečnost, že se týká těla a zacházení s ním. Tento rozdíl se neprojevuje ani tak v užívání specifických strategií ze strany rodičů ani ze strany aktérů, ty lze jistě nalézt i v případě vyjednávání o zcela jiných věcech. Projevuje se spíše v symbolické rovině tohoto vyjednávání. Vyjednávání o piercingu je totiž do velké míry vyjednáváním o právu na zacházení s tělem (srov. Foucault 2000).

Toto vyjednávání o právo na zacházení s tělem výstižně ukazuje Blančina reflexe vyjednávání se svou matkou:

... zhruba před mýma 18. narozeninama, jsem řekla: „Mami, já bych si chtěla nechat udělat piercing“ a mamka: „Ty ses zbláznila! Chceš ránu?“ Ona je taková hodně od rány, teda ona by mi ji nedala, ale je prostě taková razantní. A já jsem říkala: „Proč

¹⁷⁴ Ovšem např. v případě Simony to bylo přesně naopak.

nechcete?“ A oni: „No proto. Prostě nechceme, abys měla piercing“. A já říkám: „Nějaký důvod mi řekni, mami, pořádný důvod. Ne že nechceš“. A mamka: „Já to nechci“. Tak jsem si pro sebe říkala: „To pro mě ale není důvod, sakra! Já to prostě chci, dám do toho svoje peníze a je to nemusí zajímat“. Tak jsem šla a udělala si ho. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Matka, v Blančině reflexi, tím, že neprezentuje žádné argumenty a vystupuje pouze z pozice autority, deklaruje, že má právo rozhodovat o těle své dcery a navíc právo, které nemusí obhajovat. Na druhou stranu Blanka se této představě, že by matka měla mít právo rozhodovat o těle své dcery, brání a deklaruje, že se jedná o její vlastní tělo a bude o něm rozhodovat sama.

Vnímání piercingu jako prosazení práva zacházet s vlastním tělem je patrné také ve výpovědích informátorek, které dokládají rezignaci matek na uplatňování tohoto práva:

Mámě už je to vcelku jedno. Říká: „Pícháš si do svého těla, ne do máho, tak si dělej, co chceš. (Markéta, 18 let, SOU, piercing brady, obočí, pupíku, surface pod pupíkem)

Máma to vzala, jakože si dělám co chci, že její vlasy [dredy] ani brada to nejsou, takže já ať si dělám co chci, na mě se budou lidi nůk koukat. (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

V tomto ohledu lze uvažovat o paralele s chápáním piercingu a tělesných modifikací obecně jako způsobu, jak znovu získat moc nad vlastním tělem, pokud nad ním moc ztratí, jak deklarovaly ženy, které byly oběťmi sexuálního zneužívání či domácího násilí (srov. Pitts 1998). V případě mládeže se však domnívám, že lze tuto velmi úzkou perspektivu překročit a nahlížet piercing u mládeže jako způsob, jakým rozhodovat o svém těle. To se týká nejen aktérů, kteří vnímají piercing explicitně jako způsob své individualizace, resp. vymezení autonomie vůči rodičům, ale do jisté míry všech aktérů, kteří piercing prosazují proti vůli rodičů (ať již jej vyjednávají jakkoliv).

5.3.9.4. Proměny postojů rodičů

Vzhledem k vyjednávání piercingu mezi aktéry a jejich rodiči je zajímavou otázkou, do jaké míry se postoje rodičů proměňují v důsledku toho, že se jejich potomek stal nositelem piercingu. Pokud lze enkulturaci chápat jako formu akulturace (Bittnerová 2008), předpokládá to nezbytně oboustranný proces kulturního přenosu (Herskovits 1997), a tím i zpětnou socializaci jakožto proces, kdy členové mladší generace předávají zkušenosti, informace nebo poznatky generaci starší, v tomto případě svým rodičům, resp. prarodičům (srov. Peters 1985; Ambert 2001; Grossbart et al. 2002). V rámci zpětné socializace tak „[d]ěti dnes víceméně běžně uvědoměle ovlivňují rodiče ve formách trávení volného času, stravovacích návycích, spotřebních vzorech, nákupních zvyklostech, technických dovednostech, využívání komunikačních technologií. [...] mladá generace učí starší novým zvykům a osvojování si nových hodnot“ (Sekot 2008: 20).

V této perspektivě tedy lze předpokládat, že v rámci rodiny mládež do jisté míry zpětně enkulturuje své rodiče, tedy svým působením proměňuje systém jejich hodnot a norem. Domnívám se, že právě to by mohl být jeden z prostředků, jakým se piercing ustanovuje v mainstreamové kultuře. Je totiž možné předpokládat, že rodiče v důsledku toho, že se jejich potomek stal nositelem piercingu, upraví své postoje k tomuto

kulturnímu jevu a nebudou jej již nadále považovat za znak narkomanů a sociopatologických jedinců.

Že k tomu opravdu dochází (srov. Jacobson - Luzzatto 2004: 166–167) je patrné např. z výpovědi Soni:

Já jsem řekla mámě, že to [piercing pupíku] plánuju a vona: „Tak si dělej co chceš!“ Prostě byla strašně proti. [...] A taky když jsem přišla domu a řekla, že už mám ten piercing, tak máma: „No, tak to se s tebou nebavim!“ A já říkám: „Hm.. a nechceš se na to podívat?“ „Tak mi to ukaž! Ježiš, to je hezký!“ [...] [a nakonec] , to dopadlo tak, že během čtrnácti dnů si ho šla nechat udělat taky. [Nejdřív říkala:] „Ne, je to špatný,“ a pak najednou přišla: „Hele, vono je to vlastně hezký!“ (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Podobně zmiňovala proměnu ve vztahu k piercingu u svého strýce Helena: „Třeba u strejdy, to sem si [ten piercing] vyndavala ze začátku, protože ten vždycky říkal: ‚Ten, kdo má piercingy, tetování a dredy je vždycky feťák‘. Ted’ už si na to zvyknul...“ (Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku).

Ovšem je otázkou, zda dochází skutečně ke změně postojů či pouze jen ke změně chování. To, že Helena interpretovala chování svého strýce tak, že „si na to zvyknul“, nic nevyovídá o jeho vlastních postojích. Podobně nejednoznačná je i změna chování rodičů v případě Emy:

Informátorka: [Doma] mi už od začátku říkali: „Piercing to fakt ne, to si zkus!“ A taky to pak dopadlo špatně, protože když jsem přiletěla, tak mě táta nechtěl pustit domů. [...] Ta reakce byla fakt nepříjemná, nadávali mi a tak.

Výzkumník: A jak reagovala maminka?

Informátorka: No, taky se jí to nelíbilo, ale nebyla tak nepříjemná, agresivní jako táta. [...] Ale já jsem věděla, že to musím vydržet a že to nějak přejdou. Třeba mamka mi pak právě už kupovala ty náušnice [do brady].

(Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)

Zároveň zůstává otázkou, zda se u rodičů proměňují postoje vůči piercingu jako fenoménu nebo pouze vůči piercingu u vlastního potomka, u něhož může být interpretován jako výjimka potvrzující pravidlo a postoj k piercingu tak zůstává nezměněný. Pro zodpovězení těchto otázek by však bylo třeba zaměřit výzkum explicitně na rodiče nositelů piercingu, což ovšem přesahovalo záměr mého výzkumu.

5.3.10. Vliv výzkumníka

Jak už jsem zmiňoval v kapitole věnované metodologii a reflexi výzkumu, neubráníl jsem se během svého výzkumu tomu, abych terén nějakým způsobem neovlivnil. Jak se ukázalo, můj vliv se ukázal v několika případech jako velmi významný, neboť tři aktérky podstoupily piercing poté, co jsem v říjnu roku 2004 prováděl na gymnáziu dotazníkové šetření, předcházející vlastnímu výzkumu. Soňa podstoupila piercing pupíku, přičemž s sebou do jisté míry strhla i Mirku (pro niž byl piercing pupíku již druhým piercingem) a Simona podstoupila piercing jazyka.

Ačkoliv můj vliv nebyl bezprostřední, v tom smyslu, že bych informátorkám vnukl myšlenku na to podstoupit piercing, skutečnost, že jsem prováděl výzkum zaměřený na piercing, tento fenomén v jejich očích natolik zvýznamnila, že se stala určitým impulzem k obnovení úvah o piercingu.

Informátorka: Já už jsem to říkala dlouho [že chci piercing], ale to bylo spíš takový to „někdy“. A já jsem taková hodně impulzivní, takže jsem se rozhodla, jak jsi přišel s téma dotazníkama. Tím jsi mi dal docela impuls.

Výzkumník: Takže já jsem ten, kterej za to může?

Informátorka: Jo! (smích) Ne, já jsem se rozhodla vlastně během dne.

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

5.3.11. Vliv jednotlivých aspektů na tři úrovně rozhodování

Výše zmiňované faktory se do rozhodování o piercingu promítají na třech úrovních, za prvé zda piercing podstoupit či nepodstoupit, za druhé jakou anatomickou lokaci¹⁷⁵ zvolit a za třetí kde (a od koho) piercing podstoupit.

5.3.11.1. Rozhodování o podstoupení či nepodstoupení piercingu

První rozhodování tedy probíhá v jednoduché dichotomii: podstoupit – nepodstoupit. Nejzásadnější roli má v této souvislosti možná poněkud překvapivě semipermanentní charakter piercingu, tedy jeho relativní reversibilita. Díky němu je totiž piercing chápán „nezávazně“, tedy jeho podstoupením se k němu člověk nezavazuje trvale (srov. Sweetman 1999a). V tomto ohledu je často srovnáván s tetováním, které je kvůli své permanentnosti chápáno jako závažnější rozhodnutí a je častěji odkládáno na pozdější věk než piercing.

Významně toto rozhodování ovlivňuje také bolest, která piercing provází. Zatímco některými je vnímána jako nepodstatná, častěji je chápána jako „nutné zlo“. V tomto ohledu je nutné ji překonat, k čemuž slouží mimo jiné i podpora kamarádů, kteří jsou provedení piercingu přítomni, nebo jsou dokonce podnikána opatření, která ji mají minimalizovat.

Vliv na podstoupení či nepodstoupení piercingu mají bezpochyby také kamarádi, kteří nejen slouží jako významný zdroj informací, ale zejména (jak už jsem zmínil), jako podpora při podstoupení piercingu. Zároveň v tomto kontextu může působit i jistý vrstevnický tlak, ať již na úrovni přemlouvání nebo na úrovni obavy ze „ztráty tváře“.

Relativně nevýznamné jsou v tomto ohledu omezení běžného života, která jsou zohledňována pouze ve výjimečných situacích. Podobně i alkohol hraje v podstoupení piercingu spíše okrajovou roli, navíc pouze ve spojení s piercingem či autopiercingem s užitím spínacích špendlíků.

Významnými a vzájemně provázanými faktory jsou v tomto rozhodování finanční prostředky a předpokládaná zdravotní rizika. Zejména nebezpečí infekce, resp. „špatného píchnutí“ vedou některé informátory k chápání piercingu jako omezeného zejména finančními prostředky, za něž je třeba piercing pořídit „v odpovídající kvalitě“, což se výrazně promítá do rozhodování na úrovni toho, kde a od koho bude piercing proveden. V tomto ohledu nespočívá základní rozdíl v otázce, zda piercing je či není zdraví škodlivý, ale co jednotliví informátoři chápou jako zdraví škodlivé.

Zásadní vliv na rozhodování, zda piercing podstoupit či nepodstoupit, pak mají rodiče aktérů. V některých případech představují autoritu, jíž je přiznáváno právo o podstoupení piercingu rozhodovat (ať již se toto právo etabluje na jakémkoliv základě), v jiných jsou chápáni spíše jako překážka, kterou je třeba překonat. Tomu také odpovídá

¹⁷⁵ Do jisté míry se tato otázka týká také výběru šperku, ovšem tato volba není v porovnání s výběrem anatomické lokace tolik zásadní, jelikož šperk lze, na rozdíl od samotného piercingového otvoru, snadno vyměnit. Z tohoto důvodu se budu dále věnovat pouze výběru anatomické lokace.

volba taktik, které vůči nim aktéři uplatňují, tedy buď vyjednávat nebo piercing podstoupit bez jejich vědomí. V některých případech pak mohou být rodiče i sami iniciátory toho, že aktéři podstoupí piercing.

5.3.11.2. Výběr anatomické lokace

Výběr anatomické lokace již nespočívá pouze v jednoduchém rozhodování ano či ne, ale budoucí nositelé piercingu musí volit z desítek potencionálních možností¹⁷⁶. Zde se zcela zásadně uplatňuje aspekt nápadnosti či nenápadnosti piercingu, který s ohledem na motivaci vede informátory k volbě jednoho ze tří typů piercingu – viditelného (pokud chtějí manifestovat, že jsou nositeli piercingu), odhalovaného (pokud nad prezentací piercingu chtějí mít jistou kontrolu) či skrytého (pokud pro ně manifestace toho, že jsou nositeli piercingu, není významná).

Tato volba se často pojila s otázkou postoje rodičů, kteří v rámci vyjednávání výrazně preferovali odhalovaný piercing (konkrétně piercing pupíku), nejen z hlediska toho, že takovýto piercing není běžně reflektovaný dominantní společností a nemůže tak být zdrojem negativních statusů, ale také z toho hlediska, že tento typ piercingu není v dominantním diskurzu vnímán jako symbol non-konformity.

Zároveň se zde silně uplatňuje otázka zdraví i bolestivosti, jelikož s různými lokacemi se pojí různá předpokládaná zdravotní rizika a zatímco některé jsou pokládány za relativně bezpečné, u jiných je tomu právě naopak. Podobně je tomu i s bolestivostí piercingu různých tělesných partií, přičemž skrytý (intimní) piercing je v tomto ohledu většinou vnímán jako hranice bolestivosti, kterou informátoři nechtějí překročit.

Menší důležitost v tomto ohledu mají otázky omezení běžného života, které mohou vést k odmítání či naopak preferenci některých lokací na základě toho, zda aktér vnímá, že v nich piercing může nebo naopak nemusí „překážet“ při běžných každodenních činnostech.

Podobně hraje v rozhodování o lokaci menší roli i semipermanentnost piercingu, jelikož se jedná o obecnou charakteristiku piercingu jako takového a není vázána na jednotlivé anatomické lokace. Ovšem na druhou stranu je to právě semipermanentnost, tedy relativní reversibilita, která umožňuje zvolit lokaci, kterou nositel považuje za rizikovou pro jeho zdraví (zejména bradu či jazyk), právě s poukazem na neustále přítomnou možnost šperk vyjmout a nechat piercingový otvor zacelit.

Výrazně je pak upozaděna finanční stránka věci, neboť cena piercingu jednotlivých anatomických lokací se výrazně neliší. Ovšem i zde mohou hrát finance roli, zejména v případě, že některé tělesné partie jsou vnímány jako nevhodné pro autopiercing a tudíž je třeba podstoupit piercing v profesionálním studiu.

5.3.11.3. Volba místa a osoby, která piercing provede

Poslední volbou, již budoucí nositel piercingu činí, je výběr místa, kde dojde k aktu piercingu, resp. osoby, která jej provede. V rámci této volby je k dispozici pět eventualit, mezi nimiž se musí aktér rozhodnout: z rukou lékaře, v profesionálním studiu, od piercera mimo studio, amatérský piercing a autopiercing.

Volba mezi těmito pěti možnostmi je zcela zásadně ovlivněna dvěma aspekty – zdravím a financemi. V případě, že je podstoupení piercingu chápáno jako rizikové, je tendence volit profesionální studio, resp. dokonce lékaře bez ohledu na finanční

¹⁷⁶ Přehled vybraných anatomických lokací piercingu viz Příloha č. 2, obr. 1-34. Genitální piercing viz Příloha č. 3, obr. 35-47.

náklady, které mohou několikanásobně převyšovat ceny piercingu v piercingových studiích. Pokud tomu tak není, případně pokud navíc nemá aktér dostatečné finanční prostředky, volí amatérský piercing či autopiercing.

Volba amatérského piercingu může být samozřejmě podporována i vlivem kamarádů, zejména pokud některý z nich má zkušenost s autopiercingem či dokonce amatérským piercingem. Vliv kamarádů se však projevuje i na úrovni výběru studia, jelikož aktéři mají tendenci preferovat studia, která jim kamarádi doporučí. V neposlední řadě může výběr osoby a místa ovlivnit i vrstevnický tlak v případě skupinového autopiercingu či vzájemného amatérského piercingu. Zde samozřejmě hraje roli i situační kontext.

Jistou a pro některé i velmi významnou roli hraje v tomto ohledu i bolest, resp. zdraví, ve smyslu „správně to píchnout“, jelikož některé anatomické lokace jsou považované za vhodné přenechat profesionálnímu piercerovi (to se týká zejména jazyka).

Vliv rodičů je v tomto případě omezený pouze na dva případy. První se týká situace, kdy rodiče chtějí mít proces piercingu pod kontrolou. V takovém případě mohou vybrat studio, ve kterém aktéři piercing podstoupí. Druhý případ může nastat v okamžiku, kdy rodiče svému potomkovi piercing zakáží. To může u aktérů přispět k volbě autopiercingu či piercingu amatérského.

Jak je patrné z výše uvedeného, dochází v rámci rozhodování o piercingu k zvažování různých „pro“ a „proti“ a to vše v kontextu motivace. V tomto ohledu je každé rozhodnutí výsostně subjektivní, jelikož každý aktér klade na jednotlivé aspekty různou váhu. Celý rozhodovací proces je v podstatě zvažování, zda zisk, který piercingem získá (estetické uspokojení, manifestaci vzdoru, nárůst prestiže ve vrstevnické skupině, atd.) převažuje potencionální rizika či ztráty (nebezpečí zdravotních problémů, bolest, finanční náklady, atd.)

5.4. Významy přikládání piercingu

V minulých kapitolách jsem se věnoval zejména tomu, jakým způsobem dochází u aktérů k rozhodování o tom, zda piercing podstoupí či nepodstoupí, resp. kde jej podstoupí a jakou anatomickou lokaci zvolí. Vedle toho jsem se pokusil ukázat, i jak aktéři reflektují piercing v diskurzu dominantní společnosti. Tyto kapitoly mi poskytly kontext, který mi v následující kapitole umožní pojednat, jaké významy jsou piercingu přisuzovány samotnými aktéry a jak o piercingu uvažují.

5.4.1. Co je to piercing aneb piercing je i není jako...

Prvním klíčem k pochopení významů, které mládež piercingu připisuje, jsou kulturní prvky, k nimž byl piercing připodobňován, případně s nimiž byl dáván do kontrastu. V perspektivě mých informátorů se jednalo se zejména o náušnice, tetování a šperky (obecně). Vycházím přitom z toho, že piercing je distinktivní kulturní jev, který se odlišuje od jiných kulturních jevů. Mezi ním a jinými jevy tak zákonitě musí existovat sémantické rozdíly (srov. Spradley 1979). Tyto rozdíly se projevují v odlišných attributech, které jsou piercingu a jiným jevům v (sub)kultuře mládeže přisuzovány (srov. Spradley 1979). Tím, že ukážu podobnosti a odlišnosti mezi piercingem a jinými jevy, tedy v čem je piercing stejný nebo naopak jiný než tyto jevy, se pokusím proniknout k tomu, čím je piercing v perspektivě mých informátorů.

5.4.1.1. ...náušnice

Náušnice ve své podstatě představují formu piercingu, která je v euroamerické dominantní společnosti vnímána jako normativní (srov. DeMello 2007: 41). Není proto s podivem, že první z vymezení piercingu bylo směřované právě vůči náušnicím. Ve vztahu k náušnicím byl přitom piercing vymezen na základě dvou sémantických rozdílů.

První sémantický rozdíl mezi piercingem a náušnicí spočíval v jejich anatomické lokaci. Obecně byly jako náušnice vnímány šperky umístěné v ušních lalůčkách (většinou i mnohočetné), zatímco jiné anatomické lokace byly vnímány jako piercing: „*Už to slovo náušnice znamená, že prostě je do ucha. Já si myslím, že náušnice patří sem [do ušního lalůčku] a piercing je ten, kterej je jinde.*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku). Takto tedy nebyl pro informátory problém vymežit piercing obočí nebo brady, či jakékoliv jiné lokace, která byla mimo ušní boltec.

Ovšem v případě ucha toto jednoduché rozdělení naráží a tato distinkce se začíná rozmazávat a v perspektivě jednotlivých informátorů odlišovat. Přesto většina informátorů vnímala jasnou hranici mezi náušnicí a piercingem v uchu jako rozdíl anatomické lokace. Náušnice byla lokalizována do ušního lalůčku, zatímco piercing na jiné části ucha.

Výzkumník: Jakej je rozdíl mezi piercingem a náušnicí?

Informátorka: Já si myslím, že ty normální [v lalůčku] sou náušnice. A to na tý chrupavce a ten industrial, to už beru jako piercing.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličej, ušní chrupavky a pupíku)

Výzkumník: Je mezi piercingem a náušnicí, je nějaký vymežitelný rozdíl?

Informátorka: Já si myslím, že je. Úplně normální [jsou] dvě náušnice, takhle jako mám já [v lalůčku]. Nebo třeba i maličko víc, já mám třeba dvě a dvě nebo i dvě a tři se ještě dá [chápat jako náušnice]. Ale uši propíchný ještě výš do tý chrupavky, to si myslím, že

už je piercing. [...] Každopádně bych za piercing nepovažovala takový ty normální [náušnice], co nosí každý holky nebo třeba i kluk jednu [v lalůčku]. Ale když už je to výš [na uchu] nebo třeba ty tunely, tak to si myslím, že je piercing. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

V některých případech byl rozdíl vnímán i skrze formu užitých šperků, z nichž některé byly chápány jako typicky piercingové, zatímco jiné jako náušnice: „Piercing je třeba hodně i stylem toho, jaký náušnice se tam nosej. Když si tam dá někdo zlatou náušnici s kamínkem, brilliant, tak [tak je to jiný než když] si dá kruh s ostnem nebo něco takovýho“. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Rozlišení formou šperku odpovídá i klasifikace tzv. tunelů, které jsou většinou vnímány jako piercing. Ačkoliv někdy byly vnímány jako specifická kategorie, nikdy nebyly označovány za „běžné“ náušnice.

Výzkumník: Takže těch pět nebo kolik jich tam máš, to sou...?

Informátorka: Ty beru jako naušnice.

Výzkumník: Včetně ty, co je trochu roztahovací?

Informátorka: No, to ne. Ale to už beru jako tunel. To neberu jako piercing ani jako naušnici. [...] Já to beru jako jinou kategorii.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličej, ušní chrupavky a pupíku)

Ovšem tento sémantický rozdíl nebyl vždy všemi sdílený. V některých případech byly i šperky v ušní chrupavce (tedy ty, které já definuji jako piercing) označovány jako náušnice.

Výzkumník: Nejdřív mi řekni, jak sis to nechala píchnout. Co tomu předcházelo?

Informátorka: Normálně jsem začala uvažovat o tom, že bych chtěla ještě jednu náušnici. V lalůčku se mi nechtělo, protože to má každá, takže mně napadlo tohle to ucho [helix]. Jako, že je to taková lehčí [forma], že to není zase, že bych si propíchl jazyk nebo něco

[...]

Výzkumník: A jak na to maminka koukala, když si řekla, že si chceš nechat píchnout ucho tady nahoře?

Informátorka: V pohodě, to zas není takovej rozdíl, podle mě to je prostě normální náušnice.

(Dáša, 15 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Chápání piercingu ucha jako náušnice přitom do jisté míry odráží i diskurz dominantní společnosti, jak jej reflektovali někteří moji informátoři: „Rodiče by to sice asi skousli, ale asi by nebyli úplně nadšený, kdybych měla něco [piercing] na vobličejí. Ale tohle [helix] mi přijde, že to vlastně všichni berou spíš jako náušnici než piercing“. (Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Ovšem v některých případech byl termín náušnice užíván i k označování piercingu jiných anatomických lokací, než jsou ušní boltce. Např. Šárka takto hovořila o plánovaném piercingu obočí:

Výzkumník: Co by tě přimělo ten piercing vyndat?

Informátorka: Asi jediné zdravotní obtíže. A možná, kdyby byly problémy v budoucí práci, ale to nepředpokládám s pupíkem.

Výzkumník: S pupíkem ne, ale co třeba s tím obočím?

Informátorka: S tím vobočím by mohl bejt, ale to bych se hádala. Protože je to prostě náušnice jako každá jiná.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Podobně užívala termín náušnice pro piercing pupíku Blanka: „*Babička to ví. Babička mi pletla tričko, a když jsem si ho zkoušela, tak mě viděla, jak se svlíkám a říkala: ‚Co to máš?‘, a já říkám: ‚Náušnici,‘ a ona ‚A to se dělá, jo?‘*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

V tomto ohledu hovořili někteří moji informátoři např. o náušnici do nosu (Andrea, Nela), náušnici do pupíku (Blanka, Šárka) či náušnici do obočí (Karolína).

Tuto sémantickou nejednotnost je možné částečně vysvětlit druhým sémantickým rozdílem mezi náušnicí a piercingem, který spočívá v rozdílném označení artefaktu (tedy šperku) a produktu perforace (tedy otvoru, do nějž je piercing vložen). Většina informátorů vnímala artefakt (šperk) jako náušnici bez ohledu na lokaci, kde je umístěná. Např. Andrea takto hovořila o piercingu nosu: „*V tom nose si to nechci vyndávat, protože ta dírka je vidět a je to hezčí s tou náušnicí.*“ (Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky). Podobně označovala šperk jako náušnici i Karolína:

Výzkumník: Ty jsi říkala, že uvažuješ o dalším piercingu. Kam to bude?

Informátorka: No, do druhýho obočí, já mám totiž ještě schovanou tu náušnici [co nosila v obočí v případě prvního piercingu]

[...]

Výzkumník: Na kolik tě přijde piercing do obočí?

Informátorka: No, předtím to stálo asi šest stovek i s náušnicí. Ale teď už tu náušnici mám, takže nevím, kolik by to tak mohlo bejt, asi tři stovky.

(Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Explicitně takto rozlišovali mezi náušnicemi jako šperky a piercingem, jako piercingovým otvorem, resp. piercingovým otvorem s vloženým šperkem Magda a Helena.

Výzkumník: Tys říkala, že máš v pupíku náušnici. Jakej vnímáš rozdíl mezi náušnicí a piercingem?

Informátorka: No, já to беру tak, že pro mě je náušnice jako taková, když leží. Když by sis šla třeba vybírat novou náušnici do pupíku, tak si jí koupíš a máš jí třeba v pytlíku a řekneš: „Já sem si koupila novou náušnici do pupíku“. Ale jakmile bys jí měla vyndat a dát si tam tu novou, tak už je to pro mě piercing.

(Magda, 18 let, SOU, piercing pupíku a dolního rtu)

Výzkumník: Čemu říkáš náušnice a čemu piercing?

Informátorka: Tak šperk je náušnice, ale ten celek bych řekla, že to je piercing. [...] Já беру všechny šperky do toho jako náušnice. [...] I v tom [otvoru] je to náušnice, ale s tou dírou je to dohromady jako celek piercing.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Rozdíl mezi „běžnou“ náušnicí v ušním lalůčku a piercingem byl pocíťován právě i skrze normativnost náušnic a kontra-normativnost piercingu, danou jejich rozdílným ukotvením v dominantní euroamerické společnosti.

Výzkumník: Ty jsi říkala, že náušnice je vlastně to samý co piercing.

Informátorka: Hm, samozřejmě, akorát na náušnice je jinej pohled, protože mají tradici a piercingy přišly až po revoluci.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Z tohoto důvodu vnímala většina informátorů piercing oproti náušnicím jako něco výjimečného. To se projevovalo i skrze deklaraci větší důležitosti subjektivně připisované piercingu ve srovnání s náušnicemi. Většina informátorek¹⁷⁷ chápala piercing pro ně samé jako důležitější než náušnice a raději by se vzdaly náušnic než piercingu.

Výzkumník: Jak je pro tebe ten piercing důležitý?

Informátorka: Životně důležitěj pro mě není, ale docela důležitěj je, protože se mi to prostě hodně líbí.

Výzkumník: Víc než třeba ty náušnice?

Informátorka: To určitě. Ty náušnice jsou vobyčejnější, má je každá druhá holka, možná i víc. Ale ten piercing, mám kratšeje, takže se z něj těším víc.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Pokud už některé informátorky kladly větší důraz na náušnice než piercing, činily tak ve spojitosti se svou genderovou identitou, kterou v jejich perspektivě náušnice manifestovaly.

Výzkumník: Mrzelo by tě víc vyndat náušnice nebo ten piercing?

Informátorka: Vyndat náušnice by mě mrzelo víc, tak bych si radši nechala náušnice než piercing.

Výzkumník: Takže náušnice jsou pro tebe důležitější než ten piercing?

Informátorka: Jo.

Výzkumník: To je zajímavý, já bych z toho, co jsi říkala, čekal, že ten piercing.

Informátorka: To ne, protože já jsem zvyklá prostě náušnice mít už, já nevím, kdy se píchaly dírký, třeba od 2 let. A můžu nosit prostě různě velký, malý, stříbrný, zlatý, různě barevný, to nosím strašně ráda. Když jsem třeba někdy vyšla bez náušnic, což se stane fakt málokdy, tak jsem to blbě nesla, prostě už to k tý holce prostě patří nebo ke mě. Prostě jsem za to ráda a taky je to vidět. Ten piercing [v pupíku] prostě není moc vidět, tak to člověk vnímá spíš v těch uších.

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

5.4.1.2. ...tetování

Druhý kulturní prvek, s nímž je piercing komparován a vůči němuž jej informátoři vymezovali, představuje tetování. Stejně jako piercing je i tetování vnímáno jako jedna z tělesných modifikací. Tato spojitost je jednak konstruována skrze jejich mediální reprezentaci, kdy jsou obě tělesné modifikace reprezentované jako neoddělitelně spojitě. Zároveň je jejich spojitost ustanovována skrze prostor, v němž k oběma dochází, neboť ve všech studiích se provádí zároveň tetování i piercing. Do třetice je pak tato spojitost konstruována skrze stejné nositele obou modifikací, zejména z řad členů subkultury tělesných modifikací.

Výzkumník: Má piercing nějakou souvislost s jinejma druhami zdobení těla?

Informátorka: Myslíš tetování, branding, cutting a tak? Určitě, protože všechno je to dohromady v jedný kultuře [subkultuře tělesných modifikací]. (Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

¹⁷⁷ V tomto případě záměrně rozlišuji mezi informátory a informátorkami, jelikož náušnice jsou za prvé normativní ve vztahu k ženám a za druhé žádný z mých informátorů nebyl nositelem náušnice.

Subkultura tělesných modifikací byla reflektovaná zejména skrze piercery, s nimiž aktéři přišli do styku při podstoupení piercingu v piercingovém studiu.

Sám ten kluk, co mi to píchal, byl takovej podobnej typ, jako ty, co tam měl vyfocený. Nebyl tolik potetovanej ani opiercingovanej, ale byl takovej. Zase jiný lidi to nedělaj. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Výzkumník: Jakej to na tebe dělalo dojem to studio?

Informátorka: (smích) To bylo strašný. Tam byli takový dva týpci úplně celý potetovaný, propíchaný, jeden měl takový ty kroužky v uších, jak se to roztahuje, že je tam jako díra [tunely].

(Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

V diskurzu dominantní společnosti zároveň obě modifikace spojuje jejich marginální charakter, jelikož jsou vnímány jako kontra-normativní. Zatímco piercing je spojován s užíváním drog, tetování je spojováno s pobytem ve vězení¹⁷⁸.

Ačkoliv jsou obě modifikace chápány jako spojitě, přesto je v perspektivě mých informátorů oddělovala jedna zásadní charakteristika a tou byla jejich rozdílná trvalost. Zatímco tetování bylo chápáno jako permanentní, piercing byl vnímán jako semipermanentní. Někteří informátoři jej dokonce vnímali jako natolik reverzibilní, že jej srovnávali s oděvem či vlasy.

Piercing je takovej, že se to zahojí a není to potom vidět. To je jak oblečení, takový trošku trvalejší, ale jinak je to na stejným principu. [...] to je jako vlasy nebo oblečení, nandáš - sundáš. [...] Tetování víc vypovídá, to už člověk nesundá [...], to už je v podstatě celoživotní záležitost nebo aspoň já to tak pojmám.

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Semipermanentnost, resp. reverzibilita piercingu oproti permanentnosti, resp. ireverzibilitě tetování byla reflektována již v případě aspektů ovlivňujících rozhodování o piercingu. V porovnání s tetováním přitom byla nahlížena ve dvou kontextech – v kontextu rozhodování aktérů a v kontextu postojů a reakce rodičů.

V kontextu rozhodování aktérů byla ireverzibilita tetování v kontrastu k reverzibilitě piercingu vnímána jako důvod, proč dát přednost piercingu před tetováním: „Představa, že se mi tetování přestane líbit, je možná jeden z důvodů, proč do toho nejdu.“ (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka). Roli přitom hrálo zejména estetické hledisko, které bylo konfrontováno se vzhledem tetování ve stáří:

Protože já se bojím, že přeci jenom je to [tetování] opravdu napořád a že by mě to přestalo bavit. Přeci jenom, když se člověk v šedesáti potom podívá na to tetování, tak si kolikrát říkám, že to není ono. Ono po těch čtyřiceti letech potom to tetování přeci jenom ztrácí na kráse. (Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Ve druhém kontextu, tedy postojů a reakcí rodičů, byla semipermanentnost piercingu vnímána jako jeden z významných důvodů, proč je piercing rodiči ve finále akceptován, resp. proč se s ním rodiče, alespoň do jisté míry, smíří.

¹⁷⁸ Viz podkapitola 4.1. Historie piercingu v euroamerické společnosti.

Myslím, že to je daný tím, že u toho piercingu, je v podstatě kdykoliv možnost si ho vyndat bez jakéjkoliv větších následků. Kdybych třeba měla na těle cokoliv vytetovaný, tak by si asi říkali: „Vona se prostě zbláznila“. (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

A naopak, v případě tetování, byla trvalost této modifikace chápána informátory ve vztahu k rodičům jako více problematická než samotný piercing, který je reverzibilní.

Výzkumník: Už jsi doma taky nadhodil, že budeš mít tetování?

Informátor: No jasně.

Výzkumník: A koukaj na to stejně jako na ten piercing?

Informátor: No jasně.

Výzkumník: A myslíš, že na to budou reagovat jinak než na ten piercing?

Informátor: No, to budou asi reagovat mnohem hůř. Že jsem si posral celý život a nikde mě nezaměstnají a že jsem kriminálník a tak.

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Což lze ostatně chápat i jako jeden z důvodů, proč měli tetování pouze čtyři informátoři (Denisa, Magda, Helena, Saša), ačkoliv zájem o něj jevila více než polovina z nich.

S trvalostí se pojil ještě jeden významný rozdíl mezi piercingem a tetováním, a tím byl větší potenciál tetování vyjádřit individualitu člověka z prostého důvodu, že vytetovat lze v podstatě jakýkoliv motiv na rozdíl od piercingu, jehož variabilita je oproti tetování relativně omezená¹⁷⁹. S širší schopností tetování symbolizovat se však pojil větší důraz na důkladné rozvážení motivu, právě kvůli jeho trvalosti.

No, já vo tom [tetování] uvažuju. Ale furt si tím nejsem jistá. Protože já na to mám, myslím, takovej trošku vyhraněnej názor. Protože nesnáším, když slečna přijde do toho salónu a teďkon jí ukážou ten katalog a vona řekne: „Jo a chci to sem“. A to [samý] mají prostě všichni. Já mám prostě pocit, že tetování je věc, která má ňák toho člověka symbolizovat, takže si ho prostě navrhnou [sama]. A i přesně na to místo, který mám ráda nebo ke kterému mám nějaký vztah. Třeba můj táta má tetování a dělali mu ho v Indonésii. Sám si ho navrhl a dělali mu ho bambusem. Já nemusím přímo jet do Indonésie a nechat si tam udělat tetování, klidně si ho nechám udělat na Václaváku, ale prostě [chci] něco, co bude moje a bude mě to nějak vyjadřovat. (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

5.4.1.3. ...jiný šperk

Skutečnost, že všichni informátoři deklaratorně nahlíželi piercing v rámci motivace skrze estetické kategorie, nutně vede k jeho konfrontaci s jinými šperky.

Na jednu stranu informátoři považovali piercing za „šperk“ či za „módní doplněk“. Např. Olina piercing přirovnávala k brýlím:

Myslím si, že je to taková ozdoba. [...] mě to přijde třeba ten piercing v tom nose, že když to má člověk na obličejí a má prostě i nějaký pěkný šperk, takže je to... něco jako brejle. Prostě že se k tomu obličejí hodí, je to akorát ozdoba a není to rušivý. (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

¹⁷⁹ Ačkoliv piercingových šperků existuje velké množství, přeci jen nemají takovou možnost být „znakem pro něco“ jako tetování.

Podobně např. Soňa užívala metafory trička nebo plesových náušnic:

Já totiž piercing neberu jako piercing, ale spíš jako nějaký, ono to bude znít asi blbě, když se to řekne, ale spíš jako módní doplněk. Ani ne jako náušnice, ale prostě něco ve stylu, když má někdo hezký tričko, tak piercing. Nebo já už vím, k čemu to přirovnat, třeba ke krásnejm plesovejím náušnicím, tak asi něco takovýho, jo? Já to beru jako módní doplněk.

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Ovšem na druhou stranu se informátoři domnívali, že paralela s jinými šperky je neadekvátní. Piercing totiž od jiných šperků odlišují tři zásadní aspekty, které jsou s ním neodmyslitelně spjaté. Prvním z těchto aspektů je **plánování** (srov. Sweetman 1999a).

Když má člověk prstýnek, tak si prostě jenom koupí nebo pořídí prstýnek, kterej nosí a může ho kdykoliv sundat. Kdežto myslím, že u toho piercingu, je to o tom, že ten člověk si musí promyslet, jestli ho fakt chce, kam ho chce, jak by měl vypadat a musí podstoupit ten proces toho propíchnutí. Což si myslím, že je o něčem jiným než prstýnek. Myslím, že pro spoustu lidí může být piercing určitěj obřad nebo..., já nevím jak to říct, ale jako že to pro ně má i jinej smysl než ozdoba. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

V tomto smyslu je s piercingem nedílně spjata nutnost rozvažování, zda je s ohledem na všechny aspekty, které se do rozhodovacího procesu promítají, podstoupení piercingu pro aktéra subjektivně přínosné.

Druhým aspektem, který piercing odlišuje od jiných šperků, je **bolest** (srov. Sweetman 1999a), která nezbytně provází jeho podstoupení: „No, on [piercing] je nahlíženěj pořád ještě jako oběť, jako něco, co bolí. [...] to podle mě ještě třeba nějakou váhu má.“ (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha). Právě nutnost něco „obětovat“, podstoupit bolest, která může být pro někoho významnou překážkou, je to, co staví piercing stranou ostatních šperků (srov. Sweetman 1999a). V tomto ohledu je piercing mnohem fyzičtější, tělesnější než ostatní šperky, jelikož se jedná o zásah porušující integritu tkáně lidského těla. Což jiné šperky, s výjimkou náušnic, jako prsteny, náramky ani náhrdelníky, nečiní.

Třetím aspektem je pak vnímaná **non-konformní symbolika piercingu**, která se promítá i v komparaci s jinými šperky, které jako primárně non-konformní hodnoceny nejsou: „Je něco jinýho koupit si řetízek a koupit si piercing, protože to je přesně jako navopak. Koupit si řetízek, tak to je ta jemná dívka [...] a ten piercing to je zase jakože 'Bacha na mě' (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky).

Konfrontace piercingu s podobnými kulturními prvky, jako jsou náušnice, tetování či šperky obecně, opět ukazuje jeho ambivalentní charakter. Na jedné straně je považován za náušnici, na straně druhé je vnímán jako sémanticky odlišná kategorie. Na jedné straně je považován za spojitý s tetováním, ovšem na straně druhé se od něj odlišuje omezenější schopností symbolizovat a svou reverzibilitou, která může být vnímána jak pozitivně, tak negativně. Na jedné straně je piercing šperkem, na straně druhé se od něj odlišuje tím, že jej provází větší plánování a zejména bolest spojená s jeho podstoupením. Piercing tak je i není stejný jako náušnice, tetování a ostatní šperky. Tento ambivalentní charakter piercingu se dále projevuje i ve významech, které mu jeho nositelé připisují.

5.4.2. Emické významy přikládání piercingu

Pro pochopení významů, které piercing nese v (sub)kultuře středoškolské mládeže, je zapotřebí rozlišit jejich dvě rozdílné roviny. Na jedné straně se jedná o významy, které aktéři připisují svému vlastnímu piercingu, na straně druhé je nezbytné nahlédnout, jak aktéři rozumí piercingu u jiných osob, jak jej interpretují v kontextu hodnot a norem (sub)kultury mládeže. Tento rozdíl do jisté míry odráží rozdíl mezi praxí jednotlivých aktérů a kulturní normou v rámci (sub)kultury mládeže (srov. Ortner 2004).

5.4.2.1. Významy přikládání vlastnímu piercingu

Ve vztahu k sobě samému aktéři o piercingu uvažovali v několika různých významových kategoriích. Některé tyto kategorie byly do jisté míry kontradikční, ovšem zároveň ne vždy vzájemně exkluzivní. Jisté napětí, které mezi těmito kategoriemi vzniká, je pak opět známkou ambivalentního charakteru piercingu. V následujícím oddíle se tedy pokusím ukázat, s jakými významy aktéři spojují svůj vlastní piercing a v jakém kontextu tak činí.

5.4.2.1.1. Piercing jako ozdoba

V souladu s primárně deklarovanou estetickou motivací i konfrontací piercingu se šperky, nahlíželi většinou aktéři piercing primárně jako ozdobu (srov. Sweetman 1999a).

Výzkumník: Co pro tebe ten piercing znamená?

Informátorka: Ježišmarja (smích). Ozdobu.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Výzkumník: Jak moc je pro tebe piercing důležitý?

Informátorka: Mě přijde, že pro mě to není důležitý. Přijde mi to prostě jako třeba oblečení nebo tak. Je to prostě jenom taková ozdoba, nic jiného.

(Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

Tomuto významu odpovídá i způsob, jakým o piercingu informátoři hovořili, zejména proto, že někteří užívali k jeho popisu primárně estetických kategorií:

Výzkumník: Pro tebe je teda ten piercing šperk?

Informátorka: No, jako šperk. Roztomilý, hezoučký.

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Informátorka: Nevím, jestli si nechám píchnout další. Ještě by se mi hrozně líbilo tady [tragus]. To bude úplně báječný. [...]

Výzkumník: To je údajně jeden z těch nejvíce bolestivejších.

Informátorka: Jo, to věřím, no. Ale tady to bude krásný, prostě ty dvě kuličky takhle. To je něco krásného, nepředstavitelného.

(Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)

V tomto významu je piercing, v souladu s výše zmiňovanou konfrontací se šperky, přirovnáván ke „šperkům“ či jiným „módním doplňkům“. I v případě, že se informátoři domnívali, že piercing slouží jako komunikační prostředek, kterým je možné něco vyjádřit (viz dále), jej u sebe někteří stále nahlíželi „pouze“ jako ozdobu:

*Výzkumník: Když jsi říkala, že se tím piercingem dá něco vyjádřit, co tím vyjadřuješ ty?
Informátorka: Já bych se sama definovala nejbliž k tomu zdobení. Já si myslím, že tím nějak výrazně nic nevyjadřuju, ale když už bych se k něčemu měla přiklonit, tak [k tomu zdobení].*

(Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

V podstatě i bolest, která podstoupení piercingu nevyhnutelně doprovází, a která piercing od ostatních šperků odlišuje, je užívána jako argument pro chápání piercingu jako šperku. Informátoři ji totiž často chápou jako „nutné zlo“.

Měla sem strach, protože z jehel mám strach a říkám si: „bude to bolet, ale co, vydržím to. Pro krásu se musí trpět“, sem si dycky říkala“ (Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu)

Kdyby někdo řekl: „Strašně to bolí, ale nemám s tím zdravotní komplikace“, tak to bych překousla. Bych si řekla: „No tak to překousnu, pro krásu se musí trpět“. (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

K nahlížení piercingu jako ozdoby, tedy v estetických kategoriích, přispívá i deklarace důvodů, které by vedly k tomu, aby si aktéři piercing trvale vyjmuli. Vedle zdravotních důvodů to bylo nejčastěji právě jednoduché „až se mi to prostě přestane líbit a budu chtít zas nákou jinou změnu“ (Renata, 17 let, gymnázium, piercing obočí).

Dokud se mi to bude líbit, tak to tam budu takhle mít. A když jednou přijde čas, že se mi to líbit přestane [...], tak si to třeba vyndám, ale do té doby to tam určitě mít budu. (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku; zdůraznil M.H.)

To, že je piercing často primárně vnímán jako ozdoba, samozřejmě neznamená, že by byl vždy a pro všechny ozdobou, šperkem či módním doplňkem. Věrka se dokonce zdráhala označit ho jako ozdobu a hovořila o něm jako o kusu kovu, který má v uchu:

Výzkumník: Co pro tebe piercing znamená?

Informátorka [se smíchem]: No, znamená pro mě kus kovu, kterej mám v uchu.

(Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

S nahlížením piercingu jako ozdoby se totiž pojily další významy, které prvotní deklaraci piercingu jako ozdoby zásadně proměňují a vytváří nové kontexty s novými významy.

5.4.2.1.2. Piercing jako součást sebe sama

Jedním z těchto významů, který je do jisté míry chápán protikladně vůči piercingu jako ozdobě, je piercing jako součást sebe sama. Někteří z aktérů, jako např. Helena, totiž explicitně odmítali vnímat jej jako „pouhou“ ozdobu, ale chápali jej explicitně jako součást svého těla:

Výzkumník: Je pro tebe piercing ozdoba?

Informátorka: Ozdoba ne. Je to součástí těla. Není to ozdoba.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Ačkoliv je takovéto chápání piercingu relativně běžné v rámci subkultury tělesných modifikací či obecně u jedinců, kteří mají mnohočetné piercings (srov. Sweetman 1999a), u nositelů piercingu z řad středoškolské mládeže bylo v takto radikální formě, která o něm zcela odmítá uvažovat jako o ozdobě, spíše výjimečné. Na druhou stranu, ale deklarace toho, že piercing se již stal jejich součástí, neobvyklá nebyla.

Výzkumník: Co pro tebe ten piercing znamená?

Informátorka: Co pro mě znamená? Hm, teď už určitou součást mě [samotný]. To je třeba taky důvod, proč si ho prostě jen tak spontánně nevyndám, protože už to ke mě patří.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Výzkumník: Co tě vedlo k tomu nechat si udělat ten piercing?

Informátorka: No, to byl ten styl, kterej sem měla dřív. Sem dřív vlastně byla takovej punk-rock.[...] Pak sem si to nechala, protože se mi to líbilo. I když už ten styl nemám, tak to už patří ke mně, ten piercing.

(Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu)

V některých případech informátoři dokonce argumentovali, že se piercing stal jejich „přirozenou součástí“ a neodmyslitelně k nim patří:

Já sem si to taky dělala v tu dobu z frajeřiny a abych se trochu zvýraznila. Tak vod všeho trochu to bylo. A teď už sem vlastně ráda, že to mám a už se s tím nikde nevytahuju. Už je to takový moje přirozený. Patří to ke mně a všichni to tak vnímaj.

(Kamila, 19 let, SOU, piercing pupíku)

Pokud aktéři považovali piercing za součást sebe sama, činili tak zejména s ohledem na to, že si již na něj zvykli: „Beru to jako součást svého já. Někdo je třeba zvyklej nosit náušnici v uchu, taky už je třeba nosit nepřestane a už k tomu má nějaký vztah a přijde si bez nich blbě, tak já bych si přišla [blbě] bez toho piercingu.“ (Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky).

Někteří pak piercing jako součást sebe nahlíželi spíše jako nástroj své sebe prezentace, přičemž jej stále mohli chápat i jako ozdobu či módní doplněk, ovšem jistým způsobem jedinečný.

Informátorka: Já jsem si to vzala tak za své, že to беру jako část mě [samotný]. Určitě to není extra důležitý aspekt, ale když nad tím začnu přemýšlet, tak bych se toho nechtěla vzdát. To je jako kdyby měl člověk prostě, já nevím, sundat tydle brejle, protože musí. Ale v podstatě bere ty brejle za součást sebe [sama]. A za součást nějaký sebe prezentace a připadá mu to takhle v pořádku a nemá důvod to měnit. Fakt bych to asi skoro srovnala s tímhle.

Výzkumník: Takže bereš to podobně jako ty brejle?

Informátorka: Hm, ale přitom jako doplněk osobnosti. Protože když má člověk jiný brejle, tak taky třeba vypadá jinak. Mně se nechce klást důraz na to, jak člověk vypadá, ale na druhou stranu to asi pro lidi důležitý je. Ne, že by to byl nějaký extrém, ale zase proč si to nepřiznat.

(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Tedy i v případě vnímání piercingu jako součásti sebe sama o něm mohlo stále být uvažováno v estetických kategoriích: „Hlavní je asi to, že se mi to prostě líbí, že se to ke mě nějak hodí a už to **ke mě prostě patří**“ (Nela, 16 let, gymnázium, piercing nosního křídélka; zdůraznil M.H.)

5.4.2.1.3. Piercing jako individualizační nástroj

Běžnějším pak bylo chápání svého piercingu jako prvku, který informátora odlišuje od ostatních jedinců a činí je svým způsobem jedinečnými (srov. Sweetman 1999a; Benson 2000: 252; Wohlrab et al. 2007). Takovéto vnímání piercingu ostatně koresponduje s jednou z deklarovaných motivací k podstoupení piercingu.

Výzkumník: Co pro tebe ten piercing znamená?

Informátorka: No, tak módní doplněk, možná i nějaký odlišení. [...] Asi hlavně kvůli tomu, že se mi líbí, že to nemá každá. Že je to něco, co třeba zaujme na tom člověku a může říct: „Jo, to je ta holka, co má ten piercing v nosu“.

(Nela, 16 let, gymnázium, piercing nosního křídélka)

Tato jedinečnost mohla být pocíťována dokonce jako natolik distinktivní, že v Helenině případě byla vnímána jako její určující charakteristika: „Třeba moje nevlastní neteř mi říká piercingová. Takže já si myslím, že to všichni berou. Podle piercingu mě poznávají.“ *(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)*

Jak výrazně je toto odlišení pocíťováno, se opět u jednotlivých informátorů lišilo. Vždy ale bylo vnímáno jako forma sebevyjádření. Např. Šárka ho vnímala jako „ozvláštnění“: „Možná vyjádření sama sebe, svým způsobem. [...] Prostě takový ozvláštnění, že nemám jenom ty obyčejný náušnice.“ *(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku).*

Karolína zase hovořila o „alternativnosti“:

Výzkumník: Jak je to pro tebe piercing důležitý?

Informátorka: No, tak asi důležitý není, ale je to takový zpestření života, já nevím (smích). [...] ale určitě tím chce [člověk] něco říct.

Výzkumník: A co tím chceš říct ty?

Informátorka [se smíchem]: Já nevím, asi že ten člověk je trochu alternativní.

(Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Nejvýrazněji pak toto odlišení formulovala Blanka jako „vybočení z davu“ *(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).*

5.4.2.1.4. Piercing jako znak skupinové příslušnosti

Jistým protipólem individualizace pak byl piercing chápaný jako vyjádření příslušnosti k nějaké sociální skupině. Oproti četnosti piercingu jako individualizačního prvku se tento význam omezil pouze na dva informátory. První z nich, Karel, svůj piercing explicitně spojoval s punkovou subkulturou.

Výzkumník: Co pro tebe ten piercing znamená?

Informátor: Hm, znamená pro mě to, že patřím k nějaký skupině nebo nějaký subkultuře.

Výzkumník: Konkrétně ta sakra?

Informátor: Jo.

[...]

Výzkumník: A ty teda myslíš, že se tím piercingem dá vyjádřit nějaká identifikace s tou skupinou?

Informátor: Určitě.

(Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha)

Druhý, Richard, pak svůj piercing vnímal jako znak příslušnosti ke konkrétní vrstevnické skupině.

*Informátor: To bylo takový to označení skupinky nějakých [kamarádů]. Na to se váže ještě nějaká historka toho večera. To byla taková značka těch lidí, co se toho účastnili.
(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)*

Ovšem do jisté míry o piercingu jako způsobu vyjádření skupinové příslušnosti, resp. identity hovořila i Radka, když vysvětlovala, proč zvolila právě piercing dolního rtu.

Výzkumník: Co tě vedlo k tomu nechat si udělat ten piercing?

*Informátorka: No, to byl ten styl, kterej sem měla dřív. Sem dřív vlastně byla takovej punk-rock. Takže ten styl, proto zrovna ta pusa.
(Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu)*

5.4.2.1.5. Piercing jako materializace paměti

Piercing byl také v některých případech chápán jako připomenutí „něčeho“, co bylo pro aktéra významné (srov. Benson 2000; Sweetman 1999a). To „něco“, co piercing připomínal, přitom bylo pro každého nejen bytostně osobní, ale zároveň odlišné svým charakterem.

Mohlo se jednat o připomínku toho, co jedinec dokázal (srov. Sweetman 1999c), stejně jako o připomínku toho, co zažil. Např. Denisa chápala svůj piercing jako důkaz své pevné vůle a sebedpřekonání, které s podstoupením piercingu spojovala: „Znamená to v jistým smyslu připomínku toho, že jsem měla odvahu to podstoupit, ačkoliv nemám ráda jehly. [...] Je to pro mě hodně o tom pocitu, že jsem to zvládla a že teď prostě mám piercing“. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Vandě piercing zase připomínal úsek jejího života, který strávila v zahraničí: „Já jsem vodjela na prázdniny do Švýcarska, kde jsem měsíc pracovala a [...] je to v podstatě i taková vzpomínka...“ (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka).

Ještě výrazněji chápala svůj piercing i Štěpánka, pro niž explicitně představoval konkrétní etapu jejího života (srov. Sweetman 1999c).

*Pro mě to symbolizovalo to, že jsem si sama vyčlenila období, kdy jsem měla piercing a bylo to konkrétní období, v kterým jsem dělala nějaký věci a na tu dobu se vztahuje i to, že jsem měla i piercing. Třeba i s jakejma lidma jsem se bavila v tý době, třeba více, než se s nima bavim teď. Takže tím mám jako celkově ohraničeněj nějaký kus [životu].
(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)*

5.4.2.2. Emické interpretace piercingu jako kulturního prvku

Významy, které aktéři přikládají svému vlastnímu piercingu, nejsou zcela totožné s tím, jaké významy přikládají piercingu obecně, resp. jak rozumí a chápou piercing u ostatních nositelů. I zde, stejně jako v případě vlastního piercingu, je možné nalézt jisté kontradikce ve významech, jež jsou mu přisuzovány. V každém případě nepochybují, že piercing nějaké významy již ze své podstaty nese: „Je to určitej způsob vyjádření. U všech, co si nechali dát ten piercing, stejně jako tetování. Minimálně tím, že si necháš

zasáhnout do svýho těla a nenecháš ho přirozeně, tak už něco vyjadřuješ“ (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku).

5.4.2.2.1. Piercing jako vzdor / non-konformita

Ačkoliv žádný z informátorů neinterpretoval vlastní piercing jako vyjádření vzdoru, v obecné rovině byl piercing primárně spojován právě s non-konformitou, vzdorem či explicitně odporem vůči dominantní společnosti.

Výzkumník: Dá se tím piercingem něco vyjádřit?

Informátorka: No, jasně, taková klasika: „Vy mě všichni serete, rodiče mě serou, nesnáším školu a blablaba, jsem drsnej“ [smích].

(Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Jak jsem ukázal v části věnované reflexi postojů dominantní společnosti, aktéři jsou si dobře vědomi toho, že piercing je stále kontra-normativní a dominantní společnost jej nahlíží jako něco nepatřičného. Právě tento postoj dominantní společnosti aktérům umožňuje, aby byl piercing výrazem odporu proti ní (srov. Wojcik 1995).

Výzkumník: Myslíš, že ty piercingy můžou něco vyjádřit?

Informátorka: Já si myslím, že ten odpor, jak už jsem říkala. Myslím, že takhle je to fakt docela populární u mých vrstevníků.

Výzkumník: A vůči čemu myslíš odpor?

Informátorka: Třeba vůči společnosti.

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

V některých případech (jako tomu bylo u Karolíny), může být piercing chápán jako odpor proti rodičům, kteří jsou v tomto ohledu chápáni jako představitelé dominantní společnosti (srov. Hall - Jefferson 1993; Hebdige 1979).

Určitě to může bejt samozřejmě i revolta. Myslím i to naštvat rodiče, udělat si něco takovýho jim na protest, prostě: „Vy ste tak puritánský, jste omezený a já prostě tohle [si nechám udělat piercing].“ Jako to určitě, ale pro mě to tohle neznamenal.

(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

Aby piercing mohl být chápán jako symbol vzdoru, je samozřejmě nutné, aby byl dostatečně manifestován a mohl být reflektován ostatními aktéry. V tomto směru je tedy podstatné, aby se jednalo o viditelný piercing, tedy nejčastěji piercing obličeje.

Informátor: Tak mi přijde, že lidi, co to mají viditelný, tak tím třeba něco vyjadřujou, nějaký svý postoje. Na těch neviditelných místech, to je jejich nějaký osobní pocit nebo třeba pro to nějaký vlastní estetický hledisko. Když má něco bodnutýho na hlavě, tak tím už o sobě něco říká. Ať chce nebo nechce, to demonstruje všem, který ho viděj. [...]

Výzkumník: A co myslíš, že se tím dá demonstrovat?

Informátor: Prostě snaha vymanit se z tý masy lidí. Já zase nechci bejt nějaký protagonist punkových myšlenek, jako „fuck off system“¹⁸⁰ a takový ty nesmysly kolem, to jako vůbec. Ale člověk tím upozorňuje na nějakou svou odlišnost.

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

¹⁸⁰ *Fuck off system* či *fuck the system*, doslova „Do prdele se systémem“ či „Ser na systém“ představuje jedno z hesel anarchismem ovlivněného punku. „Fuck the system“ pojmenovala své album z roku 2003 skotská hudební skupina The Exploited, jedna ze nejznámějších punkových hudebních skupin 80. let.

Kromě manifestovatelnosti piercingu je zároveň významná i anatomická lokace, v níž je piercing umístěn. A to zejména proto, že některé lokace jako např. ucho a pupík kontra-normativní charakter již v dominantní společnosti ztrácí. Pokud je piercing umístěn v takovéto lokaci, jeho významový potenciál jako symbolu vzdoru tím radikálně klesá.

Výzkumník: Myslíš, že se tím piercingem dá něco vyjádřit?

Informátorka: Já myslím, že u mě sme zase u toho, že je to v uchu. Když je to v obličejí, tak možná (smích), já nevím, jak to říct, aby to neznělo jako klišé.

Výzkumník: Tak to klidně řekni jako klišé, mě to fakt nevadí.

Informátorka: Prostě nějaká rebelie nebo něco takovýho jako proti těm starším občanům, protože starší generaci se to fakt nelíbí.

(Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

V případě piercingu ušní chrupavky je nutné poukázat na rozdílnost významů v (sub)kultuře středoškolské mládeže a žáků základních škol. Jak jsem ukázal výše, je piercing ušní chrupavky vnímán středoškolskou mládeží v podstatě jako „prostě normální náušnice“ (*Dáša, 15 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky*), tedy normativně. Ačkoliv jsem neprováděl výzkum žáků základních škol, někteří moji informátoři postoupili piercing ušní chrupavky právě již na základní škole. V jejich reflexi byl na základní škole piercing ušní chrupavky nahlížen jako nezpochybnitelný vzdor vůči dominantní společnosti. Např. Romana reflektovala své pocity po podstoupení piercingu ušní chrupavky jako: „*To bylo taková pýcha: ‚Já mám piercing, holky, teď jsem drsná a počkejte, za chvíli začnu chodit do hospody‘, tak nějak prostě. [...] Prostě takovej odboj*“ (*Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky*). Kontra-normativnost piercingu ušní chrupavky na základní škole zdůrazňuje mimo jiné i negativní reakce jedné z učitelek: „*Samozřejmě se na to blbě koukala jedna učitelka u nás ve škole na základce. Se jí to nezdálo, že to mám náušnici [piercing ucha] takhle mladá. Tak potom to říkala mámě na třídních schůzkách*“ (*Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky*).

Je tedy patrné, že piercing ušní chrupavky ztrácí svůj význam vzdoru, který měl u žáků základní školy a mezi středoškolskou mládeží se stává paralelou běžné náušnice, která nijak kontra-normativní není. Tento rozdíl není samozřejmě nijak šokující. Je pochopitelné, že možnosti vyjádření vzdoru jsou u žáků základní školy více limitované než u středoškolské mládeže a tudíž prvky, které žáci základní školy vnímají jako vyjádření vzdoru, jsou později chápány jako norma.

Významnou roli kromě anatomické lokace hraje také množství piercingů, jichž je aktér nositelem. Tedy, čím větší je množství piercingů, tím více jsou chápány jako výraz odporu.

Výzkumník: Jak je možný vyjádřit tím piercingem stanovisko?

Informátor: To zase záleží na tý kvantitě, když má někdo kovovou hlavu [velké množství piercingů v obličejí], že ho magnetem můžeš zabít, tak určitě dá. Asi žádný konkrétní myšlenky, ale v podstatě z principu, že se mu nelíbí to, co tady je nebo vůbec si nemyslí, že to je jediná možná cesta, že existuje taky něco jinýho.

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Ačkoliv, jak jsem zmiňoval již na začátku tohoto oddílu, je význam piercingu jako symbolu odporu založen na nahlížení piercingu v diskurzu dominantní společnosti, neznamená to, že by aktéři významy z tohoto diskurzu přejímali beze zbytku. Stejně

jako v případě subkultur mládeže, i v případě (sub)kultury mládeže se významy ustanovují v dialogu s dominantním diskurzem (srov. Heřmanský - Novotná 2011). Tedy, jak jsem již zmiňoval v případě reflexe postojů dominantní společnosti, ačkoliv aktéři piercingu chápou jako vzdor vůči dominantní společnosti, odmítají piercing jako znak „fetáků“ a sociopatologických jedinců, který se domnívají, že jim dominantní společnost přisuzuje a pokud jej do jisté míry internalizují, nevztahují jej na svou osobu.

5.4.2.2.2. Piercing jako móda

Druhý význam, s nímž byl piercing jako kulturní prvek spojován, výrazně korespondoval s významy, které aktéři nejčastěji přikládali svému vlastnímu piercingu. Piercing byl tak chápán jako módní doplněk, jako ozdoba.

Bud' je to takovej ten odboj anebo se to využívá v rámci toho, že se tím chtěj zkrášlit nebo že chtěj nasadit nějakou třešinku na dortu svojí image. Já jsem viděla spoustu holek, který maj naprosto specifický oblečení, účes a líčení, že prostě vypadaj jako umělecký dílo, vypadaj fakt zajímavě, že ten piercing jim k tomu prostě ladí nebo se prostě k tomu hodí. [...] To je potom v rámci nějakýho [image], že chtěj vypadat opravdu jenom zajímavě a prostě mít nějak ucelenou image, takže to není vyjadřování nějakých šílených názorů a tak.
(Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

V tomto ohledu aktéři často projektovali význam, který sami připisovali svému piercingu, i do významů, které přisuzovali piercingům ostatních.

Ted'kom mě napadlo, že jedna holka tady z třetího [Simona] si nechala ted'kom píchnout jazyk a je úplně normální, prostě fakt úplně normální holka. A ten jazyk mi zrovna přijde takovej hodně odvážnej a je úplně normální. [...] Tý se to prostě líbí, stejně tak, jako mě.
(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Ovšem i aktéři, kteří svůj vlastní piercing nenahlíželi pouze jako ozdobu, či se tomuto významu explicitně bránili (jako Věrka), si uvědomovali skutečnost, že se piercing stal módním doplňkem a je možné jej tak vnímat:

Nechci říct [o piercingu, že je to] rovnou protest, to je docela divný, když to má každéj druhéj. Ted' už je to docela móda, takže ted' už myslím, že to ani moc [nejde]. Možná předtím, když to dělal kamarád kamarádovi a tak to mělo možná větší význam [jako odpor] než ted'. Ted' si to pude píchnout každá dylinka do salónu, a to už toho [tím] moc neřekne.
(Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Uvažování v estetických parametrech se však vzhledem k tomu, že (sub)kultura mládeže představuje specifický systém významů, často rozcházelo s estetickými parametry dominantní společnosti. Jedním z příkladů může být Ditino uvažování o piercingu *tragus* (viz výše), o němž by se členové dominantní společnosti patrně nevyjádřovali: „*tady to bude krásný, prostě ty dvě kuličky takhlenc. To je něco krásnýho, nepředstavitelnýho.*“ (Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu).

Podobným, ještě vyhocenějším případem, pak je spínací špendlík¹⁸¹, který v kontextu punkové estetiky chápal jako ozdobu Karel:

A určitě je to [spínací špendlík] ozdoba, prostě zkrášlení, stejně jako [když uděláš něco s] vlasama, nějaký ten stahovák¹⁸² nebo něco takovýho, protože to celkově doladuje ten můj vzhled tak, jak bych chtěl vypadat, jak se mi to líbí. [...] To je hrozně dobrý pocit mít postavený číro, mě se to strašně líbí. (Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha)

Samozřejmě ne ve všech případech dochází k rozporu mezi estetickými parametry dominantní společnosti a (sub)kultury mládeže. Zejména v případě piercingu pupíku se oba estetické systémy shodují a piercing pupíku je jako esteticky uspokojivý chápán i v případě dominantní společnosti: „Myslím, že na piercing v pupíku se nekouká úplně takhle negativně. Dost lidí to bere jako módní záležitost...“ (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku). Vliv přitom jistě může mít, jako v případě Soni, i zpětná socializace/enkultura: „Prostě [máma] byla strašně proti. [...] [a nakonec] to dopadlo tak, že během čtrnácti dnů si ho šla nechat udělat taky. [Nejdřív říkala:] ‚Ne, je to špatný,‘ a pak najednou přišla: ‚Hele, vono je to vlastně hezký!‘“ (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Na druhou stranu, i v rámci (sub)kultury mládeže a u nositelů piercingu, může být piercing chápán jako esteticky neuspokojivý, zejména některé anatomické lokace: „A v jazyku to je úplně nejhorší, to se mi vůbec nelíbí, a pak ten extrém tady mezi očima, to je taky hrozný.“ (Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky). Není patrně třeba zdůrazňovat, že se tyto lokace mohou individuálně velmi odlišovat. Tedy zatímco např. Andrea považovala piercing nosního křídélka za esteticky uspokojivý, Soňa měla názor zcela opačný.

[V nosním křídélku] se mi to nelíbí, protože je to moc tvrdý do vobličej a kazí to takový celkový jemný linie. To se mi nelíbí u nikoho. [...] do vobočí, no to je hrozný, do brady, vo tom ani nemluvim. (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

5.4.2.2.3. Piercing jako symbol skupinové příslušnosti

Oba výše zmiňované významy piercingu našly svůj odraz v tom, kdo byl aktéry chápán jako typický nositel piercingu. Na jedné straně stáli ti, u nichž byl piercing vnímán jako vzdor, na straně druhé ti, u nichž byl vnímán jako móda. Výstižně tuto dichotomii charakterizovala Mirka:

Myslím, že piercing může mít úplně každé, ale že i tak to u většiny lidí, co ten piercing mají, může mít nějakou souvislost [s životním stylem]. Přijde mi, že jsou takový dvě skupiny lidí. Jedna je spíš taková underground¹⁸³ a myslím si, že většina lidí s piercingem patří spíš tam. A pak jsou takový, mě přijde, že to mají spíš holky než kluci, ale kluci asi taky, takový ty, já to nerada říkám, diskofilové. Takový, který jsou šílený do

¹⁸¹ Spínací špendlík je jedním ze stěžejních symbolů punkové subkultury. Někteří punkeři jej interpretují jako symbol „sešněrování majoritní společností“ (Heřmanský - Novotná 2011: 96).

¹⁸² Stahovák je široký kožený náramek, často pobitý tzv. pyramidami, stříbrnými cvočky ve tvaru čtyřbokého jehlanu. Jedná se o běžnou součást subkulturního stylu různých subkultur, zejména punku, ale také metalu či ema.

¹⁸³ Jako underground Mirka označovala nespécifikovaný soubor hudebních směrů, který nebyl vnímán jako součást mainstreamové popkultury. Přes veškerou mou snahu však odmítala tento termín definovat přesněji než: „Je to široký, a já si myslím, že to přesně zahrnuje to, protože těch hudebních stylů, ke kterým to patří, je určitě víc.“ (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

různejch popovej hvězd a který ty piercingy mají kvůli svý image. To jsou většinou ty holky, co mají piercingy v pupíku a většinou už je mají spíš přezdobený. A kluci mají nagelovaný palice a nějaký piercing třeba v nose, právě nejčastěji se u takovejch setkám právě s piercingem v nose nebo v bradě. Ale jinak si myslím, že to spíš víc patří k tomu undergroundu.

(Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Obecněji pak byla tato dichotomie vymezena dvěma ideálními typy¹⁸⁴ nositelů – na jedné straně punkery, na straně druhé návštěvníky diskoték, které různí informátoři nazývali jako „diskáči“, „diskanti“, „diskoholky“ či „blondatý dyliny“.

5.4.2.2.3.1. „Punkáč“ jako ideální typ vzdoru

Punkeři byli chápáni jako typičtí představitelé nositelů piercingu, kteří jím chtějí vyjádřit vzdor. V této otázce se shodla drtivá většina informátorů, většinou se dokonce jednalo o první subkulturu, která informátory v souvislosti s piercingem napadla: „*Když si představím někoho okovanýho [s piercingem], tak se mi prostě vybaví pankáč!*“ (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka). V některých případech to dokonce byla jediná subkultura, kterou informátor s piercingem explicitně spojil.

Výzkumník: Přijde ti piercing charakteristickéj pro nějakou skupinu lidí?

Informátorka: No, takový ty pankáči to mívaj. A hlavně mladý lidi, starší lidi to mívaj spíš takový, co si to nechali propíchnout někdy před čtyřiceti lety a doted'ka to nesundali. Ale myslím, že teďka už to má víc lidí, že už se to nebere jako charakteristický pro jednu skupinu.

(Dáša, 15 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

S punkem přitom informátoři, v souladu s chápáním viditelného piercingu jako projevu odporu, spojovali nejčastěji piercing uší, nosu, obočí, rtů a brady.

U pankáčů je častej nos a brada. [...] Na koncertech vidám nejmí nos a bradu, ten bodec a takovej ten kroužek přes rty¹⁸⁵. To je ta samá dírka [v bradě].

(Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Většina pankáčů má piercing [...] Takhle cvoky, v puse a v obočí.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Někteří informátoři přitom s punkem spojovali užití spínacího špendlíku, tedy jednoho ze symbolů punkové subkultury, jako piercingového šperku a za charakteristický pro punk považovali též autopiercing či amatérský piercing, který spojovali s punkovou ideologií DIY¹⁸⁶: „*Ale [u těch pankáčů] to je spíš takový, ne zajít do studia a dát za piercing litr, ale třeba si sichrou propíchnout ucho.*“ (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka). Ačkoli obě tvrzení odpovídají i piercingu, který podstoupil Karel, nebyly sdíleny všemi informátory. Punkeři tedy nebyli považováni za charakteristické nositele pouze amatérského piercingu ve formě spínacích špendlíků, ale obecně piercingu obličej.

¹⁸⁴ Ve Weberově slova smyslu (srov. Weber 2009)

¹⁸⁵ Viz Příloha č. 2, obr. 17 a 18.

¹⁸⁶ DIY, akronym pro „Do it yourself“, tedy „Udělej si sám“, představuje významnou součást punkové subkulturní ideologie (Heřmanský - Novotná 2011; též. Leblanc 1999)

Za charakteristický projev punku ve vztahu k piercingu byl zároveň považován mnohočetný piercing, jelikož mnohočetnost piercingů byla obecně interpretována jako důraznější projev vzdoru.

Ty lidi, co poslouchaj punk, tak už těch piercingů maj [víc], protože voni to maj fakt všude, nebo jak kdo. Ale třeba ty holky, že maj třeba piercing v pupíku, tak k tomu maj ještě v uchu nebo v nose nebo prostě ještě někde. Viš, když nad tím přemejšlim, tak voni to maj většinou hodně viditelně. (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Punkáči a tydlety, ty to maj prostě všude [...]hlavně toho maj hrozně moc. To jsou takový chodící železářství. (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

5.4.2.2.3.2. „Diskantka“ jako ideální typ módy

Ideálním typem, který představoval v perspektivě mých informátorů nositele piercingu, který jej vnímá primárně jako módu, byly „diskantky“, což je pejorativní termín označující příznivce komerční taneční hudby a popu¹⁸⁷.

Já mám piercing v pupíku spojenej s takovým tím typem (smích), prostě takový tý hubený, blondatý dyliny. A to neříkám jako narážku na to, že bych nebyla ani hubená, ani blondatá, ani dylina. Ale prostě si nemůžu pomoci, připadá mi to, že to je vopravdu tak. Vždycky, když ňákou takovou vidim, tak si říkám: „Už si jenom propíchni pupík, slečno“. Že si z nich dělám legraci, nemyslim to vopravdu, viš? Ale když potkám holku, která je super, hubená a blondatá, tak si říkám: „Ježíš, nech si propíchnout pupík“. Ale moje zkušenost je taková, že prostě [to maj] všechny takový ty kočička, no. Tak to s tím mám spojený.

(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Jak je patrné z předchozí výpovědi, za charakteristický je pro tuto skupinu považován zejména piercing pupíku. Jako další charakteristika je pak uvažována demonstrativní manifestace jediného piercingu, resp. piercingového šperku: „U těch diskotékovejch holek, tak tam je ten pupík, jako to nosim já. [...] [nebo] maj jeden takovej piercing, aby bylo vidět, že ho maj. [...] že maj většinou ten jeden.“ (Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

Tím nechci tvrdit, že se piercing pupíku v perspektivě mých informátorů omezuje výhradně na „diskantky“. Nositelkami piercingu pupíku mohou být i členky jiných subkultur. Rozdíl je přitom chápán právě v ojedinělosti či naopak mnohosti piercingů, kterých je daná osoba nositelem.

Tak jasně, že ňáký technařky maj taky piercing v pupíku. Ale předpokládám, že když technařky budou mít piercing pupíku, tak taky budou mít ještě čtyři v uších a pravděpodobně v bradě nebo něco takovýho. A ještě třeba budou tetovaný. A fakt si myslim, že slečny, který choděj diskotéku a do Karlovejch lázní¹⁸⁸, budou mít pravděpodobně píchlej pupík.

(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

¹⁸⁷ Uvědomuji si, že tato definice není zcela přesná, ale nejvíce se blíží významu tohoto pojmu. Nelze totiž o této skupině říci, že se jedná o disko subkulturu, jak existovala např. v 80. letech 20. století v USA.

¹⁸⁸ Pražský klub Karlovy Lázně představuje největší hudební klub ve střední Evropě, který se specializuje na taneční hudbu. V perspektivě mých informátorů byl vnímán jako prototyp komerčního tanečního klubu.

Spojitosť piercingu pupíku s touto skupinou je z výše rečeného pochopiteľná. Dominantní spoločnosť jej totiž nevnímá ako znak sociopatológie, ale často naopak ako módní doplněk, čož koresponduje s tým, že táto skupina není chápaná ako vyjadrujúci vzdor vŕči dominantní spoločnosti.

Právě v této souvislosti se opět projevuje již zmiňovaný ambivalentní charakter piercingu, neboť piercing je užíván v rámci dvou naprosto odlišných sociokulturních subsystémů, na jedné straně v rámci segmentu společnosti, který je chápán jako non-konformní a na straně druhé takového, který je vnímán jako komerční. Zároveň se také ukazuje, že symbolika piercingu je při utváření diskursu ve velké míře vázaná na konkrétní tělesné partie.

5.4.2.2.3.3. Piercing v rámci dalších subkulturních uskupení

Výše zmiňované ideální typy, tedy punkeři a příznivci taneční hudby, samozřejmě nebyli jedinými sociálními uskupeními, resp. subkulturami, s nimiž se v perspektivě mých informátorů piercing pojil.

Na jednu stranu informátoři deklarovali, že piercing „si může pořídít úplně každé“ (*Radka, 18 let, SOU, piercing obočí a dolního rtu*), přičemž argumentovali vlastní zkušeností s rozmanitostí nositelů piercingu.

*Myslím si, že teď už v tom není moc rozdíl, protože jak mám kamarády [s piercingem], tak to není žádná určitá skupina lidí, ale je to takový různorodý. Takže si myslím, že už to nemá žádný hranice, [že to není jen] pro určitou skupinu lidí.
(Renata, 17 let, gymnázium, piercing obočí)*

Na stranu druhou se však domnívali, že je piercing přeci jen obvyklejší či častější v rámci různých subkultur: „*Já si myslím, že to je typičtější pro nějaký subkultury než pro obyčejný lidi, Konkrétně třeba pro ty pankáče, pro dredaře nebo takovýchle lidi. U nich je to piercing mnohem častější než u normálního člověka.*“ (*Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku*)

Výzkumník: Pro koho myslíš, že je teda piercing typickej?

*Informátorka: Právě třeba pro ty lidi, který poslouchaj určitý druhy hudby a jezděj na určitý akce. Vopravdu mám dojem, že když pojedou třeba na Czechtek¹⁸⁹, tak tam potkám míň lidí, který nemaj piercing, než lidí, který ho maj.
(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)*

Piercing tak byl spojován s velkým množstvím velmi různorodých subkultur. Opakovaně se ve výpovědích opakovali „skejtáči“, technoři, hiphopeři a metalisté.

Výzkumník: Máš dojem, že je piercing typickej pro nějakou skupinu? Jakkoliv definovanou, třeba subkulturu...

*Informátorka: No, tak pankáči, skejtáči, technoři, hiphopeři, tak nějak.
(Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)*

Výzkumník: Takže myslíš, že ten piercing je jako pro nějakou subkulturu typickej?

Informátor: No, takhle, dneska už to může nosit kdekoliv kdokoliv, ale myslím, že je to docela převládající.

¹⁸⁹ Největší nezávislý festival elektronické taneční hudby (freetekno) v České republice, který se konal každoročně od roku 1994 do roku 2006.

Výzkumník: A u koho ti přijde typický?

Informátor: Třeba technaři, ti co chodí na house párty, metaláci, rockeři.

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Méně často byli zmiňované i další subkultury, respektive hudební styly, jako reggae, ska a rock, případně hippies, anarchisté, tzv. „dredaři“¹⁹⁰ a tzv. „zlatá mládež“^{191 192}

Ačkoliv se na tom informátoři ne vždy shodli, v některých případech zmiňovali některé formy piercingu jako specifické pro danou subkulturu.

Nevím, jestli hipíci, ale myslím si, že nějaký to zdobení těla k nim určitě patří, ale spíš ten piercing v uchu. (Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Myslím, že třeba hodně skejťáků má [piercing] v obočí. (Věrka, 18 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

U dredařů letí propíchnutý ucho od shora až dolu. (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Taková ta zlatá mládež [...], u těch mi přijde, co jsem to vidala, že to maj hoky dycky, na jazyku nebo v bradě. Nebo mi ještě dvakrát třikrát říkali: „Já to mám ještě na bradavce,“ takže spíš to je takový to pohráni si. (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Ovšem i přes tuto spojitost mezi piercingem a subkulturami informátoři zpochybňovali piercing jako znak subkulturní příslušnosti.

Výzkumník: Takže myslíš, že se piercing nedá spojovat s nějakou skupinou?

Informátorka: Ne, myslím, že dneska už vůbec ne. Třeba dřív to byla výsada lidí, který se pohybovali kolem tetování, piercing jako další stupeň náušnic. Ale dneska už bych to nepovažovala za subkulturu nebo za znak [subkulturní příslušnosti].

(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Piercing totiž chápali pouze jako jeden z inventářů různých subkulturních stylů, nikoliv jako explicitní znak subkulturní příslušnosti:

¹⁹⁰ Jako dredaře označovali moji informátoři jedince, jejichž účes tvoří tzv. dreadlocks, počestně dredy, tedy zacuchané pramínky vlasů. Ačkoliv je někteří informátoři spojovali s reggae (Nela), jejich nositelé často překračují hranice hudebních žánrů. Za typické je možné je považovat např. pro freetekno subkulturu (Heřmanský - Novotná 2011). Dready měla i jedna z mých informátorek (Věrka), která se hlásila k punku.

¹⁹¹ Termínem „zlatá mládež“ označovala Romana movité návštěvníky luxusních house party. „*Takový ty party typy, co choděj na house party, ty to maj hodně na vobličejí. To maj takový holky, co si dycky hrajou na ženu v bouři, ženu osud, a tak. To jsou holky, který na to maj [finance], který maj piercing a hodně velký sebevědomí [...]* To je ta zlatá mládež, který choděj vyloženě na takový ty drahý party, ne takový ty normální, nemluvim vo žádnéjch diskotékách, ale ty, co na to maj. Pro tyhle lidi je to docela charakteristický. Když jsem jich pár potkala, tak vždycky měly nákej piercing. (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

¹⁹² Uvědomuji si jistou nesourodost v označení např. anarchistů za subkulturu, i v tom, že je stavím např. vedle ska. Ovšem pro potřeby této práce se domnívám, že není nutné striktně rozlišovat mezi sociálním hnutím založeným na konkrétní politické filosofii (anarchisté), hudebním stylem (ska) a subkulturou mládeže (punk). Jejich spojnicí je v tomto kontextu emická perspektiva uskupení, které je spojené s piercingem.

Výzkumník: Ty jsi říkala, že ten piercing sedí třeba pankáčům..

Informátorka: No, že je to pro ně [pankáče] charakteristické, ne že by jim to sedělo víc nebo že by to mohli nosit jenom voni, ale je to prostě pro ně charakteristický.

(Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Poněkud překvapivě přitom téměř zcela opomíjeli existenci subkultury tělesných modifikací. V ojedinělých případech o ní sice měli povědomí (Míša a Vanda), ale nijak se s ní neidentifikovali. Dokonce měli problémy tuto subkulturu označit a definovat: „Ježíš, jak se jim říká, právě nevím, jak vlastně nazvat tu skupinu, takový ty, co si libujou v tom, že jsou celý propíchaný a tetovaný a tak.“ (Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku). V tomto ohledu je tedy patrné, že nositelé piercingu sami sebe nevnímají jako příslušníky autonomní subkultury, tedy subkultury tělesných modifikací (srov. Klesse 1999; Myers 1992).

Jedinou výjimku by v tomto ohledu mohla představovat Helena, u níž by to bylo možné dovozovat nejen z toho, že počet jejích piercingů zdaleka přesahoval počet piercingů u ostatních informátorů, a že prováděla amatérský piercing svým přátelům, ale také z toho, že uvažovala o zaměstnání piercerky.

Informátorka: Já už teďko píchám normálně. Tak rok a půl. Známejm.

Výzkumník: Neděláš to, že bys byla někde v salónu?

Informátorka: To ne, ale chci jít do salónu, protože dcera mojí kolegyně z práce normálně dělá v salonu, tak se chci domluvit, že bych tam třeba vod osmnácti začala taky.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličej, ušní chrupavky a pupíku)

Ovšem ani ona se s touto subkulturou explicitně neidentifikovala.

Z výše zmíněného tedy vyplývá, že přestože či možná právě proto, že je piercing vnímán jako charakteristický pro mnoho hudebních subkultur či subkultur mládeže, je jeho symbolika příslušnosti ke konkrétní z nich velmi omezena. Výjimku tvoří punk, ovšem zde nese význam příslušnosti k subkultuře spíše než piercing užitá forma piercingového šperku, tedy spínací špendlík. Piercing jako znak subkulturní identity navíc zpochybňuje i skutečnost, že jsou jeho nositeli i jedinci, kteří se nepovažují za členy žádné subkultury. Právě tato omezená výpovědní hodnota piercingu jako znaku příslušnosti ke konkrétní subkultuře může být důvodem, proč zařazení do určité subkultury nebylo jako motivace častější¹⁹³.

5.4.2.2.4. Piercing jako fenomén mládeže

Jakkoliv limitovaný byl v perspektivě mých informátorů význam piercingu jako znaku subkulturní příslušnosti, zcela jednoznačně byl piercing spojován s mládeží či „mladou generací“ (srov. Jacobson - Luzzatto 2004).

Výzkumník: Patří piercing k nějaké skupině?

I: Ne, to ne, spíš k mládeži [jako takový], protože teďka maj piercing skejťáci, hiphopeři, punkeři, maj to všichni.

(Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

¹⁹³ Viz oddíl 5.1.3. Identifikace s vrstevnickou skupinou či subkulturou.

Všichni informátoři se bez výjimky shodovali, že „u nás je to záležitost mladejch lidí“ (Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku). Ve všech rozhovorech se tak v nějaké formě objevilo poukázání na to, že nejčastějšími nositeli piercingu je mládež.

Výzkumník: Myslíš si, že je piercing častější u nějaký skupiny lidí?

Informátorka: To záleží, co považuješ za skupinu?

Výzkumník: Co považuješ za skupinu ty?

Informátorka: No, tak právě já nevím, když bys mi řek, jak jestli kluci [nebo] holky, mladý [nebo] starý, tak asi mladý [...] To má člověk spojený v podstatě jako s devadesátýma letama a nejmíc s mladou generací.

(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Ačkoliv průměrný věk, v němž moji informátoři podstoupili první piercing byl necelých šestnáct let, za typické nositele piercingu považovali jedince ve věku zhruba okolo osmnácti let. V některých případech dříve, v některých později.

Výzkumník: Když jsi říkala, že piercing je typickej pro mladý, jak starý lidi si podle tebe nechávaj nejčastějč dělat piercing?

Informátorka: Nevím, kolem těch osmnácti, dvaceti. I ty mladší jsi to dávaj, ale míň. Spíš nad těch osmnáct.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Argumentovali přitom dvěma vlivy, které jsou dle nich příčinou tohoto stavu. Za prvé skutečností, že po dovršení osmnácti let přestávají být na rodičích tolik závislí, případně již získávají od rodičů větší volnost.

Výzkumník: V jakým věku myslíš, že si to tak lidi nechávaj nejčastějč dělat?

Informátorka: Tak okolo sedmnácti, mi přijde. Tědletěch sedmnáct, osmnáct, protože to už jim to ty rodiče dovolej, což je takový dost rozhodující.

(Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

Tak kolem dvaceti. Řekla bych, že to už jsou takový odpoutanější od tý rodiny, protože ty rodiče jsou u většiny případů velkej problém. (Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)

Jako druhý důvod tohoto věku pak zmiňovali psychosociální vývoj jedince, jelikož se podle nich touto dobou krystalizuje jedincova „identita“¹⁹⁴. Ovšem v tomto případě chápala Karolína tento věk jako tzv. druhou vlnu, která následuje po první vlně zhruba v patnácti až šestnácti letech, dle ní charakteristických touhou experimentovat:

Výzkumník: V jakým věku myslíš, že ten piercing nejmíc letí?

Informátorka: A tak já myslím, že je takovejch několik vln. Že první je hnedka v tý pubertě, v těch patnácti, šestnácti, když člověk chce prostě všechno zkusit. Takže to je první vlna. A pak právě eště pozdějč po tý dvacítce, když už zase člověk ví, co chce, a má už nějakou tu svojí identitu. Takže pak už tím může něco vyjádřit.¹⁹⁵

(Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

¹⁹⁴ Pojem „identita“ zde užívám jako emický pojem ve smyslu, jak jej užívali moji informátoři.

¹⁹⁵ Zde je zřejmý vliv gymnaziální výuky psychologie v rámci Základů společenských věd.

Vnímání piercingu jako kulturního jevu spojeného výhradně s mládeží se projevovalo i v tom, že byl piercing u starších jedinců, za něž považovali, jak jsem uvedl již dříve, zhruba generaci svých rodičů, vnímán jako neadekvátní.

Informátorka: Mě to připadá takový nevhodný třeba u starejch lidí.

Výzkumník: A starý lidi jsou pro tebe...?

Informátorka: No, starý lidi jsou starý lidi. Ne, nemyslim třicet, nemyslim čtyřicet, ale padesát už je starej člověk.

(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Ted' sem viděla nedávno chlápka, nevím, kolik mu mohlo bejt, tak padesát, šedesát, a měl píchnutou bradu. [Tak sem si myslela:] „Nechte to mladejm, pane“. To bejvá většinou u těch mladejch. (Markéta, 18 let, SOU, piercing brady, obočí, pupíku, surface pod pupíkem)

Nevhodnost piercingu u starší generace byla vnímána právě v dichotomii piercingu u mládeže. Tato dichotomie může zároveň do jisté míry sloužit i jako argument, proč piercing podstoupit.

Výzkumník: Vo čem jsi přemýšlela při tom rozhodování?

Informátorka: Vo tý zkušenosti. Ze prostě jsem tu jenom jednou, jsem zatím mladá, takže si můžu takovýdle věci dovolit. Kdyby mi bylo padesát, tak už to bude trochu neadekvátní

(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

Toto dichotomní nahlížení piercingu ve vztahu k mládeží a starší generaci se projevovalo i při zvažování toho, do jaké míry je piercing trvalou modifikací: „Nedokážu si dost dobře představit, že bych v důchodu byla babička s piercingem v obočí nebo někde jinde.“ (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí).

V tomto směru dochází ke shodě s diskurzem dominantní společnosti, který jej mimo mládež také vnímá jako neadekvátní. To bylo patrné zejména z reflexe postojů těch rodičů, kteří se vůči piercingu staví sice pozitivně, ovšem právě z výše zmiňovaného důvodu jej nepodstupují: „Tátovi se to líbí. [...] Přemýšlí, že to chce taky, ale že prej je na to starej.“ (Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Výzkumník: A mamina má piercing?

Informátorka: Ne, máma ne. Chtěla by, ale dycky říká, že je na to stará.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Výjimku v tomto ohledu představovali v perspektivě informátorů tatěři a pierceři, u nichž je piercing chápán jako adekvátní bez ohledu na věk.

Výzkumník: Přijde ti, že je to záležitost spíš mladejch nebo starších?

Informátorka: Já myslím, že spíš mladejch. Starší jsou většinou jenom nějaký ty, co dělej v těch salónech. (Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)

Domnívám se, že tato skutečnost pramení z jejich členství v subkultuře tělesných modifikací, které bylo alespoň implicitně rozeznávané, i když většinou explicitně nepojmenované (viz výše).

Ne všichni informátoři se však k piercingu u starších jedinců, zejména u svých rodičů, stavěli jako k neadekvátnímu. V některých případech to bylo dokonce hodnoceno pozitivně, jako známka „mladistvého ducha“, tedy mládí jako diskurzivní kategorie (srov. Bennett 2009).

Dá se tím vyjádřit určitá, co vidím třeba na tý mámě, určitá jakoby modernost. Ji je padesát, [a když] byla vo patnáct let mladší, [tak] chytla druhej dech, protože vodjela do Ameriky, jednak si našla manžela, vrátila se vdaná, no, prostě síla. Ale, že to vyjadřuje určitý postoje k tomu životu, že z ní čiší to, že je moderní, vitální a všechno. (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

Ovšem i v případě, že informátoři piercing u svých rodičů vnímali kladně, uvědomovali si, že se v tomto případě nejedná o normu.

*[Máma] byla strašně proti [...] [a nakonec] to dopadlo tak, že během čtrnácti dnů si ho šla nechat udělat taky. [Nejdřív říkala:] „Ne, je to špatný,“ a pak najednou přišla: „Hele, vono je to vlastně hezký! [...] No, **vona je maminka taková prdlá.**“ (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku; zdůraznil M.H.)*

Piercing byl vnímán jako ne-norma nejen pro starší generaci, ale i v případě dětí¹⁹⁶. Na základě toho pak, pokud se stal někdo jeho nositelem v dřívějším věku, vnímal piercing jako projev své vyspělosti, resp. cítil se díky němu starší, jak potvrzovalo několik informátorů, kteří piercing podstoupili do věku patnácti let.

Výzkumník: Takže ty jsi měla starší kámošky s piercingem?

Informátorka: [přítakání] U nich sem to viděla, tak sem si to udělala.

Výzkumník: Jako podle nich?

Výzkumník: No, že si budu připadat trošku vejš, trošku starší tím piercingem.

(Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)

Výzkumník: Pamatuješ si na svoje pocity po tom píchnutí?

Informátorka: Možná sem si připadala taková dospělejší.

(Magda, 18 let, SOU, piercing pupíku a dolního rtu)

Ještě výrazněji byl tento význam piercingu reflektován u Romany, která explicitně z tohoto důvodu podstoupila ve třinácti letech piercing ušní chrupavky, aby tím vyjádřila „že jsem už jako velká, že jsem drsná, chci bejt výrazná oproti těm spolužákům. Já jsem byla vždycky nejmladší, protože jsem šla o rok dřív do školy [...] a chtěla jsem jim všem navíc dokázat, že jsem sice nejmladší, ale [že] to nic neznamena“ (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Toho, že je piercing vnímán jako adekvátní pro mládež, ne však pro děti, dokonce explicitně využila Denisa, když v šestnácti letech podstoupila piercing pupíku, aby tak manifestovala, že není „malým dítětem“, za něž ji její spolužáci, podle ní, považovali:

U nás ve třídě přetrvává takovej názor, teď už teda tolik ne, ale my se známe od deseti let, takže jsme se tenkrát zaškatulkovali a myslím, že to přetrvává, že jsou tady takový ty, co jsou strašně in, ty skejťáci, a ti lidi, co choděj do hospody. Pak jsou tady takový ti šprti, co ale vlastně ve skutečnosti vůbec šprti nejsou. Pak jsou tady lidi, co se zajímají

¹⁹⁶ Viz pododdíl 5.3.9.1.2. Argumentace věkem aktérů.

o počítače, a teď máme i žonglery. A pak jsou to takový ty lidi, co jsou tak jako... prostě co nepatřej ani do jedné ty skupiny a jsou chápaný jako takový malý děti. No a myslím, že spousta z mejh spolužáků mě tak dost dlouho brala [jako to malý dítě]. Doufám, že teď už neberou.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Piercing byl tedy v perspektivě mých informátorů spojován s mládeží, u níž byl nahlížen jako adekvátní, zatímco v případě starší generace či dětí byl vnímán jako neadekvátní. Významné je však v tomto případě to, že piercing je obdařen schopností (*agency*) manipulovat věkem svých nositelů. A to jak v případě jejich subjektivního vnímání („připadají si starší, resp. mladší“), tak i v reflexi dalšími aktéry („vnímají je jako mladší, resp. starší“). Piercing, jak vyplývá z výpovědí mých informátorů, tedy disponuje schopností (*agency*) činit mladší staršími a starší mladšími.

5.4.2.2.5. Piercing jako individualizační nástroj

V souladu s vnímáním významů piercingu pro samotné aktéry (viz výše) byl piercing často chápán i obecně jako způsob, jímž se jedinci mohou odlišit od ostatních, tedy způsob, jakým mohou dát najevo „že jsou prostě jiní než ti ostatní“ (*Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku*).

Tento význam byl přitom spojován i s motivací a zároveň chápán jako společný všem nositelům piercingu: „*Je to hodně o tom, že člověk má potřebu nějakýho sebevyjádření nebo prostě i trochu se odlišovat*“ (*Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku*).

V tomto ohledu však není piercing vnímán jako specifikum, ale spíše jako jeden z mnoha výrazových prostředků, které je možné k odlišení použít:

Výzkumník: Je možný piercingem něco vyjádřit?

Informátor: [...] [to,] co se dá vyjádřit třeba tím jiným oblečením nebo vlasama, tak někdo to vyjadřuje třeba piercingama [...] Jako odlišnost od ostatních, od zbytku společnosti.

(Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

Odlišení ve smyslu individualizace skrze piercing bylo přitom spojováno s oběma předchozími významy, jak s módou, tak i se vzdorem. Na jednu stranu tedy informátoři hovořili o tom, že skrze piercing se člověk může stát jedinečným a nezapomenutelným.

Viděla sem třeba takovou holku. Teď nevím, co to bylo za styl, jestli techno? Ale nebyla to taková ta technařka, taková ta špína. Byla prostě taková, taková zvláštní. A ta měla piercing a fakt se to k tomu jejímu obličejí hrozně hodilo. I k tomu, jak byla oblečená, tak prostě to k ní pasovalo, hodilo se to k ní. (Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)

Na stranu druhou odlišnost vnímali také na ideové rovině, že je piercingem možno dávat najevo, že jeho nositelé nesdílí hodnoty a normu dominantní společnosti, tedy že jsou jiní.

Výzkumník: A co myslíš, že se tím dá demonstrovat?

Informátor: Prostě snaha vymanit se z ty masy lidí. Já zase nechci bejt nějakýj protagonist punkových myšlenek, jako „fuck off system“ a takový ty nesmysly kolem, to jako vůbec. Ale člověk tím upozorňuje na nějakou svou odlišnost.

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

V tomto smyslu se tak individualita promítá jak do významu piercingu jako módy, tak do piercingu jako vzdoru, aniž by s jedním či druhým byla v nutném konfliktu.

5.4.2.2.6. Genderové aspekty piercingu

Významy, přiřkládané piercingu, byly do značné míry chápány jako odvislé od genderu jeho nositele (avšak nikoliv genderu toho, kdo tyto významy artikuluje). V tomto ohledu, tedy piercing vykazoval stěžejní genderové rozdíly. Ty byly formulované na čtyřech úrovních – na úrovni četnosti výskytu piercingu u mužů a žen, na úrovni výběru piercingových šperků, na úrovni anatomických lokací, které jsou s oběma gendery spojené, a konečně na úrovni rozdílů ve významech, které piercing u mužů a žen nese.

Mezi mými informátory panovala shoda v tom, že piercing se častěji vyskytuje u žen než u mužů: „*Já už jsem na to narazila, že si myslím, že kluci to [piercing] mají obecně míň [než holky].*“ (*Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky*). Piercing tak byl nahlížen jako spíše femininní jev (srov. Clerici - Meggiolaro 2011). Tento rozdíl byl aktéry interpretován jako důsledek spojitosti piercingu a náušnic u žen na rozdíl od mužů (srov. Sweetman 1999a, 1999b) a jejich normativnosti.

Informátorka: U kluků ten piercing není moc běžnej a myslím si, že u nich by se za piercing dalo považovat i náušnice v uchu. Určitě to není tak běžný a myslím si, že opačný pohlaví nemá takovou potřebu dávat si piercingy.

Výzkumník: Proč myslíš, že náušnice u kluků by se daly považovat za piercing?

Informátorka: Tak je to taky odlišení, že protože každěj nemá v uchu piercing. Holky musej zvolit něco víc než ty náušnice v tom uchu, protože ty má každěj.

(Nela, 16 let, gymnázium, piercing nosního křídélka)

To však neznamenal, že by byl piercing u mužů chápán jako projev femininity, právě naopak. Ačkoliv je takto vnímán u žen, u mužů je do velké míry chápán naopak jako projev maskulinity¹⁹⁷.

Informátorka: U holek je to takový nebo může to bejt elegantní. U kluků sice v podstatě taky, ale přijde mi, že u kluků je to spíš takovej výraz drsnáctví. Možná ne vždycky, ale většinou asi jo.

[...]

Výzkumník: Takže myslíš, že u holek ten piercing působí elegantněj?

Informátorka: No, ne vždycky, ale určitě elegantněj než u kluků.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Mám z toho takovej dojem, že pro ty kluky nebo muže je to spíš takový siláctví a jako rituální sebepoškozování, kdežto ty holky to maj jako módu. Ale zase nemyslím lacinou módu, ale spíš jako estetiku. (Honza, 19 let, gymnázium, povrchový piercing levého ramene)

Právě zde dochází k jednomu z konfliktů významů, které piercingu přisuzuje dominantní společnost a které mu přisuzují jeho nositelé v rámci (sub)kultury mládeže.

¹⁹⁷ Srov. piercing jako projev hypermaskulinity v subkultuře gayů (Levine 1998: 61 podle Jeffreys 2000).

Což je patrné z Karlovy výpovědi, popisující reakci rodičů na spínací špendlík, který nosil v uchu:

Informátor: Maminka s tatínkem říkali, že náušnice nosej holky a že prostě vypadám trošku jako buznička.

Výzkumník: A ty jsi měl dojem, že v tom vypadáš, jak ty říkáš, buznička?

Informátor: Vůbec. [...] To jsem právě moc nepochopil.

(Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha)

Zatímco dominantní společnost, v tomto případě rodiče, vnímá u mužů piercing v uchu jako náušnici a tedy znak femininity, v rámci (sub)kultury mládeže je aktéry vnímán naopak jako projev maskulinity.

Rozdílnost chápání piercingu jako projevu femininity na straně jedné a maskulinity na straně druhé se promítala i do reflexe výběru piercingových šperků u obou genderů. Pro ženy považovali informátoři za typickou větší variabilitu a zdobnost užitých piercingových šperků, která se projevuje např. výběrem šperků s barevnými kamínky¹⁹⁸. U mužů naopak deklarovali jednoduchost, ale také např. častější formu tzv. hrotů¹⁹⁹.

Já si myslím, že kluk by si nevybral nějakéj blýštivej kamínek. Mě přijde, že kluci spíš berou náušnice, který jsou celokovový. Třeba na kamarádce jsem viděla v jazyku náušnici s nějakým bílým kamínkem a myslím, že kluk by si ji nevzal, [bral] by takovou tu, která je celá z kovu. A myslím, že ani nijak moc barevný [kluci neberou]. Záleží to na jedinci, ale myslím, že holky jdou do těch barev a do těch esteticky výraznějších ozdob než kluci.

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Výzkumník: V čem vnímáš ten rozdíl mezi piercingem u kluků a u holek?

Informátorka: Tak u holek se dají [ty šperky] obměňovat. A přišlo by mi docela divný, kdyby kluk nosil nějakéj kamínek, to by bylo možná trošku přiteplený.

[...] A víc kluků si třeba nechává do ucha ten bodec [...] A stejně tak třeba holky preferujou nějaký barevný [šperky], což kluci určitě ne, ti mají spíš klasiku [kovové].

(Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)

Genderový rozdíl podporující maskulinitu či femininitu byl přitom vnímán i ve volbě velikosti užitých šperků: „Pokud třeba má holka piercing ve vobočí, tak si vezme možná menší než kluk. Aby to nevypadalo tak tvrdě. [...] Nemyslím tvrdě jako hustě [drsně], ale tvrdě v linii toho vobličje [neesteticky]. (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Podobně někteří informátoři spojovali obě kategorie také s počtem piercingových šperků u obou genderů: „Přijde mi, že tam trošku je rozdíl v tom, že ty holky jich maj většinou míň, jeden nebo dva. Když má někdo hodně piercingů, tak to většinou bývá kluk.“ (Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

Ovšem tato deklarace neodpovídala realitě, tak jak jsem ji byl schopen reflektovat v případě mého vzorku. Všichni muži totiž měli pouze jediný piercing (pouze v některých případech opakovaný), na rozdíl od žen, z nichž nejvíce piercingů, třináct, měla Helena.

¹⁹⁸ Viz Příloha č. 5, obr. 57-59.

¹⁹⁹ Viz Příloha č. 5, obr. 56.

Vedle volby piercingových šperků byly vnímány genderové rozdíly i na úrovni anatomických lokací. V souladu s tím, že je piercing obecně vnímán spíše jako femininní prvek, byly u žen, na rozdíl od mužů, všechny anatomické lokace posuzované jako relevantní: „*Myslím si, že holky si to dávají poměrně všude, u nich je to přijatelný nebo takový poměrně normální na dost místech, narozdíl od těch kluků, kde mi normálních přijde prostě jenom pár míst.*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Výjimku tvořili samozřejmě genitální piercingy, které jsou jednoznačně pohlavně specifické²⁰⁰. Jako výhradně ženské, tedy takové, které jsou u mužů vnímány jako neadekvátní, pak byly deklarovány dvě anatomické lokace. První z nich byl piercing pupíku:

Výzkumník: Lišej se nějak ty místa, kam si dávají piercing kluci a holky?

Informátorka: Asi trochu jo, ale ne nějak zvlášť. Tak samozřejmě ten pupík mají jehom holky, neznám žádnýho kluka a ani si to dost dobře neumím představit, ale jinak je to asi podobný.

(Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

U mužů pak byl piercing v této lokaci bez výjimky chápán jako narušení genderových hranic: „*Mě by osobně přišlo úchylný, kdyby měl kluk piercing v pupíku. Znáám jednoho a [...] nemůžu si pomoci, mě to přijde fakt úchylný.*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Druhým případem je piercing nosního křídélka: „*Stejně tak si myslím, že u kluka piercing prostě nepatří do nosu [nosního křídélka].*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku). Ten však nebyl genderově vymezován tak radikálně jako piercing pupíku, a někteří informátoři jej pouze nepovažovali za běžný: „*Dát si piercing do nosu [nosního křídélka] mi třeba u chlapa nepřipadá právě moc obvyklý.*“ (Nela, 16 let, gymnázium, piercing nosního křídélka).

U obou piercingů se uplatňuje předpoklad, že piercing u mužů má být maskulinní. Je-li vnímán jako femininní, zákonitě je pak chápán jako ne-norma. Výjimku představovalo v případě piercingu nosního křídélka použití piercingového šperku, chápaného jako maskulinní, v tomto případě takového, který je výrazný a na první pohled zřetelný: „*Myslím si, že kluci tolik nemají [...] ani ten nos [nosní křídélko]. A když, tak tam mají většinou kroužek. Kluka s pečkou [v nose] jsem snad ještě neviděla.*“ (Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Ostatní anatomické lokace již nebyly tak genderově vymezené, ačkoliv některé byly považovány za běžnější či typičtější pro muže a některé naopak pro ženy. Tyto rozdíly výstižně shrnula ve své výpovědi Soňa:

Informátorka: No, tak kluci si nedávají piercing do pupíku, holky zase do brady. Jako mají holky v bradě, ale spíš ho mají kluci. A ve vobočí taky spíš kluci, když to vezmu globálně. A zase holky to mají víc v nose [nosním křídélku], kdežto kluci mají to vobočí a tu bradu. Tak bych řekla celkově.

Výzkumník: Takže holky nos a pupík?

Informátorka: No, ten pupík a ten nos. Ten pupík stoprocentně a ten nos bych řekla, že spíš taky.

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

²⁰⁰ Mužské genitální piercingy viz Příloha č. 3, obr. 35–41, ženské pak obr. 42–47.

Pokud se pokusím o jisté zobecnění, kromě genitálních piercingů, které jsou jednoznačně pohlavně specifické, byl pro ženy vnímán jako charakteristický piercing pupíku a nosního křídélka, zatímco pro muže piercing obočí a brady. Piercing ucha pak byl vnímán spíše jako genderově nevyhraněný.

Ve vztahu k deklarovaným anatomickým lokacím si neodpustím dvě poznámky. Poněkud překvapivě informátoři, až na jedinou výjimku (Šárka), nezmiňovali jako typicky ženský piercing horního rtu, tzv. *Madonnu*. To je možné chápat jako důsledek toho, že v době mého výzkumu nebyl tento piercing tolik populární jako v následujících letech, jelikož v současné době se jedná o jeden z nejvyhledávanějších piercingů vůbec.²⁰¹

To, jaký piercing byl informátory vnímán jako typický pro ten který gender, jednoznačně ovlivňovala nejen zkušenost jedinců s nositeli takového piercingu, ale také míra, s jakou se s ním setkávali. To je patrné v případě piercingu prsní bradavky, který jeho nositelka, Ema, považovala za typičtější pro muže, na základě toho, že jej u nich častěji reflektovala. „Myslím, že i ta bradavka [je častější] u kluků, protože oni to můžou víc ukazovat.“ (Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky). Což ovšem bylo způsobené, jak si ostatně sama uvědomovala, již zmiňovanou rozdílností norem pro odhalování hrudi u obou genderů.

Výše zmiňované rozdíly v četnosti, volbě šperků i anatomických lokacích se promítaly i do významů, které piercing u obou genderů nese. V tomto směru byl rozdíl vnímán primárně v dichotomii móda a sebevyjádření, resp. vzdor.

Výzkumník: Myslíš, že se kluci a holky stavěj k piercingu jinak?

Informátorka: Asi jo, protože myslím si, že holky hodně dají na to, jestli v tom budou vypadat líp, [že si říkají]: „Prostě se mi to líbí, tak si to nechám udělat“. Zatímco kluci, tím spíš něco vyjadřujou, než že chtějí vypadat líp. Fakt si asi nevybavuju kluka, který by si nechal pichnout obočí proto, aby prostě vypadal dobře.

Výzkumník: Takže myslíš, že kluci se tím snažej víc něco vyjádřit než holky?

Informátorka: No, spíš je to nějaký jejich názor nebo právě příslušnost k nějaký skupině než u těch holek. Že těm se to líbí, že si s tím připadaj zajímavější nebo hezčí. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Sebevyjádření, resp. vzdor byl u mužů chápán ve dvou rovinách, jako snaha o odlišení nebo jako manifestace skupinové identity.

Výzkumník: A proč to maj ty kluci?

Informátorka: Tak určitě to bude z nějakýho přesvědčení, že se chtěj něčím lišit nebo se zařadit do nějaký skupiny.

(Nela, 16 let, gymnázium, piercing nosního křídélka)

Dichotomie módy a vzdoru byla zároveň některými informátory projektována i na úroveň postojů dominantní společnosti.

U holek je to braný spíš jako ozdoba. Že jestli na to někdo kouká, že je to nedůvěryhodný, tak hlavně u kluků. Protože kluci s tím maj větší problémy, když s tím někam přijdou než holky. Myslím, že je to možná daný i tím, že u holek je normální, že mají náušnice, takže [se to bere] jako náušnice na nějakým jiným místě. Spousta lidí to bere tak, že se [holka] chce prostě líbit. Kdežto u kluků, tím, že společnost není zvyklá

²⁰¹ Osobní komunikace s profesionální piercerkou Marií Bilákovou.

*ani na to, že nosej náušnici, je to problém. Třeba i když má kluk jednu náušnici, [tak si lidi myslěj,] že je to hloupý.
(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Tento postoj dominantní společnosti koresponduje i s výše zmiňovanou reflexí postojů Karlových rodičů. Ovšem ne všichni informátoři se s touto dichotomií beze zbytku ztotožňovali.

Podle mě to nesouvisí ani tak s pohlavím, protože i u kluka to může být hezký, pěkný, decentní, jemný, může to zapadat do toho [jak ten člověk vypadá]. Myslím si, že jde o takovou celkovou vizáž, a hlavně je dobrý, když to koresponduje. Třeba, když už je někdo drsněj pankáč, tak má drsný piercing. (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

Na druhou stranu je zde patrná projekce vlastního chápání piercingu, jelikož Olina sama vnímala piercing primárně v estetických kategoriích. Ostatně projektování svého chápání piercingu je možné sledovat i u ostatních informátorů (minimálně v případě vlastního genderu).

5.4.2.2.7. Význam piercingu jako odvislý od kontextu

V předchozích oddílech jsem se pokusil ukázat, jaké rozmanité významy se s piercingem pojily v perspektivě mých informátorů. Nijak přitom nepochybovali o tom, že piercing má potenciál něco vyjadřovat, protože „lidi, který se snažej něco vyjádřit, je často maj“ (Dáša, 15 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky).

Přesto se někteří informátoři domnívali, že v dnešním světě piercingem v podstatě nic vyjádřit nelze.

Výzkumník: Myslíš si, že se dá piercingem něco vyjádřit?

*Informátorka: Tím si nejsem jistá, myslím v týdle době a v týdle republice.
(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)*

Štěpánka tuto skepsi týkající se významů piercingu opírala o předpokládané významy, které tělesné modifikace nesly v mimoevropských, resp. preliterárních společnostech.

*Piercing má hrozně moc rituálních a symbolickéjch významů, protože samozřejmě pochází od indiánů a těchletěch kmenů. A ty, když měli delší uši, tak byli větší bosové. A zase s tím souvisí pomalování od hlavy až k patě různějma barvama, takže si myslím, že určitě jo. Když mám piercing tady, tak to znamená něco jinýho, než když ho mám tady, když jsem indián. Ale myslím, že v týhle době už to je fakt oproštěný [od významů].
(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)*

Ztrátu významů přitom viděla jako následek komodifikace piercingu: „Začíná to bejt komerční záležitost. Lidi na tom vydělávaj, že to udělaj. [Je to jenom] kus oceli a dám za to sedm stovek a celá ta procedúra trvá dvě minuty“ (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady).

I v případě, že se informátoři domnívali, že piercing může něco vyjadřovat, právě zmiňovaná mnohost významů, kterou lze chápat jako jednu z charakteristik pozdní či tekuté modernity (srov. Giddens 2010; Bauman 2002a), byla důvodem, proč pro ně byl jeho význam často nečitelný.

Některý lidi tím můžou něco vyjádřit. Speciálně ty lidi, který jsou opiercingovaní od hlavy až k patě, tak ty tím asi něco vyjádřit chtěj, možná nějakou extravaganci nebo něco takovýho. Ale možná i některý [lidi], který si nechaj dát jenom jeden piercing, tak tím něco chtějí vyjádřit. Ale to už dál nevím co. (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Význam piercingu chápali jako vycházející z jedincovy individuality a tudíž bylo podle nich možné jej pochopit pouze, pokud nositele piercingu sami znají.

Jsou lidi, u kterých myslím, že chápu [co tím chtěj říct], ale jsou lidi, u kterých to nepoznám, jestli tohle je jen tak anebo tím chtějí něco vyjádřit. A taky ty lidi každý vypadá úplně jinak, takže to pak záleží na tom, jaký ten člověk vůbec je. Líp se to samozřejmě poznává, když ten člověk toho druhýho aspoň trochu zná, protože ví, jaký je jeho postoj k věcem a pak si může i domyslet, jestli tím něco vyjadřuje a co. Ale když toho člověka vůbec nezná a jenom ho potká na ulici, tak potom může jenom nějak spekulovat a vůbec to tak nemusí být. (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

V tomto ohledu se ostatně není čemu divit. Jakým způsobem rozumět tomu, že piercing je v jenom případě „roztomilý, hezoučkový“ (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku) a v druhém případě ho „nosej takový různý smažky“ (Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)?

Odpovědí na tuto otázku je kontext. Stejně jako v případě Geertzova rychlého zavírání očního víčka, které je v jednom případě tikem a v druhém mrknutím, či odvedení stáda ovcí, které je jednou krádeží skutečnou a jindy pouze fingovanou (Geertz 2000b: 17, 22).

Jedním z kontextů, který umožňoval piercingu rozumět, byl gender, jak jsem se snažil ukázat v předchozím oddíle. Nyní se tedy zaměřím na další možné významotvorné kontexty.

5.4.2.2.7.1. Kontext diskurzu dominantní společnosti

Prvním z těchto kontextů je diskurz dominantní společnosti. Někteří informátoři chápali piercing jako nezpochybnitelný vzdor vůči dominantní společnosti. To, že je piercing v diskurzu dominantní společnosti kontra-normativním prvkem, způsobuje, že bez ohledu na vůli aktéra, vyjadřuje odlišnost od normy, tak jak ji chápe dominantní společnost.

Výzkumník: A co myslíš, že se tím dá demonstrovat?

Informátor: Prostě snaha vymanit se z té masy lidí. Já zase nechci bejt nějaký protagonist punkových myšlenek, jako „Fuck off System“ a takový ty nesmysly kolem, to jako vůbec. Ale člověk tím upozorňuje na nějakou svou odlišnost.

Výzkumník: A myslíš, že to lidi dělaj záměrně?

Informátor: Tak to asi záleží, u každýho [to může bejt] jinak. Ale je to s tím spojený, ať už člověk chce nebo nechce, vždycky to o tobě vypovídá.

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

V tomto kontextu aktéři vlastně zpochybňovali, že by sami měli schopnost jednat (agency), protože významy piercingu určuje dominantní diskurz.

Výzkumník: Jak je možný vyjádřit tím piercingem stanovisko?

*Informátor: [...] Asi žádný konkrétní myšlenky, ale v podstatě z principu, že se mu nelíbí to, co tady je nebo vůbec si nemyslí, že to je jediná možná cesta, že existuje taky něco jiného. **Těch pohnutek může fakt bejt milion, ale nakonec má ten piercing tenhle jedinej efekt.** (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha; zdůraznil M. H.)*

Výzkumník: Takže myslíš, že čím má ten člověk víc piercingů, tím více se snaží vydělovat?

Informátorka: Tak jestli se o to nesnaží, tak určitě se mu to daří.

Výzkumník: Takže se vyděluje třeba i nechtěně?

*Informátorka: No, já nemůžu mluvit za jiný lidi, ale **prostě to má ten efekt.***

(Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí; zdůraznil M. H.)

V některých případech je tato internalizace piercingu jako vzdoru natolik silná, že informátory vede k hodnocení svého vlastního piercingu, který je pro ně „pouhou“ módou, jako neautentického. Jakoby piercing, který není vzdorem, nebyl tím „pravým“ a „opravdovým“ piercingem.

*Informátorka: Ta náušnice [do pupíku] je taková univerzální. Tim, že sou tam ty průzračný kamínky, tak je to i elegantní... **Já nevím proč říkám zrovna elegantní. Ted' to bude vypadat, že sem nějaká povrchní kráva.** No, to je jedno. Ale plánuju třeba s nějakou kytičkou. Někakou hezkou, rozhodně ozdobnější.*

Informátorka: Proč myslíš, že je blbý říct vo piercingu, že je elegantní?

*Informátorka: Nevím, **podle mě je to takový nezvyklý. Lidi k tomu maj jiný důvody než já.***

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku; zdůraznil M. H.)

5.4.2.2.7.2. Styl jako významotvorný kontext

Jiní informátoři se však zdráhali přijmout vzdor jako nevyhnutelný význam, který piercing nese bez ohledu na záměr svých nositelů. Právě naopak se domnívali, že každý nositel disponuje schopností jednat (*agency*), která je stěžejním významotvorným prvkem piercingu.

Výzkumník: Myslíš, že se dá tím piercingem něco vyjádřit?

Informátorka: Hm, možná ano, ukázat, že sem jiná nebo něco takovýho.

Výzkumník: Myslíš, že se tím dá ukázat jinakost?

*Informátorka: No, **pokud člověk chce.***

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku; zdůraznil M. H.)

Kontextem, který utváří význam piercingu, je v tomto případě styl aktéra, který je vyjadřován zejména vizáží, tedy oděvem a úpravou vlasů: „*Já si myslím, že to hodně záleží na tom oblečení, že to je hodně spojený*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku). Bez něj je piercing v podstatě nečitelný a až teprve díky stylu získává na významu. Takto tedy může být piercing chápán jako vzdor.

Výzkumník: Ty jsi říkala, že lidi nahlížej na ty lidi, co maj piercing jako na smažky...

Informátorka: Nahlížej takhle na takový lidi, co jich maj hodně. A hlavně, voni potom takhle nevypadaj jenom kvůli tomu piercingu. Většinou je na tom potom založená celá jejich image.

(Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Informátorka: [...] přijde mi, že u kluků je to spíš takovej výraz drsnáctví,. Možná ne vždycky, ale většinou asi jo.

Výzkumník: A myslíš, že u holek ne?

*Informátorka: No, taky může být, pokud ta holka má černý vlasy, černý oblečení a tak. Tak to už vyjadřuje tím oblečením a ten piercing už to jenom dotváří.
(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Ale stejně tak může být piercing díky stylu chápán jako móda.

*Já si myslím, že to záleží na životním stylu, že [...] znám spoustu lidí, který jsou opravdu elegantní, chodí třeba v kostýmcích a taky třeba mají piercing v nose nebo v bradě.
(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)*

Výzkumník: Sestra je teda poměrně dost vopiercingovaná?

*Informátorka: No, je lehce okovaná. [...] [ale] na ní to vypadá dobře. Vona nosí i elegantní oblečení, takže nevypadá, jako by byla takovej ten rastafarián nebo takový věci.
(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Zároveň může být piercing i součástí stylu, respektive může dodávat stylu jeho význam: „Piercingem se dá hodně vyjádřit, dá se tím určitým způsobem ta image trochu naklonit, kam člověk chce. Je to taková pomůcka jako účes s oblečením.“ (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

V této perspektivě tedy nejsou stěžejní významy přisuzované piercingu dominantní společností. Ale je to aktérské zacházení s piercingem, které je vytváří.

5.4.3. Významy piercingu v (sub)kultuře mládeže

Jak jsem se pokusil ukázat v této části, piercing v perspektivě mých informátorů nabývá velmi rozmanitých významů. Již sémantické rozdíly mezi piercingem a náušnicemi, tetováním, resp. ozdobami obecně odhalily jeho ambivalentní charakter.

Ten podporují i rozdíly ve významech, které informátoři dávali svému vlastnímu piercingu a těch, které v něm četli u ostatních nositelů.

Zásadní rozdíl těchto dvou perspektiv spočíval zejména v tom, že žádný z informátorů svůj piercing explicitně nevnímal jako projev vzdoru, přestože v obecné rovině byl piercing jednoznačně považován za jeho ztělesnění. A to dokonce do té míry, že někteří jeho nositelé zpochybňovali, že by mohl vyjadřovat i něco jiného. Zdůvodňovali to významem, který má piercing v diskurzu dominantní společnosti a z něhož podle nich nelze vystoupit.

V osobní rovině byl naopak velký důraz kladený na estetickou stránku piercingu, která však byla některými nositeli s poukazem právě na vzdor chápána v obecné rovině jako neautentická. Tyto dva významy pak byly považované za stěžejní v tom smyslu, že moji informátoři nositele piercingu rozdělovali do dvou ideálních typů, jež ztělesňovaly právě vzdor a módu, z nichž jedním byli punkeři a druhým „diskantky“.

Bez ohledu na to, zda je piercing vzdorem nebo módou, byl jak v praxi jednotlivých informátorů, tak v (sub)kultuře mládeže vnímán jako nástroj individualizace. Zároveň bylo (s výjimkou punku) poukazováno na jeho omezenou schopnost symbolizovat příslušnost ke konkrétní subkultuře mládeže, jelikož se stal součástí stylu mnoha z nich, ovšem v žádné není explicitně považován za součást její subkulturní symboliky (s výjimkou subkultury tělesných modifikací, kterou však moji informátoři opomíjeli). V tomto ohledu byl piercing obecně považován za těžko čitelný, i vzhledem k tomu, že pro některé informátory představoval způsob, jakým

materializovat svou paměť, jejíž obsah je pouze pomocí piercingu komunikovatelný velmi problematicky.

Naopak byla zcela jednoznačně rozeznávána jeho schopnost symbolizovat příslušnost k (sub)kultuře mládeže. Pouze v jejím rámci byl piercing nahlížen jako relevantní, na rozdíl od „starší generace“ a dětí, u nichž byl chápán jako neadekvátní. Tato explicitní spojitost s mládeží však na druhou stranu piercingu dává schopnost manipulovat s věkem svých nositelů, tedy činit starší mladšími a mladší naopak staršími.

V obecné rovině byl tedy piercing vnímán jako multivokální či polysémický, jelikož zároveň mohl nést kterýkoliv z výše uvedených významů. Porozumění tomu, který význam piercing nese, je pak možné skrze kontext, který je na jedné straně ustanovován genderem a na straně druhé stylem jeho nositele. V tomto směru je pro jeho význam stěžejní schopnost aktérů jednat (*agency*), jež jim umožňuje manipulovat významy, které piercing potenciálně nese v diskurzu mládeže a diskurzu dominantní společnosti.

5.5. Zacházení s piercingem

Jak jsem ukázal v minulé podkapitole, s piercingem se pojí rozmanité významy, které se liší nejen mezi oběma diskurzy (mládeže a dominantní společnosti), ale také mezi jednotlivými aktéry. Tato ambivalentnost piercingu se projevuje i v zacházení s ním, které na jednu stranu odráží významy, které jsou mu přisuzovány, ovšem na straně druhé je také vytváří.

Zacházení s piercingem je možné sledovat na dvou úrovních. První z nich, kterou je možné chápat jako makroúroveň, odráží aktérskou konceptualizaci piercingu a projevuje se v tom, jak s piercingem jeho nositelé zachází ve vztahu k sobě samému, resp. ke svému tělu. Druhá z nich, mikroúroveň, pak odráží a spoluvytváří významy, které se s piercingem pojí a projevuje se v interakci nositele piercingu s ostatními jedinci.

Ačkoliv jsem tak již činil v kapitole věnované metodologii, považuji za nezbytné zdůraznit, že veškeré zacházení, které níže představuji, je založené výhradně na deklarácích mých informátorů. Nejedná se tedy o zacházení, které bych mohl pozorovat v rámci sociálních interakcí, ale o jeho rekonstrukci na základě aktérských výpovědí o něm.

5.5.1. Zacházení s piercingem ve vztahu k sobě

Na úrovni konceptualizace zacházeli moji informátoři s piercingem v rámci jednoho ze tří modelů²⁰². První nazývám jako běžný, druhý jako situační, třetí pak jako experimentální. První z nich je modelem, který přijala většina mých informátorů, druhý se objevil u dvou ze tří mužů v mém vzorku a třetí pak u tří informátorek ze SOU a ve specifické formě u posledního z mužů. Rozdíly mezi těmito třemi modely přehledně zobrazuje tabulka 3.

	Běžný	Situační	Experimentální
Počet piercingů	1-3	1	4 a více
Provedení	profesionální	autopiercing	autopiercing
Trvání	dlouhodobé	krátkodobé	proměnlivé
Záměr	dlouhodobý	krátkodobý	dlouhodobý
Opakování piercingu	ne	ano	ne/ano
Změna anatomické lokace	ne	ne	ano

Tabulka 3: Tři modely zacházení s piercingem

Co se týče distribuce těchto modelů, nechci předjímat jejich spojitost ani s genderem, ani se socioekonomickým prostředím typu školy, ačkoliv je to svůdné. Nechci tedy tvrdit, že druhý model je typický pro muže nebo třetí model pro ženy ze SOU. Na to jsou moje data příliš limitovaná. Jediné, co v tomto ohledu mohu explicitně

²⁰² Tyto modely jsou opět ideálními typy vytvořenými na základě výpovědí mých informátorů. Jistě je možné uvažovat o existenci dalších typů, např. týkajících se členů subkultury tělesných modifikací. Tato typologie si tedy neklade nároky na univerzálnost, pouze typologizuje nositele piercingu v rámci (sub)kultury mládeže.

deklarovat, je skutečnost, že první model se objevil u všech mých informátorek, které navštěvovaly gymnázium.

5.5.1.1. Běžný model

Model, který nazývám běžným, byl zastoupený, jak už jsem uvedl, u všech informátorek navštěvujících gymnázium, bez ohledu na významy, které s piercingem spojovaly. Objevoval se tedy jak u informátorek, které piercing vnímaly jako vzdor, stejně jako u těch, které jej vnímaly jako módu.

Zacházení s piercingem v rámci tohoto modelu mělo podobu podstoupení jednoho, případně dvou (Mirka, Ema), maximálně tří piercingů (Andrea), které byly zamýšlené a realizované jako dlouhodobé, tj. jejich nositelé předpokládali, že dojde k plnému zhojení piercingových kanálků a nošení piercingu i po jejich zhojení. K jeho podstoupení docházelo v drtivé většině případů v profesionálních studiích, pouze výjimečně byl proveden autopiercing (Nela) či amatérský piercing (Denisa).

Pokud u tohoto modelu došlo k trvalému vyjmutí piercingu, většinou to bylo ze zdravotních důvodů, např. poškození zubní skloviny: „*Já už jsem se předtím rozhodla vyndat si [piercing] z tý brady, vzhledem k tomu, že mi to ničilo zuby*“ (Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky). Podobně bylo důvodem případné zranění v místě aplikovaného piercingového šperku.

Výzkumník: Ty sis ten piercing vyndala, je to tak?

Informátorka: No, ale nebylo to dobrovolně. Já jsem se do něj asi třískla na prkně [snowboardu], takže jsem ho tak po roce musela vyndat. [...] Začalo mi to votejkat, měla jsem to červený, tak jsem s tím pak musela k doktorovi a tam mi to museli vyndat. Jsem tam asi měla nějaký zánět z toho, jak jsem se do toho asi třískla.[...] Ale plánuju ho znova.[...] do druhýho obočí.

(Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Právě kvůli tomu jsem si to vyndala, protože jsem v podstatě dostala přes hubu. [...] Von mi dal ten člověk takhle facku, jako do nosu a právě do brady, a jak jsem tam měla ten piercing, tak se mi ten vnitřek [piercingového šperku] zabodnul do dásně. [...] Začala mi týct krev z nosu a právě z brady a pak to úplně uvěřitelně bolelo. (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

Po vyjmutí piercingu byl další piercing podstoupen jako náhrada za ten, který musel být odstraněn (Ema), případně byla tato náhrada plánována, jak je zřejmé z výše uvedené výpovědi Karolíny.

5.5.1.2. Situační model

Model, který nazývám situačním, se týkal dvou informátorů (Richarda a Karla), kteří piercing podstoupili v rámci specifické situace, která působila jako jistý spouštěč.

Jsmo byli s kamarádama na kalbě a hrozně jsme se předtím vožrali a pobodali jsme si to do uší a prostě všude [...]. A pak se to ještě několikrát praktikovalo. (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Výzkumník: A při jakých příležitostech sis to píchal?

Informátor: Většinou na nějaký akci. [...] Třeba na koncertě.

(Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha)

Nejednalo se však o bezmyšlenkové chování pod vlivem alkoholu, jak jsem ostatně ukázal již dříve, ale piercing pro tyto aktéry představoval způsob deklarace subkulturní identity, případně příslušnosti k vrstevnické skupině.

Výzkumník: Co pro tebe ten piercing znamená?

Informátor: Hm, znamená pro mě to, že patřím k nějaký skupině nebo nějaký subkultuře.

(Karel, 17 let, gymnázium, piercing ucha)

Informátor: To bylo takový to označení skupinky nějakých [kamarádů]. Na to se váže ještě nějaká historka toho večera. To byla taková značka těch lidí, co se toho účastnili.

(Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Piercing byl v rámci tohoto modelu plánován vždy jako krátkodobý a tak byl také realizován. K jeho vyjmutí docházelo po skončení dané situace v kratším (Richard) nebo delším časovém horizontu (Karel). Nikdy však piercing nebyl chápán ani realizován jako dlouhodobý ve výše uvedeném smyslu. Zároveň ale docházelo k jeho opakování, ovšem na stále stejnou anatomickou lokaci: „*Prostě jsme to nosili vždycky pár dnů a pak zas sundali. A pak na jinou kalbu nebo na koncert zase narazili.*“ (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha). Specifická byla v tomto modelu i volba piercingového šperku, kdy se vždy jednalo o spínací špendlík.

5.5.1.3. Experimentální model

Třetí, experimentální model, se týkal třech informátorek, které všechny podstoupily mnohočetný piercing (Dita, Markéta, Helena). Ve všech případech se jednalo o autopiercing, doplněný někdy o piercing amatérský (Markéta) a pouze u lokacích chápaných jako nebezpečné (jazyk) o piercing profesionální (Dita, Helena).

Zároveň ale nebyl tento mnohočetný piercing realizován jako dlouhodobý, jak tomu bylo u běžného modelu, nebyl ovšem ani, na rozdíl do situačního modelu, chápán jako dočasný. Charakteristické je pro tento model experimentování s různými anatomickými lokacemi, kdy nové piercingy často nahrazují starší, přičemž některé jsou trvalejší než jiné.

Výzkumník: A všechny ty piercingy, který sis kdy nechala udělat, máš na sobě?

Informátorka: Nemam, všechny ne.

Výzkumník: A který teda nemáš?

Informátor: Tak ten surface [dekoltu]. Pak sem měla madonku, pak ve rtu uprostřed [medusu]. A měla sem druhý v obočí a spoustu naušnic. To sem taky všechno vyndavala.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Výzkumník: A kde jsi všude měla piercingy?

Informátorka: V pupíku, v obočí, v bradě.

Výzkumník: A proč už je nemáš?

Informátorka: No, prostě sem si vybrala ty, který mi vyhovují a který ne. A tak já sem si je většinou píchala sama. V tom obočí, to se mi už moc nelíbilo ,to je už dlouho, co sem to měla. A v tom pupíku to bylo první, co sem si píchla. A pak sem je vyndala, prostě se mi to už moc nelíbilo.

(Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)

Důvody pro vyjmutí piercingu nabývaly různých podob. Nejběžnější byly důvody estetické, jak dokládá i minulá výpověď Dity. Přitom informátorky uvažovaly i o vzájemném sladění mnohočetných piercingů: „Madonku, tu sem si vyndala, protože vypadala blbě s tímhletem ve rtu [dolní ret pod Madonnou]. (Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku).

Další důvody byly zdravotní, ať již špatné hojení konkrétního piercingu či zranění, případně „nepraktičnost“ anatomické lokace v běžném životě.

Výzkumník: Proč už nemáš ten piercing v pupíku?

Informátorka: Vono mi to hnisalo a ty dirky se mi začínaly jako roztahovat. A já sem se hrozně bála, že se mi to utrhne, tak sem to radši rychle vyndala. A řekla sem si: „Tak ho tam mít nebudu, tak si píchnu někam jinam jinej“.

(Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)

Výzkumník: A proč sis vyndala ten surface z dekoltu?

Výzkumník: Ten sem si vyndala, protože sem byla na diskotéce a natrhli mi ho.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Výzkumník: A ten piercing na ruce mezi prstama [sis vyndala proč]?

Informátorka: Vono to překáží.[...] Ze začátku je to v pohodě, ale pak jednak začne vodumírat palec a jednak to překáží.

(Markéta, 18 let, SOU, piercing brady, obočí, pupíku, surface pod pupíkem)

Objevily se však i jiné důvody, které dobře ukazují způsob, jakým je o piercingu v tomto modelu uvažováno.

Výzkumník: Jakej byl důvod toho, že sis je vyndala?

Informátorka: Tak třeba sem chtěla jinej [piercing] a neměla sem zrovna šperk. Nechtěla sem si ho kupovat, tak sem si vyndala ten, co se mi nejmíň líbil.

[...]

Výzkumník: Co se týče třeba toho obočí?

Informátorka: Obočí, to sem si vyndala, protože sem píchala kamarádovi a on říkal, že nemůže sehnat žádněj menší šperk. Tak sem ho vydezinfikovala, vyvařila a potom, co jsem ho píchla, sem mu dala ten svůj, protože sem měla malinkej.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Z této výpovědi je patrné, že piercing je nahlížen jako něco, co je možné snadno vytvořit a snadno opět zrušit, tudíž není nutné na něm nějak lpět (např. se strachovat, že zaroste piercingový kanál, pokud se vyjme piercingový šperk). Tuto perspektivu výstižně ilustruje i výpověď Dity:

Výzkumník: Tys říkala, že pupík nemáš, protože ti to hnisalo. A bradu?

Informátorka: To už sem měla píchnutý mockrát. A už to bylo taky takový moc...

Výzkumník: Jak mockrát?

Informátorka: Na čtyřikrát. Já sem to měla jednou píchnutý, pak sem to vyndala. No a třeba za další tři měsíce sem to píchla znova. No asi tak třikrát sem to vlastně už měla propíchný. Na třikrát. Prostě vždycky sem to měla a pak sem se rozmyslela. Za nějakej čas sem si zase říkala, že se mi to líbí, tak sem to zase píchla. No a pak už se mi to nelíbilo. Už mi to přišlo takový divný v tý bradě.

(Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)

Piercing tedy u tohoto modelu představuje jistý „experiment“, který aktérky provádí se svou vizáží, svým stylem a svým tělem.

Speciální případ, který jsem zařadil také do tohoto modelu, přestože se svým charakterem výrazně liší, představoval Honza. Ten v podstatě prováděl „experiment“ *per se*, jelikož autopiercing podstoupil pouze z toho důvodu, že chtěl zjistit, jak se piercing provádí.

Tehdy jsem to nedělal proto, že bych to chtěl nosit nebo že bych si to chtěl propíchnout, ale protože jsem se to chtěl naučit. Jelikož tou dobou hodně mejch spolužáků a kamarádů vo tom uvažovalo, ale vždycky neměli [prostředky] na to jít někam do salónu a nikdo prostě neměl žádný zkušenosti. Tak jsem prostě vzal jehlu a zkoušel jsem... [...] vyjistit jak teda na to, ale vlastně ani sám sem o tom pro sebe moc neuvažoval.“ (Honza, 19 let, gymnázium, povrchový piercing levého ramene).

5.5.1.4. Tříkrát stejně, třikrát jinak

V kontrastu těchto tří modelů se ukazují rozdílné významy, které jsou aktéry přisuzovány nejen piercingu, ale i vlastnímu tělu. Zatímco první model s piercingem pracuje jako s relativně trvalým vyjádřením (ať již vzdoru, módy nebo individuality), druhý jej využívá kontextuálně jako součást osobní deklarace v konkrétní situaci. Třetímu pak slouží piercing jako experiment, co vše je možné a jak lze zacházet s vlastním tělem.

5.5.2. Manipulace piercingem v interakcích

K zacházení s piercingem na druhé úrovni dochází skrze interakce s ostatními jedinci - rodiči, prarodiči, vrstevníky, kamarády, učiteli, ale i se zcela neznámými osobami, které nositelé piercingu střetávají ve veřejném prostoru. Piercing totiž není pouze pasivně nošen, ale je s ním v interakcích aktivně zacházeno (srov. Sweetman 1999b). V jejich rámci potom dochází k vyjednávání mezi významy, které jsou obecně s piercingem spojené v diskurzu mládeže a významy v diskurzu dominantní společnosti. Právě v interakcích tak dochází k uvědomování si a vyjednání významu konkrétního piercingu u konkrétního nositele. Již v kapitole věnované významům jsem zmiňoval, jakým způsobem ovlivňuje významy anatomická lokace, forma šperku a v neposlední řadě i styl jeho nositele. Nyní se tedy zaměřím na to, jak je s piercingem v těchto interakcích manipulováno.

Akteři, kteří piercingem manipulují, si dobře uvědomují, že tyto manipulace jsou významotvorné a využívají své schopnosti jednat (*agency*), aby význam piercingu ovlivnili.

Dycky to [piercing] můžu vyndat a zůstat jakoby inkognito. Já nevím, jestli to chápeš. Takhle je to určitá image a pak [tím, že to vyndám] tu image můžu hned zbortit a už není. Prostě to je úplně stejný, jako když se člověk krásně voblikne nebo jde v nějakym pytlí, volným, černým, taky je ten člověk jinej. (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

V tomto ohledu je nezbytné si uvědomit, že ke každé manipulaci s piercingem vždy dochází v určitém kontextu. Významné je tak nejen to, jak se piercingem manipuluje, ale také vůči komu je ona manipulace mířená a také proč k ní dochází. Význam manipulace tak vyvstává na průsečíku odpovědí na otázky jak, vůči komu a proč je s piercingem manipulováno.

Významné je však i to, „čím“ je vlastně manipulováno, tedy jakým typem piercingu se manipuluje. Jinak je totiž možné manipulovat piercingem v obočí, jinak

v jazyce či pupíku a jinak v prsní bradavce. „To“, čím se manipuluje, tak do velké míry ovlivňuje, jakým způsobem se s „tím“ manipuluje.

5.5.2.1. Manipulace s reflexí piercingu - manifestace a utajování

První formou manipulace je manipulace s reflexí piercingu, tedy tím, nakolik jeho nositelé dovolí či naopak nedovolí, aby byl piercing reflektován ostatními jedinci. V tomto ohledu je možné identifikovat dvě možnosti – manifestaci a utajování.

5.5.2.1.1. Manifestace piercingu: vystavování a chlubení

První z možností, jak manipulovat s piercingem, kterou moji informátoři deklarovali, byla jeho manifestace. Ta byla uskutečňována dvěma technikami, vystavováním a chlubením, přičemž cílem obou bylo umožnit ostatním jedincům, aby piercing reflektovali.

První technika, vystavování, spočívala v úpravě vizáže tak, aby v jejím rámci piercing vynikl: „Normálně jsem nosila dycky vlasy takhle přes uši, ale jak jsme měla [z toho piercingu ucha] hroznou radost, tak jsem je asi měsíc nosila takhle za uši.“ (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky).

Obecně se tato technika týkala jak piercingu viditelného (tedy obličeje), tak i piercingu odhalovaného (pupíku a jazyka). Přičemž vystavování nebylo chápáno vždy explicitně jako odhalení, ale spíše jako zdůraznění:

Přijde mi to [piercing pupíku] hezký právě v tom, že to jenom trochu čouhá. Že má člověk kalhoty a triko a mezitím jakoby kousek tý odhalený kůže a na tom tu náušnici. To je na tom to pěkný. [...] To se mi líbí víc než by to bylo třeba v plavkách. [...] Přijde mi, že ten pupík je docela takovej umírněnej, že to je pěkný, jako provokativní, ale zároveň to není nic, že by to bylo až moc urážlivý. (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

Vystavování však nelze použít vždy, zejména v případě, kdy čerstvý piercing jeho nositel esteticky hodnotí jako prozatím nevhodný k vystavování²⁰³.

Výzkumník: Když sis ten piercing nechala udělat, chlubila ses s tím někomu?

Informátorka: Jo, říkala jsem to každému, koho jsem potkala.

Výzkumník: A chválili ti to nebo ...?

Informátorka: No, ono ze začátku nebylo moc co chválit, protože nejdřív to bylo přelepený a pak to nebylo ještě nic moc, protože to občas bylo zarudlý, občas trošku od krve nebo z toho vylezala ta mastička, takže spíš jsem každému říkala, že mám piercing. (Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

Ovšem situace, kdy nositel nemůže piercing vystavovat, byla často vnímána jako neuspokojující: „Já sem to měla tak tejdén zalepený takovou velkou náplastí. Takže furt sem to nemohla ukazovat. Takže už sem se strašně těšil, a až to budu moct mít odkrytý.“ (Kamila, 19 let, SOU, piercing pupíku). Piercing tedy, alespoň v perspektivě některých informátorů, má být manifestován.

²⁰³ Bezprostředně po zákroku bývá piercing lokalizovaný mimo obličej překrýván sterilní gázou, aby se zabránilo kontaktu s oděvem a tím nejen přenosu infekce, ale také dráždění čerstvé rány, případně zatření za oblečení (Fiksa 2005: 93). To samozřejmě omezuje možnost vystavování piercingu (zejména pupíku) bezprostředně po jeho aplikaci.

Ovšem i v případech, kdy piercing nebylo možné vystavovat, bylo možné využít druhou, častěji užívanou techniku, chlubení, ve smyslu verbálního upozornění na skutečnost, že je aktér nositelem piercingu.

No my jsme hned votamtud [s Věrkou] vyběhly, daly jsme si sraz s kamarádama a hned jsme jít to začaly ukazovat, jakou z toho máme radost. Koho jsme potkaly, tomu jsme se chlubily. To bylo taková docela euforie z toho. (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí)

Tato technika má zajistit, aby jedinci, od nichž to nositel piercingu očekává, skutečně piercing refleктоvali. Tedy nespolehat pouze na to, jako v případě vystavování, že si jej sami všimnou, ale aktivně jednat tak, aby k tomu došlo.

Také chlubení se užívalo jak v případě piercingu viditelného, tak i piercingu odhalovaného. Na rozdíl od vystavování lze užít chlubení i v případě piercingu skrytého²⁰⁴, což sice nikdo z informátorů nedeklaroval, ovšem např. Blanka tuto techniku zmiňovala u jiných nositelů skrytého piercingu, s nimiž se setkala²⁰⁵.

Obě manifestační techniky byly uplatňovány zejména v kontaktu se spolužáky, známými a kamarády, tedy s ostatními nositeli (sub)kultury mládeže (srov. Jacobson - Luzzatto 2004: 161). Rozsah manifestace přitom mohl být různý, od několika málo blízkých přátel až po široký okruh známých, ale primárně byla zaměřena na mládež, tedy vrstevníky nositelů.

Výzkumník: A chlubila si se tím někomu?

Informátorka: No, svým nejlepším kamarádkám, těm jsem to prostě musela říct. Já jsem člověk, který všechno řekne a jsou prostě věci, o který se potřebuji podělit a tohleto byla jedna z nich.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Výzkumník: Když sis ten piercing nechala udělat, chlubila si se tím někde?

Informátorka: No, chlubila, pořád. Dycky jsem potkala nějakou kamarádku a zrovna to nebylo moc vidět, tak jako jsem říkala: „Jo, hele co jsem dostala k vánocům“ (smích). Nebo samozřejmě první otázka byla: „Cos dostala?“, tak jsem si to poslechla a [afektovaně]: „Já jsem dostala teda piercing“ (smích). Si umíš představit třináctiletou holku, jak je z toho nadšená.

(Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Výzkumník: Co si dělala bezprostředně potom, co sis ten piercing nechala udělat?

Informátorka: Jela jsem domu a všem sem to říkala a všude sem to ukazovala.

Výzkumník: A komu? Úplně všem?

Informátorka: Úplně všem prostě.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

V některých případech však informátoři záměrně manifestovali piercing i mimo okruh nositelů (sub)kultury mládeže, tedy v rámci dominantní společnosti, např. před svými prarodiči: „A pak u všech babiček [jsem to ukazovala], a to se mi na tom nejvíc líbilo, že se to babičkám nezdálo, že mám nějaký piercing. [...] [Afektovaně:] „Mirdo,

²⁰⁴ Chlubení se je v podstatě jediná manipulační taktika, která je na skrytý piercing uplatnitelná, vzhledem k tomu, že vystavovat jej je normativně nepřipustné a jeho utajování vzhledem k tomu, že je skrytý, zbytečné.

²⁰⁵ Viz pododdíl 5.4.2.2.3.3. Piercing v rámci dalších subkulturních uskupení.

prosim tě, proč jí to necháváš dělat, ' vždycky na tátu'. (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky).

Ne vždy však musel být piercing vědomě manifestován. I když tomu tak nebylo, přesto nositel piercingu předpokládal, že piercing bude reflektován i bez jeho vlastního přičinění.

Já jsem doufala, že si toho lidi všimnou. Tamtím [piercingem v nosním křídélku] jsem se nechlubila, u toho pupíku to zase nepotřebuju těm lidem říkat, že jsem si to právě dala tak do pupíku a vždycky mě překvapí, když se třeba převlíkám a někdo mi najednou řekne: „Jé, ty máš piercing v pupíku,“ „Jo,“ říkám, „Ty to nevíš?“. Třeba po půl roce, po roce, si toho nějak kamarád všimne, tak je překvapenej a říkám: „No, to už mám dlouho“. A myslím si, že jsem se tím nijak nechlubila, že jsem opravdu doufala, že to ty lidi uviděj sami.“

(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Z hlediska významů piercingu je zajímavé, že všichni informátoři spojovali manifestování a chlubení se piercingem primárně s dobou bezprostředně po jeho podstoupení. Zejména v případě piercingu pupíku, který je odhalovaný a tedy poskytuje největší prostor k manipulaci s jeho reflektováním, se všechny jeho nositelky vůči jeho manifestování v rámci své každodenní reality vymezovaly spíše negativně a ani nedeklarovaly jeho manifestování při speciálních příležitostech.

Výzkumník: Jak často dojde k tomu, že je vidět, že máš piercing?

Informátorka: Moc asi ne.

Výzkumník: Ty nenosíš takový trička, aby to někdy bylo vidět?

Informátorka: Ne.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Výzkumník: A nenosíš někdy nějaký oblečení, aby to bylo vidět?

Informátorka: Ne, to ne. To já spíš nosím takový ty delší trička, až pod zadek.

(Kamila, 19 let, SOU, piercing pupíku)

Výzkumník: A co na to říkali učitelé?

Informátorka: Ty vo tom snad ani nevědi, protože takhle krátký trička nenosím.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Je tedy možné domnívat se, že to, co je v rámci (sub)kultury mládeže primárně manifestováno, je spíše fakt podstoupení piercingu než piercingový šperk, tedy spíše proces než produkt.

5.5.2.1.2. Utajování piercingu: vyjímání, skrývání a maskování

Druhou možností manipulace s piercingem bylo jeho utajování, zacílené výhradně vůči členům dominantní společnosti. Moji informátoři jej realizovali pomocí tří technik, skrývání, dočasného vyjmutí a maskování, s jediným společným cílem naopak znemožnit ostatním jedincům piercing reflektovat. Na rozdíl od výše zmiňovaného manifestování procesu, je utajován spíše produkt. Různé techniky se přitom uplatňovaly u různých anatomických lokací piercingu, přičemž se opět jednalo pouze o piercing viditelný a odhalovaný.

První technikou, který byla užívána u obou typů piercingu, bylo **skrývání** piercingu, které spočívalo v záměrném zakrývání piercingu součástkami oděvu (u piercingu pupíku) nebo např. vlasy (zejména u piercingu uší, ale také obojí).

Informátorka: Spíš jsem si říkala, že bude problém s prarodičema, ale to jsem pak vyřešila tak, že oni o tom vlastně dodnes nevědí.

Výzkumník: Takže to před nima pořád tajíš?

Informátorka: No, víceméně jo.

Výzkumník: A je to těžký tajit to v tom pupíku?

Informátor: Ne, není, to je docela v pohodě.

Výzkumník: A proč ho před nima tajíš?

Informátorka: No, já mám tak trochu strach, co by mi na to řekli a už jsem se nějak za ty dva roky naučila, že jim to prostě neukazuju.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Specifickým případem skrývání je piercing jazyka, který je sice skrytý uvnitř úst, ovšem může být spatřen při hovoru, jak jsem se sám přesvědčil při rozhovoru se Simonou.

Informátorka: [...] Vobčas je to [piercing jazyka] vidět, když mluvím nebo tak.

Výzkumník: Zatím jsem ho zahlíd jednou, ze začátku, od té doby sem ho neviděl.

Informátorka: A to ještě vo tom vlastně víš, tak se na to můžeš soustředit, že jo.

(Simona, 17 let, gymnázium, piercing jazyka)

Kromě toho, což je možná podstatnější, nositelé piercingu mají tendenci s piercingem v jazyku často manipulovat, mnohdy samovolně.

Výzkumník: A vědí učitelé, že máš piercing v jazyce?

Informátorka: Jo, asi jo. Jestli si toho někdy všimli. Já si s tím vobčas hraju.

(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Informátorka: Já mám fakt pocit, že kromě těch piercingů, který jsou v nose, v obočí a v bradě, tak ten v jazyku je vidět skoro nejvíc. Ty lidi, co ho mají s tím vopravdu furt [něco dělaj], furt vyplazujou jazyk, furt si takhle jezděj s tou kuličkou [mezi zuby].

Výzkumník: Takže ti přijde, že ten v jazyce je vlastně viditelný?

Informátorka: Já myslím, že jo. Jako je sice vevnitř, ale myslím, že je fakt vidět.

(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

To samozřejmě vede ke zvýraznění piercingu, tudíž jeho nositel se musí kontrolovat, aby tak nečinil, nechce-li piercing manifestovat. Ovšem na druhou stranu není jeho utajování natolik problematické, jak dokazuje skutečnost, že Simona jej v době mého výzkumu před svou matkou tajila úspěšně déle než měsíc: „Máma to teda dodneška neví. Ještě si toho nevěšila. Dost mě to překvapuje, protože vobčas je to [piercing jazyka] vidět, když mluvím nebo tak.“ (Simona, 17 let, gymnázium, piercing jazyka)

Druhou technikou, kterou užívali informátoři pouze v případě viditelného piercingu, který není možné skrýt, bylo jeho **dočasné vyjmutí** v určité situaci.

Výzkumník: Přizpůsobuješ prezentaci těch piercingů?

Informátorka: Třeba u strejdy, to sem si [ten piercing] vyndavala ze začátku, protože ten vždycky říkal: „Ten, kdo má piercingy, tetování a dredy, je vždycky feťák“. Ted' už si na to zvyknul.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Výzkumník: A tajilas to před někým, o tom nevěděl?

*Informátorka: Před tátou, protože naši sou rozvedení a já jezdím za tátou do Soběslavi a tak před ním jsem to nejdřív vytahovala.
(Nela, 16 let, gymnázium, piercing nosního křídélka)*

Poslední technikou, kterou užívala jedna z informátorek, bylo **maskování** za použití make-upu.

Informátorka: To se dá dycky ňák zamásknout. [...] když du někam na ňáký významný místo, tak si ten pierce v bradě votočim a vlastně si ho přetáhnu make-upem. Není vůbec vidět.

Výzkumník: A na jaký místo například?

*Informátorka: Třeba sme s mámou chodily na jedno místo, rock'n'rollovej bar Woodstock, a tam prostě todlencto [piercing] nepřijímali, tam se jim to moc nelíbilo.
(Markéta, 18 let, SOU, piercing brady, obočí, pupíku, surface pod pupíkem).*

Tato technika je specifická v tom, že ji lze použít pouze v případě tzv. labřety²⁰⁶, jak se nazývá šperk, užívaný u piercingu brady, rtů, *Madonny* a *Medusy*. Tento šperk je na konci umístěném v ústech zakončen plochou destičkou, která při otočení šperku příliš nevystupuje nad profil obličeje, což právě umožňuje maskování make-upem.

Jak jsem zmiňoval již výše, tento druh manipulace s piercingem byl užíván výhradně vůči členům dominantní společnosti. O utajování před rodiči jsem se zmiňoval již v kapitole věnované aspektům ovlivňujícím podstoupení piercingu, stejně tak jej informátoři využívali i v případě interakce s dalšími rodinnými příslušníky, s nimiž nebyli v každodenním kontaktu, jak je patrné z výše uvedených výpovědí Heleny a Nely, zejména s prarodiči.

Výzkumník: Tajilas to před někým?

Informátorka: No, před babičkou, před babičkou to v podstatě tajim do teď.

Výzkumník: A proč to tajíš?

Informátorka: No, protože vona by měla dlouhosáhlou [sáhodlouhou] přednášku a já se tomu chci vyhnout.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Dělo se tak ale i v kontextu návštěv specifických veřejných prostorů, jak vyplývá z výše uvedené výpovědi Markéty.

Ovšem ne všichni informátoři deklarovali, že by se k utajování někdy uchýlovali, někteří takovéto manipulování dokonce explicitně odmítali (např. Renata či Ema). Dělo se tak však buď v kontextu toho, že rodiče k piercingu svolili, tudíž utajování nebylo nutné (Renata), nebo tehdy, nebylo-li utajování možné (Ema). To je problém všech viditelných piercingů, jelikož piercing není možné vyjímát ani dočasně, dokud nedojde alespoň k základnímu zhojení piercingového kanálku²⁰⁷.

5.5.2.1.3. Reakce na piercing

Důvody, proč se aktéři uchylují k výše zmiňovaným manipulacím s piercingem, vychází z reakcí ostatních jedinců. Právě reakce dalších osob mohou vysvětlit, proč je piercing v některých kontextech manifestován a v jiných naopak utajován.

²⁰⁶ Viz Příloha č. 4, obr. 53.

²⁰⁷ Což je vždy v řádech týdnů, někdy dokonce měsíců (Fiksa 2005: 41–44)

5.5.2.1.3.1. Reakce mládeže

Reakce vrstevníků, tedy kamarádů a spolužáků informátorů, byla v jejich výpovědích zcela jednoznačně reflektovaná jako kladná.

Výzkumník: Jak na to reagovali kamarádi?

Informátorka: Já jsem je viděla nějak těsně po tom, tak to bylo: „Jééé, ty máš piercing!“, prostě chválili to, taky se jim to líbilo. A nemyslím si, že by to nějak očekávali ani že by to neočekávali, myslím, že to byly prostě jako normální [autentické] reakce. Stejně tak i když jsem přišla do školy, tak říkali: „Jé, ty sis nechala propíchnout nos,“ já říkám „No, nechala“, takže dobrý, dobrý.

Výzkumník: Takže kladná reakce?

Informátorka: Kladná reakce.

(Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Výzkumník: A co na to kamarádi?

Informátorka: No, to jsem si ze začátku hrozně užívala. [To bylo:] „Cože? Ty jo! To je super!“ A tak.

Výzkumník: Takže kladný reakce?

Informátorka: Kladný. Nesetkala jsem se s tím [že by se to někomu vyloženě nelíbilo], nebo mi maximálně říkali, třeba že to musí bolet. Ale do dneška, když potkám lidi, který neznám, tak vobčas je to jedno z témat a docela mě to baví. (smích)

(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Ačkoliv se objevily také vlažné či rozporuplné reakce, byly spíše výjimečné a vždy se současně s nimi objevovaly i reakce pozitivní.

Výzkumník: A jak se na to koukali kamarádi?

Informátorka: No koukali tak jako různě. Ti opravdu dobrý to vzali tak, jakože holt to mám a že s tím nic neudělaj, ale že by z toho byli nějak extrémně nadšení, to se říct nedá. Ale už to tak berou jako fakt. Našlo se pár kamarádů, který z toho byli dost nadšený, ale spíš většina lidí je z toho jako překvapenejch, že by to nečekali.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Ty reakce okolí byly poměrně dost smíšený. Třeba jako někdo: „Jé, ty máš piercing. Hustý! To je fakt pěkný“, jako třeba poměrně dobrý kamarád Jirka. A pak třeba bejvalej přítel řek: „No ty seš úplně blbá, jak sis to mohla nechat dát, prosim tě, seš fakt úplně vpatlaná.“

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Nositelé piercingu ostatně kladné reakce od spolužáků a kamarádů očekávali, což dokládá i překvapení v případě, že se kladná reakce nedostaví.

Výzkumník: A jak reagovali ty kamarádi, kterejm ses chlubila?

Informátorka: Ty měli kladný reakce. I když teda taky jsem se pochlubila jedný hodně dobrý kamarádce a ta říkala: “Hele, tak to seš teda blbá.” (smích) Vod ní mně to mrzelo. [...]

Rozhodně jsem to nečekala. Jako čekala jsem to vod jinejch lidí, třeba bych to čekala vod známejch nebo vod příbuznejch, vod kohokoliv, ale né vod dobrejch kamarádů, který mě znaj a ví, proč jsem do toho šla.

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Kladné reakce kamarádů a spolužáků jsou dokladem toho, že v rámci (sub)kultury mládeže je piercing oceňován. Tuto skutečnost jsem zmiňoval již v případě motivace, kdy aplikaci piercingu do ucha oceňovali Richardovi kamarádi slovy „*Jo, ty si fakt hustej, ty jsi magor!*“ (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha). Podobně oceňování deklarovala i Blanka:

Ty si hustačka, to říkal právě jeden kamarád, kterej dělá hodně do takový hudby jako metalu nebo do hodně tvrdýho rocku a já si myslím, že tady k té kultuře toho piercingu má hodně blízko a že by to u mě nečekal. Jenom se mi ňák vyhrnulo tričko a říkal: „Ty si fakt hustačka“ a bylo na něm vidět, že jsem možná i trošku stoupla v jeho očích, že si prostě řekl: „Blanka, taková normální holka a má piercing“. Takže hustačka v tom smyslu, že si to o mě asi nemyslel. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Nejvýrazněji pak toto oceňování reflektovala ve své výpovědi Denisa, pro niž byl, jak jsem již zmiňoval právě v kapitole věnované motivaci piercing prostředkem získání prestiže u svých spolužáků a kamarádů.

Výzkumník: A máš dojem, že se změnil přístup lidí z tvýho okolí po tom, co sis nechala udělat ten piercing?

Informátorka: Hm, myslím, že trochu jo. Protože, já nevím, jak to přesně popsat, ale že je to takový, že ty lidi na mě koukaj jinak, že mě v jistým směru možná trošku obdivujou, protože jsem měla tu odvahu si to nechat udělat. A některý spíš to berou tak, že jsem byla tak šílená, že jsem si to nechala udělat, ale jako myslím, že se určitě změnil. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

To, že (sub)kultura mládeže piercing oceňuje, dokládají i výpovědi, podle nichž, pokud jedinec plánuje piercing a netají se tím, jeho kamarádi a spolužáci projevují zájem a zjišťují, zda k jeho aplikaci již došlo.

V tu dobu sem chodila do prváku, v té třídě sme se o tom bavili, že si ho necham píchnout. A tak pak každej: „Už ho máš?“ Každěj den se ptali, jestli už ho mám. Já sem se rozhodovala asi tak čtrnáct dní a až ten čtrnáctej den sem si ho píchla. A všichni pak už jenom: „Konečně“, „Konečně sis ho píchla“. (Kamila, 19 let, SOU, piercing pupíku)

Výzkumník: Chlubila ses tím peircingem někomu?

Informátorka: Jo, ale spíš jenom kamarádům. Voni spíš už vo tom věděli, že jsem tam šla, takže vždycky hned: „Ukaž Míšo, ukaž to!“ (Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

5.5.2.1.3.2. Reakce dominantní společnosti

Reakce dominantní společnosti byla v perspektivě informátorů zcela opačná, tedy primárně negativní. Ať se již jednalo o reakci rodičů při jejich přesvědčování či při podstoupení piercingu bez jejich vědomí²⁰⁸, nebo o reakci prarodičů.

Maminka měla hysterickéj záchvat [...] No, docela to bylo nervy. Maminka to strašně prožívala (smích). Tátovy to bylo tak nějak jedno, ale docela jsme se kvůli tomu hádali. [...] Ze začátku mě sprdli, že to je nezodpovědnost, že se kazim a ničim a proč si to dělám, takovýdle věci. (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí; zdůraznil M.H.)

²⁰⁸ Viz pododdíl 5.3.9.3. Vyjednávání aktérů s rodiči.

Informátorka: [Doma] mi už od začátku říkali: „Piercing to fakt ne, to si zkus!“. A taky to pak dopadlo špatně, protože když jsem přiletěla, tak mě táta nechtěl pustit domů. [...] Ta reakce byla fakt nepříjemná, nadávali mi a tak.

Výzkumník: A jak reagovala maminka?

Informátorka: No, taky se jí to nelíbilo, ale nebyla tak nepříjemná, agresivní jako táta (Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)

V jednu chvíli jsem šla za tatškou a tak jsem si nějak držela ruku na břicho a říkám: „Tati, já ti chci něco ukázat“ a on se prostě jenom na mě podíval a ani nevěděl, co to je a říkal: „Piercing?“, a já: „No,“ a on: „Ty seš blbá,“ a to bylo všechno, co mi řekl.

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Negativní reakce ostatně byla očekávaná, jak od rodičů, tak od prarodičů, ať již v agresivní či pasivní formě:

Já jsem se fakt bála, že [máma] bude ječet a rvát a že mě třeba zmlátí, což se už fakt dlouho nestalo, ale bála jsem se, že třeba mi střelí facku. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Já jsem čekala že mi [babička] řekne: „Teda Hani, zklamalas mě“ nebo že to nevezme moc dobře. (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

V případě, že se takovýto předpoklad nepotvrdil, bylo to chápáno jako velmi překvapivé a hodnoceno velmi kladně jako projev „mladistvého ducha“²⁰⁹.

Když babička řekla ať si zkusím to tričko, tak jsem se trošku otočila. Trošku jsem se bála, protože si myslím, že skoro všichni lidi v tom jejich věku mají odpor vůči tetování a pankáčům a všemu tomuhle, třeba i vůči moderní hudbě. Prostě proti všemu, co není tradiční. Tak jsem se fakt bála, co budou říkat, aby si prostě neřekli, že sem blbá, oni maj moji prarodiče hodně razantní názory, ale úplně v klidu. (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

A babička, čímž mě strašně překvapila, vona je to bejvalá kantorka, taková ta strašně pruderní. Ona je fajn, ale strašně pruderní a v nějakých názorech taková trošku staromódní. A zrovna v tomhle jako tetování, piercing, jsem si myslela, že bude hodně jako staromódní. Tak jsem jí to prostě řekla, ukázala a vona: „Vidiš, to je pěkný. Jako já kdybych byla mladší tak bych si to nechala udělat taky“. (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Proč je piercing dominantní společností nahlížen negativně, jsem již ukázal v kapitole věnované reflexi postojů dominantní společnosti. Svou roli zde hraje zejména sociopatologický status, s nímž jsou spojováni jeho nositelé („smažky“ a „fetáči“), který se u rodičů projektuje do obavy o svou vlastní prestiž („co si o nás pomyslí sousedé“).

5.5.2.1.4. Důvody manipulací

Jak je tedy patrné, reakce, jak očekávané, tak reflektované, se u dominantní společnosti a (sub)kultury mládeže radikálně odlišují a jsou v podstatě protichůdné. Zatímco

²⁰⁹ Viz pododdíl 5.4.2.2.4. Piercing jako fenomén mládeže.

v rámci (sub)kultury mládeže je piercing oceňovaný, v diskurzu dominantní společnosti je tomu právě naopak. Explicitně to shrnula ve své výpovědi Markéta:

*No máma: „Ježiš, to je hrozný, vyndej si to,“, [a já na to:] „Ne, je to moje, tak si to nechám“. A babča: „Ježiš, co to je?“. No prostě všichni, že jo, stará škola: „To je strašný“. A ve škole všichni „Jéé, to je dobrý“. Úplně vopačnej názor.
(Markéta, 18 let, SOU, piercing brady, obočí, pupíku, surface pod pupíkem)*

Právě výše zmiňované reakce či jejich očekávání jsou klíčem k pochopení toho, jak nositelé manipulují se svým piercingem a proč je v některých kontextech manifestován a v jiných naopak utajován.

Zmiňované reakce totiž vycházejí z významů, které jsou piercingu v obou diskurzích přisuzovány a které jsou, jak jsem ukázal v předchozích kapitolách²¹⁰ vzájemně nekompatibilní. Zatímco manifestace je primárně zakotvena ve významech, které má piercing v (sub)kultuře mládeže, utajování vychází z významů diskurzu dominantní společnosti.

Manifestace piercingu v rámci (sub)kultury mládeže je založena na skutečnosti, že je v jejím rámci oceňován. Tím, že nositelé piercing manifestují, mohou docílit zvýšení své prestiže ve vrstevnickém kolektivu (Dita, Magda, Denisa) (srov. Jacobson - Luzzatto 2004: 161), demonstrovat svou příslušnost k subkultuře mládeže (Karel, Radka), zdůraznit svou individualitu (Vanda, Helena), stát se středem pozornosti (Richard, Vanda) či posilovat interpersonální přátelské (kamarádké) vazby²¹¹ (Karolína, Věrka) (srov. Jacobson - Luzzatto 2004: 161). Piercing manifestují, aby byl rozeznán a potvrzen dalšími aktéry, protože dokud tomu tak není, mít piercing samo o sobě svému nositeli nepřináší žádné ocenění.

Pokud je piercing explicitně manifestován v rámci dominantní společnosti, lze jej chápat jako výraz vzdoru, resp. snahu šokovat (srov. Hall - Jefferson 1993; Hebdige 1979), jako úsilí o sebeprosazení vůči rodičům (Karolína, Blanka) či upoutání pozornosti (Vanda).

Utajování piercingu je pak založené na stejném principu nutnosti rozeznání a potvrzení toho, že je aktér skutečně nositelem piercingu. Vzhledem k negativnímu statusu přisuzovanému nositelům piercingu dominantní společností slouží utajování jako prostředek, jímž se aktéři snaží získání tohoto statusu vyhnout. To může být vedeno přímo úsilím vyhnout se předsudečnému odsouzení (Helena), reálné diskriminaci (Markéta) či jen konfliktům s rodiči (Simona) či prarodiči (Šárka, Denisa).

Manipulace s reflexí piercingu je tak odrazem významů, které jsou s piercingem spojovány v různých diskurzích. Primárně však tyto manipulace neumožňují vyjednávat význam piercingu jako takový, ale spíše status jeho nositele či přesněji, zda aktér tento status získá či nikoliv. Piercing v tomto kontextu představuje nikoliv statický, ale dynamický prvek, který nejenže vládne vlastní schopností jednat (*agency*), tedy přisuzovat svým nositelům konkrétní statusy, ale zároveň je aktivně využíván při jednání (*agency*) svých nositelů. Přitom je nezbytné si uvědomit, že zacházení s piercingem je významně ovlivněno kontextem a jako takové je na kontextu do jisté míry závislé. Jak se s piercingem zachází, se odvíjí od toho v jaké situaci, respektive

²¹⁰ Viz podkapitoly 5.2 Reflexe piercingu v očích dominantní společnosti a 5.4. Významy přikládání piercingu.

²¹¹ To se děje primárně skrze společné plánování a podstoupení piercingu, po němž následuje společné chlubení (viz podkapitola 5.3.6. Vliv kamarádů a pododíl 5.5.2.1.1. Manifestace piercingu: vystavování a chlubení).

komu je vhodné jej manifestovat a komu naopak utajovat. Piercing tedy není buď manifestován nebo utajován, ale je manifestován a utajován „někomu“ v závislosti na situaci a cílech svého nositele.

5.5.2.1.5. Zacházení s odlišnými typy piercingů

Manipulace s piercingem, tedy jeho manifestace a odhalování, nastoluje zajímavou otázku, týkající se rozdílu mezi viditelným a odhalovaným piercingem.

Výhoda utajování odhalovaného piercingu oproti piercingu viditelnému spočívá v tom, že jeho nositel má větší kontrolu nad tím, kdo bude piercing reflektovat a kdo ne, tedy komu jej odhalí. Nositel viditelného piercingu tuto kontrolu běžně nemá, pokud nepoužije některou z výše zmiňovaných utajovacích technik.

Přijde mi, že spousta lidí na to [piercing] kouká jako na věc, kterou mají lidé, který třeba hulej nebo berou drogy, prostě takový ty lidi, kterými pohrdaj. U spousty, myslím, že hlavně starších lidí, je to takový, že když někdo někde přijde s piercingem v obočí, tak ho hnedka každá zařadí do určitý skupinky a třeba ani takovej nemusí vůbec bejt. Kdežto když má někdo piercing v pupíku, tak ho může kdekoliv schovat a je to takový lepší.. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Tento rozdíl vychází z výchozího stavu obou typů piercingu. Zatímco výchozí stav viditelného piercingu je jeho manifestace, u piercingu odhalovaného je to jeho skrytost. Řečeno velmi jednoduše, piercing na obličejí je neustále vidět, zatímco piercing pupíku, respektive jazyka běžně vidět není, jelikož je skrytý pod oděvem, respektive v ústech: „Možná je tohle výhoda [odhalovaného piercingu], protože když nechci, tak na tyhle lidi, který by třeba mít mohli nějaký předsudky, právě nemusím na první pohled působit.“ (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

Manipulace, která se u obou typů piercingu provádí, aby změnila jejich výchozí stav, je tedy v podstatě opačná. Zatímco viditelný piercing je aktivně utajován, je piercing odhalovaný aktivně odhalován.

Ovšem výše zmiňovaná výhoda odhalovaného piercingu je do jisté míry iluzorní. Právě skutečnost, že je odhalovaný piercing běžně skrytý, v podstatě zbavuje jeho nositele kontroly nad tím, kdo jej bude reflektovat, protože se tak může díť proti jeho vůli (např. typicky v případě, kdy nositelka piercingu pupíku zvedne ruce a tím se jí vyhrne tričko). Nositel odhalovaného piercingu si tak v důsledku nemůže být jistý, kdo o jeho piercingu ví a kdo ne.

Výzkumník: A učitelé vědí, že máš piercing v pupíku?

Informátorka: Možná to vědí, když mám krátký tričko nebo něco takovýho [...] ale já právě ani nevím, jestli o tom ví, nebo ne.

(Veronika, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)

Větší kontrolu tak má nad piercingem paradoxně nositel piercingu viditelného, jelikož si může být jistý, že je viditelný piercing reflektován a zároveň tomu může v konkrétních situacích aktivně bránit (např. tím, že si jej vyjme).

Skrytý piercing je pak vzhledem k možnosti kontroly jeho reflexe ve stejné pozici jako piercing viditelný. I nad ním má jeho nositel větší kontrolu, jelikož si může být jistý, že je běžně skrytý a odkrývá jej pouze účelově a záměrně

5.5.2.2. Jednání popírající předsudek / stereotyp

Ačkoliv jsou manifestování a utajování piercingu dva hlavní způsoby manipulace piercingem, nejsou jediné. Zatímco aktéři, kteří užívají tyto dva způsoby, přijímají statusy s piercingem spojené a pomocí manipulací vyjednávají pouze, zda přijmou či odmítnou status nositele piercingu, někteří aktéři se svým jednáním snaží zpochybnit a proměnit významy, které se s piercingem pojí. V tomto ohledu tedy není schopnost jednat (*agency*) směřovaná na zacházení s piercingem jako takovým, ale spíše na narušení stereotypně ukotvených významů, které mu jsou v dominantní společnosti připisovány.

Tito informátoři si sice uvědomují, jaké významy jsou piercingu v dominantní společnosti připisovány, ale odmítají je přijmout a naopak jednájí tak, aby se vymykali ze stereotypní reprezentace nositele piercingu.

*Pokud vidím, že to jsou lidi, který by mohli mít předsudky vůči něčemu takovému [piercingu], tak se snažím chovat o to slušnějc, sympatičtějc a milejc, aby prostě získali opačnej dojem. Že i člověk, kterej má takovej bordel v jazyku, se může chovat jako normální člověk a aby ho prostě takhle předem neodsuzovali.
(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)*

To je v podstatě princip, jakým se snaží piercing jeho nositelé vyjednat se svými rodiči, tedy přesvědčit je, že v jejich případě jsou tyto významy neadekvátní. Což je vlastně principem zpětné socializace, resp. enkulturace²¹².

5.5.2.3. Manipulace s formou piercingu

Poslední formou manipulace s piercingem je výměna piercingových šperků. K ní může docházet jak formou jednorázové výměny, tak také formou střídání několika šperků dle kontextu. Jejich střídání pak samozřejmě předpokládá, že informátoři disponují více než jedním takovým šperkem. To sice bylo spíše výjimečné, jelikož většina informátorů se spokojila s jedním, ovšem např. Míša deklarovala vlastnictví deseti piercingových šperků.

Střídání šperků se ve výpovědích informátorů objevilo ve třech kontextech. Prvním, a nejčastějším z nich, bylo chápání piercingu jako ozdoby, kterou je vhodné obměňovat stejně jako jiné módní doplňky (srov. Sweetman 1999a). K tomu mohlo docházet jednak v jistém časovém intervalu, jako u Míši.

*Výzkumník: Kolik máš náušnic do toho pupíku?
Informátorka: Ježiš, tak to ani nevím. Ale tak raz dva tři, tak deset možná, možná piš míň, ale tak přibližně.
Výzkumník: Fakt tolik?
Informátorka: [přítakání]
Výzkumník: A jak často je střídáš?
Informátorka: Tak já nevím, tak jednou do dvou tejdnu, do tři tejdnu.
(Míša, 17 let, gymnázium, piercing pupíku)*

²¹² O níž jsem již hovořil v pododdíle 5.3.9.4. Proměny postojů rodičů.

Zároveň však mohlo být realizováno ve vztahu k celkové vizáži, aby piercing „ladil“ s ostatními vizuálními prvky.

Výzkumník: Kolik máš těch náušnic?

Informátorka: Asi tak čtyři.

Výzkumník: A jak často je měníš?

Informátorka: Tak taky k různým oblečením, že mám třeba s červeným kamínkem, s modrým kamínkem, tu špičku a tak. Tak hlavně podle toho, co mám na sobě. Když mám čas, tak si to měním.

(Nela, 16 let, gymnázium, piercing nosního křídélka)

Druhým kontextem byl záměr aktivně ovlivnit míru manifestace piercingu, tedy buď jej zvýraznit nebo upozadit.

Když jsem tam [v nosním křídélku] měla ten kroužek, tak rodiče a babičky byly proti tomu. [Řikaly:] „Ten kroužek je moc“ a „vypadáš jak kráva“ a takový ty podobný hlášky. [...] Ty lidi se na to koukaj trochu jinak, když je tam ten kroužek, že už je to hodně výrazný. Ale myslím, že když je to něco decentního, tak si toho lidi kolikrát opravdu ani nevšimnou.

(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Zacházení s piercingem v tomto kontextu je paralelou k výše zmiňované manifestaci a utajování, neboť obdobně umožňuje manipulaci se statusem nositele.

Zároveň s tím ale může být manipulováno i s významem piercingu, neboť méně výrazné a více zdobné šperky jsou chápány i v diskurzu dominantní společnosti jako ozdoby a jako takové nejsou vnímané explicitně jako znaky sociální patologie.

K poslední formě střídání šperků dochází v podstatě nezáměrně, a to pouze z toho důvodu, že dojde ke ztrátě původního piercingového šperku.

Výzkumník: A kolik máš takových náušnic [piercingů do nosního křídélka] na výměnu?

Informátorka: No teď mám tuhletu a pak jsem si kúpovala ještě takový malinký kuličky kdybych tohle náhodou ztratila. Ale zatím jsem jich vystřídala strašně moc, protože se poztrácej. Ta jedna náušnice mi vydrží tak měsíc, půl roku a pak se prostě ztratí. [...] To si koupím normální náušnici do ucha a zahnu si jí, protože ten výběr je opravdu největší a je to i levnější koupit si tu náušnici za 50 Kč než si koupit nějakou speciální do nosu.

(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Pokud pomínu třetí kontext, kdy je střídání šperku v podstatě nedobrovolné, představuje manipulace s formou šperku za prvé způsob, jakým ustanovit konkrétní piercing jako módní doplněk (v kontextu významů v diskurzu mládeže). Tedy způsob, jak dát najevo ostatním jedincům, že aktér piercing chápe jako módní doplněk. Za druhé slouží manipulace s formou šperku, stejně jako manipulace s jeho reflexí, k přijetí či naopak odmítnutí statusu, který se s piercingem pojí v kontextu obou diskurzů.

5.5.2.4. Shrnutí manipulace piercingem v interakcích

Jak jsem se snažil ukázat, zacházení s piercingem představuje způsob, jakým aktéři mohou uplatnit svou schopnost jednání (*agency*) a tím i vyjednávat a manipulovat významy, které se s piercingem pojí, až již v (sub)kultuře mládeže nebo v diskurzu dominantní společnosti. Významy, které jsou piercingu přisuzované totiž nejsou neměnné. Právě naopak, jsou kontextuální, vyjednávané a manipulované všemi aktéry

konkrétní situace. To si aktéři dobře uvědomují a toto vědomí své schopnosti jednat (*agency*) se také odráží v jejich zacházení s piercingem.

Ukazuje se přitom, že piercing má sám o sobě schopnost jednat (*agency*) a přisuzovat tak svým nositelům v různých kontextech různé statusy. Manipulace s jeho reflexí tak sice primárně neumožňují vyjednávat význam piercingu jako takový, umožňují však vyjednávat status jeho nositele či přesněji, zda bude aktérovi tento status přisouzen či nikoliv. Jakým způsobem bude piercing manipulován, závisí na kontextu konkrétní situace, jelikož piercing je vždy manipulován vůči „někomu“ v závislosti na cílech, které jeho nositel sleduje.

Manipulovat významem piercingu pak umožňuje nejen jednání popírající předsudky (tedy status nositele piercingu v dominantním diskurzu) a manipulace s formou šperku, ale také vyjednávání piercingu s rodiči a zejména potencionální zpětná socializace/enkultura.

Tři modely zacházení s piercingem ve vztahu k vlastnímu tělu pak ukazují na rozdílnost významů, které aktéři s piercingem spojují jako s potencialitou, s níž je možné dále zacházet. Ať již se jedná o záměr „trvalého“ vyjádření vzdoru, módy či individuality, osobní deklarace v kontextu situace či experimentování s vlastním tělem, ve všech případech dává piercing svým nositelům smysl, který vede jejich jednání.

6. Interpretační rámce

V předchozí kapitole jsem představil piercing primárně z emické perspektivy mých informátorů. V této kapitole se pokusím o jeho etickou interpretaci s využitím čtyřech vzájemně provázaných interpretačních rámců, které mi pomohou osvětlit ty jeho aspekty tohoto, které pro jeho pochopení považuji za stěžejní. Jedná se interpretační rámec dichotomie módy a vzoru, komodifikace, identity a liminality.

6.1. Móda a vzdor

Jak jsem zmiňoval již v případě historie piercingu v euro-americké kultuře, od 90. let 20. století přestává být piercing pouze subkulturní záležitostí gayů, BDSM komunity, punkerů a hnutí moderních primitivů, ale dostává se pozvolna do kultury dominantní společnosti. I díky tomu, že si piercing osvojilo mnoho celebrit (Sweetman 1999a; Kosut 2006; Jacobson - Luzzatto 2004; Rychlík 2005), přestává být v dominantní společnosti vnímán výhradně jako znak subkulturní příslušnosti a s ní spojeného vzdoru a okruh jeho nositelů je stále heterogennější. Společně s tím se také jak v dominantní společnosti, tak v akademickém diskurzu objevuje myšlenka, že se piercing stal součástí mainstreamové módy. Tyto dvě interpretace, tedy piercing jako projev vzdoru a piercing jako součást módy, nacházejí svůj odraz v emické perspektivě jeho nositelů, a to jak v případě motivace, tak v případě významů, které piercingu přisuzují.

V následující části se proto zaměřím na interpretaci piercingu jako módy a vzdoru primárně z etické perspektivy. Případné odkazy na emické interpretace, ať již samotných aktérů nebo jejich reflexe postojů dominantní společnost, budou explicitně označené. Piercing přitom budu pojednávat jako fenomén a odhlédnu (ve většině případů) od specifického kontextu, jemuž se budu věnovat v poslední části této podkapitoly.

6.1.1. Piercing jako móda

Pokud přijmeme základní premisu, vycházející ze Simmelovy (2006: 106) teze o šíření módy skrze napodobování dominantní minority podřízenou majoritou, že módní je to, co je populární, a že vše, co se stane populární, je možné chápat jako módu, pak je piercing bezpochyby módou (Sweetman 1999a: 52).

Chápání piercingu jako módy se objevuje od okamžiku, kdy modelka Christy Turlington vystoupila v roce 1993 na módní molo s piercingem pupíku a Jean-Paul Gaultier představil piercing jako součást své kolekce v Paříži. Tento pohled na piercing podporuje i fakt, že mnoho současných modelek je nositelkami piercingu (a tetování) (Hewitt 1997: 93; Sweetman 1999b: 56).

V kontextu této distinkce je pak možné bezpochyby říci, že pro část mých informátorů piercing, alespoň do určité míry, představoval módu. To dokládá mimo jiné i to, že o piercingu hovořili v estetických kategoriích a označovali ho jako ozdabu, stejně jako jejich motivace pro podstoupení piercingu, která byla často deklarovaná jako estetická. Tuto interpretaci navíc podporuje to, že moji informátoři nejenže o piercingu hovořili jako o módě, ale zároveň tak deklarovali i zacházení s ním, např. tím, že piercingový šperk volili tak, aby ladil s ostatními součástmi oděvu.

Že může být piercing chápán v (sub)kultuře mládeže jako móda dosvědčuje i to, že některé anatomické lokace jsou v jejím rámci některými aktéry považované za aktuální, tedy módní, a jiné nikoliv.

Informátorka: [...] ve škole všichni „Jéé, to je dobrý“. [...] No a loni na střední všichni: „Proč máš ten pierce zrovna uprostřed brady? To už je out.“
Výzkumník: Takže tenkrát všichni: „Super,“ a teď už ne?
Informátorka: No, teď se jim to moc nezdá, protože teď je moderní [módní] na horním rtu [Madonna] nebo na dolním [mimo osu obličeje]. [Ale já] zůstanu u svého. (Markéta, 18 let, SOU, piercing brady, obočí, pupíku, surface pod pupíkem)

V tomto ohledu tedy i v případě piercingu platí, že móda je charakteristická změnou (ačkoliv je do jisté míry omezená jeho semipermanentním charakterem).

6.1.1.1. „Supermarket stylů“ a prázdné znaky významů zbavené

Atraktivitu výše zmiňované interpretace podporuje i post-moderní perspektiva módy jako „supermarketu stylů“ (Polhemus 1994, 1998), v němž si každý může z nepřeberné nabídky volně vybrat, co mu nejvíce vyhovuje. Podle této baudrillardovské perspektivy současná *haute couture* transformuje významy do prázdných znaků, které odkazují pouze na sebe samé (Falk 1995). Tím, že čerpá rozmanité prvky a kombinuje je v nových kontextech, zbavuje je jejich původních významů, aniž by jim však dodala nové. Je tak pouhým souborem prvků, přejatých z různých zdrojů (historických, etnických, vojenských, přírodních, atd.), ve snaze dodat autentičnost něčemu, co bylo zbaveno významu.

Tento eklecticismus se přenáší i na úroveň aktérů, kteří mohou v rámci „supermarketu stylů“ volně kombinovat prvky *haute couture* se subkulturními styly, aniž by reprodukovali jejich původní významy. Zatímco na počátku druhé poloviny 20. století bylo možné jednoznačně rozlišit nejen *haute couture* a subkulturní styl, ale také jednotlivé subkulturní styly, nyní dochází k jejich nekontrolované fúzi ústící v „hybriditu stylů“ (Muggleton 2000). Jak říká Polhemus: „Zatímco móda oslavovala změnu a subkulturní styl skupinovou identitu, obyvatelé Stylového světa²¹³ oslavují pravdu klamu, autenticitu napodobování a smysluplnost blábolení“ (1998: 132, překlad M.H.).

Móda tak v této baudrillardovské perspektivě neodkazuje k ničemu jinému než k sobě samé a každému je dovoleno oblékat cokoli, aniž by to znamenalo cokoli jiného než právě participaci v systému módy (Sweetman 1999a: 53–54).

Ačkoliv tuto interpretaci podporuje perspektiva některých informátorů, podle nichž piercingu není možné rozumět, jelikož je pro ně nečitelný, domnívám se, že je pro svoji radikálnost pouze těžko udržitelná. Většina mých informátorů totiž piercingu připisovala konkrétní významy a zároveň i refleктоvala významy, které piercingu připisuje dominantní společnost. Problémem, na který zde narážíme, a který se táhne celou prací, je, že dominantní čtení piercingu (Gell 1993: 303), se rozchází se čtením piercingu v (sub)kultuře mládeže, tedy že oba diskurzy pracují s odlišnými významy.

Právě rozdílnost čtení piercingu je důvodem, proč Karel chápal spínací špendlík, který si aplikoval do ucha, jako symbol punku, zatímco jeho rodiče v něm viděli znak homosexuality. To je důvodem, proč dominantní společnost vidí v nositelích piercingu uživatele drog a sociopatologické jedince, zatímco sami nositelé jej chápou jako módní doplněk, projev vzdoru či individualizační nástroj. Ovšem vzájemný nesoulad významů v obou diskurzích nelze interpretovat jako jejich absenci.

²¹³ V originále Styleworld.

V tomto směru se tedy nedomnívám, že piercing je módou ve smyslu významu zbavených znaků, jelikož jsou mu konkrétní významy stále připisovány. Dokonce si dovoluji tvrdit, že móda neodkazuje pouze na sebe samu (srov. Polhemus 1994, 1998; Falk 1995). Móda sice může být zbavena původních významů, ale aktéři ji svým zacházením s ní neustále naplňují významy novými.

6.1.1.2. „Determinovaná“ móda a móda jako nástroj vyjednávání

„Supermarket stylů“ předpokládá, že všichni aktéři mají zcela svobodnou vůli vybírat, co se jim zlíbí a nic je v jejich volbě nedeterminuje. Podíváme-li se však na módu perspektivou Bourdieuho distinkcí (1984a), je zcela jednoznačné, že vkus a životní styl, a tedy i image, každého jednotlivce je limitován jeho příslušností ke třídě či přesněji třídní frakci, resp. profesní skupině. Jak Bourdieu tvrdí: „vkus (nebo habitus) jako systém klasifikačních schémat objektivně souvisí prostřednictvím sociální podmíněnosti, z níž se vytvořil, s určitou sociální pozicí: činitelé zařazují sami sebe, jsou sami předmětem klasifikace, neboť si podle svého vkusu vybírají různé atributy, oděvy, stravu, nápoje, sporty a přátele tak, aby vše ladilo dohromady či lépe řečeno odpovídalo jejich pozici. Přesněji řečeno: tím, že si v prostoru nabízených statků a služeb vybírají statky, které zaujímají v tomto prostoru pozici shodnou s jejich pozicí v sociálním prostoru.“ (Bourdieu 1995: 223–224).

Ačkoliv se nedomnívám, že by piercing byl habitualizován jako součást systému distinkcí, objevují se některé argumenty, které naznačují jeho spojitost spíše s nižším stupněm vzdělání. Tato spojitost se zaprvé objevila ve výpovědích některých mých informátorů.

Výzkumník: Napadá tě ještě někdo, kromě těch pankáčů, kdo mívá často piercing?

Informátorka: Děvenky.

Výzkumník: A čemu říkáš děvenky?

Informátorka: (smích) No, takový holčiny z obchodů, takový hloupější holčiny z obchodů.

Já jezdím tady kolem soukromý obchodky a tam je toho teda hodně.

Výzkumník: Ve vobličejí?

Informátorka: Hodně to maj v nose.

(Renata, 17 let, gymnázium, piercing obočí)

To do určité míry potvrzuje i komparace výsledků dotazníkových šetření Adely Riegerové (2009) s mými (Heřmanský 2005). Na středním odborném učilišti deklarovalo jiný piercing než uši²¹⁴ celkem 28,4% studentů, zatímco v případě gymnázia to bylo včetně piercingů uší pouhých 6,7%. Ovšem je třeba zohlednit, že mezi oběma výzkumy uběhly čtyři roky, tudíž nelze spolehlivě říci, zda tento rozdíl není způsoben prostým nárůstem počtu mládeže s piercingem, spíše než rozdílným habitem jeho nositelů. Zároveň však k podobným závěrům došel výzkum realizovaný ve Švýcarsku (Suris et al. 2007).

²¹⁴ Jelikož Riegerová ve své práci považovala za piercing i perforaci ušního lalůčku, pokud se k ní daná osoba rozhodla ze své vlastní vůle, vyřadil jsem všechny informátory, kteří deklarovali takový piercing, abych nekontaminoval data informátory deklarujícími pouze náušnice.

Mým cílem však není interpretovat piercing na pozadí Bouerdieuhovo distinkcí a habitů²¹⁵. Zmiňuji je zde primárně proto, abych podpořil myšlenku, že móda není pouhými „vyprázdňenými znaky“, odkazujícími vzájemně pouze k sobě samým.

Nedomnívám se však ani, že by piercing byl zcela determinován sociálním prostředím, z něhož jeho nositel pochází. To je, myslím, zřetelně patrné i v tom, že se můj vzorek skládá z nositelů piercingu jak z řad gymnázia, tak středního odborného učiliště. Naopak, móda je aktivně užívána v interakcích mezi vrstevníky, jak přesvědčivě ukázala ve své práci Markéta Levínská (2004, též. např. 2008; Rybová 1998). Dětem, které Levínská zkoumala, móda jednoznačně slouží k nejen k vyjádření genderové, případně skupinové identity, ale také k budování pozice v rámci vrstevnické skupiny, zejména školní třídy. Ačkoliv Levínská prováděla výzkum na základní škole, tedy u výrazně mladších osob, než jakých se týká moje práce, přesto se domnívám, že její závěry je v obecné rovině možné aplikovat i na mládež, tedy na mé informátory.

Ovšem jak ukazuje právě Levínská, móda dětí (a tedy i mládeže) se liší od módy dospělých, a to nejen růzností oděvních součástí, ale také růzností představ, jaké oděvní součásti jsou módní (Levínská 2004: 54–60). Aplikujeme-li toto zjištění na premisu (sub)kultury mládeže jako distinktivního systému významů, který se vymezuje vůči kultuře dominantní společnosti a je s ní ve vzájemném dialogu, nemůžeme módu nahlížet jako homogenní celek, ale naopak je třeba přijmout myšlenku, že móda může nabývat a také nabývá u dominantní společnosti a (sub)kultury mládeže odlišnou podobu. Ta se projevuje např. v odlišných estetických systémech (sub)kultury mládeže a dominantní společnosti, což opět dokládá i Levínská, když tvrdí, že v deváté třídě základní školy se „[v]ětšina dětí [...] distancuje od vkusu rodičů a sdílí společné vzory [tedy módu] se svými vrstevníky“ (Levínská 2004: 137). Tím nechci tvrdit, že tyto systémy nejsou ve vzájemném dialogu, pouze to, že nejsou totožné. Toto rozlišení může pomoci pochopit piercing jako módu v tom směru, že bude nahlížena jako součást módy mládeže, nikoliv jako součást módy dominantní společnosti.

V tomto ohledu slouží piercing, stejně jako oděvní součástky, k vytváření statusů a zvyšování prestiže, jelikož je v rámci (sub)kultury mládeže oceňovaný. Ovšem je otázkou, zda skutečnost, že je něco oceňované, stačí k tomu, aby to bylo chápané jako móda.

Je totiž třeba zohlednit, jak upozorňuje Sweetman (1999c: 181–182, překlad M.H.), že „kdyby byly tetování a piercingy motivovány pouze módou [...] přenosná tetování [ze žvýkaček] a nasazovací piercingy by byly stejně smysluplné jako ty skutečné.“

Což už se ovšem v některých případech děje, jak dokládá jedna z novinových zpráv²¹⁶, podle níž vystoupila Victoria Beckham na koncertě s imitací piercingu dolního rtu²¹⁷. Vzhledem k piercingu jako k módě je však zajímavější údajná reakce jejích fanynek, které ji začaly napodobovat, ovšem nevěda, že se jedná o imitaci, podstupovali „reálný“ piercing dolního rtu. V tomto kontextu pak lze piercing opravdu chápat pouze jako módu.

²¹⁵ Nebudu se zde pouštět do detailního rozboru Bourdieuhovo teorie, její interpretaci a kritiku je možné nalézt např. u Jenkinse (1992) či Shustermana (1999).

²¹⁶ „Posh“ je prý největší idiot pod sluncem. Blesk 30.8.2001, č. 202, roč. 10, s. 16.

²¹⁷ Imitace piercingu jsou nejčastěji založené buď na principu magnetu (imitace labret) nebo jsou pouze „nasazovací“ (bez nutnosti podstupit perforaci tkáně).

6.1.2. Piercing jako vzdor

Představa piercingu jako vzdoru vychází z premisy jeho odmítání dominantní společností. Kdyby tomu tak nebylo, nebylo by jej možné využívat k vyjádření vzdoru. Proč piercing není přijímán dominantní společností a proč je tedy chápán jako vzdor, je možné nahlížet ve čtyřech různých, i když někdy vzájemně se doplňujících interpretacích. Jedná se o narušení normativního vzhledu, odporování ideálu „západního“ těla, piercing jako něco nemístného a sociopatologický status nositelů piercingu.

6.1.2.1. Narušení normativního vzhledu

Prvním způsobem, jak je možné nahlížet piercing jako vzdor, je vnímat jej jako formu vzdoru vůči normalizovaným formám vzhledu (Sweetman 1999b: 62; Stirn 2003). V této perspektivě je stát se tetovaným nebo nositelem piercingu podle Curryho „politický akt a znak nesouhlasu“ (1993: 82 podle Sweetman 1999: 58).

Tuto perspektivu sice zpochybňují zastánci post-moderního „supermarketu stylů“, kteří hovoří o absenci referenčních norem (Wilson 1990 podle Sweetman 1999: 54). Ovšem v tomto případě zcela opomíjejí zohlednit výše zmiňovaný habitus, který tento referenční rámec formuje (Bourdieu 1995: 223–224). Ovšem referenční rámec není pouze habitualizován, ale je i explicitně reflektován skrze rodiče, kteří jsou těmi, kdo pro mládež normy dominantní společnosti ustanovují. Právě skrze ně, jejich postoje a reakce, mládež reflektuje, co odpovídá normě a co ji překračuje. V důsledku konstrukce norem skrze rodiče sice dochází v jednotlivých případech k jistým odchylkám, ty ovšem mládež chápe právě jako odchylky od normy a jejich vnímání hranic mezi normou a nenormou v dominantní společnosti to nijak nerozmazává. Právě proto říká Soňa o své matce, která po jejím vzoru podstoupila piercing, že je „*taková prdlá*“. A proto také informátoři vnímají piercing u piercerů jako relevantní na rozdíl od piercingu u svých rodičů.

Díky tomu si jsou nositelé piercingu dobře vědomi toho, co je norma a kdy ji svým jednáním překročí. To ostatně dokládají i svými výpověďmi o tom, že měli představu, jak budou jejich rodiče reagovat na skutečnost, že podstoupili piercing. Tuto představu totiž zakládali na normách a hodnotách dominantní společnosti, jejichž znalost si sice osvojili, ale které neinternalizovali (až na nepočetné výjimky). Disponují totiž systémem hodnot a norem, který jim poskytuje (sub)kultura mládeže. Proto také manifestují piercing právě v situacích spojených primárně s ní, tedy mezi kamarády a vrstevníky např. na diskotéce, apod. (Jacobson - Luzzatto 2004). Reagovali-li rodiče, prarodiče či jiní představitelé dominantní společnosti jinak než aktéři očekávali, představovalo to pro ně překvapení, neboť se to odchylovalo od toho, co považovali za normu dominantní společnosti.

Narušení normativního vzhledu skrze piercing může být podpořeno i apropriací některého ze subkulturních stylů, jelikož právě ty jsou chápány jako jeden z projevů odporu vůči dominantní společnosti (Hebdige 1979; Hall - Jefferson 1993). Tuto spojitost navíc posiluje i apropriace piercingu v rámci různých subkulturních stylů. Ačkoliv i v tomto případě právě v důsledku domnělé absence referenčního rámce hovoří někteří autoři (Wilson 1990 podle Sweetman 1999a: 54) o rozmazávání hranic mezi mainstreamovou módou a subkulturním stylem, subkulturní styly stále disponují potenciálem vyjadřovat vzdor (Polhemus 1994; Gottschalk 1993 podle Sweetman 1999a). To je patrné například v případě emo subkultury, která skrze stírání

genderových rozdílů zcela jednoznačně vzdoruje genderovým stereotypům dominantní euroamerické společnosti (srov. Heřmanský - Novotná 2011).

Akteři si tuto skutečnost dobře uvědomují, jak ukazují i výpovědi mých informátorů, v nichž přikládali piercingu význam vzdoru v souvislosti se subkulturním stylem.

6.1.2.2. Odporování ideálu „západního“ těla

Piercing jako vzdor je možné chápat také ve vztahu k představě o ideálu těla v soudobé euroamerické společnosti (Falk 1995). Ideální post-moderní tělo je tělo mladé, štíhlé a nepoznačené (Shilling 2003: 53–60) a to do té míry, že „[i]deál ‚přirozeného‘ vládne tělesnému obrazu více než kdykoliv dříve“ (Falk 1995: 102). Ovšem paradoxně se jedná o „přirozenost“ formovanou uměle, ať již pomocí neinvazivních technik jako jsou diety a cvičení nebo invazivně pomocí liposukcí a kosmetických plastických operací.

I v případě těchto technik je možné hovořit o tělesných modifikacích (v širším významu slova²¹⁸), ovšem tyto techniky se od tělesných modifikací v užším slova smyslu (piercingu, tetování, apod.) zásadně odlišují skrze jeden významný rozdíl. Zatímco cvičení, diety, návštěvy solárií i plastické operace mají tělo přiblížit západnímu ideálu, tedy tělu štíhlému, mladému a „přirozenému“, tělesné modifikace jako piercing naopak vytváří tělo označené, „nepřirozené“, „umělé“ (Shilling 2003; též. Sweetman 1999b, 1999c). Tedy zatímco první techniky tělo ideálu přibližují, druhé je ideálu naopak vzdalují.

Nejen, že je piercing v tomto ohledu nepřirozený, ale zároveň jako proces narušuje tělesnou integritu. Tím, že kombinuje maso a ocel (v případě tetování kůži a inkoust) překračuje základní binární opozice „organického a anorganického“, „těla a technologie“ či „přirozeného a umělého“ (Sweetman 1999c: 177), které ustanovují řád (srov. Lévi-Strauss 1998).

Jak už jsem zmiňoval dříve, porušení tělesné integrity mimo medicínské prostředí je chápáno jako kontra-normativní, jelikož není ani předepsané ani sankcionované autoritou lékaře, který je v tomto ohledu chápán jako autorita nejvyšší (srov. Sweetman 1999c: 178). Porušení integrity hranic jedince, kterou lidská kůže představuje (Turner 2007; Schildkrout 2004), je pak možné interpretovat jako metaforu porušení sociálních hranic, tedy jako projev odporu proti normám dominantní společnosti (Sweetman 1999c: 178).

Je samozřejmě otázkou, nakolik si toto nositelé piercingu explicitně uvědomují, v každém případě to nijak nereflektovali. Což ovšem neznamená, že takto nelze chápat piercing jako vzdor v etické perspektivě.

6.1.2.3. Piercing jako něco nemístného

V porušení hranic, resp. narušení klasifikačního řádu, lze spatřovat další způsob, jakým může být piercing vzdorem. Tato interpretace vychází z konceptu „nečistého jako nemístného“ Mary Douglas (1966).

Na základě strukturalistické perspektivy ustanovování významů skrze vzájemné vztahy jednotlivých symbolů v rámci struktury dochází Douglas k přesvědčení, že jako nečisté (v její perspektivě zejména v rituálním významu, ovšem aplikovatelném i na významy mimo rituální sféru) je chápáno to, co se vymyká zavedeným kategoriím, tedy

²¹⁸ Viz podkapitola 1.1. Piercing a tělesné modifikace.

co je nemístné. Tento koncept představuje skrze svou notoricky známou metaforu bot na jídelním stole. Boty položené na jídelním stole nejsou podle Douglas chápány jako špinavé samy o sobě, ale právě protože jsou na jídelním stole, kam nepatří. Kdyby byly položené v botníku, kam patří, nikdo by je jako špinavé neoznačil (Douglas 1966: 37). Význam konceptu nečistého jako nemístného spočívá v tom, že vysvětluje jevy skrze jejich pozici v systému, resp. narušení kulturou ustanoveného řádu věcí.

Právě tento koncept může být jedním z vysvětlení, proč je piercing v euroamerické společnosti nahlížen jako ne-norma. Náušnice, jak se běžně označují šperky vkládané do perforované lidské tkáně, patří do ušních lalůček, maximálně do jiné části ucha. Jakékoliv jiné umístění odporuje jejich pozici v systému klasifikace, a tudíž je chápáno jako nemístné. Tím, že narušuje klasifikaci, narušuje sociální řád stejně, jako vše ostatní, co je nečisté (srov. Sweetman 1999b: 60, 1999c: 177).

Objevuje se však otázka, proč by se tato „nečistota“ neměla týkat také piercingu pupíku a nosního křídélka, které podle některých informátorek již nejsou chápány jako projev vzdoru. V tomto případě se domnívám, že je možné uvažovat o kulturní změně, skrze níž se tyto dvě anatomické lokace ukotvily jako společensky přijatelné. Svou roli mohl sehrát i fakt, že se piercing pupíku ukotvil v diskurzu dominantní společnosti skrze modelky, vnímané jako představitelky konzumní společnosti. Uvažovat by bylo možné i o tom, že piercing pupíku v podstatě jako jediný z běžně prováděných forem piercingu nemá svůj předobraz v modifikacích nezápádních společností, ale je „západním“ konstruktem, tudíž není vnímaný jako něco cizorodého. Podobně by bylo možné argumentovat piercingem nosního křídélka, který má svůj předobraz v indické kultuře, jež, ačkoliv je exotická, není chápána jako primitivní.

Podobně jako v případě předchozího vzdoru skrze narušení ideálu „západního“ těla nelze předpokládat, že by aktéři tuto perspektivu reflektovali, což ostatně v případě etické interpretace ani není nutné. Důležité v tomto ohledu je, že si velmi dobře uvědomují, že piercing narušuje zavedené normy.

6.1.2.4. Sociopatologický status nositelů piercingu

Poslední interpretační rámec, který z piercingu může činit vzdor, je spojen s mediální reprezentací piercingu a zejména s významy, které se nositelé piercingu domnívají, že dominantní společnost piercingu přisuzuje.

Vzhledem ke svému původu v sexuálních minoritách na straně jedné a hnutí moderních primitivů, kteří se odvolávali na modifikační a rituální praktiky preliterárních společností (srov. Vale - Juno 1989), na straně druhé, může být piercing dodnes spojován s marginalizovanými či dokonce deviantními skupinami a zároveň s „primitivy“ (srov. Benson 2000: 239). Samozřejmě je otázkou nakolik si je česká dominantní společnost vědoma těchto spojnic, ovšem na druhou stranu se obě spojnice, sice výjimečně, ale přesto v reflexích mých informátorů objevily.

Zprvém v již zmiňované Karlově výpovědi, jehož rodiče piercing interpretovali jako znak homosexuality a následně ve výpovědi Šárky, jejíž otec a babička explicitně chápali piercing jako spojený s exotikou a cizorodostí, možná i „primitivy“.

Výzkumník: A s tatínkem byly nějaký problémy?

Informátorka: No, von si spíš myslí, že je to nějaký černošský a co já s tím. Že je to divný...

[...]

Výzkumník: A co myslíš, že by [babička] řikala, kdyby vo tom věděla?

Informátorka: Že je to zbytečný, a zase ty černoši a tyhlencty věci. Ta xenofobie tam furt působí.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

Jako významnější než spojitost se sexuálními subkulturami či „primitivy“ se však jeví chápání piercingu jako statusového znaku sociopatologických jedinců, zejména uživatelů drog, který se v reflexi mých informátorů často opakoval.

Právě zde se domnívám, že leží největší potenciál piercingu jako vzdoru, který vychází z významů, které jsou mu přisuzovány dominantní společnostmi a které mládež reflektuje). Skutečnost, že mládež tyto významy rozeznává, nijak neznamená, že se s nimi ztotožňuje. Moji informátoři právě naopak zcela explicitně deklarovali, že tento status odmítají přijmout jako součást své sebeidentity. Pouze tento význam připisovaný piercingu dominantní společnostmi užívají, aby vyjádřili svůj vzdor vůči jejím normám. Tedy piercing má v (sub)kultuře mládeže význam vzdoru právě proto, že jej dominantní společnost považuje za ne-normu a staví se k němu negativně.²¹⁹

6.1.3. Móda nebo vzdor?

V předchozích dvou oddílech jsem se pokusil primárně z etické perspektivy ukázat, do jaké míry je možné piercing jako fenomén chápat jako módu a/nebo jako vzdor. Ačkoliv jsem v minulých kapitolách několikrát explicitně zdůrazňoval, že piercingu se nedá porozumět bez kontextu, v němž je s ním zacházeno, záměrně jsem tento kontext zatím nepojednal. V následující části se to pokusím napravit a ukázat, jakým způsobem se do interpretace piercingu promítá schopnost jednat (agency) jednotlivých aktérů i rozdílnost typů, resp. anatomických lokací piercingu.

Klíčem k pochopení toho, zda je piercing vzdorem nebo módou, jsou samozřejmě jeho významy. Ovšem nejen ty, které mu připisují samotní aktéři, ale také ty, které se aktéři domnívají, že piercing nese v diskurzu dominantní společnosti. Právě toto napětí mezi významy, které piercing nese v (sub)kultuře mládeže, a které jsou reflektované v diskurzu dominantní společnosti, tvoří rámec, v němž aktéři s piercingem zachází, čímž mu připisují významy nové, resp. situované v kontextu. Jak tvrdí Arjun Appadurai, „významy [věcí] jsou vepsány v jejich formách, jejich užívání, jejich trajektoriích“ (1988: 5, překlad M.H., zdůraznil M.H.), ovšem pochopit je bez znalosti diskurzů, které je obklopují, je značně problematické, ne-li nemožné.

Piercingu lze jako módě rozumět zejména v případě, kdy jeho nositelé explicitně odmítají jeho kontra-normativní významy, které nese v dominantní společnosti, a nahlíží ho jako šperk, náušnici či módní doplněk srovnatelný se součástmi oděvu či brýlemi. Obvyklé je to zejména u anatomických lokací, které kontra-normativní významy ztrácí a přestávají být v dominantní společnosti hodnoceny jako nemístné, což je případ zejména piercingu ucha, pupíku, částečně piercingu nosního křídélka.

V případě některých informátorů lze dokonce skutečně hovořit o piercingu jako o jedné z položek „supermarketu stylů“, protože mu informátoři nepřipisují žádné konkrétní významy, respektive jej chápou stejně jako jiné šperky, zejména náušnice. To je podporováno i proměnlivostí hodnocení aktuálnosti konkrétních anatomických lokací, kdy některé jsou označovány jako „in“, zatímco jiné jako „out“, což odpovídá

²¹⁹ Ostatně takovéto užívání tělesných modifikací není spojené pouze s mládeží a vzdorem vůči dominantní společnosti, ale je užíváno i jako prostředek vzdoru indigenních skupin vůči koloniální moci. Např. zatímco původně sloužilo ženské tetování v Mozambiku jako iniciace a bylo spojené s příbuzenstvím a manželstvím, ve 20. století ho ženy používaly jako subverzivní vzdor vůči koloniální moci (Gengenbach 2003 podle Schildkrout 2004: 330). Právě vzdor vůči koloniální nadvládě a hegemonii „Západu“ je jedním z významných interpretačních rámců provádění ženské obřízky (ženské genitální modifikace) v subsaharské Africe (např. Skinner 1988).

chápaní módy jako neustálé změny (která nemusí nést konkrétní významy a může odkazovat pouze na sebe samu).

Hodnocení anatomických lokací v (sub)kultuře mládeže však nemusí nutně korespondovat s jejich hodnocením v diskurzu dominantní společnosti. Jak jsem ukázal na Markétině příkladu, piercing brady umístěný v ose obličeje byl v diskurzu mládeže hodnocen jako „out“, jelikož „in“ byl piercing posunutý mimo tuto osu, což však nijak nekorespondovalo s chápáním obou piercingů dominantní společností, pro kterou jsou obě anatomické lokace kontra-normativní. Tedy to, co je v rámci (sub)kultury mládeže nahlíženo jako móda, může být v rámci dominantní společnosti vnímané jako vzdor. Je tak významné znovu zdůraznit, že móda dominantní společnosti a (sub)kultury mládeže spolu vzájemně nemusí nijak korespondovat (stejně jako veškeré ostatní významy, které jsou piercingu přisuzovány).

Na druhou stranu je však patrný i jejich vzájemný vliv, jako v případě, kdy je piercing podstoupen jako nápodoba některé z celebrit, což je v souladu se Simmelovou tezí o šíření módy od dominantní minority k podřízené majoritě.

Jako vzdor lze piercing chápat naopak v případě, kdy si jeho nositelé explicitně uvědomují jeho kontra-normativní charakter, který má v diskurzu dominantní společnosti a přijímají ho. Jak jsem zmiňovat již dříve, toto přijetí nemusí nutně znamenat, že jej sami internalizují v rámci (sub)kultury mládeže. Spíše jej rozeznávají a využívají k tomu, aby mohli tento vzdor vyjádřit. Jejich vzdor přitom může být směřován např. i vůči tomu, že je piercing v dominantní společnosti chápán jako kontra-normativní, jak to činila například Vanda.

K vyjádření vzdoru se proto užívají primárně takové anatomické lokace, které jsou v dominantní společnosti chápány jako ne-norma (tedy ty nemístné). Ačkoliv jako nejvíce nemístný lze chápat skrytý piercing, tedy piercing genitálií a do jisté míry bradavek, ať již z důvodů spojitosti těchto anatomických lokací s reprodukcí, intimitou či předpokládanou vyšší bolestí při jejich podstoupení, jeho potenciál jako vyjádření vzdoru je omezený z důvodu jeho problematické manifestovatelnosti. Využíván je tak zejména viditelný piercing, tedy piercing obličeje.

Zásadní roli však hraje nejen lokace, ale i forma šperku a také styl jeho nositele. Takové formy šperků, které jsou zdobné, často s kamínky a spíše menších rozměrů odkazují na módu, zatímco rozměrnější, výrazné šperky či takové, které jsou zakončené hroty, jsou spojované spíše se vzdorem. Ačkoliv je forma šperku významná ve všech případech, ilustrativní je zejména v případě piercingu ucha, kde na jedné straně kroužek, případně šperk s kamínkem a na straně druhé ocelový hrot, resp. výrazný industriální piercing, působí zcela opačným dojmem²²⁰. Je to tedy primárně právě forma šperku, která z piercingu ucha činí módu či vzdor²²¹.

Stejně významotvorný je pak styl nositele piercingu. Piercing ve spojení s konkrétním subkulturním stylem (punk, techno, apod.) či oděvem černé barvy lze chápat jako projev vzdoru, na rozdíl od jeho spojení se značkovými oděvy či oděvy zářivých barev, kdy jej lze interpretovat spíše jako módu. Význam piercingu tak v některých případech dotváří, v jiných přímo utváří celková vizáž jeho nositele.

Rozumění piercingu jako módě nebo jako vzdoru se odvíjí také od toho, jak je s ním zacházeno. A to jak skrze střídání piercingových šperků, tak i skrze manifestaci či utajování piercingu v různých kontextech.

²²⁰ Srov. Příloha č. 2, obr. 1, 2, 3 a Příloha č. 5, obr. 57.

²²¹ Jak už jsem zmiňoval, je v tomto ohledu samozřejmě důležitý i diskurz, v němž je piercing reflektován, jak ukazuje rozdíl v chápání piercingu ucha jako vzdoru u žáků ZŠ a studentů SŠ.

Zatímco střídání piercingových šperků se děje spíše v kontextu módy, tedy tak, aby daný šperk ladil s ostatními součástmi oděvu, manipulace s reflexí takto jednoznačně vymezená není. V jejím případě totiž není ani tak významné, zda se jedná o vzdor či o módu, ale komu je piercing manifestován, resp. utajován, jelikož významný je cíl, kterého chce jeho nositel dosáhnout. Tím je, bez ohledu na to, zda se jedná o módu či o vzdor, v případě diskurzu mládeže ocenění, v případě diskurzu dominantní společnosti snaha vyhnout se odsouzení, což vyplývá z významů, které jsou s piercingem v obou diskurzích spojovány. Tudíž i bez ohledu na módu či vzdor tak je piercing v rámci (sub)kultury mládeže spíše manifestován, zatímco v dominantní společnosti spíše utajován. Je-li piercing manifestován členům dominantní společnosti, děje se tak primárně jako projev vzdoru.

Důležité je však neopomenout, že vzhledem k tomu, že význam piercingu je z velké části kontextový, není možné jednoznačně prohlásit, že piercing je v případě jednoho aktéra výhradně móda a v případě jiného výhradně vzdor, jelikož vždy záleží s kým, komu a proč je piercing konfrontován. Tudíž v jednom okamžiku a jednom kontextu může být piercing módou a v druhém okamžiku a odlišném kontextu zase vzdorem.

Rozlišení mezi diskurzem dominantní společnosti a mládeže je významné i vzhledem k otázce, vůči čemu je piercing jako móda nebo jako vzdor vymezován. Toto rozlišení není ani tak důležité proto, že by se jedno či druhé vztahovalo pouze k jednomu z diskurzů, ale proto, že se ke každému vztahuje jinak.

Piercing je jako móda vnímán primárně v diskurzu mládeže. Přesto mají jeho nositelé tendenci projektovat tento význam i do diskurzu dominantní společnosti, tedy snaží se zacházet s piercingem tak, aby byl i v jeho rámci vnímán jako móda (přestože primárně takto v dominantní společnosti vnímán není). Piercing jako vzdor pak je, vzhledem k jeho kontra-normativnímu charakteru (viz výše), primárně přítomen v diskurzu dominantní společnosti a v rámci (sub)kultury mládeže získává tento význam právě proto, že je v dominantní společnosti chápán jako ne-norma. Ovšem je možné jej směřovat i dovnitř vlastní (sub)kultury mládeže, např. jako vymezení vůči těm jejím členům, s nimiž nositel piercingu nechce být spojován, ať už to jsou „šprti“ nebo „blondatý dylinky“ či „diskantky“.

Obojí se pak projevuje nejen ve volbě anatomické lokace, resp. typu piercingu, ale také ve formě šperku a v neposlední řadě ve stylu, v jehož rámci je piercing prezentován, jak jsem o tom hovořil výše.

Jak je doufám patrné z minulých řádků, je piercing bytostně ambivalentním kulturním prvkem. Je zároveň ozdobou i vzdorem v závislosti na tom, jak je s ním zacházeno, v jakém kontextu, s jakým cílem a také v jakém diskurzu.

6.2. Komodifikace piercingu

Společně s pronikáním piercingu (a tělesných modifikací obecně) do dominantní společnosti dochází také k prudkému nárůstu počtu tetovacích a piercingových studií, v nichž je možné piercing (či jinou tělesnou modifikaci) „volně“ zakoupit. Tento stav vedl k tomu, že na piercing (i další tělesné modifikace) začalo být nahlíženo jako na komodity v jejich obecné definici, jako něco, co je možné koupit. (Foster - Hummel 2002: 20; Klesse 1999: 21; Goulding et al. 2004: 279; DeMello 2000: 34–37).

Jelikož se domnívám, že pochopení toho, zda je piercing komoditou či nikoliv, pomůže osvětlit tento jev a porozumět mu i v perspektivě dnešní mládeže, zaměřím se v následující kapitole právě na tento problém.

6.2.1. Perspektivy komodifikace tělesných modifikací

Christian Klesse (1999: 21) se domnívá, že tělesné modifikace byly komodifikovány, jelikož „mnoho z nich, jako například tetování nebo piercing a stále více dokonce i branding a skarifikaci, lze pořídit za peníze jako ostatní komodity“. Vychází tak primárně z nejobecnějšího chápání komodity jako něčeho, co je možné koupit, což odpovídá tomu, že právě prodejnost věci je v euroamerické společnosti hlavním indikátorem komodity (Kopytoff 1988: 69).

Mary Kosut (2006) pak tuto perspektivu posouvá o krok dále, když tvrdí, že tělesné modifikace je nejen možné koupit, ale jsou dokonce užívány k tomu, aby prodávaly jiné věci. Komodifikaci tělesných modifikací a zejména tetování chápe jako důsledek jejich medializace. Skrze filmové postavy, celebrity (ať již hudební či filmové hvězdy) a reklamu se tělesné modifikace staly součástí populární kultury a tak byly komodifikovány.

Foster a Hummel (2002), čerpající z původního spojení tělesných modifikací s identitou dělnické třídy a později subverzivními ideologiemi subkulturních uskupení, argumentují ztrátou jejich autenticity. Tělesné modifikace jsou podle nich komodifikované, protože je možné je aropriovat bez toho, aby jejich nositel přijal odpovídající ideologii a/nebo identitu. To do jisté míry koresponduje s baudrillardovským konceptem vyprázdňenosti symbolů či „supermarketem stylů“, který jsem zmiňoval v předchozí podkapitole (Falk 1995; Polhemus 1998). Současní nositelé piercingu podle Hummela a Fostera již nemusí být ani gayové, ani punkeři ani moderní primitivové, aby mohli piercing podstoupit. V této perspektivě je tak komodifikace vnímána jako zbavení piercingu ideologie, resp. jeho nositelů odpovídající identity. Foster a Hummel zde v podstatě užívají stejný argument, kterým byla interpretována komodifikace subkulturního stylu dělnických subkultur 70. let 20. století (srov. Hebdige 1979; Clark 2003).

Ačkoliv tyto perspektivy do jisté míry osvětlují zkoumaný problém, všechny trpí jedním významným nedostatkem. Totiž, že všechny nahlíží tělesné modifikace jako produkt a nezohledňují skutečnost, že jsou také procesem (Gell 1993; Siorat 2005). Dříve než se zaměřím na výše zmiňovaný rozdíl, považuji za významné stručně představit Kopytoffovo (1988) vymezení rozdílů mezi komoditou a singularitou a komodifikací a singularizací, s nimiž budu dále pracovat.

6.2.2. Dichotomie komodity a singularity

Podle Thomase (1991: 39, překlad a poznámka M.H.) můžeme za komodity považovat „předměty, osoby nebo jejich části, které jsou umístěny do takového kontextu, v němž

získají směnnou hodnotu a mohou být odcizené²²². Odcizení věci je její odloučení od tvůrce, dřívějšího uživatele či předchozího kontextu“. Základním rysem komodit je tedy jejich směnitelnost a odcizitelnost, což je v podstatě rozšířením výše zmiňovaného Kopytoffova (1988: 69) tvrzení, že hlavní indikátorem komodity je v euroamerické společnosti její prodejnost, ve smyslu vhodnosti k prodeji (srov. též Kosut 2006).

Jako protiklad komodit Kopytoff (1988) definuje tzv. singularity či singulární entity jako věci, které jsou neodcizitelné a nesměnitelné, tedy takové věci, jež jsou jedinečné. Analogicky ke komoditám, je pak v euroamerické společnosti hlavním indikátorem singularity jejich neprodejnost, ve smyslu nevhodnosti k prodeji (Kopytoff 1988: 69). Avšak tato dichotomie mezi komoditou a singularitou je ve své podstatě arbitrární, protože ve skutečnosti se věci pohybují spíše v kontinuu mezi těmito dvěma póly (Kopytoff 1988: 69).

Navíc oba koncepty jsou velmi fluidní a proměnlivé, protože „s tou samou věcí může být jednou zacházeno jako s komoditou a jindy nikoliv“ (Kopytoff 1988: 65, překlad M.H.). Thomas (1991: 30) v tomto ohledu zdůrazňuje rozdílnou osobní hodnotu věcí, kterou mohou mít pro každého člověka. Ta se ustanovuje skrze biografie těchto věcí, protože „jejich význam je vepsán v jejich formách, jejich užívání, jejich trajektoriích“ (Appadurai 1988: 5, překlad M.H.)²²³. Patrně netřeba zdůrazňovat, že u singularit je tato hodnota vyšší než u komodit.

Proces, jímž se věci stávají komoditou je tak nazýván komodifikací, zatímco proces, jímž se věci stávají singularitou analogicky singularizací. Ani jeden z těchto procesů však nemusí být definitivní, jelikož komodity se mohou stát singularitami a vice versa procesem zvaným komodifikace singularit, respektive singularizace komodit (Kopytoff 1988: 73).

Zároveň je významné si uvědomit, že všichni lidé s věcmi nezachází stejně. „Stejná věc tak může být zároveň viděná jedním člověkem jako komodita a jiným jako něco jiného [tedy singularita]“ (Kopytoff 1988: 64, překlad M.H.). Opět tedy narážíme na otázku kontextu, v němž věci dostávají svůj význam.

6.2.3. Piercing jako produkt a proces

Chápání toho, zda a v jakých kontextech je piercing komoditou, poněkud znesnadňuje skutečnost, již jsem zmiňoval v úvodu, a to že tento termín vlastně označuje tři různé koncepty: proces perforace, vzniklý otvor (tzv. piercingový kanálek) a šperk, který je do něj aplikován.

Právě na rozlišení mezi procesem (perforací) a produktem (v němž můžeme spojit celek vzniklého otvoru a vsazeného šperku), založil Alfred Gell (1993: 304) svou interpretaci tetování v euroamerickém a polynéském kontextu, kterou můžeme vztáhnout i na piercing. Gell definoval tři fáze tetování: zranění, hojení a trvalou stopu²²⁴, přičemž se domnívá, že zásadní rozdíl mezi tetováním v kontextu euroamerické kultury a kultury polynéské (a obecně nezápádní) je v důrazu kladeném na jednotlivé fáze. Zatímco v euroamerické kultuře je zdůrazňována poslední fáze, tedy produkt, v polynéské kultuře je kladen důraz na první dvě fáze, zranění a hojení, na něž

²²² Nikoliv ve smyslu krádeže, jak je vysvětleno dále.

²²³ Radikální interpretace této perspektivy zastává pozici, podle níž věcem nejsou významy připisovány pouze lidským jednáním, ale mají význam sami o sobě (např. Henare et al. 2007).

²²⁴ Mary Kosut (2006: 1041) přidává ještě čtvrtou fázi, která zmiňovaným třem předchází, a tou je plánování. Ačkoliv nijak nepodceňuji plánování, v tomto kontextu je nevýznamné, proto tuto fázi nezohledním.

výsledný produkt pouze odkazuje. Právě důraz na poslední fázi, tedy produkt, pak je jedním z důvodů, proč je na piercing nahlíženo jako na komoditu. Dle zastánců komodifikace piercingu je to totiž právě výsledek, který je kupován.

Ovšem v případě mých informátorů není možné nahlížet primárnost produktu před procesem takto jednoznačně. Ačkoliv produkt je skutečně ve finále chápán jako významnější, stále se s ním pojí skutečnost, že vzniká jako otevřená rána spojená s bolestí (srov. Sweetman 1999a: 65–66). To se projevuje jednak v zájmu ostatních osob o skutečnost, zda nositele zákrok bolel, a jednak ve zvažování bolesti jako jednoho z důležitých aspektů ovlivňujících rozhodovací proces.

Důraz kladený na bolest se samozřejmě liší nejen individuálně, ale i s ohledem na anatomickou lokaci. Genitální piercing byl dokonce částí informátorů vnímán primárně právě skrze bolest při jeho podstoupení, nikoliv jako finální produkt.

Výzkumník: Jakej máš názor na genitální piercing?

Informátor: To je určitě hrozně bolestivá záležitost, na to bych teda asi fakt neměl. (Richard, 18 let, gymnázium, piercing ucha)

Výzkumník: Co říkáš na genitální piercing?

Informátorka: No, to si myslím, že není dobrý. [...] Za prvý to musí strašně bolet a musí to bejt i nepříjemný. (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

V diskurzu mládeže tak je sice kladen větší důraz na produkt, ale zároveň je zvýznamňován i samotný proces. To dokládají zejména případy Denisy a Štěpánky, u nichž měl piercing jako proces, když už ne prioritu, tak alespoň stejnou váhu jako piercing jako produkt.

Denisa totiž piercing jako produkt chápala primárně jako důkaz toho, že piercing podstoupila, tedy důkaz podstoupení procesu: „Znamená to [piercing] v jistým smyslu připomínku toho, že jsem měla odvalu to podstoupit, ačkoliv nemám ráda jehly. [...] Je to pro mě hodně o tom pocitu, že jsem to zvládla a že teď prostě mám piercing.“ (Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku). A tedy kladla větší důraz na první fázi.

Štěpánka pak deklarovala zejména touhu po prožití zkušenosti, která se s procesem piercingu a následného nošení produktu pojí:

Výzkumník: Co tě vedlo k tomu nechat si udělat piercing?

Informátorka: Tak určitě zkušenost, že jsem prostě chtěla zkusit, jakej je to pocit. A i ta bolest, [že mě zajímalo] jestli to bude bolet a jak dlouho to bude bolet, jak rychle si na to zvyknu a jestli mi to potom bude chybět [až si ho vyndám]“. Říkala jsem si, jestli ho budu mít ráda a prostě jsem chtěla zkusit, jestli k tomu [piercingu] budu mít nějaký vztah“.

(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

Tento zájem o proces je však sdílený spíše v (sub)kultuře mládeže než v dominantní společnosti. Ačkoliv rodiče v případě vyjednávání podstoupení piercingu argumentovali zdravotními riziky, žádný z nich neargumentoval ve výpovědích mých informátorů bolestí („nedělej si to, vždyť to bude bolet!“), na rozdíl od produktu, kterým argumentovali s ohledem na jeho estetiku, tak na významy s ním spojené. Tím se tedy opět ukazuje, že piercing nese v (sub)kultuře mládeže odlišné významy než v diskurzu dominantní společnosti.

6.2.4. Paralela komodifikace piercingu a tetování

Ačkoliv se tetování v mnoha ohledech od piercingu odlišuje, může posloužit jako bod, k němuž je možné piercing vztáhnout. V následující části tedy využiji Sioratovu (2005) analýzu komodifikace tetování, abych ukázal, v jakém ohledu je komoditou, resp. singularitou piercing

Siorat (2005) aplikuje na rozlišení mezi komoditou a singularitou právě Gellovu distinkci mezi modifikací jako procesem a modifikací jako produktem. Vychází přitom z Kopytoffovy teze, že komodifikace je procesem a věci v průběhu svého „života“ prochází různými fázemi. Na tomto základě však na rozdíl do Gella tvrdí, že ačkoliv v momentě svého vzniku může být tetování komoditou, po svém dokončení se stává singularitou.

Hlavním Sioratovým argumentem pro singularitu tetování jako produktu je jeho nesměnitelnost a neodcizitelnost od svého nositele, protože je tetování vepsáno do jeho těla. V případě piercingu je opět nutné rozlišit produkt na vytvořený otvor (piercingový kanálek) a předmět, který je do otvoru vkládán (piercingový šperk). Ačkoliv piercingový šperk je odcizitelný a směnitelný, piercingový otvor zcela jednoznačně odcizitelný ani směnitelný není, jelikož je stejně jako tetování součástí těla nositele piercingu. Ačkoliv piercingový šperk může být snadno odstraněn, není v žádném případě určen k další směně. Proto je možné jej chápat jako tzv. konečnou komoditu, která by se již dále směňovat neměla (Kopytoff 1988). To je posilováno i medicínským diskurzem, který varuje před potencionálním nebezpečím přenosu nemocí jako žloutenka, HIV/AIDS, apod.. Tento diskurz je přitom v rámci mediálních reprezentací piercingu jeden z nejsilnějších.

V těch výjimečných případech, kdy dojde k odcizení již nošeného šperku od jeho majitele a k jeho následně směně, dochází k ní výhradně ve formě daru, což z něj opět činí spíše singularitu. Jak ukazuje jediný případ Heleny: *„Obočí, to sem si vyndala, protože sem píchala kamarádovi a on říkal, že nemůže sehnat žádnéj menší šperk. Tak sem ho vydezinfikovala, vyvařila a potom, co jsem ho píchla, sem mu dala ten svůj, protože sem měla malinkej.“* (Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Co však Siorat opomněl, je, že tetování je také neodcizitelné od svého tvůrce, tedy tatéra, protože nese známky jeho „rukopisu“. Je sice pravda, že se tetované motivy často opakují (srov. Foster - Hummel 2002), ale každý je svým způsobem jedinečný. Navíc pokud je tetování dílem vyhlášeného tatéra, je tato skutečnost užívána jako doklad jeho autentičnosti (Siorat 2005). To tedy činí z tetování opět spíše singularitu. Piercing se v tomto ohledu naopak významně odlišuje, jelikož vytvoření otvoru nenese žádné stopy autorství a piercingové šperky jsou masově vyráběné, což z piercingu činí naopak spíše komoditu.

Druhým Sioratovým argumentem je tvrzení, že komodifikováno není tetování jako takové, tedy tetování jako produkt, ale tatérova dovednost, čas a práce tj. tetování jako proces (Siorat 2005: 220). To je v případě piercingu ještě zdůrazněno skutečností, že piercing po provedení perforace a aplikaci piercingového šperku není finálním produktem. Jeho nositel není pouhým pasivním konzumentem, ale jeho aktivním tvůrcem (Sweetman 1999c: 171, 1999a: 64).

Po podstoupení perforace totiž nevniká „hotový“ piercingový kanálek, ale pouze otevřená rána v tkáni, kterou musí nositel piercingu svou péčí v piercingový kanálek aktivně přetvořit. Nutná péče, kterou je třeba této transformaci věnovat, se přitom nepočítá na dny, ale spíše na týdny a měsíce. Minimálně po dobu prvních čtrnácti dnů,

ale častěji jednoho až dvou měsíců po podstoupení piercingu, je přitom nutné, aby péče byla relativně intenzivní, tj. opakující se několikrát denně (Fiksa 2005: 106–107).

On [piercer] mi říkal že si musím koupit [...] nějaký dezinfekční mejdlo [...] a Framykoin [...] a že musím [...] ten piercing třikrát denně vždycky jakoby povytáhnout, aby vylezla ta jedna část, a ten vpich musím omejit vatovou tyčinkou namočenou v tom mejdle. A to samý z druhý strany a pak to namazat Framykoinem a nosit to přelepený. Asi čtrnáct dní jsem tady to musela dělat a pak že si to už můžu přestat mazat tím [Framykoinem] a nosit to potom i odlepený. [...] Já jsem pak chodila pravidelně o přestávkách nahoru na záchod a tam jsem si to čistila. Nikdy jsem nezapomněla, to jsem si na to dávala fakt pozor.

(Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Výzkumník: A jak ses o to starala?

Informátorka: No, úplně pořád jsem to čistila. To jsme s Mirkou naběhly tady ve škole na záchody a sůl a pořádně vyčistit a mejdlo a strašně moc jsme to čistily. Čtyřikrát denně. [...] a taky ten Framykoin jsme na to pořád patlaly.

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Nutnost takto dlouhodobé péče je způsobena relativně dlouhou dobou hojení piercingového kanálku. Ta je sice různá podle anatomické lokace, ale počítá se v řádech týdnů či spíše měsíců a může dosáhnout i více než jednoho roku (např. u piercingu pupíku či prsních bradavek)²²⁵.

Výzkumník: Jak dlouho se ti ten piercing hojil?

Informátorka: Měla jsem to zahojený celkově za osm měsíců, ale v podstatě už třetí noc sem mohla spát na bříše a nebolelo to.

Výzkumník: A osm měsíců je dlouhá nebo krátká doba na to, aby se to zahojilo?

Informátorka: No, v tom letáčku [který dostala ve studiu] psali, že je to šest až dvanáct měsíců, takže tak normální.

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Piercing je tedy nutné vnímat jako určitou formu závazku vůči svému tělu, která znemožňuje jednoduše piercing „zakoupit“ a dále se o něj nijak nestarat, jak je to možné u jiných šperků. Je samozřejmě možné piercingový šperk vyjmout a otvor nechat zhojit, ale tím se dotyčný připraví o možnost být jeho nositelem. Během prvních týdnů po podstoupení navíc není možné vyjmout piercingový šperk ani dočasně, jelikož by již nemuselo být možné vrátit jej zpět.

Informátorka: V září sem šla do prváku a o prázdninách, v červenci, sem si ho nechala píchnout [do rtu]. A ten pak musel jít ven kvůli praxi, protože sem ho na praxi nesměla mít.

Výzkumník: A tam to zakázali nosit?

Informátorka: [Přítakání]. Jako ne dát to úplně pryč, ale vyndavat to. No a když sem to vyndala poprvý, tak už sem to tam nedala. To mi zarostlo během, já nevím, dvou hodin.

(Magda, 18 let, SOU, piercing pupíku a dolního rtu)

Toto spolutvůrcovství je přitom jedním z aspektů, které odlišují piercing od jiných šperků, jako např. prstenů či náramků. Zatímco ty jsou zakoupené jako hotový

²²⁵ Péče o piercing. HELL.cz - tetování tattoo piercing studio Praha [online]. [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <<http://www.hell.cz/piercing/pece-o-piercing/>>.

produkt, piercing je v podstatě polotovár, který bez nositelovy péče nikdy nenabude konečné podoby. Tento rozdíl lze vyjádřit metaforou dvou květin - řezané a v květináči. Zatímco řezaná květina (prsten, oděv) je již hotový produkt, který je péčí možné pouze udržovat co nejlíže stavu, v jakém se nacházela v okamžiku získání, květina v květináči (piercing) je v podstatě polotovár, který se teprve díky soustavné péči (zalévání, hnojení) dostane do stavu, který je od ní požadován, tedy rozkvetne.

Péče o piercing přitom není péčí o poranění v pravém slova smyslu, jelikož cílem není návrat co nejlíže původnímu stavu, ale aktivní ustanovování nového tvaru těla.

Prvek aktivního podílení se na vzniku piercingu, který piercing staví více do pozice singularity, je ještě znásoben v situaci, kdy dochází k autopiercingu, tedy kdy si nositel piercingu sám perforuje tkáň, jak se stalo hned v případě několika informátorů (Richard, Karel, Honza, Nela, Helena, Markéta a Dita). V takovém případě se piercing zcela vyvazuje ze stavu komodity a stává se jednoznačně singularitou.

Sweetman (2001: 189) se ovšem na rozdíl od Siorata domnívá, že ani proces tetování není zcela komodifikován a nese známky singularizace díky možnosti vytvoření relativně blízkého vztahu mezi tatérem a tetovaným. V závislosti na rozsahu tetování spolu tatér a tetovaný při samotném tetování stráví od několika hodin do několik dní, kterým však předchází výběr a vyjednávání o motivu, který bude tetován. Je pochopitelné, že hluboký vztah se nevyvine v případě jedinců, kteří si nechávají vytetovat motiv z katalogu, ovšem v případě specifických motivů o tom je možné uvažovat. V tomto ohledu se piercing od tetování odlišuje, jelikož jeho provedení je velmi rychlé. I v případě, že piercer s budoucím nositelem piercingu hovoří o jeho motivacích a dává mu instrukce, jak o piercing pečovat, trvá vše pouze maximálně několik desítek minut (Fiksa 2005: 92–93). Tudíž je zde možné o singularizaci hovořit pouze v případě, kdy jedinec podstupuje opakovaný piercing, resp. mnohočetný piercing, ovšem i v tomto případě to považují za spíše sporné, ačkoliv Sweetman (2001: 189) tuto možnost připouští i v případě piercingu.

V souvislosti s komodifikací se Siorat (2005: 215–217) dotýká také proměny chápání tetování jako kvaziexkluzivní komodity v singularitu, u níž je ceněna autenticita, a to zejména v kontextu subkultury tělesných modifikací. Vychází přitom z Appaduraiovy teze, že s tím, jak se luxusní zboží stalo dostupným, začal být kladen důraz na jeho autenticitu spočívající v místě jeho původu (Appadurai 1988: 44). Siorat to spojuje s renesancí tetování²²⁶ a nárůstem heterogenity jeho nositelů. Zatímco před ní bylo tetování výsadou vojáků, námořníků či vězňů (tedy kvaziexkluzivních skupin), s jeho apropiací některými členy dominantní společnosti ztrácí svou hodnotu (která spočívala právě v exkluzivitě). Ta je tedy nahrazována dvěma typy autenticity. První reprezentuje oddanost, která spočívá v množství tetování. Jelikož tetování může nosit „každý“, teprve větší množství tetování a zejména takové, které není možné skrýt šaty, je v subkultuře tělesných modifikací chápáno jako autentické. Druhou je pak původ tetování, který je dosahován podstoupením tetování z rukou nativních tatérů, chápaných jako těch, od nichž tetování do Evropy přišlo (zejména Polynésie). To Siorat vysvětluje

²²⁶ Termín renesance tetování se užívá k označení zásadní proměny západního tetování, k níž dochází zhruba od poloviny šedesátých let 20. století. Ta je charakteristická heterogenizací okruhu osob, které podstupují tetování (již se nejedná pouze o námořníky, motorkáře a členy gangů), proměnu vnímání těch, kteří tetování provádí (směrem k jejich chápání jako umělců) a charakteru tetovaných motivů (od standardizovaných tetování malého rozsahu k rozměrným tetováním inspirovaných japonskou a polynéskou kulturou) (Rubin 1988: 233–262 podle Schildkrout 2004: 335; Sanders 2008: 18–20).

jako reakci na apropriaci tzv. „kmenových motivů“ západními tatery, které tím ztratily svůj původní kontext, byl jim odcizen a tím komodifikován.

Problém autenticity v případě piercingu nabývá v subkultuře tělesných modifikací podobu pouze oddanosti, která se projevuje jednak v počtu piercingů a jednak ve volbě anatomických lokací, přičemž jako nejvíce autentické jsou vnímány samozřejmě genitální piercingy (srov. Myers 1992). Původ piercingu v tomto případě nehraje příliš velkou roli, jelikož, jak jsem zmiňoval výše, piercing nenese stopu svého tvůrce. Ovšem na druhou stranu je oceňován autopiercing či piercing prováděný mimo studia, jak dokládá množství fotografií piercingů tohoto typu, prezentovaných na největším komunitním serveru subkultury tělesných modifikací Body Modification Ezine²²⁷.

Shrnu-li výše řečené, obě dvě tělesné modifikace, tedy jak tetování, tak piercing, vykazují jako fenomén spíše charakteristiky singulárních entit než komodit. Problém, který však výše zmíněné neřeší, je již dříve zmiňovaná fluidnost obou konceptů a zejména jejich ukotvenost v kontextu. V následujícím oddíle se tedy zaměřím na to, jak je možné s ohledem na kontext rozumět piercingu jako komoditě či singularitě v případě mých informátorů.

6.2.5. Komodita nebo singularita?

Ačkoliv si uvědomuji, že komoditní kritéria odcizitelnosti a neodcizitelnosti a směnitelnosti a nesměnitelnosti jsou původně zamýšlena pro aplikování na ekonomické transakce, pokusím se je, společně s kritériem autenticity použít jako analytický nástroj pro zhodnocení vztahu informátorů ke svému piercingu.

Ovšem dříve než tak učiním, je na místě připomenout, že status komodity či singularity není pevný ani v čase ani v prostoru. Tudíž status konkrétní věci se může u různých osob lišit a zároveň se skrze singularizaci, resp. komodifikaci může u jedné osoby proměňovat (Kopytoff 1988: 64, 73).

To je možné ilustrovat na případu Štěpánky, která explicitně zmiňovala, že piercing je v současnosti pouze jednou z komodit: „*V týchle době už to [...] začíná bejt komerční záležitost. Lidi na tom, že to udělaj, prostě vydělávaj. Kus oceli a dám za to sedm stovek a celá ta procedura trvá dvě minuty*“ (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady).

O svém vlastním piercingu však hovořila jako o něčem, k čemu si je možné vybudovat vztah a co je vnímané jako jedinečná zkušenost:

Výzkumník: Co tě vedlo k tomu nechat si udělat piercing?

Informátorka: Tak určitě zkušenost, že jsem prostě chtěla zkusit jakej je to pocit. A i ta bolest, [že mě zajímalo] jestli to bude bolet a jak dlouho to bude bolet, jak rychle si na to zvyknu a jestli mi to potom bude chybět [až si ho vyndám]“. Říkala jsem si, jestli ho budu mít ráda a prostě jsem chtěla zkusit, jestli k tomu [piercingu] budu mít nějakej vztah“.

(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

Současně s tím jej však vnímala jako konzumaci, jako něco, co má bavit, když na otázku, zda se rozhodovala dlouho, odpovídala „*moc jsem se nerozhodovala, já jsem věděla, že mě to bude bavit*“ (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady).

²²⁷ BMEZINE.COM LLC. *BME: Body Modifications Ezine* [online]. ©1994-2012 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: <<http://www.bme.com/>>

V tomto ohledu tedy můžeme vidět, že piercing může být u stejné osoby vnímán zároveň jako singularita (skrže budování jedinečného vztahu) a zároveň komodita (která bude znamenat zábavu).

Užiji-li zmiňované koncepty odcizitelnosti a neodcizitelnosti, měla část informátorů tendenci vnímat jej jako neodcizitelný, tedy singularizovaný. Považovali jej za významnou součást své identity (viz následující podkapitola), formulovanou dokonce skrže chápání piercingu jako součásti vlastního těla. Mnoho z nich také uvádělo, že piercing neplánují trvale vyjmout, dokud to nebude nezbytně nutné, přičemž za relevantní důvody považovali zejména zdravotní problémy či možnost získat výhodné zaměstnání.

Výzkumník: Proč sis vyndala ten piercing z tý brady?

Informátorka: Protože mi to ničilo zuby. Ono se docela říká, že brada anebo jazyk [se daj nosit tak] 2 roky a já už jsem to i cítila, že mi zuby začaly být takový jako pevnější a odíralo to tu sklovinu. A třeba zubař mi to říkal. Jako mrzelo mě to, ale muselo to bejt. (Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)

Výzkumník: Co by tě vedlo k tomu, abys ho vyndala?

Informátorka: No, asi kdybych musela. Třeba kdybych chodila na zdrávku a musela bych kvůli škole, tak bych si ho sundala, ale kdyby to třeba vadilo mému klukovi, tak bych si ho nesundala. (Renata, 17 let, gymnázium, piercing obočí)

Na druhou stranu se našli i informátoři, kteří měli naopak tendenci vnímat jej jako odcizitelný, tedy komodifikovaný. Zpravidla jej nechápali jako součást své identity a plánovali se jej zbavit v okamžiku, kdy již pro ně nebude esteticky uspokojivý.

Výzkumník: A co ten pupík [ten myslíš, že vyndáš]?

Informátorka: Tam si myslím, že ho jednou budu muset vyndat, přece jenom předpokládám, že začnu tloustnout a takovýdle ty věci. (Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Dokud se mi to bude líbit, tak to tam [piercing v nosním křídélku] budu mít takhle ... a když prostě jednou přijde čas, že se mi to přestane líbit nebo mi bude připadat, že jsem na to stará, tak si to třeba vyndám, ale do té doby to tam určitě mít budu. (Mirka, 17 let, gymnázium, piercing nosního křídélka a pupíku)

Tento rozdíl se projevoval i v deklaraci toho, jak snadno by se informátoři s piercingem loučili, v případě, že by jej měli trvale vyjmout, případně do jaké míry je mrzelo, když piercing vyjmout skutečně museli. V tomto ohledu lze tento rozdíl chápat jako rozdílnou hodnotu, kterou měl piercingu pro jednotlivé nositele (srov. Thomas 1991: 30).

Podobně protichůdné tendence vykazovali informátoři i v případě druhého kritéria, směnitelnosti. Zatímco někteří informátoři deklarovali střídání několika piercingových šperků, jiní tak nečinili, mimo jiné i z toho důvodu, že vlastnili šperk pouze jediný a k jeho případné výměně se uchýlovali pouze v případě, kdy došlo ke ztrátě toho původního. Směnitelnost, ačkoliv není chápána jako prodejnost, v tomto případě odkazuje k tomu, že jednotlivé piercingy jsou chápány jako vzájemně zástupné, je-li je možné střídat, tudíž spíše jako komodity.

Ačkoliv je lákavé spojit piercing jako singularitu se vzdorem a komoditu s módou, výše zmiňovaná kritéria toto spojení bohužel nepodporují. Např. Ema, která piercingem v bradě zcela jasně demonstrovala vzdor, i vzhledem ke konfliktu s rodiči

po jeho podstoupení, sice deklarovala, že jí mrzelo se piercingu vzdát, ale na druhou stranu deklarovala také, že měla několik šperků, které střídala. Naopak Soňa, která svůj piercing pupíku chápala zcela jednoznačně jako módní doplněk, deklarovala pouze jediný šperk a zároveň velmi vehementně tvrdila, že by se jej určitě nechtěla vzdávat. A do třetice např. Blanka, pro níž byl piercing vzdorem vůči rodičům, zase deklarovala, že by se jej vzdala mnohem raději než náušnic, které ale vnímala jako zcela běžné. V tomto ohledu tedy takovéto spojení učinit nelze.

Stejně tak nelze tuto spojitost nalézt ani v případě kritéria autenticity, v tom smyslu, že by autentické odkazovalo k singularitě a neautentické ke komoditě (Siorat 2005: 215–217). Původ piercingu není v případě středoškolské mládeže příliš významný, ovšem v případě vzdoru formou spínacích špendlíků se s ohledem na punkovou ideologii DIY²²⁸ nepředpokládá podstoupení piercingu ve studiu, ale pouze autopiercing či amatérský piercing: „[U pankáčů] je ten piercing spíš takovej ne zajít do studia a dát za to litr, ale třeba si sichrou propíchnout ucho.“ (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka). Z toho lze dovozovat, že by piercing spínacím špendlíkem podstoupený v piercingovém studiu byl patrně chápán jako neautentický.

Co se týče autenticity oddanosti, dochází zde k rozdílnému vnímání toho, co je autentické, a to do té míry, že si kritéria autenticity v podstatě odporují, tedy, co jedni považují za autentické, druzí chápou jako neautentické, a naopak.

U informátorů, pro něž byl piercing vzdorem, bylo jako autentické hodnoceno jednak množství piercingu, přičemž čím větší množství, tím je chápáný jako větší vyjádření vzdoru. Naopak u informátorů, pro něž byl piercing zejména ozdobou, jsou jedinci s mnohočetnými piercingy označováni pejorativně jako „chodící železářství“ (Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky). To samozřejmě neznamená, že by aktéři, kteří piercingem vzdorují, měli vždy pouze mnohočetné piercingy. Jde spíše o hodnocení a postoj k mnohočetnému piercingu než jeho skutečnou apropriaci.

Ještě významněji se tento rozdíl objevuje v případě anatomické lokace piercingu, kdy ti, jež chápou piercing jako vzdor, považují za neautentický piercing pupíku, zatímco ti, jež jej vnímají jako ozdobu, tak chápou naopak piercing obličej. Tyto rozdíly lze opět vztahovat k významům, které jsou piercingu připisovány, kdy jej první chápou jako autentické vyjádření vzdoru a módu považují za projev neautenticity, spojovaný s konformitou dominantní společnosti („diskanti“ a „blondatý dyliny“). Druzí naopak nahlíží piercing chápáný jako vzdor za neautentický v tom směru, že si jeho nositelé „hrajou na drsnáky“ a přitom „to není hezký“, což je pro ně primární hodnotící kritérium.

Výpověď prvního typu charakterizuje výstižně Vanda.

Já mám piercing v pupíku spojenej s takovým tím typem (smích), prostě takový tý hubený, blondatý dyliny. A to neříkám jako narážku na to, že bych nebyla ani hubená, ani blondatá, ani dylina. Ale prostě si nemůžu pomoci, připadá mi to, že to je vopravdu tak. Vždycky, když ňákou takovou vidím, tak si říkám: „Už si jenom propíchni pupík, slečno“. Že si z nich dělám legraci, nemyslim to vopravdu, víš? Ale když potkám holku, která je super, hubená a blondatá, tak si říkám: „Ježíš, nech si propíchnout pupík“. Ale moje zkušenost je taková, že prostě [to mají] všechny takový ty kočičky, no. Tak to s tím mám spojený.

(Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka)

²²⁸ Do it yourself, udělej si sám.

Ve výpovědích Romany je pak dobře patrný despekt, který chová vůči vyjadřování vzdoru skrze piercing, i ve vztahu ke svému vlastnímu chování a hodnotí ho jako dětinské.

Informátorka: To byly doby, kdy jsem chtěla být co nejvíc drsná, takže hnedka jsem vymejšlela, co bych, kde bych...

[...]

Výzkumníka: A jak ses cejtila, když jsi přišla do toho [tetovacího] studia?

Informátorka: Strašně drsně. Jak jsem tam viděla všechny takový typy a já jsem tam přišla, že budu taky drsná. Samozřejmě, že jsem byla celá v černym, když jsem tam šla. No bylo to takový... No jak se může cejtit třináctiletá holka, když si jde nechat udělat piercing.

(Romana, 17 let, gymnázium, piercing ušní chrupavky)

Ovšem jistou spojitost mezi komoditou a módou na straně jedné a singularitou a vzdorem, lze přeci jen nalézt, a to v důrazu kladeném na otvor či na piercingový šperk. Ačkoliv to žádný z informátorů explicitně nepotvrdil, domnívám se, že pro piercing jako módu je významný zejména šperk, zatímco vzdor klade důraz spíše na vzniklý otvor, protože je to právě otvor na nemístném místě, který odporuje tělesným normám dominantní společnosti a je proto nahlížen jako kontra-normativní (viz minulá podkapitola). Domnívám se tedy, že zatímco pro informátory, kteří piercing vnímali jako módu byl otvor spíše nepříjemností nutnou k nošení šperku, pro ty, jež jím chtěli vzdorovat, byl šperk naopak zejména způsob, jakým zdůraznit piercingový otvor v těle.

To je patrné na příkladu využití spínacích špendlíků jako piercingových šperků u Karla a Richarda, kdy spínací špendlík představoval způsob, jak upozornit na vytvořený otvor či naopak na volbě zdobných šperků v piercingu pupíku, které nosily některé informátorky²²⁹, u nichž je otvor v podstatě podřadný a významná je právě zdobnost použitého šperku.

Jelikož piercingový otvor je naprosto nezczitelný a nesměnitelný, je možné dovozovat, že piercing jako vzdor je v tomto případě jednoznačnou singularitou. Piercingový šperk, který je naopak odcizitelný a relativně směnitelný, je pak v případě módy jednoznačnou komoditou.

Jak jsem se pokusil ukázat, piercing jako fenomén vykazuje spíše znaky singulární entity než komodity. Ovšem podobně jako v případě módy a vzdoru je i v případě komodifikace patrný ambivalentní charakter piercingu, jehož významy jsou vytvářené primárně skrze zacházení s ním a kontext, v němž se tak děje. V tomto ohledu je velmi problematické označit konkrétní piercing za komoditu či singularitu i vzhledem k tomu, že se jejich status v průběhu času proměňuje skrze výše zmiňovanou singularizaci (komodit) a komodifikaci (singularit). Propojit tyto koncepty s chápáním piercingu jako vzdoru či jako módy je pak o to obtížnější. Ačkoliv je svůdné spojovat komodity s módou a singularitu se vzdorem, kromě důrazu kladeného na otvor, resp. šperk, nejsou k vytvoření této spojnice dostatečně přesvědčivé argumenty. Nicméně nahlížení piercingu jako komodity, respektive singularity znovu odhaluje ambivalentní charakter piercingu, který se domnívám je pro piercing charakteristický.

²²⁹ Srov. Příloha č. 2, obr. 26-30.

6.3. Individualita a identita

Rostoucí popularitu piercingu (a dalších tělesných modifikací) nelze chápat jako izolovaný jev, ale je účelné nahlížet ji v kontextu charakteru současné post-moderní či pozdně moderní společnosti.

Chris Shilling (2003; také např. Benson 2000) se domnívá, že tento zájem lze, stejně jako popularitu dietních programů, aerobiku a dalších cvičení i rozvoj kosmetické plastické chirurgie, chápat jako důsledek post-moderního chápání těla.

Zatímco v pre-moderní západní společnosti bylo tělo v důsledku křesťanství nahlíženo jako biologická danost, resp. danost z Boží vůle, již člověk nemá právo měnit (srov. Marr 1999), v post-moderní společnosti je naopak chápáno jako entita, kterou je možné a dokonce nutné vlastním přičiněním formovat (Shilling 2003). Tělo je tak „projekt, na kterém by se mělo pracovat a docílit jej jako součást *jedincovy* sebeidentity“ (Shilling 2003: 4, překlad M.H., kurzíva v orig.).

V tomto ohledu se post-moderní chápání těla blíží konceptům těla nezápádních pre-literárních společností, které tělo nahlíží podobně nehotové. Typickým příkladem může být praktika mužské a ženské obřízky v subsaharské Africe (např. u Dogonů), která je emicky interpretována (mimo jiné) jako odstranění atributů opačného genderu a tedy vytvoření muže, resp. ženy z původně androgynního (hermafroditického) jedince (Skinner 1988; Vrhel 2002).

Ovšem jak poznamenává Bryan Turner (1999), zásadní rozdíly mezi post-moderní západní společností a pre-literárními nezápádními společnostmi spočívají v povaze těchto úprav lidského těla. Zatímco v pre-literárních společnostech jsou tyto změny vnímány jako konformní ve vztahu k normám, v post-moderní společnosti jsou vnímány jako záležitost individuální volby a každý jedinec se může rozhodnout, jak se svým tělem naloží²³⁰ (srov. také Sweetman 1999b: 75, 1999c: 172; Myers 1992).

Stejně jako slouží tělo jako nástroj, vyjadřující identitu jedince v pre-literárních společnostech, děje se tak i ve společnosti post-moderní. Ovšem s tím zásadním rozdílem, že zatímco v preliterárních společnostech je tato identita sdílená a všemi rozeznávaná, v post-moderní společnosti je chápána jako individuální, fluidní a jako taková je obtížně čitelná (Sweetman 1999b: 56; srov. také Turner 2007; Myers 1992). V post-moderních společnostech tak v případě piercingu i ostatních tělesných modifikací „[o]sobní význam nahrazuje, či alespoň doplňuje, kulturní hodnoty.“ (Hewitt 1997: 67).

6.3.1. Individualizace skrze piercing

Právě v kontextu těla jako projektu v souvislosti s individuální volbou jedince je možné rozumět tomu, proč většina mých informátorů chápala piercing jako způsob, jakým je možné se individualizovat, tedy vymanit se z neurčité masy ostatních lidí a stát se distinktivní, jasně rozeznatelnou individualitou (srov. Sweetman 1999a; Benson 2000: 252; Wohlrab et al. 2007). To je samozřejmě možné spojovat s problémem anonymity post-moderní společnosti obecně (srov. např. Bauman 2002b).

V této perspektivě lze chápat, proč byla právě individualizace jedním z významných motivů k podstoupení piercingů a zároveň proč je piercing v emické perspektivě interpretován jako její výraz.

²³⁰ Svobodná volba je samozřejmě relativní, neboť jedinec čelí různým omezením, ať vycházejícím z jeho habitu nebo jeho finančních možností (Shilling 2003). Klesse (1999) navíc zdůrazňuje omezení minorit mocí majority, kterou vůči nim uplatňuje, např. v podobě rasismu.

Piercing totiž vyjádří „hranice odlišnosti“ (Gengenbach 2003; též. Schildkrout 2004; Turner 2007), které jeho nositele odliší od ostatních jedinců, kteří nejsou nositeli piercingu a díky své přetrvávající kvazi-exkluzivitě (Siorat 2005) umožní „vybočení z davu“ (*Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku*). Fakt, že se piercingem „odlišují“ i ostatní přitom není významný, respektive nepředstavuje žádnou překážku, ba právě naopak. Odlišnost je nejlépe demonstrovat podobnou formou, jakou to činí ostatní, neboť potom je pro ostatní snadno rozeznatelná (Kjeldgaard - Bengtsson 2005).

Jako individualizující tak může být chápán piercing jako takový, což by vysvětlovalo, proč je pro některé informatory významnější samotný fakt, že jsou nositeli piercingu, než mít piercing konkrétní anatomické lokace. To dokládá např. výpověď Denisy týkající se vyjednávání anatomické lokace s rodiči.

Výzkumník: Jak tě napadlo to místo, kam si to necháš píchnout?

*Informátorka: Ono to bylo tak trochu kompromis, protože já jsem chtěla úplně jinam. Já jsem chtěla do nosu nebo do obočí a maminka mi řekla, že to ani náhodou, protože by mě asi prarodiče zabili a že je to strašně vidět a že prostě ani náhodou. A pak mi řekla, že by mi teda dovolila ten pupík, no, tak mám [piercing] v pupíku.
(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)*

Podobně je tento postoj patrný i z toho, jak zacházela s piercingem Dita.

Výzkumník: Proč už nemáš ten piercing v pupíku?

*Informátorka: Vono mi to hnisalo a ty dirky se mi začínaly jako roztahovat. A já sem se hrozně bála, že se mi to utrhne, tak sem to radši rychle vyndala. A řekla sem si: „Tak ho tam mít nebudu, tak si píchnu někam jinam jinej“.
(Dita, 19 let, SOU, piercing pupíku, obočí, brady, jazyka a dolního rtu)*

Piercing jako jev však nepředstavuje projev individuality pro všechny. Ti, jež si uvědomují jeho vzrůstající komodifikaci, s níž ztrácí svou kvaziexkluzivitu, spojovali individualitu pouze s takovou lokací, kterou považovali za originální, což by také důvod, proč odmítali jiné anatomické lokace. Zřetelně je to patrné v případě Vandy:

Mě to přišlo dobrý v tom, že to nikdo nemá, že je to prostě originální... Fakt je na tom výhoda, že jazyku se spoustu lidí bojí, takže je to pořád eště strašně originální věc. Neznám moc lidí, co maj propíchnlej jazyk. A to mě na tom asi nejvíc baví. [...] I kdyby se mi to [v pupíku] líbilo... tak mi to přijde tak profláklý, že prostě to ne. (Vanda, 18 let, gymnázium, piercing jazyka).

Snaha vymezit se jako rozeznatelný jedinec je přitom směřována jak vůči (sub)kultuře mládeže, tedy být distinktivní pro své vrstevníky, spolužáky, kamarády, tak i vůči dominantní společnosti, zejména vlastním rodičům.

Podstoupení piercingu přes zákaz rodičů, jak tomu bylo v případě Blanky, Karolíny, Emy nebo Helena, lze interpretovat jako vyjádření vlastní autonomie, jako způsob získání moci nad svým tělem.

V diskurzu subkultury tělesných modifikací představuje znovuzískání vlády nad vlastním tělem²³¹ jednu z významných emických interpretací (srov. Benson 2000: 249). Bývá spojováno buď se vzdorem vůči moderním způsobům kontroly těla (srov. Foucault 1999, 2000) či deklarováno jako způsob, jak se vyrovnat s fyzickým,

²³¹ Feministická kritika tohoto diskurzu jako způsobu uplatňování moci mocných nad bezmocnými např. Jeffreys (2000).

psychickým či sexuálním zneužíváním (Pitts 1998, 2003: 49–86; Sweetman 1999c). V obou případech jsou tělesné modifikace chápány jako způsob, jakým aktéři mohou sami rozhodovat o svém těle.

Z této perspektivy tak je podstoupení piercingu aktéry z řad mládeže vzdorem vůči rodičům, slouží však zejména jako symbolické prohlášení, že jejich tělo rodičům nepatří a oni si o něm budou rozhodovat sami. Tento postoj vystižně dokládá Blančina výpověď: „*Tak jsem si pro sebe říkala: ‚To pro mě ale není důvod, sakra! Já to prostě chci, dám do toho svoje peníze a je to nemusí zajímat‘. Tak jsem šla a udělala si ho.*“ (Blanka, 18 let, gymnázium, piercing pupíku).

Někteří autoři (např. Hewitt 1997) pak dávají v tomto ohledu piercing do paralely s dalšími tělesnými technikami, jako je anorexite, bulimie či automutilace.

Stejně jako anorektik, bulimik, či sebepoškozovatel, jedinec s tetováním či piercingem se snaží odtrhnout od homogenní masy lidí a ustanovit ego, jež efektivně komunikuje s prostředím. Identita stigmatizovaného, vyzáblého, pořezaného či potetovaného je lepší než roztrášené ego a možná atraktivnější než jiné alternativy, jež nabízí naše společnost. (Hewitt 1997: 94, překlad M.H.)

Ovšem jedním dechem zároveň dodává, že „[n]arozdíl od sebepoškozujících aktů řezání či pálení se, není piercing obvykle pokusem vzpamatovat se ze stavu emocionální tísně či docílit úlevy od nesnesitelného okamžitého napětí.“ (Hewitt 1997: 93, překlad M.H.). Navíc se piercing od těchto praktik radikálně odlišuje i tím, že je v rámci (sub)kultury mládeže oceňován a jako takový sankcionován.

Ačkoliv je piercing, jak jsem zmiňoval výše, směřován jako individualita jak vůči dominantní společnosti, tak (sub)kultuře mládeže, je takto rozeznáván pouze v diskurzu mládeže. V reflexi mých informátorů dominantní společnost vnímá nositele piercingu stereotypně jako nerozlišenou masu sociopatologických jedinců. Výstižně to formulovala Štěpánka: „*Já mám pocit, že ty opiercingovaný, tetovaný a dredatý sme házený do [jednoho] pytle a máme nálepku jako feťáci, nespolehlivý, co utíkaj z domova, maj problémy ve škole a div nežijou na ulici...*“ (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady).

Důsledkem rozdílného čtení piercingu v (sub)kultuře mládeže a dominantní společnosti tak dochází k paradoxní situaci, kdy se nositelé piercingu snaží vymezit jako distinktivní jedinci a individuality, ale dominantní společnost je na základě piercingu stereotypizuje a tudíž vnímá odosobněně.

6.3.2. Piercing a identita

Individualita však není jediným významem, kterému je možné rozumět skrze interpretační rámec těla jako projektu. Tělo jako projekt se totiž dotýká obecně identity člověka v post-moderní době (Shilling 2003).

V souladu s konceptem těla jako projektu chápou identitu nikoliv jako esenciální součást člověka, ale jako situační, relační a vyjednávanou (srov. např. Szaló 2003) a nahlížím ji jako „dvousměrný sociální proces, interakci mezi ‚egem‘ a ‚jiným‘, vnitřkem a vnějškem. Právě ve střetávání vnitřních a vnějších definic se identita, ať kolektivní nebo individuální, utváří.“ (Jenkins 2003: 54, překlad M.H.).

Identita tedy na jednu stranu pramení z toho, jak se chápeme my sami, na stranu druhou z toho, jak si myslíme, že nás vidí druzí. Neboli jak říká Csaba Szaló: „[M]ozaika sebe-identity je utvářena diskursivními praktikami, které individualizují obecné typy identity, jež jsou reflexivně aplikovány subjektem na sebe sama.“ (2003: 21).

Tím, že se s piercingem pojí různé významy, umožňuje jeho nositelům v rámci zacházení s ním přijímat rozmanité identity. V tomto ohledu považují piercing za mocný nástroj, který umožňuje pracovat se svou sebe-identitou.

Na jednu stranu umožňuje piercing svým nositelům v rámci diskurzu mládeže přijmout identitu osoby, která „je cool“ a ví, „co je módní“ (Olina nebo Soňa), na stranu druhou je možné skrze něj přijmout identitu rebela, který se bouří proti zaběhnutým normám společnosti (např. Romana) nebo svým úzkoprsým rodičům (např. Karolína či Blanka). Na jednu stranu umožňuje deklarovat svou originalitu a jedinečnost (např. Vanda nebo Helena), na stranu druhou umožňuje zařadit se a přijmout skupinovou identitu, ať již subkulturní (např. Karel nebo Radka) či vrstevnické skupiny (Richard). Piercing ovšem také umožňuje deklarovat v rámci vrstevnické skupiny svou vyspělost a vyzrállost (např. Denisa) a zvýšit tak v jejím rámci svou prestiž. To vše samozřejmě v rámci zacházení s piercingem ve formě manipulací s jeho reflexí i formou.

Identita však není pouze vymezením toho, kým člověk je, resp. kým se cítí být. Jelikož je vyjadřovaná prostřednictvím kontrastů (srov. Eriksen 2008: 350), zároveň „přestavuje to, čím člověk je, *i to, čím člověk není*“ (Szaló 2003: 15, zdůraznil M.H.). Právě v tomto ohledu slouží piercing jako „hranice odlišnosti“ (Gengenbach 2003), protože odlišuje jedince od ostatních lidí.

Být nositelem piercingu tak může znamenat distancování se od *šprtů* (např. Karolína či Věrka), aniž by to však nutně znamenalo přijmout identitu *grázla*. Nemusí se však jednat o pouhou skutečnost toho, že je aktér nositelem piercingu. Volbou anatomické lokace se může distancovat od identity „diskantky“ či „blondřatý dyliny“, která má piercing v pupíku (např. Vanda). Stejně tak se ale volbou anatomické lokace může distancovat od identity rebela, např. s piercingem v obličeji (např. Soňa).

Piercing však umožňuje zároveň překročit vymezené hranice, odmítnout identitu, která je jedinci připisovaná ostatními a vytvořit identitu novou. Tedy např. už nebýt dítě (Denisa) či nebýt chápán jako *šprt* (jak tuto změnu na jiných lidech hodnotila např. Blanka nebo Štěpánka).

S ohledem na dvousměrnou povahu identity je třeba rozlišit to, jak svou identitu chápe sám nositel piercingu a, jak se domnívá, že jej vidí ostatní, tedy odlišit sebe-identitu²³² (Szaló 2003: 21) a její reflexi.

V rámci vyjednávání identity jedince tedy dochází ke konfrontaci sebe-identity s její reflexí v očích ostatních. Pokud se obě perspektivy shodují, dochází k posilování sebe-identity daného jedince, liší-li se, dochází k jejímu narušování či oslabování (Siorat 2005: 206).

Právě v případě piercingu dochází k zásadnímu rozporu v sebe-identitě nositelů piercingu a její reflexí v očích dominantní společnosti. Zatímco sami nositelé se skrze piercing chápou primárně jako individuality (případně jako jedinci, kteří sledují módu či zastánci alternativních norem), reflexe dominantní společnosti jim předkládá identitu sociopatologických jedinců, čímž dochází k narušování jejich sebe-identity.

Nositelé piercingu si tuto diskrepanci většinou dobře uvědomují a snaží se s ní vyrovnat. K tomu užívají různé strategie, od manipulací s reflexí piercingu (zejména jeho utajování), přes jednání popírající předsudek až po manipulaci formou piercingu. Právě ze zacházení je patrné, že se uživatelé snaží i v rámci dominantní společnosti, zejména skrze zpětnou socializaci/enkulturaci rodičů a prarodičů, piercing ukotvit i v dominantní společnosti. Nikoliv tak, aby se stal normou, ale aby přestal být kontra-

²³² Pojem sebe-identita užívám k rozlišení individuální identity od identity kolektivní (sociální).

normativní. V tomto ohledu je možné sledovat u části aktérů jistý rozpor. Na jednu stranu chtějí piercingem vyjadřovat vzdor, protest, non-konformitu, na stranu druhou chtějí, aby byl piercing přijímán dominantní společností a zbavil se spojení se statutem sociopatologických jedinců, zejména uživatelů drog.

Naproti tomu v (sub)kultuře mládeže k diskrepancím mezi sebe-identitou a reflexí identity ostatními zpravidla nedochází a když, tak pouze výjimečně, jelikož piercing je v ní už relativně pevně ukotven. I když samozřejmě může nést různé významy a být interpretován rozdílně, vždy je částí (sub)kultury mládeže přijímán a oceňován. Proto jsou případné negativní reakce vrstevníků (ať již spolužáků nebo kamarádů) považované za tak překvapivé.

Je samozřejmě rozdíl v tom, jak významný je piercing pro sebe-identitu jeho nositelů. Již v kapitole věnované emickým významům piercingu jsem zmiňoval, že někteří informátoři explicitně hovořili o svém piercingu jako o části sebe sama.

Výzkumník: Je pro tebe piercing ozdoba?

Informátorka: Ozdoba ne. Je to součástí těla.

(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)

Výzkumník: Co pro tebe ten piercing znamená?

Informátorka: Co pro mě znamená? Hm, teď už určitou součást mě [samotný]. To je třeba taky důvod, proč si ho prostě jen tak spontánně nevyndám, protože už to ke mě patří.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Helena jej dokonce chápala jako jeden z určujících znaků své sebe-identity: „Třeba moje nevlastní neteř mi říká piercingová. Takže já si myslím, že to všichni berou. Podle piercingu mě poznávají.“ *(Helena, 18 let, SOU, mnohočetný piercing obličeje, ušní chrupavky a pupíku)*

Ačkoliv ne všichni moji informátoři přikládali piercingu v rámci své sebe-identity takovou důležitost, část z nich tvrdila, že si k piercingu vypěstovali vztah a nechtěli by se ho vzdávat. V případě, kdy se ho vzdát museli, např. ze zdravotních důvodů, pak deklarovali, že toho litovali.

Výzkumník: Jak moc by tě mrzelo, kdybys ho měla vyndat?

Informátorka: Jako nafurt? Tak to by mě mrzelo. To by mě hodně mrzelo.

(Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Výzkumník: Byl pro tebe ten piercing důležitý?

Informátorka: Hodně, jako zase ne něk zvlášť, ale měla jsem ho ráda a mrzelo mě, že jsem ho vyndala.

(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

Výzkumník: Jak moc tě mrzelo, že jsi ten piercing z brady musela vyndat?

Informátorka: Hodně. Stejská se mi.

(Ema, 17 let, gymnázium, piercing brady a prsní bradavky)

Na druhou stranu byli i tací, kteří piercingu žádnou zvláštní důležitost nepřikládali a případné vyjmutí piercingu nepovažovali za nijak zásadní krok ve svém životě.

V tomto ohledu se domnívám, že zde opět hraje roli to, do jaké míry je piercing pro aktéry komoditou a do jaké singularitou. Piercing vnímaný jako singulární entita hraje v rámci sebe-identity aktéra nepochybně větší roli než piercing jako komodita.

Tedy informátoři, kteří piercing považovali za součást své sebe-identity, jej současně nahlíželi spíše jako singulární entitu.

Otázka, nakolik je piercing součástí identity aktérů, samozřejmě závisí také na tom, zda a nakolik aktéři přijímají, resp. reflektují významy, které nese piercing v diskurzu dominantní společnosti a zároveň také, jakou anatomickou lokaci pro svůj piercing zvolili, což do velké míry souvisí s tím, čeho chtějí piercingem dosáhnout. Od toho se totiž odvíjí, zda reflektují významy dominantní společnosti a nakolik pak dochází ke zmiňovaným diskrepancím mezi jejich sebe-identitou a reflexí identity ostatními.

Vztáhnu-li pak koncept těla jako projektu ke třem modelům zacházení s piercingem na úrovni konceptualizace, jak jsem je definoval na konci páté kapitoly, tedy k modelu běžnému, situačnímu a experimentálnímu, je to právě první model, který Shillingův koncept naplňuje nejvíce. Tedy právě běžný model zachází s piercingem a tělem jako sebeuvědoměným projektem, který směřuje k vymezenému cíli.

To je ostatně zřetelně patrné na chápání piercingu jako **dovršení** procesu vlastní **individualizace**, jak o něm hovořila Štěpánka.

Já jsem si říkala: „Dredy už mám hotový, vo tetování ještě můžu uvažovat, tak co bych mohla ještě dál, tak ten piercing.“ To bylo možná svym způsobem takový dovršení něčeho, protože nejdřív jsem měla v uchu dvě dírky, pak třetí, pak byla čtvrtá, a teďka prostě tohle [piercing brady]. (Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady)

V tomto ohledu by má zjištění odpovídala Shillingovu tvrzení, že tělesné projekty jsou charakteristické spíše pro vyšší vrstvy, zatímco nižší vrstvy užívají tělo spíše instrumentálně (Shilling 2003: 115). Tedy potud, že třetí experimentální model se objevoval pouze u informátorů z řad SOU, a že ty je možné ve vztahu ke studentům gymnázia, na základě rozdílného kulturního a ekonomického kapitálu jejich rodičů chápat jako nižší vrstvu. Tím samozřejmě nechci tvrdit, že studenti SOU vůbec nenahlíželi svá těla jako projekty, pouze že se u nich významně objevil i alternativní model.

V tomto kontextu je však zajímavé, že někteří z mých informátorů z řad studentů gymnázia explicitně zmiňovali, že piercing a tělesné modifikace jsou obvyklejší pro studenty jiných typů škol než gymnázií.

Já myslím, že je to spíš zastoupený u mladejch lidí třeba na vobchodce nebo třeba na učilišti. Tam bych řekla, že maj tetování a piercing víc než na gymplu.[...] Co znám lidi, co chodí na učňáky nebo na obchodky, tak jich víc má piercing. (Soňa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

To ostatně potvrzuje i můj vzorek, kdy informátoři z gymnázia měli nejčastěji pouze jediný piercing a maximální počet piercingů byl tři (Andrea), zatímco informátoři ze SOU měli ve třech případech čtyři a více piercingů a nejvyšší počet byl třináct (Helena).

Do jaké míry to ovšem naznačuje, že je piercing u těchto nositelů třeba chápat jinak než jako projekt, respektive, jak je chápání těla jako projektu v jejich perspektivě odlišné, by bylo třeba podrobit dalšímu výzkumu.

6.4. Liminální charakter piercingu

Posledním interpretačním rámcem, který dle mého domnění pomůže porozumět piercingu u středoškolské mládeže, je koncept liminality²³³ Victora Turnera (2004, 1974). Tento koncept je založen na třístupňovém schématu přechodových rituálů Arnolda van Gennepa (1997), podle něhož se přechodové rituály, „rites de passage“ skládají ze tří fází, preliminální, liminální a postliminální (či odloučení, pomezí a přijetí). Pro Turnera (2004: 105–106) je nejvýznačnější prostřední fáze, v níž jsou jedinec či skupina zbaveni svého dosavadního postavení a nachází se ve stavu, jenž je charakteristický takovými atributy, jako jsou přechodnost, stejnorodost, anonymita, pohlavní zdrženlivost, pokora, přijímání bolesti a utrpení, podřízenost nebo absence postavení. Zážitek liminality umožňuje dle Turnera i van Gennepa zbavit se dosavadního statusu a následně přijmout status nový, přičemž se pro tento přerod často užívá metafora smrti a znovuzrození.

Tuto prostřední, liminální fázi, rozpracoval Victor Turner nad rámec rituálů do své dichotomní koncepce společnosti, která je dle něj neustálým střídáním struktury a anti-struktury. Struktura je „strukturovaným, diferencovaným a často hierarchickým systémem politicko-právně-hospodářských pozic“, zatímco anti-struktura, již označuje jako „communitas“ je „nestrukturovaný nebo rudimentálně strukturovaný a relativně nediferencovaný *comitatus*, skupin[a] nebo dokonce společenství jedinců, jež jsou si rovni, kteří se společně podřizují obecné autoritě starších“ (Turner 2004: 97, kurzíva v orig.). Communitas tak spojuje se „spontaneitou a volností“ a strukturu se „závazkem, právem, omezením“ (Turner 1974: 49, překlad M.H.).

Liminalita, jež je projevem communitas, tak představuje protipól běžného stavu struktury, který na jednu stranu strukturu ohrožuje, ovšem na straně druhé ji struktura potřebuje, aby byla rozeznávána právě jako struktura (Turner 2004: 108). Liminalita tak představuje významný prvek při udržování řádu společnosti.

6.4.1. Liminalita jako odosobnění a přijímání bolesti

Liminální charakter piercingu se projevuje primárně ve třech ohledech. Prvním z nich je odosobnění, stejnorodost a anonymita (srov. Turner 2004: 105–106). Jak jsem zmiňoval v minulé kapitole, nositelé piercingu se chtějí piercingem primárně individualizovat. To se jim daří, ovšem pouze v rámci (sub)kultury mládeže. Dominantní společnost na ně v reflexi informátorů nahlíží naopak jako na nerozlišitelnou masu jedinců, jejichž jediným určujícím znakem je piercing. To se děje skrze stereotypizaci založenou na spojování piercingu se sociopatologickým statutem, která smývá individuální rozdíly (srov. Allport 2004: 213nn.).

Druhým ohledem, v němž je piercing liminální, je jeho spojitost s bolestí. Zatímco liminalita je charakteristická přijímáním bolesti, v rámci struktury má jedinec tendenci se běžně bolesti vyhýbat (srov. Turner 2004: 105–106). Tedy fakt, že bolest je s piercingem neodmyslitelně spjata a aktéři s ní nejen počítají, ale chápou ji ve většině případů jako nevyhnutelnou součást procesu, který musí podstoupit, dává piercingu liminální charakter.

²³³ Ačkoliv český překlad Turnerova Průběhu rituálu (2004) pracuje s pojmem liminarita, budu ve své práci užívat termín liminalita, který odpovídá anglické verzi tohoto termínu, *liminality* (Turner 1974). Vzhledem k tomu, že termín pochází z latinského *limen*, práh, se domnívám, že je vhodnější užívat tuto verzi (srov. Soukup 2004).

6.4.2. Liminalita jako přechodnost

Třetím ohledem, který z piercingu činí liminalitu, je jeho přechodnost (srov. Turner 2004: 105–106). V souladu s tím, že piercing představuje semipermanentní modifikaci, tedy je možné jej trvale vyjmout, jej všichni informátoři chápali jako dočasný, nikoliv trvalý.

To se pojilo mimo jiné také s výše zmiňovaným marginálním statutem jeho nositelů, jenž jim je skrze piercing přisuzován v dominantní společnosti. Všichni aktéři si tuto skutečnost uvědomují, což je důvodem, proč např. deklarují, že až nastoupí do zaměstnání, případně na následující stupeň školy, předpokládají, že si piercing trvale vyjmou. Piercing v tomto ohledu často chápou jako překážku zařazení se do dominantní společnosti, resp. tím, že piercing trvale vyjmou, se chtějí zbavit marginálního statusu, který chápou jako nežádoucí.

Výzkumník: A myslíš, že ho někdy vyndáš?

Informátorka: Určitě ho někdy vyndám. [...] Až mě k tomu donutěj okolnosti nebo až se mi to prostě přestane líbit a budu chtít zas nákou jinou změnu.

[...]

Výzkumník: A jaký okolnosti by tě k tomu mohly donutit?

Informátorka: No, jak už jsem říkala, třeba ta škola nebo potom zaměstnání.

(Renata, 17 let, gymnázium, piercing obočí)

Výzkumník: A když říkáš, že ho vyndáš, je to nějak časově vymezený?

Informátorka: No tak asi až nastoupím do nějakýho zaměstnání, kde by mi měl překážet, tak to myslím, že to bude určitě. Možná to nastane i dřív.

(Nela, 16 let, gymnázium, piercing nosního křídélka)

I v případě, kdy by jej nechtěli vyjmout trvale, předpokládají, že budou muset učinit kroky, které je marginálního statusu zbaví, např. vyjímat piercing dočasně v určitých situacích či dočasně nebo trvale uzpůsobit jeho formu.

Výzkumník: Myslíš si, že si ten piercing někdy vyndáš?

Informátorka: No já předpokládám, že až budu chodit do práce, tak si do toho nosu budu muset dát opravdu něco jinýho nebo si to třeba přes tu práci sundávat.

(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky)

Jedinou výjimkou byl v tomto kontextu piercing pupíku, který byl jednak díky absenci negativních konotací v dominantním diskurzu a také své skrývatelnosti chápán jako neproblémový.

Výzkumník: Co by tě přimělo si ten piercing vyndat?

Informátorka: No, asi jedinež zdravotní obtíže. A možná, kdyby byly problémy v budouci práci, ale to s pupíkem nepředpokládám.

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

S přechodností piercingu se však pojí také druhý aspekt, který považuji za ještě významnější, a tím je spojitost piercingu s mládím (srov. Turner 2004: 105–106). Jak už jsem zmiňoval v kapitole věnované významům, je piercing vnímán jako znak příslušnosti k „mladé generaci“. V tomto kontextu proto informátoři kromě výše zmiňovaného zaměstnání, deklarovali také trvalé vyjmutí piercingu v době, kdy již „nebudou mladí“.

Výzkumník: Myslíš si, že ten piercing někdy vyndáš?

Informátorka: Myslím, že určitě časem, až trochu zestárnu, tak mě to přestane bavit. I když nevím, možná, že ne.

(Denisa, 18 let, gymnázium, piercing pupíku)

Výzkumník: Myslíš, že ten piercing z toho pupíku někdy vyndáš?

Informátorka: No, asi jo. Nedokážu si sebe představit v sedmdesáti letech s piercingem.

Ale zase nedokážu určit tu hranici, protože pak si najednou říct: „Jsem stará, měla bych piercing vyndat“, to je takový divný. Takže nevím, jestli ve čtyřiceti nebo pozděj... (smích)

(Šárka, 15 let, gymnázium, piercing pupíku)

„Být mladý“ je samozřejmě vnímáno v kontextu toho, co to znamená „být starý“ a jako takový je tento stav individuálně proměnlivý. Bez ohledu na rozdílnost chápání obou kategorií byl však piercing všemi vnímán jako „pro mladé“ a tedy „ve stáří“ neadekvátní.

Výjimky představovaly pouze u některých informátorů anatomické lokace chápané jako postrádající spojitost se sociopatologickým statutem, např. nosní křídélko, nebo takové, které jsou odhalované (a tedy skrývatelné):

Myslím si, že ten nos je přeci jenom takový místo, že i když mi bude těch 50, tak nějakou malinkatou pecičku bych tam klidně mít mohla, že to nebude vypadat blbě.

(Andrea, 18 let, gymnázium, piercing nosního křídélka, pupíku a ušní chrupavky).

Výzkumník: Takže zatím to neplánuješ vyndat? Myslíš, že je to jako trvalý?

informátorka: No, já si myslím, že asi jo. Kdybych to měla nějak na očích, tak bych asi řekla, že to třeba sundám, ale takhle si myslím, že to můžu mít.

(Olina, 20 let, gymnázium, piercing pupíku)

6.4.3. Mládež jako skupina ve stavu liminality

Všechny tyto charakteristiky, tedy jak odosobnění, stejnorodost, anonymita a bolest, tak předchodnost spjatá s marginalitou či mládím dokládají to, že piercing má liminální charakter.

Domnívám se však, že to je do velké míry způsobeno tím, že je jako liminální chápána pozice mládeže, tedy že mládež vytváří *communitas* v opozici ke struktuře dominantní společnosti (srov. Bucholtz 2002).

Ačkoliv souhlasím s kritikou Mary Bucholtz (2002), která se domnívá, že mládež je třeba zkoumat jako svébytný systém, nikoliv jako skupinu, jež se integruje do dominantní společnosti, je třeba upozornit na to, že přehlíží jednu významnou skutečnost. Z perspektivy dominantní společnosti totiž mládež skutečně představuje *communitas*, protože mládež se nachází v liminálním stavu přechodu²³⁴ mezi dětstvím a dospělostí.

Dominantní společnost totiž předpokládá, že se mládež zařadí do jejího středu, tedy že si osvojí její hodnoty a normy. Hodnoty a normy mládeže tak nechápe jako složku svébytné (sub)kultury, ale pouze jako nedostatečně zvládnutou či nedokončenou socializaci/enkulturu. Tudíž jakákoliv rozhodnutí a akce mládeže jsou rodiči hodnoceny nikoliv v kategoriích (sub)kultury mládeže, ale z perspektivy dominantní společnosti, tedy v podstatě etnocentricky.

²³⁴ Přičemž přechod je základní charakteristikou liminality (srov. Turner 2004: 105–106).

V tomto kontextu se lze domnívat, že v perspektivě dominantní společnosti je každé jednání mládeže, které neodpovídá normám dominantní společnosti, interpretováno nikoliv jako jednání, které má svůj vlastní význam²³⁵, ale jako důsledek jejich nedokončené enkulturace.

Vztáhnu-li tuto perspektivu na rodiče, jako představitele dominantní společnosti, kteří mají nad mládeží bezprostřední moc²³⁶, a na piercing, jako kulturní prvek, který nezapadá do hodnot a norem dominantní společnosti, není překvapivé, že rozhodnutí svých potomků podstoupit piercing hodnotí právě jako „mladickou nerozvážnost“, „chvilkový rozmar“ či dokonce hloupost²³⁷: „Ze začátku mě [rodiče] sprdli, že to je **nezodpovědnost**, a že se kazím a ničím a proč si to dělám, takovýdle věci“ (Karolína, 19 let, gymnázium, piercing obočí; zdůraznil M.H.). Navíc se domnívám, že se v důsledku toho rodiče ještě více utvrzují v perspektivě, že mládež není dostatečně enkulturovaná a tudíž je třeba v enkulturaci pokračovat, což znamená, že o to více podceňují hodnoty a normy mládeže, stejně jako její jednání.

Ačkoliv mládež sama nezpochybňuje hodnoty a normy (sub)kultury mládeže, resp. nezpochybňuje významy, které piercing nese, tuto perspektivu nedostatečné enkulturace v podstatě přijímá. Či jinak řečeno, sami aktéři se vnímají jako nacházející se v liminálním období, kdy ještě nejsou dospělí a proto mohou překračovat normy dominantní společnosti.

Výzkumník: Vo čem jsi přemýšlela při tom rozhodování?

*Informátorka: Vo tý zkušenosti. Že prostě jsem tu jenom jednou, **jsem zatím mladá, takže si můžu takovýdle věci dovolit**. Kdyby mi bylo padesát, tak už to bude trochu neadekvátní.*

(Štěpánka, 19 let, gymnázium, piercing brady; zdůraznil M.H.)

Mládež se tedy nachází ve stavu liminality nejen v perspektivě dominantní společnosti, ale i mládeže samotné. V tomto světle tak lze chápat deklarované rozhodnutí o trvalém vyjmutí piercingu v případě zaměstnání jako důsledek tlaku struktury na *communitas*. Jelikož mládež sama chápe svůj status jako liminální, neuvažuje o udržení hodnot a norem (sub)kultury mládeže, ale přijímá výhled, že se jich vzdá ve prospěch hodnot a norem dominantní společnosti.

Nahlížení piercingu jako liminality tedy umožňuje pochopit nejen to, proč je piercing nahlížen pouze jako přechodný a proč o jeho vyjmutí nositelé uvažují v těch kontextech, v kterých tak činí, tedy v kontextu věku a zaměstnání²³⁸. Ale skrze význam piercingu jako znaku liminality, tedy statusu mládeže, dává také porozumět dynamice vzájemného vztahu (sub)kultury mládeže a kultury dominantní společnosti.

²³⁵ A pokud jej má, není vnímán jako relevantní, případně je interpretován pouze jako vzdor vůči rodičům.

²³⁶ Podřízenost v opozici k jisté míře autonomie je dalším znakem liminality (srov. Turner 2004: 105–106).

²³⁷ Hloupost v opozici k chytrosti je další charakteristikou liminality (srov. Turner 2004: 105–106).

²³⁸ Již dříve jsem zmiňoval jako důvod vyjmutí piercingu také zdravotní důvody a estetické hledisko. Ty však nejsou ve vztahu k liminalitě významné, proto je do tohoto výkladu nezařazuji.

7. Závěr

Primárním cílem antropologa je pochopit „ty druhé“ do té míry, aby jejich zkušenost mohl reprodukovat ostatním (srov. Geertz 2000a). To, že pro mě byli „ti druzí“ pražští středoškolští studenti, jejichž svět nebyl ani kmenový, ani exotický, nemělo za důsledek, že by byl méně zajímavý nebo z počátku lépe srozumitelný. Právě naopak. Svět středoškolských studentů byl pro mne zpočátku stejně neznámý jako by byl svět amazonských dřevorubců, indických programátorů nebo inuitských lovců velryb. Navíc skutečnost, že jsem svůj výzkum prováděl ve společnosti, která je mi do jisté míry známá, mě nutila neustále odhlížet od svých předpokladů, předporozumění a neustále se ujišťovat, zda to, co si myslím, že jsem zjistil, není jen projekcí mých vlastních představ.

V úvodu své práce jsem deklaroval, že mým cílem je pochopení toho, jak rozumět piercingu u dnešní mládeže a to nikoliv jako prostému propichování lidské tkáně a následnému vkládání šperků do vzniklých otvorů, ale skrze významy, které má tato činnost v kontextu současné české společnosti pro své nositele z řad mládeže v rámci jejich „žitě“ zkušenosti.

Klíčem k tomuto porozumění jsou tři skutečnosti: (a) piercing představuje nejen produkt, ale také proces, (b) význam piercingu se ustanovuje v rámci interakce dvou diskurzů, mládeže a dominantní společnosti a (c) aktéři disponují schopností jednat (*agency*), která jim umožňuje s piercingem aktivně zacházet. Právě na jejich průsečíku je možné piercingu porozumět, proto z nich budu ve svých závěrech vycházet.

Vyjdu přitom z druhého bodu, tedy že významy se ustanovují ve vzájemné interakci mezi diskurzem mládeže a diskurzem dominantní společnosti. V porozumění piercingu je tak důležité nejen pochopení toho, co si myslí sami jeho nositelé, ale také toho, co se tito nositelé domnívají, že si myslí členové dominantní společnosti. Ovšem díky schopnosti aktérů jednat (*agency*) nemusí být významy, které piercingu přiřkládají nositelé piercingu, totožné s tím, jak piercing čtou ostatní aktéři z řad mládeže. Tím se do hry dostává také to, co se nositelé piercingu domnívají, že si myslí jejich vrstevníci. Vyjednávání významů piercingu se totiž děje nejen mezi jednotlivými diskurzemi, ale také uvnitř těchto diskurzů, v tomto případě zejména diskurzu mládeže.

Rozdílné významy, které piercingu přiřkládají jeho nositelé, tak produkují intradiskurzivní napětí, tedy napětí v rámci diskurzu, které se primárně buduje na rozporu v chápání piercingu na jedné straně jako módy, resp. ozdoby a na straně druhé jako vzdoru, resp. non-konformity. Důležité však je si uvědomit, že oba tyto významy se neustanovily v izolaci od dominantní společnosti, ale v interakci s ní. Ačkoliv si mládež buduje sama vlastní estetický systém, nebylo by v něm možné piercing ukotvit bez jeho medializace v rámci dominantní společnosti a to zejména skrze populární hudebníky, což lze chápat jako jeden ze způsobů jeho komodifikace (srov. Kosut 2006). Ovšem v (sub)kultuře mládeže již může piercing jako móda fungovat jako prostředek vyjednávání pozice jedince v rámci vrstevnické skupiny (srov. Levínská 2004) bez ohledu na jeho čtení dominantní společností. Piercing chápaný jako vzdor je pak s dominantní společností svázán ještě úžeji. Právě tím, že dominantní společnost piercing odmítá, totiž umožňuje, aby nesl v (sub)kultuře mládeže význam vzdoru vůči ní, či vůči rodičům jako jejím reprezentantům. Toto intradiskurzivní napětí je manifestováno i ve vymezení dvou odlišných ideálních typů nositelů piercingu, punkerů a „diskantek“, kdy jedni jsou zosobněním piercingu jako vzdoru, zatímco druzí zosobněním piercingu jako módy.

Zmiňované odmítání piercingu dominantní společností sice umožňuje vzdor, ale zároveň vytváří i interdiskurzivní napětí, tedy napětí mezi diskurzem mládeže a dominantní společností. Odmítání piercingu dominantní společností se na jednu stranu zakládá na jeho nemístnosti (srov. Douglas 1966), na stranu druhou na kontrastu spojení nespojitelného v podobě živé tkáně a kovu, které narušuje normativní obraz „západního“ těla (srov. Falk 1995; Sweetman 1999b). Obě tyto kategorie se mohou promítat do sociopatologického statusu, který je nositelům piercingu dominantní společností přisuzován a ačkoliv se někteří autoři snaží prokázat, že tomu tak není (srov. Marádová - Žižka 2008), nositelé piercingu tuto spojitost explicitně reflektují.

Vzniklé interdiskurzivní napětí spočívá v nesouladu mezi významy, které nositelé připisují svému piercingu a které se domnívají, že jim připisuje dominantní společnost. Ve většině případů totiž nechtějí být nositelé piercingu dominantní společností odmítáni, ale naopak přijímáni, v čemž jim piercing brání právě tím, že jim připisuje sociopatologický status. Stěžejní totiž v (sub)kultuře mládeže není význam piercingu jako vzdoru *per se*, ale piercingu jako nástroje individualizace. V rámci (sub)kultury mládeže je piercing užíván jako nástroj vytváření distinktivní individuality (srov. Muggleton 2000) a budování sebe-identity v rámci „těla jako projektu“ (srov. Shilling 2003). Piercing jako součást sebe-identitního vymezení přitom čerpá z intradiskurzivního napětí, na jehož základě buduje hranice (srov. Schildkrout 2004; Turner 2007; Gengenbach 2003), např. mezi *šprty* a *grázly*, ale i prostým přijetím identity nositele piercingu, ať již jako toho, kdo vzdoruje nebo toho, kdo jde s módou. I přes zmiňované intradiskurzivní napětí je totiž piercing v (sub)kultuře mládeže v obou případech oceňován, a to vždy v rámci daného okruhu těmi, kteří se ztotožňují s odpovídajícím významem. Toto oceňování je přitom paradoxně do velké míry opět založené na interdiskurzivním napětí, tedy opět na odmítání piercingu dominantní společností, jelikož díky němu je možné nahlížet podstoupení piercingu jako způsob vyjádření vlastní autonomie, nejčastěji na rodičích. Piercing je chápán jako deklarace toho, že si aktér o svém těle rozhoduje sám (či alespoň, že je schopen zacházení s vlastním tělem vyjednat s rodiči) (srov. Sweetman 1999c; Benson 2000; Pitts 1998). Právě zde se ukazuje významné rozlišovat mezi piercingem jako procesem a piercingem jako produktem, protože piercing jako produkt je v tomto smyslu nahlížen primárně jako důkaz toho, že došlo k jeho podstoupení, tedy důkaz piercingu jako procesu.

Nahlížení piercingu jako deklarace autonomie a individuality pak může vysvětlovat i to, proč je pro některé nositele piercingu významnější skutečnost, že mají piercing, než do jaké anatomické lokace bude piercing aplikován. Ocenění se totiž v (sub)kultuře mládeže děje v podstatě bez ohledu na zvolenou anatomickou lokaci.

Význam piercingu jako nástroje budování identity přitom nespočívá pouze v tom, že umožňuje dokázat svou autonomii, ale také v tom, že jedinec své „tělo jako projekt“ (srov. Shilling 2003) aktivně přetváří. Piercing totiž není „pouhou“ komoditou, kterou je možné volně zakoupit (srov. Siorat 2005), ale jeho nositel se musí dlouhodobou péčí aktivně podílet na procesu jeho vzniku, čímž ve finále ustanoví nový tvar svého těla. V tomto ohledu je piercing spíše singularitou, což u některých informátorů ústí ve vnímání piercingu jako své integrální součásti, jež aktéra individualizuje.

A právě v tomto ohledu panuje mezi oběma diskurzemi největší interdiskurzivní napětí, jelikož piercing jako výraz individuality v diskurzu mládeže nekoresponduje s piercingem jako znakem sociopatologie v diskurzu dominantní společnosti.

V reflexi nositelů piercingu totiž dominantní společnost zmiňovanou individualitu budovanou skrze piercing nedokáže rozeznat a pokud rozeznává autonomii, nijak ji neoceňuje. Podle mých informátorů dochází v očích členů

dominantní společnosti naopak k nivelizaci nositelů piercingu a redukci jejich identity na pouhý status nositelů piercingu, který se úzce pojí se statusem sociopatologických jedinců, zejména uživatelů drog. Významný rozdíl zde spočívá v tom, že zatímco mládež rozeznává významy, které má piercing v dominantní společnosti, ale většinou se s nimi neztotožňuje, dominantní společnost nejenže neuznává významy, které piercing nese v (sub)kultuře mládeže, ale ani je nerozeznává.

To se ostatně projevuje i v tom, že dominantní společnost příliš nezohledňuje piercing jako proces, ale soustřeďuje se na piercing jako produkt. Proces je v diskurzu dominantní společnosti významný pouze potud, že je (pod vlivem medicínského diskurzu) označován jako zdraví škodlivý, což lze interpretovat jako důsledek narušení autority lékařů, který mají v dominantní společnosti monopol na narušování integrity lidského těla. Významnější roli hraje piercing jako produkt, protože ten je spojován se sociopatologickým statusem (ať již pod vlivem či v interakci s diskurzem sociopatologie). Právě tento status je totiž nejčastějším argumentem rodičů, proč by se jejich potomci neměli stát nositeli piercingu.

Jediným významem, který se v obou diskurzích shoduje, je symbolika piercingu jako znaku mládí, jehož aropriace je relevantní pouze u mládeže a aropriace mimo mládež je v obou diskurzích chápána jako kontra-normativní. Tento význam přitom dává piercingu důležitou schopnost manipulace s věkem jeho nositelů směrem k mládí. Děti se tedy díky piercingu stávají staršími (mládeží) a příslušníci „starší generace“ naopak mladšími.

Mládež je totiž v obou diskurzích nahlížena jako nacházející se ve stavu liminality (srov. Turner 2004), tedy v takovém období, které je ze své podstaty přechodné a přestože není jasně ohraničené, musí vždy nutně skončit. Mládež se tedy nakonec „musí“ enkulturovat/akulturovat (srov. Bittnerová 2008) do dominantní společnosti. V této perspektivě tak členové dominantní společnosti mohou nahlížet piercing jako „mladickou nerozváženost“ způsobenou právě nedostatečnou enkulturací nositele z řad mládeže, který „ještě“ nepřijal hodnoty a normy dominantní společnosti, ovšem je jen otázkou času, kdy tak učiní. Až se tak stane, pak nositel svůj piercing prostě trvale vyjme. V důsledku této perspektivy, podle níž je mládež ve stavu nedokončené enkulturace, pak dominantní společnost nepřiznává (sub)kultuře mládeže rovnocenný status s dominantní kulturou, i pokud si je vědoma toho, že vůbec existuje.

Právě to vysvětluje, proč dominantní společnost nerozeznává piercing jako projev autonomie. V perspektivě dominantní společnosti je totiž mládeži poskytována autonomie v rozhodování, ovšem s očekáváním, že se tak bude dít podle hodnot a norem dominantní společnosti. Pokud se mládež rozhodne podstoupit piercing, který sama chápe jako projev autonomie, dominantní společnost toto rozhodnutí interpretuje naopak jako selhání v autonomním rozhodování, jelikož neodpovídá jejím hodnotám a normám. Zatímco mládež tedy piercing interpretuje jako projev autonomie a oceňuje jej, dominantní společnost jej vnímá jako selhání autonomního rozhodování a proto jej oceňovat nemůže.

Významné je, že aktéři z řad mládeže tomuto dominantnímu diskurzu v zásadě nijak neodporují, ale sami tuto perspektivu stavu liminality přijímají. Jako mládež tedy „mohou“ experimentovat a nosit piercing, když jí být přestanou, „musí být“ již konformní vůči hodnotám dominantní společnosti. Ani oni sami totiž nepřipouští možnost, že by si mohli udržet systém hodnot a norem, který mají nyní, tedy (sub)kulturu mládeže. Udržet si hodnoty a normu (sub)kultury mládeže je totiž pro ně ve vztahu k zařazení se do společnosti a hlavně z hlediska přístupu ke zdrojům neefektivní. To se odráží např. v deklaraci trvalého vyjmutí piercingu kvůli získání zaměstnání hodnoceného jako výhodné.

V průsečíku chápání mládeže jako nacházející se ve stavu liminality a schopnosti piercingu manipulovat s věkem, pak může piercing v některých případech sloužit jako součást implicitně přítomného, ale explicitně neuvědomovaného přechodového rituálu vymezujícího přechod z dětství do dospělosti. Piercing může sloužit k jeho symbolickému ustanovení, jak v jeho počátku, tak v jeho konci. Podstoupením piercingu totiž může dítě získat status mládeže (v očích svých nebo svých vrstevníků „je už velký/á“) a trvalým vyjmutím piercingu se pak může tohoto statusu zbavit (opět v očích svých či v tomto případě spíše v očích dominantní společnosti „už dostal/a rozum“).

Obě zmiňovaná napětí, tedy intradiskurzivní i interdiskurzivní, se však nepromítají pouze do rozdílnosti perspektivy jednotlivých osob, ale také v rámci projevující se či pociťované inkonsistence přesvědčení jednotlivých informátorů. V rámci interdiskurzivního napětí tak dochází např. k tomu, že někteří aktéři sice v souladu se (sub)kulturou mládeže chápou piercing jako projev své individuality a autonomie vůči rodičům, ale zároveň internalizují normy dominantní společnosti, skrze které hodnotí piercing jako znak sociopatologie a to do té míry, že deklarují předsudečné chování (např. vůči lékařům s piercingem). Intradiskurzivní napětí v (sub)kultuře mládeže, které je možné vykládat i jako nesoulad mezi normou a praxí, se pak projevuje např. skrze přesvědčení o nadřazenosti, resp. větší autenticitě piercingu jako vzdoru i u aktérů, pro které je jejich piercing jednoznačně módou, resp. ozdobou, což se projevuje vynaloženou snahou obhajovat motivace a důvody, proč piercing podstoupili.

Všudypřítomné interdiskurzivní napětí, spočívající v nesouladu mezi významy, které nositelé připisují svému piercingu a které se domnívají, že jim připisuje dominantní společnost, vede nositele k takovému zacházení s piercingem, které by toto napětí řešilo.

To je zprostředkováno schopností aktérů jednat (*agency*), která v kontextu, v němž se toto zacházení uskutečňuje, umožňuje dávat piercingu různé významy. Kontext pro toto zacházení představuje jednak povaha piercingu, tedy to, o jaký typ piercingu se jedná, jakou formu má piercingový šperk a v jaké je umístěn anatomické lokaci, jednak gender a styl nositele piercingu a konečně také diskurz, v jehož rámci k vyjednávání dochází.

S ohledem na povahu piercingu, kdy některé anatomické lokace se v dominantní společnosti již relativně ustanovily a nejsou nahlíženy kontra-normativně, ať již proto, že mají v dominantní společnosti jistou paralelu (piercing ucha) či přestaly být vnímány jako nemístné (srov. Douglas 1966) a narušující normativní obraz „západního“ těla (srov. Falk 1995), což se týká zejména piercingu pupíku a do jisté míry i nosního křídélka, je tak v různých kontextech různě manipulováno nejen s formou piercingu, ale také tím, do jaké míry nositelé dovolí ostatním aktérům piercing reflektovat. To se uskutečňuje s ohledem na cíl, kterého chce jeho nositel dosáhnout, což je v dominantní společnosti buď manifestace vzdoru či naopak snaha vyhnout se odsouzení, v rámci vrstevnické skupiny pak naopak posílení prestiže a získání ocenění. V obou případech pak hraje významnou roli styl (zejména ve smyslu celkové vizáže, ale i vystupování), který může čtení piercingu jinými radikálně ovlivňovat.

Schopnost jednat (*agency*) tak představuje způsob, jakým se aktéři mohou vyrovnat s nekompatibilitou obou diskurzů a umožňuje jim vyjednávat významy piercingu i skrze ně i své postavení jak v rámci (sub)kultury mládeže, tak dominantní společnosti.

V tomto ohledu není piercing pouze ambivalentní, ale také jednoznačně multivokální či polysémický, tedy zároveň nesoucí několik různých významů (Turner

1967; srov. také Gell 1993). V závislosti na zacházení s ním totiž může být u jednoho aktéra zároveň ozdobou i vzdorem, znakem mládeže i skupinové identity, vyjádřením individuality i nástrojem posílení prestiže ve vrstevnické skupině.

V souvislosti s tím, že je význam piercingu konstruován v interakci obou zmiňovaných diskurzů a schopnosti jednat (*agency*) jeho nositelů, se nabízí otázka, co se stane s piercingem v (sub)kultuře mládeže, změní-li se jeho význam v diskurzu dominantní společnosti, tedy začne-li se v jejím rámci pevněji ustanovovat²³⁹ a zbaví-li se spojitosti se sociopatologií. Vyjdu-li ze svého tvrzení představeného výše, tedy že jedním z důvodů, proč je piercing v (sub)kultuře mládeže oceňován, je jeho odmítání dominantní společností, vidím možné tři scénáře.

Prvním z nich je, že mládež ustanoví nové způsoby, jimiž piercing získá potenciál vzdoru. A to buď tak, že dojde k proměně anatomických lokací, které budou mládeži upřednostňovány v opozici k těm, které dominantní společnost inkorporuje. Nebo dojde k posunu vnímání autenticity ve smyslu oddanosti, jako se to stalo v případě subkultury tělesných modifikací, a oceňovaného vzdoru bude dosahováno mnohočetnými piercingy.

Podle druhého z nich začne být více zdůrazňován fyzický charakter piercingu a jeho spojitost s bolestí a piercing bude oceňován primárně skrze ně, bez ohledu na jeho potenciál vyjadřovat vzdor.

Podle třetího scénáře piercing potenciál vzdoru ztratí a začne být vnímán neutrálně, což však na druhou stranu může přinést nárůst jeho aropriace mládeží jako módního doplňku bez nutnosti vyrovnávat se s negativním hodnocením ze strany dominantní společnosti. Zároveň nutně vznikne potřeba najít jiný prvek vzdoru, který by mládeži umožňoval sebe-vymezení.

Ať již dojde k jakémukoliv z těchto scénářů, nedomnívám se, že by větší ukotvení piercingu v dominantní společnosti mělo za následek úpadek zájmu o něj ze strany mládeže.

Otázka, kterou jsem ve své práci chtěl zodpovědět, tedy jak rozumět piercingu u dnešní středoškolské mládeže, má zároveň dlouhou i krátkou odpověď. Tu dlouhou jsem se pokusil představit v předchozích odstavcích. Ta krátká zní: piercingu lze rozumět na průsečíku diskurzu mládeže, diskurzu dominantní společnosti a schopnosti jednat (*agency*) nositelů piercingu.

Post scriptum

V úvodu jsem tvrdil, že se nebudu zabývat žádnou velkou otázkou. Doufám, že jsem měl pravdu pouze částečně. Parafrázuji-li Eriksenův výrok, že „antropologie si klade velké otázky, ale své nejdůležitější postřehy čerpá z málo významných míst“ (Eriksen 2008: 12), dělal jsem to, co antropologové běžně dělají. Skrze málo významný piercing jsem se pokusil alespoň částečně dotknout dynamiky vztahu dominantní kultury a (sub)kultury mládeže, aropriace nového kulturního prvku a jeho vyjednávání v rámci dvou odlišných diskurzů. Tedy snažil jsem se, aby došlo k tomu, že má „[m]alá fakta potvrzují velké otázky“ (Geertz 2000b: 35).

²³⁹ Což je možné chápat jako proces, který v podstatě neustále probíhá.

Seznam literatury

- Abu Ghosh, Yasar - Grygar, Jakub - Skovajsa, Marek (2007): Zaostřeno na etnografický výzkum. Úvodem k monotematickému číslu "Sociální antropologie v postsocialismu." *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*. 43 (1), s. 6–12.
- Abu Lughod, Lila (1991): Writing Against Culture. In Fox, Richard G. (ed.): *Recapturing anthropology: Working in the present*. Santa Fe: School of American Research Press, s. 137–162.
- Agar, Michael H. (2008): *The professional stranger: an informal introduction to ethnography*. Bingley: Emerald.
- Ahearn, Laura M. (2001): Language and agency. *Annual Review of Anthropology*. 30, s. 109–137.
- Allport, Gordon Willard (2004): *O povaze předsudků*. Praha: Prostor.
- Ambert, Anne-Marie (2001): *The Effect of Children on Parents*. 2nd ed. New York: Haworth Press.
- Andes, Linda (1998): Growing Up Punk: Meaning and Commitment Careers in a Contemporary Youth Subculture. In Epstein, Jonathon, s. (ed.): *Youth culture: identity in a postmodern world*. Malden: Blackwell, s. 212–231.
- Angel, Elayne (2009): *Piercing Bible: The Definitive Guide to Safe Body Piercing*. Berkeley: Ten Speed Press.
- Angrosino, Michael (2007): *Doing Ethnographic and Observational Research*. London: SAGE.
- Appadurai, Arjun (1988): Introduction: commodities and the politics of value. In Appadurai, Arjun (ed.): *The Social life of things: commodities in cultural perspective*. Cambridge & New York: Cambridge University Press, s. 3–63.
- Appadurai, Arjun (1996): *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Armstrong, Myrna L. - Roberts, Alden E. - Owen, Donna C. et al. (2004): Contemporary college students and body piercing. *Journal of Adolescent Health*. 35 (1), s. 58–61.
- Atkinson, Michael (2003): *Tattooed: the sociogenesis of a body art*. Toronto & Buffalo: University of Toronto Press.
- Bauman, Zygmunt (2002a): *Tekutá modernost*. Praha: Mladá fronta.
- Bauman, Zygmunt (2002b): *Úvahy o postmoderní době*. Praha: SLON.
- Bennett, Andy (2009): As young as you feel: Youth as discursive concept. In Hodkinson, Paul - Deicke, Wolfgang (eds.): *Youth cultures: scenes, subcultures and tribes*. New York: Routledge, s. 23–36.
- Benson, Susan (2000): Inscriptions of the Self: Reflections on Tattooing and Piercing in Contemporary Euro-America. In Caplan, Jane (ed.): *Written on the body the tattoo in European and American history*. London: Reaktion Books, s. 234–254.
- Bernard, H. Russell (2006): *Research Methods in Anthropology: Qualitative and Quantitative Methods*. 4rd ed. Lanham: Altamira Press.
- Bittnerová, Dana (2008): Enkulturační jako akulturační - autonomie dětské kultury v českém kulturním prostoru. In Bittnerová, Dana - Heřmanský, Martin (eds.): *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*. Praha: Ermat, s. 212–228.
- Bone, Angie - Ncube, Fortune - Nichols, Tom et al. (2008): Body piercing in England: a survey of piercing at sites other than earlobe. *British Medical Journal (Clinical Research Ed.)*, 336 (7658), s. 1426–1428.

- Bourdieu, Pierre (1984a): *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bourdieu, Pierre (1984b): La "jeunesse" n'est qu'un mot. In *Questions de Sociologie*. Paris: les éditions de Minuit, s. 143–154.
- Bourdieu, Pierre (1995): Sociální prostor a symbolická moc. In *Antropologie, sociologie, historie*. (Cahiers du CEFRES), s. 211–234.
- Braithwaite, Ronald L. - Stephens, Torrance - Sterk, Claire et al. (1999): Risks associated with tattooing and body piercing. *Journal of Public Health Policy*. 20 (4), s. 459–470.
- Brooks, Traci L. - Woods, Elizabeth R. - Knight, John R. et al. (2003): Body modification and substance use in adolescents: is there a link? *Journal of Adolescent Health*. 32 (1), s. 44–49.
- Brumann, Christoph (1999): Writing for Culture: Why a Successful Concept Should Not Be Discarded. *Current Anthropology*. 40 (S1), s. S1–S27.
- Bryman, Alan (2008): *Social research methods*. 3rd. ed. Oxford: Oxford University Press.
- Bucholtz, Mary (2002): Youth and cultural practice. *Annual Review of Anthropology*. 31 (1), s. 525–552.
- Carroll, Lynne - Anderson, Roxanne (2002): Body Piercing, Tattooing, Self-Esteem, and Body Investment in Adolescent Girls. *Adolescence*. 37 (147), s. 627–637.
- Carroll, Sean T. - Riffenburgh, Robert H. - Roberts, Timothy A. et al. (2002): Tattoos and Body Piercings as Indicators of Adolescent Risk-Taking Behaviors. *Pediatrics*. 109 (6), s. 1021–1027.
- Cegolon, Luca - Miatto, Enrico - Bortolotto, Melania et al. (2010): Body piercing and tattoo: awareness of health related risks among 4,277 Italian secondary school adolescents. *BMC public health*, 10 , s. 73.
- Clark, Dylan (2003): The Death and Life of Punk, The Last Subculture. In Muggleton, David - Weinzierl, Rupert (eds.): *The post-subcultures reader*. Oxford & New York: Berg, s. 223–236.
- Clarke, John (1993): Style. In Hall, Stuart - Jefferson, Tony (eds.): *Resistance through rituals: youth subcultures in post-war Britain*. London & New York: Routledge, s. 175–191.
- Clerici, Renata - Meggiolaro, Silvia (2011): The Context of Body Art: Body Piercing and Tattooing Among High School Students in a Northeastern Italian Region. *SAGE Open*.
- Clifford, James (1988): *The Predicament of Culture: Twentieth-Century Ethnography, Literature, and Art*. Cambridge: Harvard University Press.
- Clifford, James - Marcus, George E. (1986): *Writing culture: the poetics and politics of ethnography*. Berkeley: University of California Press.
- Cohen, Percy S. (1966): Social Attitudes and Sociological Enquiry. *The British Journal of Sociology*. 17 (4), s. 341–352.
- Curry, David (1993): Decorating the body politic. *New Formations*. (19), s. 69–82.
- Dall, William Healey (1884): On masks, labrets and certain aboriginal customs: with an inquiry into the bearing of their geographical distribution. In *3rd Annual Report of the Bureau of Ethnology*. Washington: Smithsonian Institution, s. 67–151.
- Daniel, A. Rebecca - Sheha, Thomas (2005): Transmission of hepatitis C through swapping body jewelry. *Pediatrics*. 116 (5), s. 1264–1265.
- DeBoer, Scott - Amundson, Troy - Angel, Elayne (2006): Managing body jewelry in emergency situations: misconceptions, patient care, and removal techniques. *Journal of Emergency Nursing*. 32 (2), s. 159–164.

- DeFleur, Melvin L. - Ball-Rokeach, Sandra J. (1996): *Teorie masové komunikace*. Praha: Karolinum.
- DeMello, Margo (2000): *Bodies of inscription: a cultural history of the modern tattoo community*. Durham: Duke University Press.
- DeMello, Margo (2007): *Encyclopedia of body adornment*. Westport: Greenwood Press.
- De Moor, R. J. G. - De Witte, A. M. J. C. - Delmé, K. I. M. et al. (2005): Dental and oral complications of lip and tongue piercings. *British dental journal*. 199 (8), s. 506–509.
- Deschesnes, Marthe - Finès, Philippe - Demers, Stéphanie (2006): Are tattooing and body piercing indicators of risk-taking behaviours among high school students? *Journal of Adolescence*. 29 (3), s. 379–393.
- Douglas, Mary (1966): *Purity and danger: an analysis of concept of pollution and taboo*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Drábková, Jarmila (2009a): Piercing a tetováž jsou tématem nejen pro anesteziologii, ale i pro urgentní medicínu. *Referátový výběr z anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny*. 56 (Suplement 3), s. 3–7.
- Drábková, Jarmila (2009b): Nová témata v anesteziologii a v medicíně kritických stavů. *Referátový výběr z anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny*. 58 (Supplement 3), s. 3–7.
- Dron, P. - Lafourcade, M. P. - Leprince, F. et al. (2007): Allergies associated with body piercing and tattoos: a report of the Allergy Vigilance Network. *European Annals of Allergy and Clinical Immunology*. 39 (6), s. 189–192.
- Dvořáková, B. (2010): Piercing a jeho důsledky pro orální zdraví. *Česká stomatologie a Praktické zubní lékařství*. 110/58 (5), s. 119.
- Ehrlich, Alison - Kucenic, Michael - Belsito, Donald V. (2001): Role of body piercing in the induction of metal allergies. *American Journal of Contact Dermatitis*. 12 (3), s. 151–155.
- Erickson, Ken - Stull, Donald (1998): *Doing team ethnography: warnings and advice*. Thousand Oaks: SAGE.
- Eriksen, Thomas Hylland (2005): *Tyranie okamžiku: rychlý a pomalý čas v informačním věku*. Brno: Doplněk.
- Eriksen, Thomas Hylland (2007): *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Praha: Triton.
- Eriksen, Thomas Hylland (2008): *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál.
- Falk, Pasi (1995): Written in the Flesh. *Body & Society*. 1 (1), s. 95–105.
- Favazza, Armando R. (1998): The Coming of Age of Self-Mutilation. *Journal of Nervous & Mental Disease*. 186 (5), s. 259–268.
- Favazza, Armando R. (1996): *Bodies under siege: self-mutilation and body modification in culture and psychiatry*. 2nd ed. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Featherstone, Mike (1999): Body Modification: An Introduction. *Body & Society*. 5 (2-3), s. 1–13.
- Featherstone, Mike - Hepworth, Mike (1991): The Mask of Ageing and the Postmodern Life Course. In Featherstone, Mike - Hepworth, Mike - Turner, Bryan, s. (eds.): *The Body: Social Process and Cultural Theory*. London: SAGE, s. 371–389.
- Ferguson, H. (1999): Body piercing. *BMJ*. 319 (7225), s. 1627–1629.
- Fetter, Vojtěch (1967): *Antropologie*. Praha: Academia.
- Fiksa, Radek (2005): *Piercing*. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press.

- Finsterlová, Marie (2010): Piercing - módní fenomén u dnešních adolescentů. *Pediatric pro praxi*. 11 (1), s. 19–20.
- Firoozmand, Leily Macedo - Paschotto, Daniele Riêra - Almeida, Janete Dias (2009): Oral piercing complications among teenage students. *Oral Health & Preventive Dentistry*. 7 (1), s. 77–81.
- Fisher, Jill A. (2002): Tattooing the Body, Marking Culture. *Body & Society*. 8 (4), s. 91–107.
- Foster, Gary S. - Hummel, Richard L. (2002): The Commodification of the Body Modification: Tattoos and Piercings from Counterculture to Campus. *Quarterly Journal of Ideology*. 25 (1-2).
- Foucault, Michel (1999): *Dějiny sexuality I. Vůle k vědění*. Praha: Herrmann & synové.
- Foucault, Michel (2000): *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha: Dauphin.
- Fraňková, Slávka - Klein, Zdeněk (1997): *Úvod do etologie člověka*. Praha: HZ.
- Geertz, Clifford (2000a): *Interpretace kultur: vybrané eseje*. Praha: SLON.
- Geertz, Clifford (2000b): Zhuštný popis: K interpretativní teorii kultury. In *Interpretace kultur: vybrané eseje*. Praha: SLON, s. 13–42.
- Gell, Alfred (1993): *Wrapping in images: tattooing in Polynesia*. Oxford & New York: Clarendon Press a Oxford University Press.
- Gengenbach, Heidi (2003): Boundaries of Beauty: Tattooed Secrets of Women's History in Magude District, Southern Mozambique. *Journal of Women's History*, 14 (4), s. 106–141.
- van Gennep, Arnold (1997): *Přechodové rituály: Systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Giddens, Anthony (2010): *Důsledky modernity*. Praha: SLON.
- Gobo, Giampietro (2008): *Doing ethnography*. London: SAGE.
- Goldman, Mindy - Xi, Guoliang - Yi, Qi-Long et al. (2009): Reassessment of deferrals for tattooing and piercing. *Transfusion*. 49 (4), s. 648–654.
- Gottschalk, Simon (1993): Uncomfortably Numb: Countercultural Impulses in the Postmodern Era. *Symbolic Interaction*. 16 (4), s. 351–378.
- Goulding, Christina - Follett, John - Saren, Michael et al. (2004): Process and meaning in “getting a tattoo.” *Advances in Consumer Research*. 31, s. 279–284.
- Greif, Judith - Hewitt, Walter (1998): The Living Canvas. *Advance for Nurse Practitioners*. 6 (6), s. 26–31, 82.
- Grossbart, Sanford - Hughes, Stephanie McConnell - Pryor, Susie et al. (2002): Socialization Aspects of Parents, Children, and the Internet. In Broniarczyk, Susan M. - Nakamoto, Kent (eds.): *Advances in Consumer Research*. Valdosta: Association for Consumer Research, s. 66–70.
- Guillemín, Marilys - Gillam, Lynn (2004): Etika, reflexivita a “eticky důležité okamžiky” ve výzkumu. *Biograf* (35), s. 11–31.
- Hall, Stuart - Jefferson, Tony (eds.): (1993): *Resistance through rituals: youth subcultures in post-war Britain*. London & New York: Routledge.
- Hammersley, Martyn - Atkinson, Paul (2007): *Ethnography: Principles in Practice*. 3rd. ed. London & New York: Routledge.
- Hart, Keith - Ortiz, Horacio (2008): Anthropology in the financial crisis. *Anthropology Today*. 24 (6), s. 1–3.
- Hayward, Mike - Tindale, Rabina (2008): Knowing your “Dydoe” from your “Madonna”: an emergency nurse guide to body piercing. *Emergency Nurse*. 15 (10), s. 26–35.
- Hebdige, Dick (1979): *Subculture: the meaning of style*. London: Methuen.

- Hellard, Margaret - Aitken, Campbell - Mackintosh, Andrew et al. (2003): Investigation of infection control practices and knowledge of hepatitis C among body-piercing practitioners. *American journal of infection control*. 31 (4), s. 215–220.
- Henare, Amiria - Holbraad, Martin - Wastell, Sari (2007): Introduction: Thinking through things. In Henare, Amiria - Holbraad, Martin - Holbraad, Martin (eds.): *Thinking through things: theorising artefacts ethnographically*. London & New York: Routledge/Taylor & Francis Group, s. 1–31.
- Herskovits, Melville J. (1997): Akulturace: proces kulturního přenosu. In Mayer, Françoise (ed.): *Zprostředkování a prostředníci v kultuře*. (Cahiers du CEFRES), s. 28–37.
- Heřmanský, Martin (2004): Tělesné modifikace původních obyvatel Severní Ameriky. Vliv tělesných modifikací na prestiž a status jedince v kultuře Šajenů a severoaljašských Eskymáků. (Nepublikovaná diplomová práce) Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.
- Heřmanský, Martin (2005): *Forma a četnost výskytu tělesných modifikací u pražské gymnaziální mládeže*. Nepublikovaný rukopis. Praha.
- Heřmanský, Martin (2006a): Motivační a symbolické aspekty piercingu v kultuře gymnaziální mládeže. In Budil, Ivo - Horáková, Zoja - Ulrychová, Marta (eds.): *Antropologické Symposium IV*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. 29–48.
- Heřmanský, Martin (2006b): Tělesné modifikace v tradiční šajenské kultuře 19. století. In *Antropologie ve sjednocené Evropě. Sborník přednesených příspěvků*. Praha: Hrdličkovo muzeum člověka UK (Sborník HMC UK), s. 79–83.
- Heřmanský, Martin (2008a): Mediální obraz piercingu v českém kulturním prostoru. In Bittnerová, Dana - Heřmanský, Martin (eds.): *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*. Praha: Ermat, s. 248–260.
- Heřmanský, Martin (2008b): Mutilace, zdobení těla a problém etnocentrismu. In Blahůšek, Jan - Jančář, Josef (eds.): *Etnologie - současnost a terminologické otázky*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, s. 67–72.
- Heřmanský, Martin - Novotná, Hedvika (2011): Hudební subkultury. In Janeček, Petr (ed.): *Folklor atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Fakulta humanitních studií UK a Národní Muzeum, s. 89–110.
- Hewitt, Kim (1997): *Mutilating the body: identity in blood and ink*. Bowling Green: State University Popular Press.
- Hickey, B. M. - Schoch, E. A. - Bigeard, L. et al. (2010): Complications following oral piercing. A study among 201 young adults in Strasbourg, France. *Community dental health*. 27 (1), s. 35–40.
- Hlavičková, Eva (2009): Piercing v dutině ústní. *Sestra*. 19 (9), s. 58–59.
- Houba, Robert - Zemen, Jiří (2004): Nejčastější komplikace orofaciálního piercingu. *LKS*. 14 (4), s. 11–15.
- Huq, Rupa (2006): *Beyond subculture: pop, youth and identity in a postcolonial world*. London & New York: Routledge.
- Chiseri-Strater, Elizabeth - Sunstein, Bonnie, s. (2006): *FieldWorking: reading and writing research*. 3rd ed. Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Jacobson, Yehuda - Luzzatto, Diana (2004): Israeli Youth Body Adornments Between Protest and Conformity. *Young*. 12 (2), s. 155–174.
- Jaklová, Helena (2009): Orální piercing a jeho komplikace. *Česká stomatologie a Praktické zubní lékařství*. 109/57 (2), s. 22–26.

- Jeffreys, Sheila (2000): "Body Art" and Social Status: Cutting, Tattooing and Piercing from a Feminist Perspective. *Feminism & Psychology*. 10 (4), s. 409–429.
- Jenkins, Richard (1992): *Pierre Bourdieu*. London & New York: Routledge.
- Jenkins, Richard (2003): *Rethinking ethnicity: arguments and explorations*. London: SAGE.
- Jenkins, Richard (2008): *Social identity*. 3rd ed. London & New York: Routledge.
- Jones, Delmos J. (2006): Na cestě k domorodé antropologii. *Biograf*. (39), s. 71–81.
- Jurkovič, R. (1999): Piercing jazyka a jeho možné komplikácie. *Česká stomatologie a Praktické zubní lékařství*. 99/47 (6), s. 240–244.
- Kachlík, Petr (2007): Co vědí a jak se dívají na některé módní způsoby zdobení těla a jejich zdravotní rizika žáci druhého stupně základní školy. *Speciální pedagogika*. 17 (1-2), s. 18–37.
- Kjeldgaard, Dannie - Bengtsson, Anders (2005): Consuming the fashion tattoo. *Advances in Consumer Research*. 32, s. 172–177.
- Klesse, Christian (1999): "Modern Primitivism": Non-Mainstream Body Modification and Racialized Representation. *Body & Society*. 5 (2-3), s. 15–38.
- Konopásek, Zdeněk (1997): Co si počít s počítačem v kvalitativním výzkumu: Program Atlas/ti v akci. *Biograf*. 12, s. 71–110.
- Kopytoff, Igor (1988): The cultural biography of things: commoditization as process. In Appadurai, Arjun (ed.): *The social life of things: commodities in cultural perspective*. Cambridge & New York: Cambridge University Press, s. 64–91.
- Kosut, Mary (2006): An Ironic Fad: The Commodification and Consumption of Tattoos. *The Journal of Popular Culture*. 39 (6), s. 1035–1048.
- Koutek, Jiří - Kocourková, Jana (2003): *Sebevražedné chování*. Praha: Portál.
- Kučera, Miloš (2008): *Formy citů: Lacanovská teorie*. Praha: Karolinum.
- Kunczik, Michael (1995): *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum.
- Kuwahara, Makiko. (2005): *Tattoo: An Anthropology*. Oxford: Berg.
- Laughey, Dan (2006): *Music and youth culture*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Laumann, Anne E. - Derick, Amy J. (2006): Tattoos and body piercings in the United States: A national data set. *Journal of the American Academy of Dermatology*. 55 (3), s. 413–421.
- Leblanc, Lauraine (1999): *Pretty in Punk: Girls' Gender Resistance in a Boys' Subculture*. New Brunswick & London: Rutgers University Press.
- Leix, Alicja E. (2003): K problematice transkriptu ve společenských vědách. *Biograf - časopis pro biografickou a reflexivní sociologii*. (33), s. 69–84.
- Levine, Martin P. (1998): *Gay macho: the life and death of the homosexual clone*. New York: New York University Press.
- Levínská, Markéta (2008): Móda - starost o zevnějšek na základní škole. In Bittnerová, Dana - Heřmanský, Martin (eds.): *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*. Praha: Ermat, s. 229–247.
- Levínská, Markéta (2004): Móda: starost o zevnějšek a identifikace z vývojového hlediska. (Nepublikovaná disertační práce) Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.
- Lévi-Strauss, Claude (1996): *Myšlení přírodních národů*. Liberec: Dauphin.
- Lévi-Strauss, Claude (1998): *Totemismus*. Bratislava: Chronos.
- Lévi-Strauss, Claude (2006): *Strukturální antropologie*. Praha: Argo.
- Linton, Ralph (1964): *The Study of Man: An Introduction*. New York: Appleton-Century-Crofts.

- Lockwood, Penelope - Kunda, Ziva (1997): Superstars and me: Predicting the impact of role models on the self. *Journal of Personality and Social Psychology*. 73 (1), s. 91–103.
- Lofland, John - Lofland, Lyn - Snow, David et al. (2006): *Analyzing social settings: a guide to qualitative observation and analysis*. 4th ed. Belmont: Wadsworth.
- MacLeod, T. M. - Adeniran, S. (2004): An unusual complication of penile piercing: a report and literature review. *British Journal of Plastic Surgery*. 57 (5), s. 462–464.
- Malinowski, Bronisław (1922): *Argonauts of the Western Pacific: An Account of Native Enterprise and Adventure in the Archipelagoes of Melanesian New Guinea*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Marádová, Eva - Žižka, Martin (2008): Problém stigmatizace piercingové subkultury jako subkultury drogové a jeho odraz ve výchově adolescentů. In Řehulka, Evžen (ed.): *Praxe současné školy a výchova ke zdraví. School and Health 21*. Brno: MSD, s. 163–170.
- Marcus, George E. (1995): Ethnography in/of the World System: The Emergence of Multi-Sited Ethnography. *Annual Review of Anthropology*. 24 , s. 95–117.
- Marcus, George E. - Fischer, Michael M. J. (1986): *Anthropology as cultural critique: an experimental moment in the human sciences*. Chicago: University of Chicago Press.
- Marr, Sarah Kathryn (1999): (De)constructing the primitive: cultural acquisition and misrecognition amongst body piercing advocates in the West. (Unpublished Master Thesis) Manchester: University of Manchester.
- Matiegka, Jindřich (1927): *Deformace, mutilace a okrašlování lidského těla. Antropologie V*. Praha: Anthropologický ústav Karlovy university.
- Mayers, Lester B. - Judelson, Daniel A. - Moriarty, Barry W. et al. (2002): Prevalence of Body Art (Body Piercing and Tattooing) in University Undergraduates and Incidence of Medical Complications. *Mayo Clinic proceedings*. 77 (1), s. 29–34.
- Mayring, Philipp (2000): Qualitative Content Analysis. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*. 1 (2).
- Mayring, Phillip (2004): Qualitative Content Analysis. In Flick, Uwe - von Kardorff, Ernst - Steinke, Ines (eds.): *A companion to qualitative research*. London: SAGE, s. 266–269.
- Mead, Margaret (1928): *Coming of Age in Samoa: A Study of Adolescence and Sex in Primitive Societies*. New York: William Morrow & Company.
- Messahel, Ahmed - Musgrove, Brian (2009): Infective complications of tattooing and skin piercing. *Journal of Infection and Public Health*. 2 (1), s. 7–13.
- Miles, Matthew B. - Huberman, A. Michael (1994): *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE.
- Miller, Daniel (ed.): (1998): *Material Cultures: Why Some Things Matter*. Chicago: University of Chicago Press.
- Millner, Vaughn S. - Eichold, Bernard H. (2001): Body Piercing and Tattooing Perspectives. *Clinical Nursing Research*. 10 (4), s. 424–441.
- Muensterer, Oliver J. (2004): Temporary Removal of Navel Piercing Jewelry for Surgery and Imaging Studies. *Pediatrics*. 114 (3), s. e384–386.
- Muggleton, David (2000): *Inside subculture: the postmodern meaning of style*. Oxford: Berg.
- Myers, James (1992): Nonmainstream Body Modification: Genital Piercing, Branding, Burning, and Cutting. *Journal of Contemporary Ethnography*. 21 (3), s. 267–306.

- Nader, Laura (1972): Up the Anthropologist: Perspectives Gained From Studying Up. In Hymes, Dell (ed.): *Reinventing anthropology*. New York: Vintage Books, s. 284–311.
- Nešpor, Zdeněk R. - Jakoubek, Marek (2004): Co je a co není kulturní/sociální antropologie? Námět k diskusi. *Český lid*. 91 (1), s. 53–79.
- Neuman, William Lawrence (2003): *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. 5th ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Nosková, Jana (2004): Tazatel, dotazovaný – dočasní “přátelé”? *Biograf: časopis nejen pro biografickou a reflexivní sociologii*. 35, s. 121–126.
- O’Dwyer, J. J. - Holmes, A (2002): Gingival recession due to trauma caused by a lower lip stud. *British Dental Journal*. 192 (11), s. 615–616.
- O’Reilly, Karen (2005): *Ethnographic methods*. New York: Routledge.
- Oberholzer, Theunis G - George, Roy (2010): Awareness of complications of oral piercing in a group of adolescents and young South African adults. *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology, and Endodontics*. 110 (6), s. 744–747.
- Ortner, Sherry B. (2004): Teorie v antropologii od šedesátých let. *Biograf*. (34), p. 109 odst.
- Peate, I. (2000): Body piercing: could you answer your patient’s queries? *British Journal of Nursing*. 9 (20), s. 2163–2168.
- Peschout, Radek (2004): Genitální mutilace u žen. *Praktická gynekologie*. (1/2004), s. 19–21.
- Peters, John F. (1985): Adolescents as socialization agents to parents. *Adolescence*. 20, s. 921–933.
- Pflegerová, Mariana (2007): *Antropologie subjektivity*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.
- Pitts, Victoria (2003): *In the flesh: the cultural politics of body modification*. New York: Palgrave Macmillan.
- Pitts, Victoria L (1998): “Reclaiming” the Female Body: Embodied Identity Work, Resistance and the Grotesque. *Body & Society*. 4 (3), s. 67–84.
- Polhemus, Ted (1998): In the Supermarket of Style. In Redhead, Steve (ed.): *The clubcultures reader: readings in popular cultural studies*. Oxford: Blackwell, s. 130–133.
- Polhemus, Ted (1994): *Streetstyle: from sidewalk to catwalk*. New York: Thames and Hudson.
- Prosser, Brent J. (2007): Upper Endoscopy in the Setting of Tongue Piercing. *Gastrointestinal Endoscopy*. 66 (6), s. 1251.
- Quaranta, Alessia - Napoli, Christian - Fasano, Fabrizio et al. (2011): Body piercing and tattoos: a survey on young adults’ knowledge of the risks and practices in body art. *BMC public health*. 11, s. 774.
- Riegerová, Adela (2009): Tělesné modifikace v kultuře žáků středního odborného učiliště (Nepublikovaná bakalářská práce). Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.
- Roberts, Timothy A. - Auinger, Peggy - Ryan, Sheryl A. (2004): Body piercing and high-risk behavior in adolescents. *Journal of Adolescent Health*. 34 (3), s. 224–229.
- Roberts, Timothy A. - Auinger, Peggy - Ryan, Sheryl A. (2002): Gender differences in the association between body piercing and adolescent risk behaviors. *Journal of Adolescent Health*. 30 (2), s. 103–104.

- Rosenblatt, Daniel (1997): The Antisocial Skin Structure, Resistance, and “Modern Primitive” Adornment in the United States. *Cultural Anthropology*. 12 (3), s. 287–334.
- Rubin, Arnold (ed.): (1988): *Marks of Civilization: Artistic Transformations of the Human Body*. Los Angeles: Museum of Cultural History and University of California.
- Rush, John (2005): *Spiritual tattoo: a cultural history of tattooing, piercing, scarification, branding, and implants*. Berkeley: Frog.
- Russell, Cherry - Touchard, Denise - Porter, Maree (2002): What’s Rapport Got To Do With It? The Practical Accomplishment of Fieldwork Relations Between Young Female Researchers and Socially Marginalised Older Men. *The Qualitative Report* [online]. 7 (1). [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <<http://www.nova.edu/ssss/QR/QR7-1/russell.html>>.
- Rybová, Markéta (1998): Móda, strach a kouzlo osobnosti. In *Transmise kultury a škola*. Praha: CeFREs (Cahiers du CEFRES), s. 125–138.
- Rychlík, Martin (2005): *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Rychlík, Martin (2011): Dějiny tetování: Setkání postmoderny s archaismem v kultuře tzv. Modern Primitives. (Nepublikovaná disertační práce) Praha: Filosofická fakulta Univezity Karlovy.
- Sanders, Clinton (2008): *Customizing the body: the art and culture of tattooing*. Rev. and expanded ed. Philadelphia: Temple University Press.
- Sekot, Aleš (2008): *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada.
- Shilling, Chris (2003): *The body and social theory*. 2nd ed. London & Thousand Oaks: SAGE.
- Shinohara, Elio Hitoshi - Horikawa, Fernando Kendi - Ruiz, Marcelo Martinson et al. (2007): Tongue piercing: case report of a local complication. *The journal of contemporary dental practice*. 8 (1), s. 83–89.
- Shusterman, Richard (ed.): (1999): *Bourdieu: a critical reader*. Malden: Blackwell.
- Schildkrout, Enid (2004): Inscribing the Body. *Annual Review of Anthropology*. 33 (1), s. 319–344.
- Schorzman, Cindy M. - Gold, Melanie A. - Downs, Julie, s. et al. (2007): Body Art: Attitudes and Practices Regarding Body Piercing Among Urban Undergraduates. *JAOA: Journal of the American Osteopathic Association*. 107 (10), s. 432–438.
- Schram, Sarah E. - Warshaw, Erin M. - Laumann, Anne (2010): Nickel Hypersensitivity: A Clinical Review and Call to Action. *International Journal of Dermatology*. 49 (2), s. 115–125.
- Sillitoe, Paul (2007): Anthropologists only need apply: challenges of applied anthropology. *Journal of the Royal Anthropological Institute*. 13 (1), s. 147–165.
- Simmel, Georg (2006): Móda. In *Peníze v moderní kultuře a jiné eseje*. Praha: SLON.
- Sinclair, A. T. (1909): Tattooing of the North American Indians. *American Anthropologist*. 11 (3), s. 362–400.
- Siorat, Cyril (2005): Beyond Modern Primitivism. In Thomas, Nicholas - Cole, Anna - Douglas, Bronwen (eds.): *Tattoo: bodies, art, and exchange in the Pacific and the West*. Durham: Duke University Press, s. 205–222.
- Skinner, Elliot P. (1988): Female Circumcision in Africa: The Dialectics of Equality. In Randolph, Richard R. - Schneider, David M. - Diaz, May N. (eds.): *Dialectics and gender anthropological approaches*. Boulder: Westview Press, s. 195–210.
- Smolík, Josef (2010): *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada.

- Soukup, Václav (2004): *Dějiny antropologie (encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie)*. Praha: Karolinum.
- Spradley, James P. (1979): *The Ethnographic Interview*. Belmont: Wadsworth.
- Spradley, James P. - McCurdy, David W. (eds.) (1990): *Conformity & conflict: Readings in cultural anthropology*. Glenview: Scott, Foresman/Little, Brown Higher Education.
- Stanton-Salazar, Ricardo D. - Spina, Stephanie Urso (2003): Informal Mentors and Role Models in the Lives of Urban Mexican-Origin Adolescents. *Anthropology & Education Quarterly*. 34 (3), s. 231–254.
- Stewart, Gail M. - Thorp, Andrea - Brown, Lance (2006): Perichondritis - a Complication of High Ear Piercing. *Pediatric Emergency Care*. 22 (12), s. 804–806.
- Stirn, Aglaja (2003): Body piercing: medical consequences and psychological motivations. *The Lancet*. 361 (9364), s. 1205–1215.
- Stirn, Aglaja - Hinz, Andreas - Brähler, Elmar (2006): Prevalence of tattooing and body piercing in Germany and perception of health, mental disorders, and sensation seeking among tattooed and body-pierced individuals. *Journal of Psychosomatic Research*. 60 (5), s. 531–534.
- Stork, Bradley (2002): Medical complications of modern art. What you need to know about body piercing. *Advance for nurse practitioners*. 10 (1), s. 59–64.
- Strong, Marilee (1998): *A bright red scream: self-mutilation and the language of pain*. New York: Viking.
- Suris, Joan-Carles - Jeannin, André - Chossis, Isabelle et al. (2007): Piercing among adolescents: body art as risk marker. *Journal of Family Practice*. 56 (2), s. 126–130.
- Suttles, Wayne P. (1990): Introduction. In Suttles, Wayne P. (ed.): *Handbook of North American Indians. Volume 7 Northwest Coast*. Washington, D.C: Smithsonian Institution, s. 13–16.
- Sweetman, Paul (1999a): Anchoring the (Postmodern) Self? Body Modification, Fashion and Identity. *Body & Society*. 5 (2-3), s. 51–76.
- Sweetman, Paul (1999b): Marked bodies, oppositional identities? Tattooing, piercing and the ambiguity of resistance. In Rosenail, Sasha - Seymour, Julie (eds.): *Practicing Identities. Power and Resistance*. London & New York: Macmillan & St. Martin's Press, s. 55–80.
- Sweetman, Paul (1999c): Only skin deep? Tattooing, piercing and the transgressive body. In Aaron, Michele (ed.): *The Body's Perilous Pleasures. Dangerous Desires and Contemporary Culture*. Edinburgh: Edinburgh University Press, s. 165–187.
- Sweetman, Paul (2001): Stop Making Sense? The Problem of the Body in Youth/Sub/Counter-Culture. In Cunningham-Burley, Sarah - Backett-Milburn, Kathryn (eds.): *Exploring the body*. New York: Palgrave, s. 183–200.
- Szaló, Csaba (2003): Sociologie formování sociálních identit. In Szaló, Csaba - Nosál, Igor (eds.): *Mozaika v re-konstrukci: formování sociálních identit v současné střední Evropě*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, s. 13–36.
- Tarrant, Mark (2002): Adolescent Peer Groups and Social Identity. *Social Development*. 11 (1), s. 110–123.
- Terrell, John - Modell, Judith (1994): Anthropology and Adoption. *American Anthropologist*. 96 (1), s. 155–161.

- Thomas, Nicholas (1991): *Entangled objects: exchange, material culture, and colonialism in the Pacific*. Cambridge: Harvard University Press.
- Turner, Bryan S. (1999): The Possibility of Primitiveness: Towards a Sociology of Body Marks in Cool Societies. *Body & Society*. 5 (2-3), s. 39–50.
- Turner, Terence S. (1995): Social Body and Embodied Subject: Bodiliness, Subjectivity, and Sociality among the Kayapo. *Cultural Anthropology*. 10 (2), s. 143–170.
- Turner, Terence S. (2007): The Social Skin. In Lock, Margaret - Farquhar, Judith (eds.): *Beyond the Body Proper. Reading the Anthropology of Material Life*. Durnham & London: Duke University Press, s. 83–103.
- Turner, Victor W. (1962): Three symbols of passage in Ndembu circumcision ritual: an interpretation. In Gluckman, Max (ed.): *Essays on the Ritual of Social Relations*. Manchester: Manchester University Press.
- Turner, Victor W. (1967): *The forest of symbols aspects of Ndembu ritual*. Ithaca: Cornell University Press.
- Turner, Victor W. (1974): *Dramas, fields, and metaphors: symbolic action in human society*. Ithaca: Cornell University Press.
- Turner, Victor W. (2004): *Průběh rituálu*. Brno: Computer Press.
- Vail, D. Angus (1999): “Tattoos are like potato chips... you can’t have just one”. The process of becoming and being a collector. *Deviant Behavior*. 20 (3), s. 253–273.
- Vale, V. - Juno, Andrea (1989): *Modern primitives: an investigation of contemporary adornment and ritual*. Re/Search Publications.
- Ventolini, Gary - Kleeman, Steve (2003): Adhesions caused by umbilical piercing. *The Journal of the American Association of Gynecologic Laparoscopists*. 10 (2), s. 281.
- Vrhel, František (2002): *Antropologie sexuality: Sociokulturní hledisko*. Brno: NAUMA.
- Vrhel, František (2001): Róheim a paradoxy genitálních mutilací. 3 (6), s. 73–81.
- Waugh, Michael (2007): Body piercing: where and how. *Clinics in Dermatology*. 25 (4), s. 407–411.
- Weber, Max (2009): “Objektivita” sociálněvědního a sociálněpolitického poznání. In Havelka, Miloš (ed.): *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: OIKOYMENH, s. 7–63.
- Westerfield, Heather V. - Stafford, Amy B. - Speroni, Karen Gabel et al. (2012): Patients’ perceptions of patient care providers with tattoos and/or body piercings. *The Journal of Nursing Administration*. 42 (3), s. 160–164.
- Willmott, Fred E (2001): Body Piercing: Lifestyle Indicator or Fashion Accessory? *International Journal of STD & AIDS*. 12 (6), s. 358–360.
- Wilson, Elisabeth (1990): These New Components of the Spectacle: Fashion and Postmodernism. In Boyne, Roy - Rattansi, Ali (eds.): *Postmodernism and Society*. London: Macmillan, s. 222–236.
- Wohlrab, Silke - Stahl, Jutta - Kappeler, Peter M. (2007): Modifying the body: Motivations for getting tattooed and pierced. *Body Image*. 4 (1), s. 87–95.
- Wojcik, Daniel (1995): *Punk and neo-tribal body art*. Jackson: University Press of Mississippi.
- Wolcott, Harry F. (1999): *Ethnography: a way of seeing*. Lanham: Altamira.
- Yamamotová, Anna (2010): Nocicepce u osob s tetováním a s rozdílnou motivací k prožitku bolesti. *Psychiatrie*. 14 (Supplement 2), s. 56–60.

- Young, Cathy - Armstrong, Myrna L. (2008): What nurses need to know when caring for women with genital piercings. *Nursing for women's health*. 12 (2), s. 128–138.
- Žižka, Martin (2007): Stigmatizace piercingové subkultury jako subkultury drogové. (Nepublikovaná diplomová práce). Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.

Internetové zdroje

- BMEZINE.COM LLC. Aerosmith. *BMEzine Encyclopedia*. [online]. 24.4.2006. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <<http://wiki.bmezine.com/index.php/Aerosmith>>.
- BMEZINE.COM LLC. *BME: Body Modifications Ezine* [online]. ©1994-2012 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: <<http://www.bme.com/>>.
- Nejčastější dotazy. *HELL.cz - tetování tattoo piercing studio Praha* [online]. [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <<http://www.hell.cz/2/piercing/nejcastejsi-dotazy/7/#umrtvit>>
- Péče o piercing. *HELL.cz - tetování tattoo piercing studio Praha* [online]. [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <<http://www.hell.cz/piercing/pece-o-piercing/>>.
- Roztahování uší. *HELL.cz - tetování tattoo piercing studio Praha* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <<http://www.hell.cz/piercing/roztahovani-usi/>>.

Seznam citovaných pramenů

Mf Dnes 2001, roč. XII

Potetovaný rváč, Dán Töfting, se blíží. *Mf Dnes* 2.6.2001, č. 128, roč. XII, s. 26.
První dojem si o vás druzí vytvářejí podle vzhledu. *Mf Dnes* 12.7.2001, č. 160, roč. XII, s. E1.

Mf Dnes 2002, roč. XIII

Když se piercing povede, může být hodně sexy. *Mf Dnes* 19.4.2002, č. 92, roč. XIII, s. D3.
Úsporné vyjadřování, to je moje parketa. *Mf Dnes* 3.10.2002, č. 230, roč. XIII, s. D4.
Dárci získají cenné údaje o svém zdravotním stavu. *Mf Dnes* 18.6.2002, č. 141, roč. XIII, s. D2.
Na letošním Sázavafestu nebude chybět ani film. *Mf Dnes* 1.8.2002, č. 177, roč. XIII, s. D3.

Mf Dnes 2003, roč. XIV

Cvoček v nose už je málo. Do módy přichází rozříznutý jazyk. *Mf Dnes* 16.5.2003, č. 113, roč. XIV, s. A11.
Pozor na tetování a piercing, varuje Evropská komise. *Mf Dnes* 18.7.2003, č. 166, roč. XIV, s. A8.
Tisíce tanečníků v Roudnici. *Mf Dnes* 9.8.2003, č. 185, roč. XIV, s. A3.
Tři sta dětí zmizelo neznámo kde. *Mf Dnes* 2.12.2003, č. 281, roč. XIV, s. A3.

Mf Dnes 2004, roč. XV

Nebezpečný piercing. *Mf Dnes* 17.1.2004, č. 14, roč. XV, s. C8.
Rebelka Pink se teď musí chovat slušně. *Mf Dnes* 20.1.2004, č. 16, roč. XV, s. D6.
Jiřetínští: Stěhovat se počtvrté? Ne! *Mf Dnes* 4.3.2004, č. 54, roč. XV, s. C3.
Teenageři: Rovnátko jsou sexy. *Mf Dnes* 26.3.2004, č. 73, roč. XV, s. E1.
Jak móda ničí lidské zdraví. *Mf Dnes* 23.7.2004, č. 170, roč. XV, s. E1.
Moderní ozdoby – velké riziko. *Mf Dnes* 23.7.2004, č. 170, roč. XV, s. E3.
Piercing i tetování mají často i děti. *Mf Dnes* 15.10.2004, č. 421, roč. XV, s. C3.
Když není ozdoba trvalá, nevádí. *Mf Dnes* 15.10.2004, č. 241, roč. XV, s. C3.
Slečno, měříte skutečně 175? A co vaše boky? *Mf Dnes* 1.12.2004, č. 279, roč. XV, s. C2.

Mf Dnes 2005, roč. XVI

Policisté hledají mladou dívku. *Mf Dnes* 4.3.2005, č. 53, roč. XVI, s. C2.
Mistři tetování se utkají v Opavě. *Mf Dnes* 16.12.2005, č. 293, roč. XVI, s. C9.

Magazín Dnes 2005, roč. XII

Zuzana Kanócz: Být pořád krásná? To je nuda. *Magazín Dnes* 19.5.2005, č. 20, roč. XII, s. 8.
Narození 17. listopadu 1989. *Magazín Dnes* 16.11.2005, č. 46, roč. XII, s. 6.

Magazín Dnes 2006, roč. XIII

Miss Taťána. *Magazín Dnes* 13.4.2006, č. 15, roč. XIII, s. 8.

Blesk 2001, roč. 10

„Posh“ je prý největší idiot pod sluncem. *Blesk* 30.8.2001, č. 202, roč. 10, s. 16.
Piercing jazyka může zabíjet! *Blesk* 28. 12. 2001, č. 300, roč. 10, s. 16.

Blesk 2004, roč. 13

Co je in? Ňadro se sluníčkem! *Blesk* 7. 2. 2004, č. 32, roč. 13, s. 24.
Královna děr: Tři kila piercingů. *Blesk* 30.8.2004, č. 202, roč. 13, s. 16.

Blesk 2005, roč. 14

Piercing? Už mám jenom jeden! *Blesk* 30. 5. 2005, č. 126, roč. 14, s. 24.

Blesk 2006, roč. 15

„Langoš“ šel do piercingu. *Blesk* 2.11.2006, č. 255, roč. 15, s. 15.

Internetové vydání časopisu Blesk 2001-2006

Janet Jackson miluje piercing. *Blesk.cz* [online] 17. 5. 2001 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek1824.htm>>.

Sexy piercing. *Blesk.cz* [online] 29. 4. 2002 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek9671.htm>>.

Sex s piercingem je bomba! *Blesk.cz* [online] 24. 5. 2002 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek10144.htm>>.

Britney má propíchnutou bradavku. *Blesk.cz* [online] 19. 3. 2003 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek15796.htm>>.

Madonnu osvobozuje více než sex psaní knih pro děti. *Blesk.cz* [online] 5. 10. 2003 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek19595.htm>>.

Udělal z něj obludu. *Blesk.cz* [online] 20. 10. 2003 [cit. 2007-02-06]. Dostupné z: <<http://www.blesk.cz/Clanek19961.htm>>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Seznam informátorů

Příloha č. 2: Piercing vybraných anatomických lokací

Příloha č. 3: Základní typy genitálního piercingu

Příloha č. 4: Základní formy piercingových šperků

Příloha č. 5: Alternativní formy piercingových šperků

Přílohy

Příloha č. 1: Seznam informátorů

Číslo	Jméno	Škola	Věk	Věk 1. piercingu	Anatomická lokace piercingu	Vzdělání otce	Vzdělání matky	Podstoupení piercingu
1.	Andrea	gym.	18	14	nosní křídélko, pupík, ušní chrupavka	středoškolské	středoškolské	studio
2.	Blanka	gym.	18	17	pupík	vysokoškolské	vysokoškolské	studio
3.	Dáša	gym.	15	13	ušní chrupavka	vysokoškolské	vysokoškolské	studio
4.	Dita	SOU	19	15	jazyk, pupík, obočí, brada, dolní ret	vyučený	vyučená	autopiercing, studio
5.	Denisa	gym.	18	16	pupík	středoškolské	středoškolské	amatérský piercing
6.	Ema	gym.	17	15	brada, prsní bradavka	vysokoškolské	vysokoškolské	studio
7.	Helena	SOU	18	12	obočí, jazyk, dolní ret, nosní křídélko, 3x pupík; <i>surface</i> kůže na hrudi, <i>Madonna</i> , <i>Medusa</i> , tunel, <i>industriál</i> , ušní chrupavka	vysokoškolské	vyučená	autopiercing, studio
8.	Honza	gym.	19	13	<i>surface</i> levého ramene	vysokoškolské	vysokoškolské	autopiercing
9.	Karel	gym.	17	15	ucho	vysokoškolské	vysokoškolské	autopiercing, amatérský piercing
10.	Karolína	gym.	19	16	obočí	středoškolské	vysokoškolské	studio

Číslo	Jméno	Škola	Věk	Věk 1. piercingu	Anatomická lokace piercingu	Vzdělání otce	Vzdělání matky	Podstoupení piercingu
11.	Kamila	SOU	19	15	pupík	středoškolské	středoškolské	studio
12.	Magda	SOU	18	15	pupík, dolní ret	středoškolské	vyučená	studio
13.	Markéta	SOU	18	14	brada, obočí, pupík, horizontální <i>surface</i> pod pupíkem, <i>hand web</i> , uzdička horního rtu (<i>Smiley</i>)	vyučená	základní	autopiercing, amatérský piercing
14.	Mírka	gym.	17	17	nosní křídélko, pupík (<i>během vyzkumu</i>)	vysokoškolské	vysokoškolské	studio
15.	Míša	gym.	17	15	pupík	vysokoškolské	vysokoškolské	studio
16.	Nela	gym.	16	16	nosní křídélko	vysokoškolské	středoškolské	autopiercing
17.	Olina	gym.	20	19	pupík	vysokoškolské	vysokoškolské	studio
18.	Pavla	gym.	15	14	pupík	vysokoškolské	středoškolské	studio
19.	Petra	gym.	17	11	3x ušní chrupavka	středoškolské	středoškolské	autopiercing
20.	Radka	SOU	18	16	obochi, dolní ret	vyučeny	vyučená	studio
21.	Renata	gym.	17	16	obochi	vysokoškolské	vysokoškolské	studio

Číslo	Jméno	Škola	Věk	Věk 1. piercingu	Anatomická lokace piercingu	Vzdělání otce	Vzdělání matky	Podstoupení piercingu
22.	Richard	gym.	18	16	ucho	vysokoškolské	vysokoškolské	autopiercing, amatérský piercing
23.	Romana	gym.	17	13	ušní chrupavka	vysokoškolské	vysokoškolské	studio
24.	Saša	SOU	18	16	nespecifikovaný genitální piercing	vyučení	středoškolské	studio
25.	Simona	gym.	17	17	jazyk (<i>během výzkumu</i>)	středoškolské	středoškolské	studio
26.	Soňa	gym.	18	18	pupík (<i>během výzkumu</i>)	vysokoškolské	vysokoškolské	studio
27.	Šárka	gym.	15	14	pupík	vysokoškolské	vysokoškolské	studio
28.	Štěpánka	gym.	19	17	brada	středoškolské	vysokoškolské	studio
29.	Vanda	gym.	18	16	jazyk	středoškolské	středoškolské	studio
30.	Veronika	gym.	17	14	pupík	vysokoškolské	vysokoškolské	studio
31.	Věrka	gym.	18	16	ušní chrupavka	vysokoškolské	vysokoškolské	studio

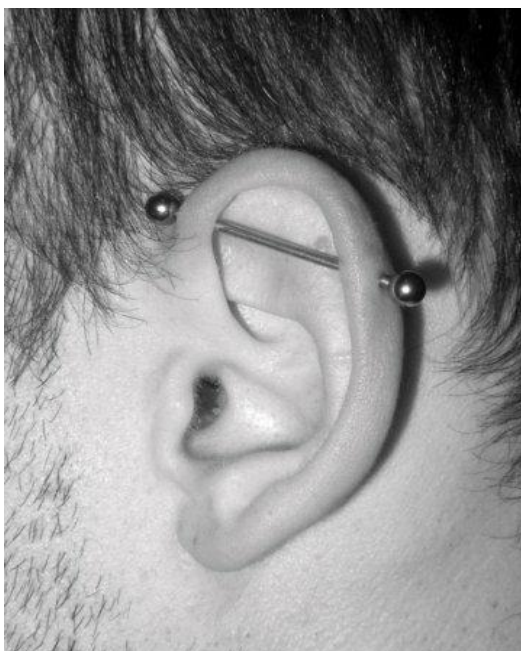
Příloha č. 2: Piercing vybraných anatomických lokací

Obr. 1: *Helix*
Piercing ušní chrupavky u horního konce ušního boltce s jednoduchým kroužkem
Foto: autor

Obr. 2: *Helix*
Piercing okraje ušní chrupavky s „hrotem“
Foto: Studio Panter

Obr. 3: *Industriál*
Dvojitý piercing ušní chrupavky spojený dlouhou činkou
Foto: Pipi

Obr. 4: *Tragus*
Piercing trojúhelníkovitého chrupavčitého výběžku před vnějším zvukovodem
Foto: Studio Panter

Obr. 5: Tunel

Roztahovaný piercing ušního lalůčku
s vloženým dutým šperkem

Foto: Kateřina Majerová

Obr. 6: Plug

Roztahovaný piercing ušního lalůčku
s vloženým plným šperkem

Foto: Pipi

Obr. 7: Roztahovák

Roztahovaný piercing ušního lalůčku
s vloženým tvz. roztahovákem, kterým
se otvor postupně zvětšuje

Foto: Kateřina Majerová

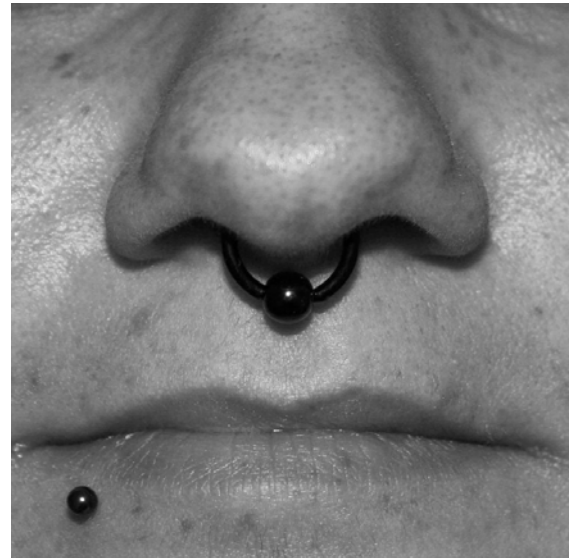
Obr. 8: Piercing nosního křídélka

Piercing nosního křídélka s hrotem

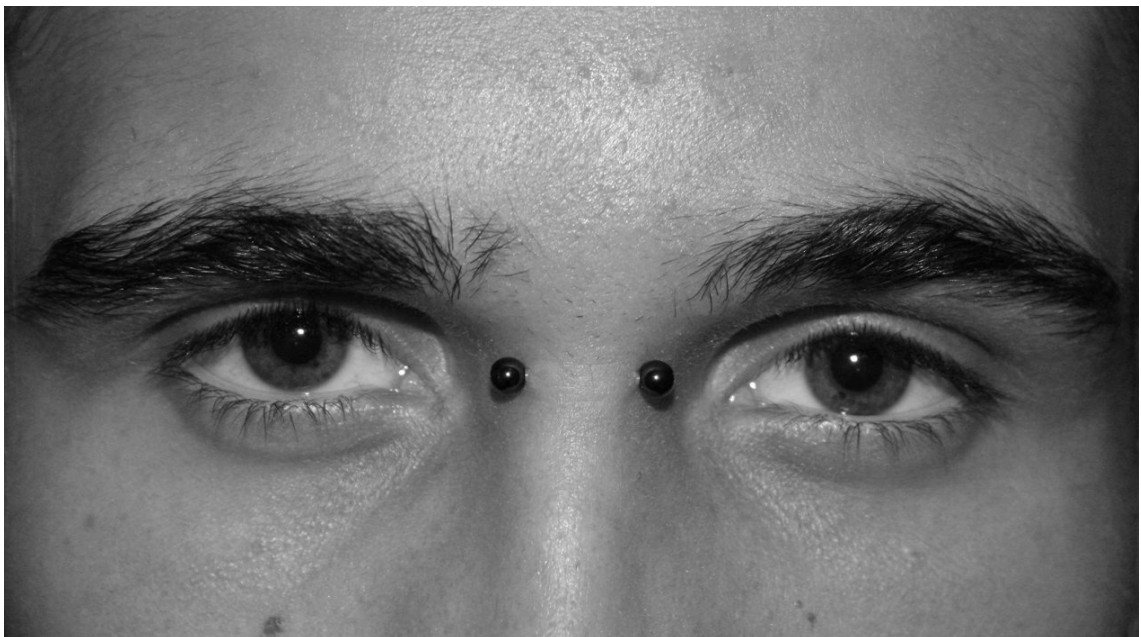
Foto: autor

Obr. 9: *Septum a Madonna*
Piercing nosní přepážky s vloženou podkovou a piercing horního rtu umístěný mimo osu obličeje
Foto: Studio Panter

Obr. 10: *Septum a piercing dolního rtu*
Piercing nosní přepážky s vloženou podkovou a piercing dolního rtu
Foto: Studio Panter

Obr. 11: *Bridge*
Piercing kořene nosu
Foto: Studio Panter

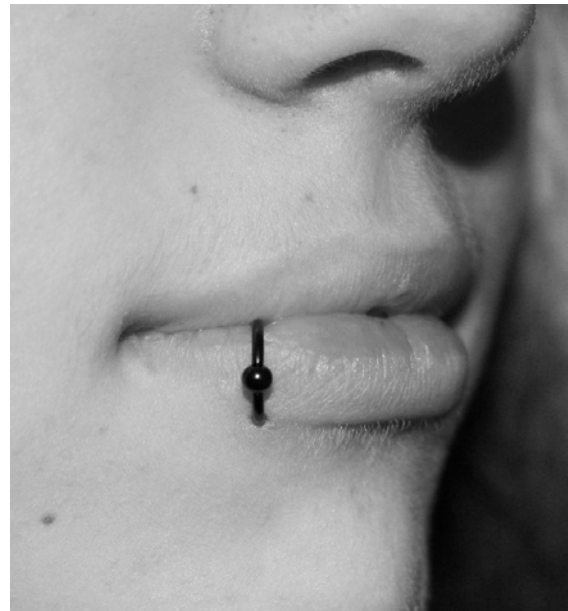
Obr. 12: Vertikální piercing obočí
(s činka zakončená kuličkami)
Foto: autor

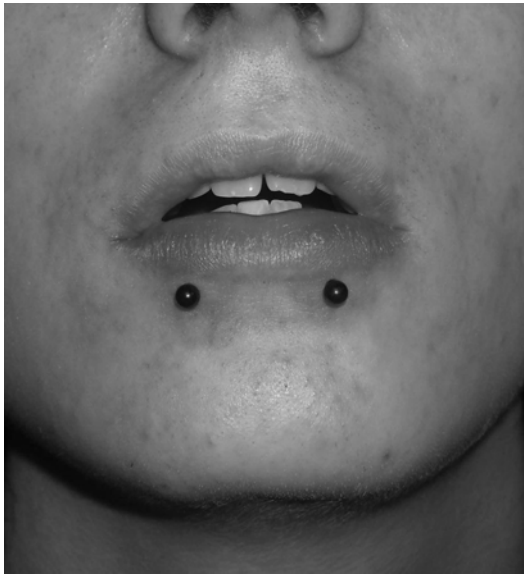
Obr. 13: Vertikální piercing obočí
(činka zakončená hroty)
Foto: Adela Riegerová

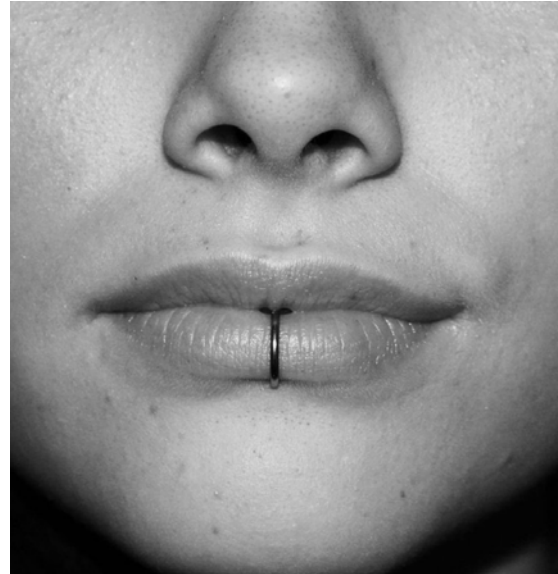
Obr. 14: Horizontální piercing obočí
Foto: Pipi

Obr. 15: Piercing dolního rtu
Foto: Studio Panter

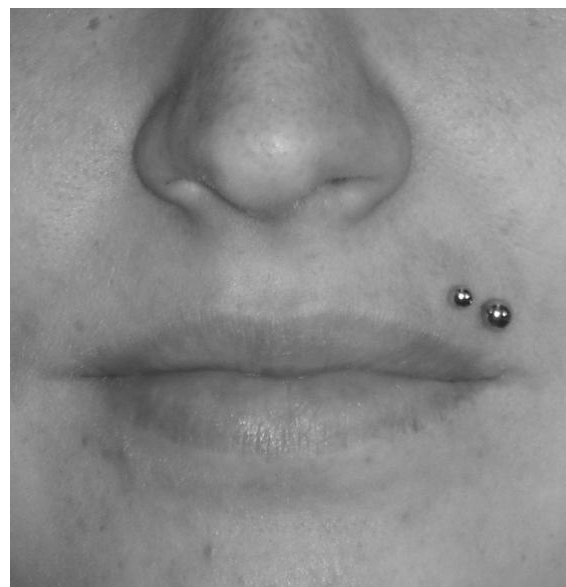
Obr. 16: Snake bites
Dvojitý, symetricky umístěný piercing
dolního rtu
Foto: Pipi

Obr. 17: Piercing brady (kroužek)
Foto: Studio Panter

Obr. 18: Piercing brady (hrot)
Foto: Pipi

Obr. 19: Dvojitý piercing Madonna
Piercing nad horním rtem mimo osu
obličeje
Foto: Pipi

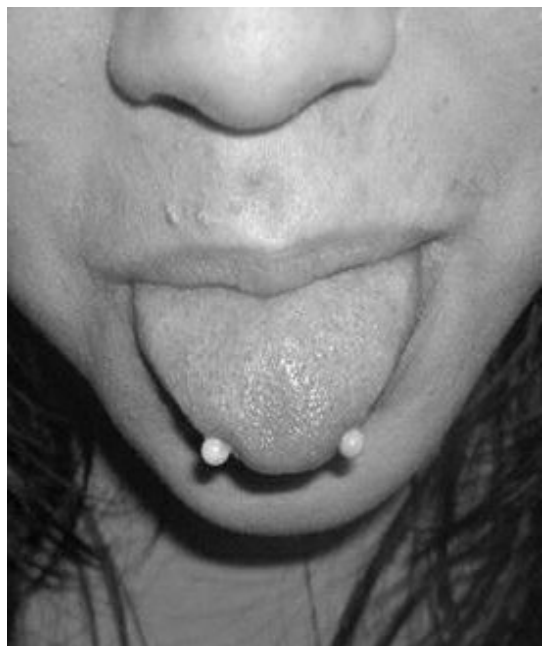
Obr. 20: Medusa
Piercing nad horním rtem v ose obličeje
Foto: Studio Panter

Obr. 21: Smiley
Piercing uzdičky horního rtu
Foto: Pipi

Obr. 22: Vertikální piercing jazyka a piercing dolního rtu
Foto: Adéla Riegerová

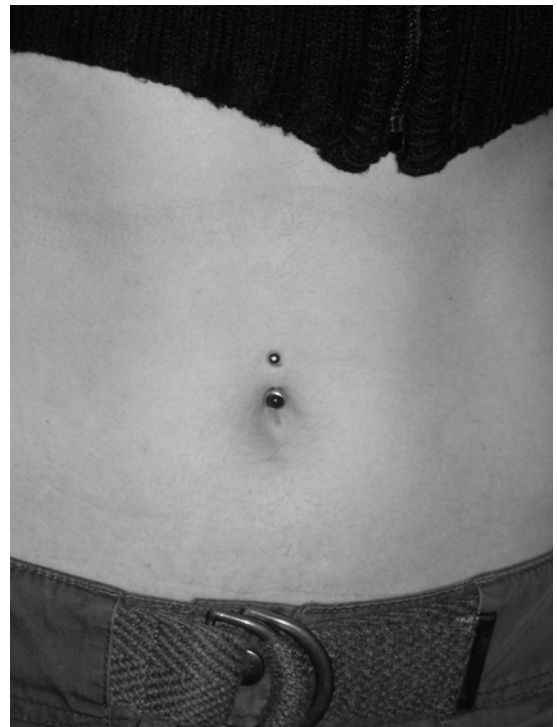
Obr. 23: Horizontální piercing jazyka
Foto: Pipi

Obr. 24: Piercing tváří
Foto: Pipi

Obr. 25: Piercing pupíku
Foto: autor

Obr. 26: Piercing pupíku
Foto: autor

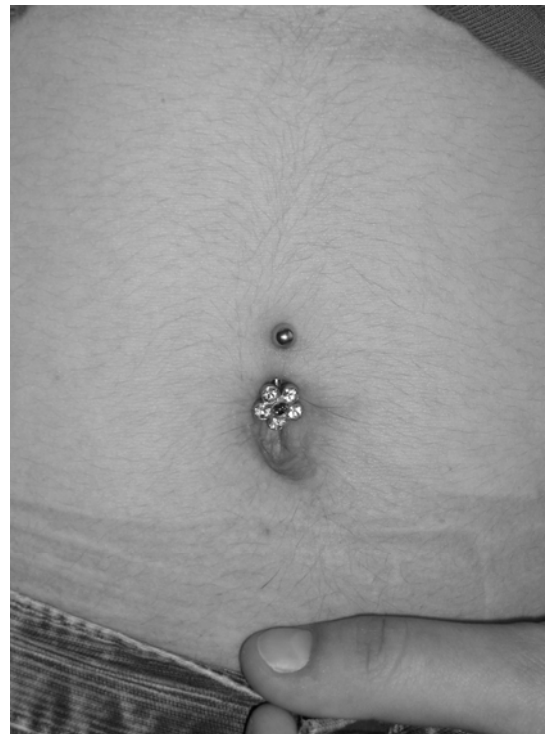
Obr. 27: Piercing pupíku
Foto: autor

Obr. 28: Piercing pupíku
Foto: autor

Obr. 29: Piercing pupíku
Foto: autor

Obr. 30: Piercing pupíku
Foto: autor

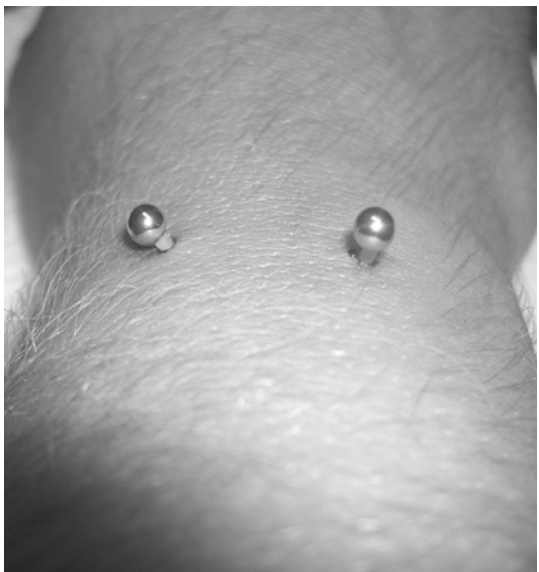
Obr. 31: Piercing pupíku shora a zdola
Foto: Pipi

Obr. 32: Piercing bradavky (muž)
Foto: Pipi

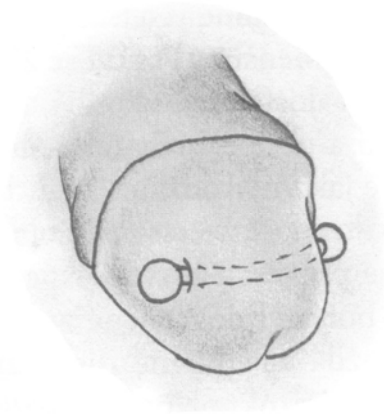

Obr. 33: Piercing bradavky (žena)
Foto: Pipi

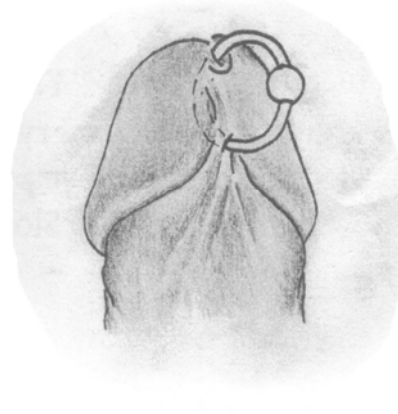

**Obr. 34: *Surface* (povrchový piercing)
předloktí**
Foto: Pipi

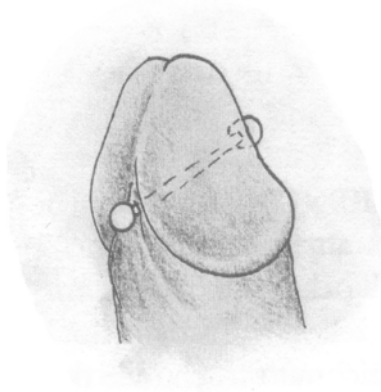
Příloha č. 3: Základní typy genitálního piercingu

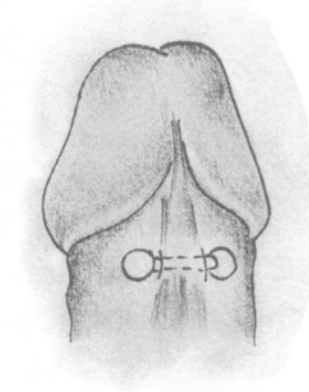
Obr. 35: Apallang
Zdroj: Fiksa 2005

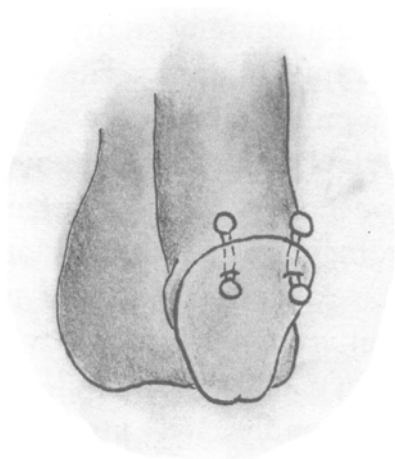
Obr. 36: Prince Albert
Zdroj: Fiksa 2005

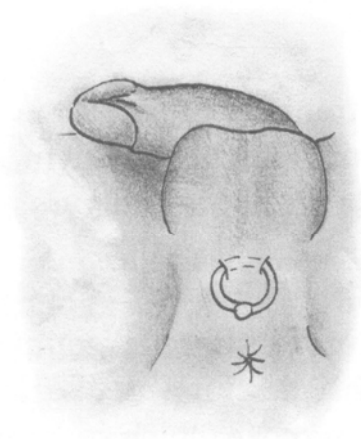
Obr. 37: Apadravya
Zdroj: Fiksa 2005

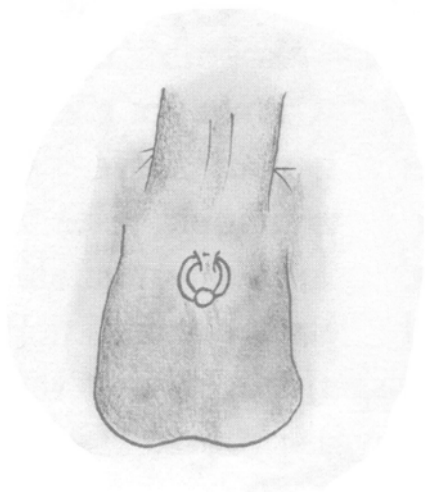
Obr. 38: Frenum
Zdroj: Fiksa 2005

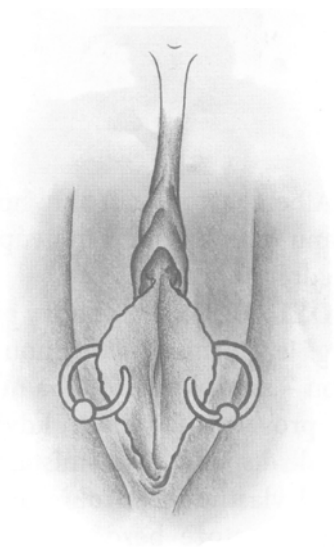
Obr. 39: Dyode
Zdroj: Fiksa 2005

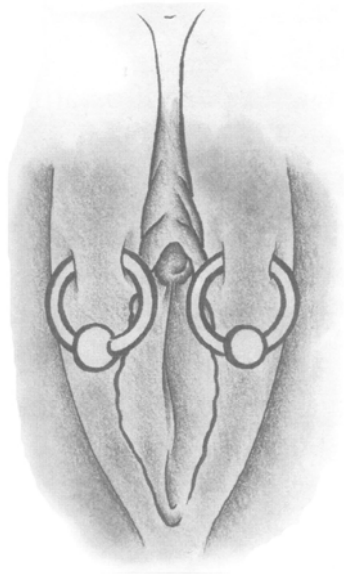
Obr. 40: Guiche
Zdroj: Fiksa 2005

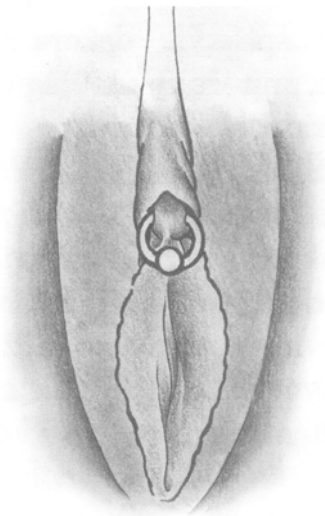
Obr. 41: Hafada
Zdroj: Fiksa 2005

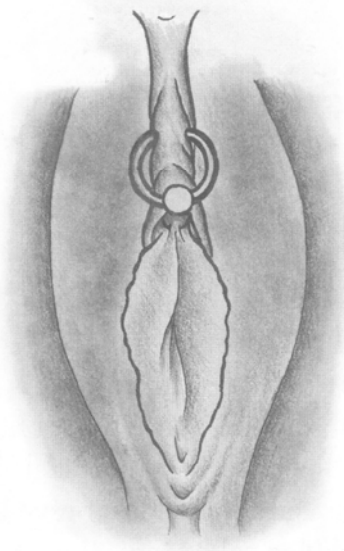
**Obr. 42: Piercing malých stydkých
pysků**
Zdroj: Fiksa 2005

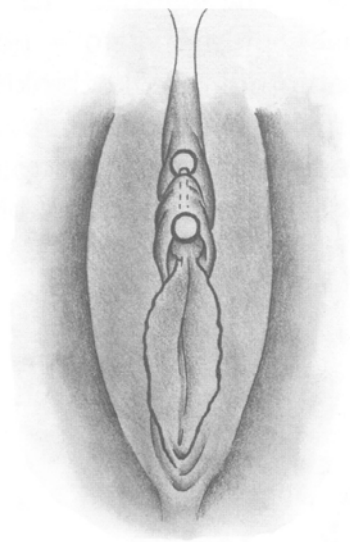
**Obr. 43: Piercing velkých
stydkých pysků**
Zdroj: Fiksa 2005

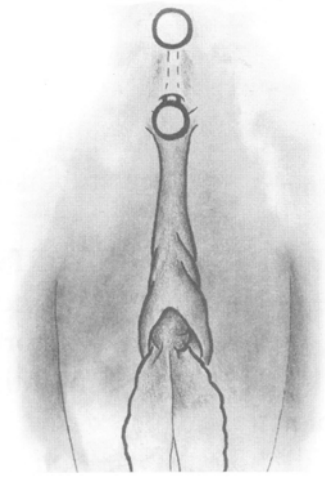
Obr. 44: Piercing klitorisu
Zdroj: Fiksa 2005

**Obr. 45: Piercing předkožky
klitorisu horizontálně**
Zdroj: Fiksa 2005

**Obr. 46: Piercing předkožky
klitorisu vertikálně**
Zdroj: Fiksa 2005

Obr. 47: Christina
Zdroj: Fiksa 2005

Příloha č. 4: Základní formy piercingových šperků

Obr. 48: Činka

Zdroj: Internetový obchod Marre Style
(www.marre.cz)

Obr. 49: Kroužky

Zdroj: Internetový obchod Marre Style
(www.marre.cz)

Obr. 50: Banánek

Zdroj: Internetový obchod Marre Style
(www.marre.cz)

Obr. 51: Podkova

Zdroj: Internetový obchod Marre Style
(www.marre.cz)

Obr. 52: Nostrila

Zdroj: Internetový obchod Marre Style
(www.marre.cz)

Obr. 53: Labreta

Zdroj: Internetový obchod Marre Style
(www.marre.cz)

Obr. 54: Surface

Zdroj: Internetový obchod Marre Style
(www.marre.cz)

Obr. 55: Sichra (spínací špendlík)

Foto: autor

Příloha č. 5: Alternativní formy piercingových šperků

Obr. 56: Podkovy zakončena hroty
Zdroj: Internetový obchod Marre Style
(www.marre.cz)

Obr. 57: Labrety zakončené kamínky
Zdroj: Internetový obchod Marre Style
(www.marre.cz)

Obr. 58: Banánek do pupíku zdobený kamínky Swarovski
Zdroj: Internetový obchod Marre Style
(www.marre.cz)

Obr. 59: Banánek s UV kuličkami svítícími ve tmě
Zdroj: Internetový obchod Marre Style
(www.marre.cz)